

Jaarstukken 2018

waterschap
**Hollandse
Delta**

Definitief

2 april 2019

VERANTWOORDING

WATERSCHAP

waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
t 088 974 33 00
f 088 974 30 01
i www.wshd.nl

Inhoudsopgave

Exploitatierkening in één oogopslag	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Missie	2
1.3 Presentatie	2
1.4 Leeswijzer	2
2 Bestuurlijke samenvatting	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Financiële beschouwing	5
Jaarverslag	10
3 Programmaverantwoording	11
3.1 Bestuurlijke ambities	11
3.2 Programma 1 – Waterkeringen	15
3.3 Programma 2 – Water	21
3.4 Programma 3 – Zuiveren	31
3.5 Programma 4 – Wegen	39
3.6 Programma 5 – Algemene beleidstaken	46
3.7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	52
3.8 Bedrijfsvoering en ondersteuning	53
4 Paragrafen	54
4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	54
4.2 Incidentele baten en lasten	55
4.3 Reserves en voorzieningen	58
4.4 Waterschapsbelastingen	58
4.5 Weerstandvermogen	61
4.6 Houdbare waterschap financiën	71
4.7 Financiering	72
4.8 Verbonden Partijen	74
4.9 Bedrijfsvoering	86
4.10 EMU-saldo	89
4.11 Duurzaamheid	91
4.12 Inkoop en aanbesteden	93
4.13 Rechtmatigheid	93
Jaarrekening 2018	98
5 Balans	99
5.1 Balans per 31 december 2018	99
5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbestemming	100
5.3 Toelichting op de balans per 31 december 2018	103
6 Exploitatierkening naar programma's	123
6.1 Recapitulatie baten en lasten	123
7 Toelichting exploitatierkening naar programma's	125
7.1 Programma 1 – Waterkeringen	125
7.2 Programma 2 – Water	128
7.3 Programma 3 – Zuiveren	132
7.4 Programma 4 – Wegen	135
7.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken	138
7.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	140

7.7	Ondersteuning en bedrijfsvoering	141
8	Exploitatierekening naar kostendrager	143
8.1	Specificatie verdeling beleidsproducten naar kostendragers	144
9	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	146
	Overige gegevens	147
10	Vaststellingsbesluit	148
11	Controleverklaring accountant	150

Bijlagen

Bijlage 1	Overzicht lopende en afgesloten investeringen, toelichtingen	154
Bijlage 2	Status volgens programmabegroting 2018-2022 geplande investeringen	175
Bijlage 3	Staat van vaste schulden	179
Bijlage 4	Overzicht van rechtsgedingen	180
Bijlage 5	Lijst van afkortingen	183

Exploitatierekening in één oogopslag

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Verschil tov begroting na wijziging 2018	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten					
Rente & Afschrijving	27.677	27.146	31.436	4.290	N
Personeelslasten	45.346	47.843	46.958	-885	V
Goederen en diensten van derden	82.505	84.420	79.277	-5.143	V
Bijdragen aan derden	13.572	13.418	13.259	-159	V
Toev. voorziening / onvoorzien	852	252	2.779	2.527	N
Totaal Lasten	169.952	173.079	173.709	630	N
Baten					
Financiële baten	-285	-175	-173	1	N
Personeelsbaten	-206	-465	-720	-255	V
Goederen en diensten aan derden	-3.667	-2.648	-3.249	-602	V
Bijdragen van derden	-13.155	-17.906	-16.305	1.602	N
Waterschapsbelastingen	-149.412	-152.358	-155.313	-2.955	V
Interne verrekeningen - Vrijval voorzieningen		-13	-288	-275	V
Interne verrekeningen - Geactiveerde lasten	-3.396	-5.269	-4.310	960	N
Totaal Baten	-170.122	-178.834	-180.358	-1.524	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-170	-5.755	-6.650	-895	V
Toevoeging aan reserves	9.001	23.660	21.623	-2.037	V
Onttrekking aan reserves	-8.831	-19.224	-16.449	2.775	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		-1.319	-1.476	-157	V

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2018 van waterschap Hollandse Delta aan. Met de jaarstukken legt het college van dijkgraaf en heemraden (D&H) verantwoording af aan de Verenigde Vergadering (VV) over de prestaties, activiteiten en werken van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de lasten en baten, alsmede de financiële positie van het waterschap.

1.2 Missie

De missie voor waterschap Hollandse Delta is als volgt geformuleerd. Bepalend hierbij is het gebied, de taken, het kwaliteitsniveau en de relatie met anderen (zowel inwoners als medeoverheden) en de medewerkers.

“Waterschap Hollandse Delta beschermt de Zuid-Hollandse Eilanden tegen wateroverlast, beheert het oppervlaktewater, zuivert het afvalwater, beheert de (vaar)wegen en levert een actieve bijdrage aan de ruimtelijke invulling van zijn gebied. Het richt zich daarbij, samen met anderen, op veilig en duurzaam wonen, werken en recreëren voor burgers, bedrijven en andere gebruikers. Hollandse Delta is vooruitstrevend, open en transparant in de uitvoering van zijn taken, streeft naar de beste verhouding tussen maatschappelijke kosten en baten, stelt zich ten dienste van zijn omgeving en is een goed en aantrekkelijk werkgever.”

1.3 Presentatie

De jaarstukken zijn opgebouwd conform de verslaggevingsregels voor de waterschappen. De hoofdlijnen van deze voorschriften zijn vastgelegd in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (RBVW).

1.4 Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. Het besluit tot vaststelling door de VV en de controleverklaring van de accountant maken onderdeel uit van de “overige gegevens”.

De opzet van de jaarstukken is conform het Waterschapsbesluit waarbij gebruik gemaakt wordt van een programmaplan met de volgende programma’s van waterschap Hollandse Delta, te weten:

- Programma 1: Waterkeringen
- Programma 2: Water
- Programma 3: Zuiveren
- Programma 4: Wegen
- Programma 5: Algemene beleidstaken
- Programma 6: Bedrijfsvoering

Het programmaplan wordt afgesloten met het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

In hoofdstuk 2 wordt op hoofdlijnen ingegaan op het exploitatieresultaat 2018. De programma’s worden toegelicht in hoofdstuk 3. De programma’s zijn opgedeeld in beleidsproducten. Per beleidsproduct worden de volgende onderwerpen toegelicht:

- Basisgegevens
- Wettelijke en maatschappelijke kaders
- Wat wilden we bereiken in 2018?

- Wat zouden we daarvoor doen en wat hebben we gedaan in 2018?
- Wat heeft het gekost?
- Prestatie-indicatoren

Met de prestatie-indicatoren worden de te realiseren beleidsdoelen geconcretiseerd. Door deze concretisering kan in de jaarstukken beter worden gerapporteerd over de voortgang en de realisatie van de beleidsproducten. Niet bij elk beleidsproduct zijn prestatie-indicatoren opgenomen. Een meetbare indicator is niet altijd beschikbaar.

In hoofdstuk 4 zijn de verplichte paragrafen opgenomen zoals waterschapsbelasting, toelichting op de reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen.

De hoofdstukken 5 tot en met 9 bevatten de toelichting op de jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- De balans en de toelichting op de balans
- De exploitatierekening naar programma's en de toelichting per programma
- De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
- De exploitatierekening naar kostendragers
- De exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

In het onderdeel overige gegevens is het besluit tot vaststelling van de Jaarstukken 2018 door de VV opgenomen. Hierin stelt de VV het jaarverslag 2018 alsmede het te bestemmen resultaat over 2018 en de resultaatbestemming vast.

Een ander onderdeel van de overige gegevens vormt de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. In de verklaring geeft de accountant zijn oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties. Van het jaarverslag stelt de accountant vast dat het verenigbaar is met de jaarrekening waarmee het jaarverslag dus niet inhoudelijk wordt gecontroleerd.

De Jaarstukken 2018 worden afgesloten met een aantal bijlagen zoals: het overzicht van lopende en afgesloten investeringsprojecten, de status van de volgens de Programmabegroting 2018-2022 geplande investeringen met toelichting, de staat van vaste schulden en het overzicht rechtsgedingen. Tot slot is een lijst van afkortingen opgenomen.

2 Bestuurlijke samenvatting

2.1 Inleiding

In 2018 viel er in de maanden juni en juli nagenoeg geen neerslag. Hierdoor werd het droogteprotocol van kracht. Landelijk werd de Landelijke Commissie Waterverdeling (LCW) operationeel en in grote delen van Nederland was er onvoldoende water om alle gebruikers te blijven voorzien. Dit leidde landelijk gezien tot het instellen van beregeningsverboden in verschillende gebieden. In het beheergebied van WSHD zijn geen beregeningsverboden geweest.

Door de langdurige, lage afvoer van de rivieren is Hollandse Delta opgeschaald tot een Waterschap Operationeel Team (fase 2) om de verzilting tegen te gaan, de situatie van de dijken in de gaten te houden en de gebruikers zoveel mogelijk gebruik te laten maken van het beschikbare zoete water. De geplande officiële opening van de Kier in de Haringvlietsluizen werd hierdoor uitgesteld tot november 2018. Maar omdat de rivierafvoer ook in november nog laag bleef, moest tot eind november alert gereageerd worden op zoutpieken als gevolg van springtij en hoogwater. Daarna nam de rivierafvoer weer toe tot redelijk normale waarden. De Haringvlietsluizen zijn in januari 2019 voor het eerst op een kier gezet.

In 2018 zijn stappen gezet om op het gebied van veiligheid en onderhoud de processen beter te beheersen, maar er zijn nog verdere stappen nodig om op inhoud beter in control te komen. In 2018 is duidelijk geworden dat het onderhoud op de rwzi's de afgelopen jaren is gaan achterlopen.

Eind 2017 heeft het college de bestuurlijke ambities in 7 thema's benoemd. In de periode tot en met september 2018 heeft het college, samen met de VV en de organisatie gewerkt aan het concretiseren van de ambities in een ambitiedocument. Dit ambitiedocument is besproken met externe partners en stakeholders zodat concrete routekaarten konden worden ontwikkeld om de ambities te realiseren. Uiteindelijk zijn drie ambities benoemd: Klimaatadaptatie, Energietransitie en Circulair en duurzaam. Om deze ambities te verwezenlijken zijn vier ondersteunende doelstellingen essentieel: Samen sterk, Digitalisering, Innovatie en Assetmanagement.

In 2018 is vanuit een bestuurlijke werkgroep de eerste stap gezet in de vernieuwing van de planning en control producten. De VV heeft in november de eerste begroting nieuwe stijl vastgesteld. In navolging op de nieuwe opzet van de begroting 2019 worden ook de Buraps en de Jaarstukken 2019 in de nieuwe stijl gepresenteerd. Met de hernieuwde opzet van de begroting is een stap in de goede richting gezet. De komende periode zal met het gebruiken van de herziene formats bekeken worden waar nog verdere verbeteringen wenselijk zijn. De Jaarstukken 2018 zijn het laatste planning en control product in de oude stijl.

2.2 Financiële beschouwing

Bij Burap 2-2018 werd een voordelig operationeel resultaat over 2018 verwacht van € 1,3 miljoen. Het daadwerkelijke resultaat over 2018 is € 1,5 miljoen voordelig.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Waterkeringen	18.974	20.432	21.213	21.124	-89	V
Water	42.749	45.069	40.466	42.654	2.188	N
Zuiveren	53.961	57.497	59.939	61.237	1.298	N
Wegen	9.088	8.189	6.150	6.311	161	N
Algemene beleidstaken	14.298	12.135	12.291	11.481	-810	V
Algemene dekkingsmiddelen	-146.534	-143.943	-147.033	-150.384	-3.351	V
Ondersteuning en bedrijfsvoering	-348	450	1.218	927	-291	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-7.812	-170	-5.755	-6.650	-895	V
Toevoeging aan reserves	11.572	9.001	23.660	21.623	-2.037	V
Onttrekking aan reserves	-14.841	-8.831	-19.224	-16.449	2.775	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	-11.081		-1.319	-1.476	-157	V

De afwijkingen op de uitvoering van de reguliere activiteiten wordt hieronder kort toegelicht. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in de hoofdstukken 3 en 7.

Het programma Waterkeringen laat een voordelig resultaat zien van € 89.000 (intern). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten voor de uitvoering van de eerste beoordelingsronde en de uitvoering van Bouwen met Bagger (voordelen). Daarnaast leidt het verschuiven van de uitvoering van werkzaamheden in de tijd ten behoeve van het HWBP tot lagere kosten en lagere inkomsten (nadeel) ten opzichte van de ramingen.

Het resultaat op het programma Water is € 2,2 miljoen nadelig. Dit resultaat bestaat uit een voordeel van € 1,3 miljoen (intern) als gevolg van het verschuiven van de uitvoering van geplande baggerwerkzaamheden naar begin 2019 ten gunste van de wintergewassen, vertraging in de ontmanteling van het baggerdepot Bolletjesweg en de inventarisatie van een deel van de oevervoorzieningen. Daarnaast bestaat het resultaat uit een nadeel van € 3,5 miljoen (intern/extern) als gevolg van een versnelde afschrijving van activa in 2018.

Het programma Zuiveren is afgesloten met een nadelig resultaat van € 1,3 miljoen, bestaande uit € 626.000 extra onderhoudskosten en een niet geraamde storting in een voorziening van € 672.000. Zoals in Burap 2-2018 reeds was aangegeven, was het lastig een goede raming te maken voor de nog uit te voeren noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van Zuiveren (per saldo eind 2018 nadeel van € 626.000, intern). Er bleek meer onderhoud nodig te zijn. Herstelwerkzaamheden aan bijvoorbeeld de kettingruimers Dokhaven waren niet voorzien. De kosten in verband met de calamiteit lozingen Hoogvliet zorgen eveneens voor hogere kosten. Ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de activiteiten ten behoeve van het NEN3140 project Sluisjesdijk was een bestemmingsreserve gevormd. De dekking hiervoor was afkomstig uit de algemene reserve Zuiveren. De accountant heeft in zijn controle over 2018 geoordeeld dat gelet op de termijnen waaraan voldaan moet worden voor het uitvoeren van deze werkzaamheden de vorming van een voorziening passender is dan een reserve. Van de € 2 miljoen die beschikbaar was voor deze werkzaamheden is in 2018 € 1.328.000 besteed. Het restant (€ 672.000) is nog beschikbaar in de voorziening. De vorming van deze voorziening zorgt voor een nadeel van € 672.000.

Het programma Wegen heeft een nadelig resultaat van € 161.000. Lagere kosten voor maaiwerkzaamheden en het niet benutten van het beschikbaar gestelde budget voor de transitie van de wegen zijn hier de oorzaken van (totaal voordeel € 750.000, intern). Daarnaast is er een nadeel van € 910.000 (intern/extern) als gevolg van een versnelde afschrijving van activa in 2018.

Het voordelig resultaat op het programma Algemene beleidstaken (€ 810.000, extern) wordt veroorzaakt door hogere opbrengsten vanuit grondverkoop, hogere opbrengsten vanuit erfpacht als gevolg van een hoger aantal contracten, hogere legesopbrengsten en lagere kosten communicatie als gevolg van het omzetten van het imago-onderzoek naar een reputatieonderzoek.

Algemene dekkingsmiddelen heeft een voordelig resultaat van € 3,4 miljoen (extern), met name veroorzaakt door een hogere netto belastingopbrengst voor 2018 (€ 3,2 miljoen). De verdeling naar de heffing is als volgt: watersysteemheffing € 0,1 miljoen nadeel, wegenheffing nihil en de zuiveringsheffing een voordeel van € 3,3 miljoen. Het voordeel op de zuiveringsheffing wordt voor een deel veroorzaakt door een toename van de opbrengst Zuiveringsheffing woningen (€ 0,4 mln.) als gevolg van areaaluitbreiding van woningen binnen het beheersgebied van WSHD. De toename van de opbrengst zuiveringsheffing bedrijven (€ 1,7 mln.) wordt veroorzaakt door 'Nadere Voorlopige Aanslagen (NVA)' die opgelegd zijn in 2018. Bij een aantal (meet)bedrijven is een stijging zichtbaar in het aantal v.e. als gevolg van bijvoorbeeld een toename van de vuillast en/of waterverbruik. Daarnaast is ingezet op het optimaliseren van de belastingbestanden en is als gevolg van het positieve economische klimaat een stijging zichtbaar van het aantal gebruikers van niet-woningen (bedrijven). Dit heeft tevens een relatie met de opbrengst over voorgaande belastingjaren (voordeel € 0,8 mln.). Verder een voordeel van € 0,1 miljoen op de kwijtschelding, oninbare posten en de verminderingen. Tot slot kan een bedrag van € 0,2 miljoen vrijvallen uit de voorziening grensoverschrijdend afvalwater aangezien de afrekening met het hoogheemraadschap Delfland over het jaar 2015 heeft plaatsgevonden.

Watersysteem levert enerzijds een nadeel op van € 0,7 miljoen (belastingopbrengst 2018 en voorgaande jaren) als gevolg van bijstelling van waardes van belastingobjecten en anderzijds een voordeel van € 0,6 miljoen op de kwijtschelding, oninbare posten en de verminderingen. De oorzaak hiervan ligt in de aantrekkende economie waardoor minder verzoeken tot kwijtschelding worden ingediend en minder oninbaar verklaard hoeft te worden.

Op de wegenheffing zijn er geen bijzondere verschillen.

Ten opzichte van Burap 2-2018 is er een nadeel op de reserves van € 738.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de daadwerkelijke kosten van de activiteiten waarvoor ter dekking een reserve werd ingezet lager zijn uitgevallen dan begroot, zoals bijvoorbeeld onderzoekskosten en uitbreiding van de formatie voor het ambitietraject.

2.2.1 Relatie primitieve begroting 2018 en begroting na wijzigingen

Besluitvorming in de VV heeft geleid tot wijzigingen in de primitieve begroting 2018. In onderstaande tabel is aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd.

Programma (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Structurele mutaties Burap 2- 2017	Mutaties Burap 1- 2018	Budgetover- hevelingen Jaarstukken 2017	Begrotings- wijziging Ambitie- traject	Mutaties Burap 2- 2018	Aanvullende begrotings- wijziging Burap 2- 2018	VV besluit 29-11- 2018	Begroting 2018 na wijzigingen
Waterkeringen	20.432		660	92		29			21.213
Water	45.069		-4.563	412		-763	310		40.465
Zuiveren	57.497		1.487			955			59.939
Wegen	8.189	-10	-112			-2.177		260	6.150
Algemene beleidstaken	12.135		81			75			12.291
Algemene dekkingsmiddelen	-143.943		762		-500	-3.351			-147.032
Ondersteuning en bedrijfsvoering	450	-23	803	213	500	-725			1.218
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-170	-33	-882	717		-5.957	310	260	-5.755
Toevoeging aan reserves	9.001		6.778		2.000	5.881			23.660
Onttrekking aan reserves	-8.831		-5.896	-717	-2.000	-1.520		-260	-19.224
Saldo van baten en lasten na bestemming		-33				-1.596	310		-1.319

In juni 2018 heeft de VV ingestemd met het inzetten van de reserves ter dekking van de uitbreiding van de formatie (€ 500.000 in 2018). Daarnaast is ingestemd met het vormen van een tariefsegalisatiereserve van € 2 miljoen die aflopend vrijvalt over de jaren 2019 tot en met 2022 ter dekking van deze kosten.

Op basis van het ingeschatte voordelig saldo bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het inzetten van € 310.000 voor het saneren van het baggerdepot aan de Bolletjesweg en het onderhoud van waterbergingslocaties binnen het programma Water.

De VV heeft op 29 november 2018 ingestemd met het inzetten van de algemene reserve programma Wegen ter dekking van de afkoopsom voor onderhoud als gevolg van het overdragen van (delen van) de Ravenseweg, Kanaalweg Oostzijde, Braberseweg en Hallinxweg te Hellevoetsluis.

2.2.2 Voor- en nadelen operationeel resultaat groter dan € 50.000

Onderstaande tabel geeft per programma een opsomming van de voor- en nadelen groter dan € 50.000. Het gaat hier om alle mutaties ten opzichte van Burap 2-2018 zowel structureel als incidenteel. Daarnaast is er een kolom opgenomen waarin aangegeven wordt of de mutatie een intern of externe oorzaak kent (kolom "Intern / Extern").

Programma	§	Voordelen (bedragen x €1.000)	Bedrag	I / S	Intern / Extern
Waterkeringen	7.11	Doorschuiven werkzaamheden eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen	140	I	I
Waterkeringen	7.11	Lagere kosten voor vastleggen te hanteren norm compartimentskeringen	102	I	I
Waterkeringen	7.12	Doorschuiven werkzaamheden verkenningsfase Zettingsvloeiing nHWBP 2013	100	I	I
Waterkeringen	7.12	Lagere kosten exploitatieproject fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP -2	80	I	I
Waterkeringen	7.12	Aanbestedingsvoordeel Exploitatieproject normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen	623	I	E
Waterkeringen	7.12	Lagere kosten vanwege een aanbestedingsvoordeel voor exploitatieproject NT20-3 Innovatie	198	I	E
Waterkeringen	7.12	Lagere kosten t.b.v. het project bouwen met bagger door vertraging in het subsidieproces	138	I	E
Waterkeringen	7.13	Lagere kosten maaienwerkzaamheden vanwege aanpassing verdeelsleutel	69	S	I
Water	7.2.1	Lagere kosten door vertraging onderzoeken periodieke monitoring kaderrichtlijn water	310	I	I
Water	7.2.1	Lagere kosten onderzoeks- en voorbereidingsbudgetten	100	I	I
Water	7.2.2	Werkzaamheden ontmanteling baggerdepot bolletjesweg schuiven door naar 2019	60	I	I
Water	7.2.2	Lagere kosten elektriciteit door de droogte in de zomer en vertraging CMK project	340	I	E/I
Water	7.2.2	Hogere baten project kreekherstel Zuidlandse Zoom en Vliegerwetering	92	I	I
Water	7.2.4	Lagere kosten vanwege doorschuiven bronnenonderzoek en achtergrondbelasting naar 2019	77	I	I
Water	7.2.4	Lagere kosten voor onderzoeken en maatregelen uit stroomgebiedbeheerplan 2	143	I	I
Water	7.2.5	Lagere kosten baggeren vanwege het doorschuiven van werkzaamheden naar 2019	763	I	I
Zuiveren	7.3.1	Lagere kosten door uitstel FMECA Dokhaven in afwachting op strategisch onderhoudsplan	75	I	I
Zuiveren	7.3.1	Lagere kosten vanwege doorschuiven activiteiten ALM -studie rwz's naar 2019	100	I	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere kosten vanwege vertraging in het verwijderen persleiding Westmaas	64	I	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere bijdragen gemeenten t.b.v. afgesloten kostenverdelingsovereenkomsten	250	I	E
Zuiveren	7.3.2	Lagere toevoeging bestemmingsreserve NEN 3140 act. Sluisjesdijk	2.000	I	I
Zuiveren	7.3.2	Aanvullende onttrekking bestemmingsreserve geactiveerde lasten t.b.v. onderhoudswerk	196	I	I
Wegen	7.4.1	Lagere kosten door vertraging project transitie waterschapswegen	450	I	I
Wegen	7.4.2	Lagere kosten maaienwerkzaamheden vanwege aanpassing verdeelsleutel	375	S	I
Wegen	7.4.2	Lagere kosten herstelwerk klinkersleuven door minder herstelwerkzaamheden	106	I	I
Wegen	7.4.3	Lagere kosten vanwege minder werkzaamheden duurzaam veilig inrichten wegen	59	I	I
Alg.beleidstaken	7.5.1	Lagere toevoeging voorziening pensioen- en wachtgeldverplichtingen	100	I	I
Alg.beleidstaken	7.5.1	Hogere opbrengsten grondverkoop	519	I	E
Alg.beleidstaken	7.5.3	Hogere opbrengsten leges	55	I	E
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Hogere doorbelasting vanuit programma bedrijfsvoering en ondersteuning	142	I	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.3	Hogere belasting opbrengst	3.209	I	E
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.4	Positief resultaat op de geactiveerde uren investeringsprojecten	64	I	I
		Overige verschillen (voor- en nadelen) < €50.000	148	I	N.v.t.
Totaal voordelen			11.247		

Programma	§	Nadelen (bedragen x €1.000)	Bedrag	I / S	Intern / Extern
Waterkeringen	7.12	Lagere subsidieopbrengsten verkenningfase Zettingsvloeiing nHWBP 2013	415	I	I
Waterkeringen	7.12	Lagere subsidieopbrengsten exploitatieproject fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2	60	I	I
Waterkeringen	7.12	Lagere subsidieopbrengsten exploitatieproject normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen	882	I	E
Water	7.2.1	Lagere onttrekking aan reserve door lagere onderzoeks- en voorbereidingskosten	100	I	I
Water	7.2.2	Hogere kosten maaierwerkzaamheden door aanpassing verdeelsleutel	444	S	I
Water	7.2.2	Hogere kosten vanuit de takkenshouw, verwijderen van overhangend hout	115	I	I
Water	7.2.2	Hogere kosten voor onderhoud technische gemalen	98	I	I
Water	7.2.2	Afwaardering activa ruilverkaveling programma water	3.200	I	I
Water	7.2.2	Lagere onttrekking reserve onderhoud CM K vanwege minder kosten voor elektriciteit	255	I	E
Water	7.2.3	Afwaardering activa ruilverkaveling programma water	250	I	I
Zuiveren	7.3.2	Hogere kosten door extra onderhouds- en storingswerkzaamheden	868	I	I
Zuiveren	7.3.2	Vorming voorziening activiteiten NEN3140 Sluisjesdijk	672	I	E
Zuiveren	7.3.2	Lagere doorbelasting gemeenten op basis van kostenverdelingsovereenkomsten	119	I	E
Zuiveren	7.3.2	Lagere bijdrage gemeenten door vertraging werkzaamheden persleiding Westmaas	52	I	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere onttrekking bestemmingreserve NEN activiteiten Sluisjesdijk	1.700	I	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere onttrekking reserve budgettoeverhevelingen, vertraging verwijderen persleiding Westmaas	135	I	I
Zuiveren	7.3.3	Hogere kosten als gevolg van ongeoorloofde lozingen rwzi Hoogvliet	111	I	E
Wegen	7.4.1	Lagere onttrekking algemene reserve wegen door vertraging transitie waterschapswegen	360	I	I
Wegen	7.4.2	Hogere kosten door extra werkzaamheden t.b.v. klein onderhoud wegen	123	I	I
Wegen	7.4.2.	Afwaardering activa ruilverkaveling programma wegen	910	I	I
Wegen	7.4.2	Lagere doorbelasting naar nutsbedrijven voor herstelwerkzaamheden klinkersleuven	113	I	I
Algemeen	7.6.1	Hogere toevoeging aan de reserve rente egalisatie	108	I	I
Totaal nadelen			11.090		
		Saldo voor- en nadelen (voordelig)	157		

Jaarverslag

3 Programmaverantwoording

3.1 Bestuurlijke ambities

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 zijn de bestuurlijke ambities van het waterschap gedefinieerd. Het klimaat maar ook de maatschappij veranderen sneller en heviger dan ooit tevoren. Juist het waterschap wordt met de gevolgen geconfronteerd en moet daarop inspelen. Tevens biedt het unieke kansen om betekenisvolle veranderingen in te zetten die de kwaliteit van onze dienstverlening en de welvaart van onze inwoners ten goede komen. Om de uitdagingen die op het waterschap afkomen het hoofd te bieden, zijn ambities opgesteld voor de korte en lange termijn. We realiseerden twee goed bezochte en succesvolle bijeenkomsten met externe belanghebbenden. Op 25 oktober 2018 vond de wildcardsessie met door de VV-genodigden plaats en op 29 oktober 2018 organiseerden we een ambtelijke werksessie met overheden en maatschappelijke partners uit het werkgebied. Van velen van hen hebben we een positieve en inhoudelijke reactie op de concept ambities mogen ontvangen. Deze hebben vervolgens tot een definitief ambitiesdocument geleid. De ambities zijn nu als volgt:

- Waterschap Hollandse Delta bereidt zich daadkrachtig en flexibel voor op het versneld veranderende klimaat;
- Waterschap Hollandse Delta is in 2030 energieneutraal;
- Waterschap Hollandse Delta handelt duurzaam en voert zijn kerntaken in 2030 voor de helft circulair uit;
- In 2021 is de 'basis' van de doelen voor de aanpak hiervoor (samen sterk, digitalisering, innovatie, assetmanagement) gerealiseerd zoals deze in de plandocumenten is, of zal worden, opgenomen.

Bepaald is dat de ambities dienend zijn aan de kerntaken. Een belangrijk uitgangspunt blijft bovendien een betaalbare overheid waarbij ambities hand in hand opgaan met een beheerste kostenstijging.

Om de bestuurlijke ambities de komende jaren voortvarend verder te brengen zijn in 2018 drie programmamanagers en vier nieuwe adviseurs aangesteld. Voor de uitwerking van de verschillende ambities zijn we in 2018 gestart met het opstellen van routekaarten of hebben we deze gerealiseerd.

Klimaatadaptatie: Ruimtelijk adaptatie

Wat hebben we gedaan in 2018?

In februari traptten we af met een succesvolle bestuurlijke conferentie klimaatadaptatie met externe partners. Mede in het kader hiervan publiceerden we een inspiratiegids klimaatadaptatie voor inwoners en andere belanghebbenden in het gebied. In december 2018 is na een toets bij onze externe belanghebbenden de Routekaart Ruimtelijk Adaptatie vastgesteld door het college. Deze routekaart bepaalt de manier waarop het waterschap uitwerking geeft aan onze doelstellingen om de toekomstige uitdagingen van klimaatverandering voor wateroverlast, droogte, hittestress en de gevolgen van overstromingen het hoofd te bieden (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie). Een onderzoek naar gevolgen klimaatverandering voor de waterkwaliteit in het gebied is in voorbereiding.

We brachten het gebiedsproces verder op orde en zorgden dat we in alle regio's ambtelijk goed vertegenwoordigd waren. We namen met de provincie het initiatief voor de Zuid-Hollandse klimaatatlas als instrument voor de klimaat stresstesten. Deze werd op 14 mei 2018 door de provincie gelanceerd. Mede door onze inzet werd de eerste stresstest voor Goeree Overflakkee opgeleverd en werd de klimaatadaptatie strategie Voorne Putten in de zomer van 2018 door de verschillende gemeenten en ons college vastgesteld. In de Hoeksche Waard werkten we samen aan het opstellen van een plan van aanpak en gegevensverzameling voor de stresstesten. Bij het opstellen van het gemeentelijke deltaplan klimaatadaptatie Rotterdam leverden we onze inbreng. In Dordrecht werkten we intensief met de gemeente samen in het Living Lab Dordrecht. Hieruit vloeide het project Waterkraan voort, welke in 2019 verder wordt uitgewerkt. Dit is een pilot om

schoon water van de Nieuwe Dordtse Biesbosch te gebruiken voor de stad en zo de waterkwaliteit en kwantiteit daar te verbeteren.

Vanuit het initiatief van de provincie Zuid-Holland realiseerden en tekenden we met zeker 35 partners het convenant Klimaatadaptief Bouwen. Vanuit de meekoppelkansen startten we bovendien nieuwe samenwerkingen voor projecten in een aantal wijken in ons gebied. Om anderen te stimuleren voor klimaatadaptieve maatregelen, stelde de organisatie bovendien een concept stimuleringsregeling vast, die in 2019 bij positieve besluitvorming in werking treedt.

Energietransitie

Wat hebben we gedaan in 2018?

Uit de klimaatmonitor van de Unie van Waterschappen blijkt dat WSHD in 2017 voor 51% energieneutraal is. De prognose voor 2020 is dat we voor circa 70% energieneutraal zijn. Ten opzichte van de doelstelling 'Al onze kerntaken voeren we in 2030 volledig energieneutraal uit' komt dit neer op een doelgat van 30% voor de periode 2020-2030. Dit komt overeen met een hoeveelheid van 160 gigajoule (GJ) op basis van primaire energie per jaar. Ter illustratie: deze opgave komt overeen met drie windmolens, 30 hectare aan zonneweides of 6000 daken met zonnepanelen. In november 2018 heeft het college de routekaart "Energienutraal WSHD 2030" vastgesteld. Deze routekaart is in januari 2019 ter kennisname aangeboden aan de VV. Hierin staan de maatregelen benoemd die worden getroffen om het doelgat te overbruggen. De inzet richt zich primair op het waar mogelijk doorvoeren van besparingen op het energiegebruik en de opwek van energie uit zon en wind op eigen terreinen. Ook staan we positief tegenover nieuwere technieken, zoals het winnen van thermische energie uit oppervlaktewater. Voor de potentie van het opwekken van duurzame energie in ons beheersgebied is in het kader van de routekaart in het derde kwartaal 2018 een verkennende studie (quick scan) verricht door HVC. In 2019/2020 worden kansrijke projecten verder onderzocht op haalbaarheid en/of in uitvoering genomen.

Circulair en duurzaam

Wat hebben we gedaan in 2018?

Eind 2018 is het procesplan "Uitwerking ambitie Circulair en Duurzaam WSHD" opgeleverd. Het college heeft dit plan op 11 december 2018 vastgesteld en ter informatie aangeboden aan de VV in januari 2019. Hierin staan de stappen beschreven die worden ondernomen om te komen tot een gedragen routekaart, die in 2019 wordt opgesteld voor de verwezenlijking van de ambitie Circulair en Duurzaam ('In 2030 opereren wij voor de helft circulair en in 2050 zijn wij 100% circulair'). 2050 is nog ver weg. Wat circulair worden exact inhoudt en wat het realiseren van deze ambitie precies gaat betekenen voor WSHD is nog lang niet uitgekristalliseerd. Met inachtneming van de landelijke aanbevelingen van de Unie van Waterschappen is gekozen voor een aanpak waarbij een stofstromenanalyse wordt uitgevoerd, inclusief een nulmeting. Bij een stofstromenanalyse worden grondstoffen, reststromen en afvalstromen in kaart gebracht. De resultaten hiervan worden vertaald naar een strategie, met heldere doelen voor kringloopsluiting en circulaire bedrijfsvoering en met aandacht voor regionale samenwerking. Daarnaast wordt een monitoringsprogramma uitgewerkt, voorzien van de indicatoren waarmee de ontwikkeling van WSHD naar een circulair waterschap kan worden gevolgd en op grond waarvan effectief kan worden bijgestuurd. Ook zal aandacht worden besteed aan de doorontwikkeling van MVI en de verankering van de aanpak duurzaam GWW binnen de uitvoeringspraktijk van onze organisatie. Borging van de ambitie Circulair en Duurzaam zal plaatsvinden binnen de kerntaken en de bedrijfsvoering van WSHD. Dit wordt onder meer bewerkstelligd door de (sub-) doelstellingen die voortvloeien uit deze ambitie integraal over te nemen in het nog op te stellen nieuwe Waterbeheerprogramma, het herijkte Wegenbeheerprogramma en het Groenbeleidsplan.

Digitalisering

Wat hebben we gedaan in 2018?

Allereerst hebben we gewerkt aan het bewustzijn binnen de organisatie met betrekking tot de consequenties van de digitale transformatie. We hebben informatiesessies gehouden met medewerkers en de VV. Op de (interne en externe) ambitiemarkten stonden we met ons verhaal en met een luisterend oor. Met een innovatieworkshop hebben we ideeën opgehaald en die hebben we, samen met nog meer indrukken, verwerkt tot een visie op informatisering en digitalisering.

Digitalisering stelt nieuwe eisen aan de manier waarop we het waterschap besturen. Inhoudelijk hebben we dat uitgewerkt tot een veranderagenda voor de organisatie van het waterschap onder andere gebaseerd op een workshop met het MT. Dit heeft geleid tot een voorstel aan het college waarin drie scenario's worden geschetst en er één wordt voorgesteld, inclusief de benoeming van een CIO en een routekaart digitalisering voor de komende jaren. Er ligt een voorstel voor betere besturing van de interne verander- en digitaliseringsprojecten en we zijn bezig met een hergroepering van informatiemanagement. We zijn bezig met de inrichting van een 'fast lane' voor kleine innovatieve projecten, zoals de droogte-app, opdat we vaker, sneller en op basis van een expliciete prioriteitstelling zulke vernieuwingen kunnen doorvoeren.

We werken aan een betere en nauwere samenwerking met Het WaterschapsHuis (HWH), omdat we alleen daar de schaal kunnen vinden om alle digitale ambities tijdig en effectief waar te maken. Alles wat we doen stemmen we af met de andere ambities, voorlopig vooral met de 'aanjagers' *Meer innovatie* en *Samen sterk* (Omgevingswet).

Meer innoveren

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 is voortvarend gestart met het onderwerp innovatie. Er is begonnen met een bewustwordingscampagne onder de medewerkers om innovatie op de kaart te zetten. Dit heeft geresulteerd in een routekaart innovatie die in mei 2018 in de Verenigde Vergadering is vastgesteld. Een zevental innovaties, die eind 2017 zijn gepresenteerd, zijn dit jaar verder uitgewerkt of al in uitvoering gegaan. Vaak in samenwerking met gemeenten, marktpartijen, burgers of andere waterschappen. In de tweede helft van 2018 is er een nieuwe inventarisatiesessie gedaan voor de innovaties die in 2019 verder onderzocht gaan worden. Dit moet leiden tot een breed uitvoeringsprogramma die de kerntaken en doelen van het waterschap optimaal ondersteunen. Een vijftal innovaties van het waterschap en partners zijn ingediend voor de waterinnovatieprijs 2018 en de infratech innovatieprijs. Hiermee zijn de eerste stappen gezet om innovatie, gericht op beter, sneller en goedkoper werken te borgen in het DNA van de organisatie.

Assetmanagement

In 'Maat op Klimaat' is opgenomen dat we in 2018 verdere invulling geven aan Assetmanagement. In aanleiding naar 'Maat op Klimaat' is in dialoog met de Verenigde Vergadering uitgewisseld wat Assetmanagement voor het waterschap kan betekenen en welk ambitieniveau nagestreefd wordt. Met het college is een traject gestart om Assetmanagement beter aan te laten sluiten op de organisatie (sturingslijnen en besluitvorming) waarbij de eerste bedrijfswaarden voorgesteld zijn.

Strategisch Onderhoud

Voor Zuiveren zijn de bedrijfswaarden vertaald naar een Strategisch Onderhoudsplan, dat inmiddels in de Verenigde Vergadering van 31 januari 2019 is vastgesteld. De kaders uit dit Strategisch Onderhoudsplan worden ook als uitgangspunt gehanteerd voor de andere programma's. Voor Water is een inventarisatie gestart om de onderhoudsopgave nog scherper te definiëren. Binnen de organisatie is een opleiding Assetmanagement gestart om binnen en tussen de programma's het functioneren en in stand houden van de assets uniformer in te richten.

Omgevingswet

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 startten we de eerste activiteiten ter voorbereiding op de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2021. Met de startnotitie Omgevingswet stelde het college in augustus de belangrijkste doelstellingen van samenwerken en dienstverlening voor de Omgevingswet vast. We zijn voortvarend gestart met het opstellen van de Wateragenda; onze gespreksagenda voor de door andere overheden vast te stellen omgevingsvisies. Voor onze inbreng voor deze omgevingsvisies hebben we ambtelijk contact gelegd met de verschillende gemeenten zodat het gebiedsproces hiervoor nu opgestart is. Voor het programmatisch werken aan de Omgevingswet werden met de komst van de programmamanager en een integraal programmateam de eerste stappen gemaakt. Vanuit dit programmateam werkten we aan het overzicht en kennis voor alle te starten activiteiten. We realiseerden een pilot voor de gemeentelijke samenwerking voor de omgevingsvergunning en een pilot voor het werken met toepasbare regels in het kader van het toekomstige Digitaal Stelsel

Omgevingswet (DSO). We zetten de eerste stappen voor de activiteiten of projecten die eerder nog buiten beeld waren, zoals de verdere vereisten voor het DSO, de waterschapsverordening, het projectbesluit of de verplichte participatietoets. In 2019 zal dit resulteren in een bestuurlijk vast te stellen routekaart of programmaplan voor de Omgevingswet voor de verdere uitwerking tot en met 2021.

Groenbeleid

Op 25 januari 2018 heeft de Verenigde Vergadering een motie aangenomen waarmee het college onder meer opdracht heeft ontvangen om:

- het huidige beleid van het waterschap ten aanzien van beheer en onderhoud kritisch te doorlopen op behoud en herstel van natuurwaarden, landschappelijke kwaliteit en behoud van flora en fauna;
- het beleid waar nodig op onderdelen te herzien.

De motie komt voort uit zorgen over het uitgevoerde beheer en onderhoud door het waterschap in relatie tot natuur en landschap. Het college van dijkgraaf en heemraden heeft vervolgens stappen gezet om te komen tot een nieuw gedragen groenbeleid. Als eerste is in het najaar 2018 het evaluatierapport 'Ambitieverkenning voor duurzaam en toekomstbestendig groenbeheer' opgeleverd. Vervolgens heeft op 25 oktober 2018 een informele VV plaatsgevonden over het Groenbeleid. Daarin hebben VV-leden hun ambities ten aanzien van het groenbeleid kenbaar kunnen maken. Daaruit komt onder meer de ambitie naar voren om bij het onderhoud nadrukkelijker rekening te houden met natuur en landschap. Ook wil het waterschap meer maatwerk leveren en het onderhoud afstemmen op het beheer van aanliggende gebieden. In 2019 zal het groenbeleid verder uitgewerkt worden en voorstellen ten aanzien van de financiële consequenties worden opgenomen in de Kadernota en de begroting.

3.2 Programma 1 – Waterkeringen

Inhoud programma

Omschrijving

Het beheergebied van Hollandse Delta wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van primaire, regionale en overige waterkeringen. Het programma Waterkeringen betreft alle activiteiten van het waterschap gericht op het in stand houden van deze waterkeringen. De doelen voor de waterkeringen zijn beschreven in het hoofdstuk Waterveiligheid van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het thema Waterveiligheid is onderverdeeld in drie subthema's, de drie lagen uit de Meerlaagse Veiligheidsbenadering:

- Preventie (Laag 1)
- Ruimtelijke inrichting (Laag 2)
- Crisisbeheersing (Laag 3)

Algemene beleidsuitgangspunten

Per 1 januari 2017 is de Waterwet gewijzigd. Daarmee wordt de beoordeling van de veiligheid van de primaire keringen door de keringbeheerders gebaseerd op de overstromingskansbenadering. In 2022 moeten alle primaire keringen voor de eerste keer volgens de nieuwe methodiek beoordeeld zijn.

De Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) ziet in het kader van de zorgplicht namens het Rijk toe op een adequaat beheer van de primaire keringen. In 2018 zal WSHD voor de eerste keer ge-audit worden door ILT.

De provincie Zuid-Holland heeft in 2016 een besluit genomen over de aanwijzing en normering van de compartimenteringskeringen. De provincie heeft voor WSHD 274 km compartimenteringskering aangewezen. Voor deze keringen geldt dat het bestaande profiel als norm zal worden gehanteerd. Dat betekent dat het huidige beheer en onderhoud kan worden voortgezet, waarbij voorkomen wordt dat het profiel van deze keringen wordt aangetast.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Europese Hoogwaterrichtlijn
- Waterwet
- Waterschapswet
- Verordening waterkering West-Nederland, PZH
- Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West Nederland 2014, PZH
- Overstromingsrisicobeheersplannen
- Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- Hoogwaterbeschermingsprogramma
- Planologische Kernbeslissing 'Ruimte voor de Rivier'
- Wet natuurbescherming
- Natura 2000
- Wet veiligheidsregio's
- Landelijk draaiboek Hoogwater en Overstroming
- Landelijk Referentiekader Netcentrisch Werken
- Omgevingswet (waarschijnlijk invoering in 2021)

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Calamiteitenplan WSHD
- Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen

3.2.1 Plannen/instrumenten en registers watersystemen

Basisgegevens	
Het formuleren en vastleggen van het beleidskader voor de reglementaire beheerstaak "Waterkeringszorg". Het vaststellen en onderhouden van leggers en beheerregisters. Het monitoren van de standzekerheid van de waterkeringen.	
<i>Kerngegevens</i> 364 km primaire waterkeringen in beheer 412 km regionale waterkeringen in beheer	
Wat wilden we bereiken?	
In 2022 dienen alle primaire en regionale waterkeringen beoordeeld te zijn aan de nieuwe normen uit de waterwet. Daarnaast dienen in 2024 alle regionale waterkeringen getoetst te zijn. Afgekeurde waterkeringen worden ofwel aangemeld bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), ofwel opgenomen in het eigen uitvoeringsprogramma (regionale waterkeringen). Voor het beheer en onderhoud van de primaire en regionale keringen wil Hollandse Delta aan de wettelijke zorgplicht voldoen. De leggers en beheerregisters worden geactualiseerd, ten behoeve van een goede invulling van de beheerstaak.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Actualiseren van de opgave voor het voortrollend HWBP.	De Verenigde Vergadering heeft op 29 maart 2018 ingestemd met het programmavoorstel voor het HWBP 2019-2024. Het programma is ten aanzien van de projecten van WSHD, twee stuks, niet gewijzigd.
2. Actualiseren van het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'	Het college van dijkgraaf en heemraden heeft op 19 juni 2018 de voortgangsrapportage van het 'uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024' vastgesteld. Deze rapportage is naar de Provincie Zuid-Holland verstuurd.
3. Vaststellen van de eerste beoordeling van drie normtrajecten.	Conform planning heeft het college van D&H in 2017 de eerste beoordeling van één traject vastgesteld en in 2018 de beoordeling van twee trajecten.
4. Opstellen verbeterplan zorgplicht naar aanleiding van audit ILT.	In de eerste helft van 2018 is de audit door de ILT uitgevoerd. De enige tekortkoming (bij 'bediening kunstwerken') en de aandachtspunten uit de audit zijn opgenomen in een verbeteragenda. Deze is als onderdeel van de resultaten van het RKC-onderzoek naar waterkeringen in de Verenigde Vergadering van 27 september 2018 gebracht. In 2018 is 20% van de verbeterpunten gereed en is 30% in uitvoering. Doel is om alle verbeterpunten uiterlijk 2020 gerealiseerd te hebben.

5. Actualiseren monitoringsplan zettingsvloeiing.	De jaarlijkse update van de monitoring heeft in overleg met Rijkswaterstaat plaatsgevonden. Daarnaast wordt met Rijkswaterstaat gewerkt aan een set (beheer)afspraken over monitoring van locaties en uitwisseling van gegevens.
---	--

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Afgeronde toetsing van de dijktrajecten (in aantal trajecten)	n.v.t.	3	3	3
Conform prognose is tot en met eind 2018 de beoordeling van 3 dijktrajecten vastgesteld.				

3.2.2 Versterken waterkeringen

Basisgegevens	
Het tot stand brengen, vernieuwen, aanpassen en het eventueel van derden overnemen van waterkeringen (inclusief keermiddelen in kunstwerken) om het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau van het bedijkte gebied in stand te houden. Hieronder zijn begrepen de primaire, regionale en overige waterkeringen plus de daarin opgenomen waterkerende keermiddelen in kunstwerken.	
Wat wilden we bereiken	
Het HWBP2 dient in 2018 volledig uitgevoerd en afgerekend te zijn. De geprogrammeerde projecten van het (nieuwe) HWBP zijn conform planning in uitvoering. Tevens voldoen de in 2013 afgekeurde regionale keringen in 2020 aan de norm.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Voorbereiden versterking regionale keringen Boezemvliet, de Keen en Boezem van Dirksland.	De voorbereiding voor het project (projectmandaat) is gestart. Eén van de te versterken delen is aangewezen als pilot voor het 'Bouwen met bagger' project, wat heeft geleid tot de aanvraag van Europese Interreg subsidie. Einde van de opstartfase wordt verwacht in april 2019.
2. Afwikkelen specifieke HWBP-voorzieningen zoals "Brede Blik" en "niet subsidiabele grondaankopen".	De voorzieningen worden afgewikkeld ná (financiële) afronding van alle fase 2 projecten. Dat zal in 2019 het geval zijn.
3. Uitvoeren HWBP-project 'Zettingsvloeiing V3T, gedeelte Spijkenisserbrug.	De uitvoering van het project 'Zettingsvloeiing V3T, gedeelte Spijkenisserbrug' geschiedt in een samenwerking met RWS en verloopt voorspoedig. Het werk is in 2018 grotendeels (ca. 85 %) gerealiseerd. Afronding vindt in 2019 plaats. De samenwerking met RWS verloopt goed en biedt kansen om ook voor het project 'Zettingsvloeiing V3T' te benutten. Dit houdt in dat er mogelijke voorzetting is van de samenwerking met RWS, voordelen en uitwisselen van kennis en kunde en meerwaarde voor de scope van het project.
4. Uitvoeren verkenning overig deel van HWBP-project 'Zettingsvloeiing V3T'. Burap 1-2018: Het uitvoeren van de verkenning is afhankelijk van de goedkeuring van de subsidieaanvraag. Er is een kleine kans dat deze	De aanpak van de verkenning is besproken met het HWBP. Er wordt gezocht naar een efficiënte manier van werken voor de "verkenningfase" die zo min mogelijk inzet en proceduretijd vraagt van beide organisaties. Vaststelling van het plan van aanpak en indiening bij het HWBP staat gepland

gestart kan worden in het 4e kwartaal van 2018. Burap 2-2018: De verkenningsfase moet nog worden opgestart. Met het plan van aanpak zal de subsidieaanvraag worden opgestart bij het HWBP om na beschikking in 2019 te starten met de verkenning.	in maart 2019. Beschikkingaanvraag zal in april 2019 plaatsvinden.
5. Uitvoeren voorverkenning normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen.	Tijdens de "voorverkenning" is gebleken dat door het toepassen van innovatie meettechnieken en -methoden er naar verwachting kosten bespaard kunnen worden tijdens de realisatie van de versterkingsopgave. Medio 2018 is hiervoor een aanvullende subsidieaanvraag bij het HWBP ingediend die inmiddels is gehonoreerd. De extra werkzaamheden die hiervoor moeten worden uitgevoerd, worden voor 100% gefinancierd door het Rijk. Het onderzoek loopt inmiddels en de gewenste data voor een verbeterde inschatting van de versterking zijn en worden verzameld.
6. Opstellen opleverdossiers en afwikkelen fase 2 verplichtingen dijkversterkingsprojecten Eiland van Dordrecht, Spui Oost, Hoeksche Waard Zuid en Hoeksche Waard Noord.	Van de gerealiseerde projecten die in de nazorgfase (fase 2) zitten, is nagenoeg alle informatie (95%) verzameld en besproken met het HWBP. Alle projecten worden eind Q1 2019 in beheer en onderhoud overgedragen aan de lijnorganisatie waardoor de projectorganisatie hiervoor opgeheven kan worden. Restpunten en nog lopende acties zijn in beeld gebracht en worden goed in de "lijn" geborgd.

3.2.3 Behouden waterkeringen

Basisgegevens Het met beheer en onderhoud waarborgen van het waterkerend vermogen van primaire en regionale waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Uitvoering van en toezicht houden op onderhoudswerkzaamheden aan de waterkeringen en de daarin gelegen waterkerende kunstwerken in beheer bij het waterschap. Onder "behouden waterkeringen" valt ook het muskusratten- en beverrattenbeheer.
Wat wilden we bereiken Erosiebestendige bekledingen op risicovolle waterkeringen, en een doelmatige beheersing van muskus- en beverratten. Alle uit het HWBP2 opgeleverde dijkversterkingsprojecten zijn overgedragen aan de beheerorganisatie en in beheer en onderhoud genomen. Het risicogestuurd beheer en onderhoud voor de waterkeringen is geïmplementeerd. De doelstellingen uit het 'Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019' ten aanzien van innovatief dijkbeheer en reductie van energieverbruik voor maaien zijn bereikt.

Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Het werkorder-gestuurd uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen.	De inspecties aan objecten en bekledingen van waterkeringen zijn werkorder-gestuurd uitgevoerd.
2. Uitvoeren van gewoon, dan wel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen.	Op basis van de resultaten van de inspecties is gewoon en buitengewoon onderhoud uitgevoerd. Vanwege de droogte is 50 uur meer besteed aan inspecties en is € 33.000 extra onderhoud noodzakelijk geweest (zoals het dichten van enkele scheuren en het nathouden van kades).
3. Evalueren inzet drones bij dijkbeheer.	De evaluatie van de inzet van drones bij dijkbeheer heeft niet plaatsgevonden. De evaluatie is een jaar doorgeschoven.
4. Maatregelen uitvoeren (energie-efficiënte aanbesteding, ander beheer, hergebruik maaisel) ten behoeve van het terugbrengen van het energieverbruik voor maaien. Burap 2-2018: Door diverse factoren (waaronder de aanhoudende droogte) zijn prioriteiten gesteld en ligt de aanpak van deze activiteit niet meer op schema. Momenteel wordt bekeken hoe en wanneer deze activiteiten verder uitgewerkt kunnen worden.	Door onder andere de aanhoudende droogte zijn andere prioriteiten gesteld en ligt de aanpak van deze activiteit niet meer op schema. In 2019 wordt één en ander vervolgd.

3.2.4 Calamiteiten waterkeringen

Basisgegevens	
Het beheersen en bestrijden van afwijkingen van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen en de gevolgen van calamiteiten te beperken, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
Een dijkbewakingsorganisatie die volledig is bezet, opgeleid en getraind, ingebed in de samenwerking met alle crisispartners en andere waterschappen. De dijkbewakingsorganisatie moet gedurende 72 uur volcontinu kunnen draaien in twee shifts van eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van Stadsbeheer Rotterdam en Stadsbeheer Dordrecht. Hiervoor is in de planperiode een gestage groei van het aantal eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van gemeenten in de dijkbewakingsorganisatie noodzakelijk. Daarnaast dient er voldoende voorraad aan calamiteitenbestrijdingsmiddelen te zijn om zonder tijdsverlies noodzakelijke maatregelen op/aan waterkeringen te kunnen treffen. Het eigen calamiteitenbestrijdingsplan waterkeringen dient actueel te zijn. Bij veiligheidsregio's en gemeenten wordt kennis en expertise ingebracht voor het opstellen en borgen van evacuatiestrategieën.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen.	De evaluatie van de dijkbewakingsorganisatie en calamiteitenbestrijding waterkeringen is in 2017-2018 uitgevoerd. Herziening van de dijkbewakingsorganisatie en het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen is vertraagd vanwege de vele opschalingen van de calamiteitenorganisatie in de 2e helft van 2018.

	Herziening van de dijkbewakingsorganisatie en het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen zal in 2019 worden uitgevoerd.
2. Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. Burap 2-2018: Het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan is uitgesteld als gevolg van de inzet van de betrokken medewerkers calamiteitszorg op de bestrijding van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteitszorg.	Het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan is uitgesteld als gevolg van de inzet van de betrokken medewerkers calamiteitszorg op de bestrijding van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteitszorg. De volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteitszorg, waaronder een Meerjarenbeleidsplan OTO, is in 2019 gepland.
3. Opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan waterkeringen, inclusief daarbij behorende kunstwerken, onder andere voor regulering van regionale watersystemen. Burap 2-2018: Met het dijkleger wordt conform plan geoefend. Mede in verband met het faillissement van een bureau dat een groot deel van de trainingen en oefeningen organiseert/begeleid, zal een aantal voorgenomen trainingen en opleidingen geen (of later) doorgang vinden.	Met de dijkbewakingsorganisatie is in aanloop naar en tijdens het stormseizoen 2018-2019 conform plan geoefend. Door de vele opschalingen van de calamiteitenorganisatie in de 2 ^e helft van 2018 en faillissement juni 2018 van het extern Adviesbureau dat een groot deel van de oefeningen en trainingen begeleid, heeft een aantal voorgenomen oefeningen en trainingen in de 2 ^e helft van 2018 niet plaatsgevonden.

3.2.5 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
1.10 Plannen, instrumenten & registers waterker.	Lasten	2.288	3.882	3.954	3.697	-256	V
	Baten		-321				
	Saldo	2.288	3.562	3.954	3.697	-256	V
1.20 Versterken waterkeringen	Lasten	10.894	13.989	13.309	12.217	-1.093	V
	Baten	-887	-4.056	-2.877	-1.500	1.377	N
	Saldo	10.007	9.933	10.432	10.716	284	N
1.30 Behouden waterkeringen	Lasten	5.348	5.496	5.395	5.323	-72	V
	Baten	-26	-20	-20	-35	-15	V
	Saldo	5.322	5.476	5.375	5.288	-86	V
1.40 Calamiteiten waterkeringen	Lasten	1.357	1.462	1.452	1.422	-30	V
	Baten						
	Saldo	1.357	1.462	1.452	1.422	-30	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		18.974	20.432	21.213	21.124	-89	V
Toevoeging aan reserves			1.350	1.575	1.575		
Onttrekking aan reserves		-72	-1.550	-2.158	-2.137	20	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		18.902	20.232	20.630	20.562	-68	V

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.1.

3.3 Programma 2 – Water

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Waterschap Hollandse Delta heeft als wettelijke taak de waterstaatkundige verzorging van zijn beheersgebied. Tot die taak wordt gerekend de zorg voor het watersysteem.

De doelen voor het programma Water zijn beschreven in het hoofdstuk Voldoende Water van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. De thema's Voldoende en Schoon Water zijn onderverdeeld in drie subthema's:

- Basisinrichting watersysteem
- Robuust en klimaatbestendig watersysteem
- Faciliteren gebruiksfuncties

Algemene beleidsuitgangspunten

Het realiseren en beheren van een robuust en klimaatbestendig watersysteem en het faciliteren van gebruiksfuncties door het beheren van de hoeveelheid (zoet)water.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterwet
- Kaderrichtlijn Water en Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP1 en 2)
- Nationaal waterplan
- Structuurvisie Ruimte en Mobiliteit
- Provinciale Waterverordening Zuid-Holland
- Keur
- Legger wateren en kunstwerken
- Peilbesluiten
- Deltabeslissing 'zoetwatervoorziening'
- Besluit Bodemkwaliteit
- Scheepvaartverkeerswet
- Waterschapsreglement
- Wet veiligheidsregio's
- Besluit lozen buiten inrichtingen
- Besluit lozing afvalwater huishoudens
- Activiteitenbesluit
- Bestuurlijk Akkoord Waterketen (BWK-2007)
- Bestuursakkoord Water (BAW-2011)
- Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016)
- Klimaatakkoord Unie van Waterschappen (2010)
- Green Deal Duurzaam GWW (2013)
- Green Deal Energie (2016)
- Klimaatakkoord Parijs (2016)

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Planning vaststellen peilbesluiten
- Beheerplan baggerwerken 2015-2029
- Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem
- Incidentbestrijdingsplan Vaarwegen
- Nota 'Strategie: Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Visie 'Samenwerken in de Waterketen' (2010)
- Nota Duurzaamheid 2015
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Beschikbaarheid en inzet noodbemaling (2016)
- Nota Peilbeheer (2016)

3.3.1 Plannen/instrumenten en registers water**Basisgegevens**

- Het opstellen van de strategische en tactische beleidskaders met betrekking tot watersysteem en vaarwegen.
- Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen, waaronder wordt gerekend:
 - 1 Peilbesluiten;
 - 2 Waterakkoorden;
 - 3 Legger waterlopen en kunstwerken;
 - 4 Beheerregister waterlopen en kunstwerken;
 - 5 Meetprogramma/monitoring waterkwantiteit en -kwaliteit;
 - 6 Het toetsen van plannen van derden (externe plannen).

Kerngegevens

Primair in- en uitlaatpunt: 32

Primair inlaatpunt: 48

Primair uitlaatpunt: 44

Bemalingsgebieden: 82

Wat wilden we bereiken*Basisinrichting watersysteem*

Lange termijn doel: het watersysteem is ingericht volgens geldende ontwerpeisen en functioneert optimaal.

Hiervoor zullen we in de planperiode (WBP 2016-2021) de ontwerpeisen voor het watersysteem evalueren en actualiseren en het proces van de legger en het beheerregister optimaliseren.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Lange termijn doel: het watersysteem is robuust en toekomstbestendig zodat (negatieve) effecten van klimaatverandering worden voorkomen. Hiervoor zullen in de planperiode (WBP 2016-2021) gebiedsprocessen doorlopen worden voor gebieden waar de wateropgave niet maatschappelijk verantwoord ingevuld kan worden. Daarnaast zal de regionale watersysteembeoordeling geactualiseerd worden. Advies zal zijn uitgebracht over hoe om te gaan met de nieuwe opgave die volgt uit de actualisatie van de regionale watersysteembeoordeling.

Faciliteren gebruiksfuncties

Lange termijn doel: er is voldoende (zoet) water beschikbaar om de gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.

Voor 80% van het beheergebied geldt een actueel peilbesluit. Het voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgelegd. Minimaal iedere 2 jaar wordt een WaterWerken opgesteld.

Duurzaamheid

Doel (Opgaveplan Duurzaamheid 2016-2019): een toekomstig waterschap dat als waterautoriteit inspiratie en kennis brengt en voldoet aan de sector-brede afspraken op het gebied van klimaat.

Vanaf 2017 wordt de efficiency van het totale energieverbruik voor heel WSHD met 2% per jaar verbeterd. Het stimuleren van het nemen van maatregelen door derden/burgers. Verdere optimalisatie van het watersysteem op water-, energie en grondstoffengebruik. In 2019 zijn 3 doorspoelgemalen energieneutraal ingericht als pilot voor het gehele gebied.

Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Basisinrichting watersysteem 1. Plan van aanpak optimalisatie keur om deze geschikt te maken voor de nieuwe regelgeving als gevolg van de Omgevingswet.	In 2018 is onderzocht wat er in de waterschapsverordening moet worden opgenomen. Het resultaat daarvan is een totaaloverzicht aan onderwerpen en thema's die in de verordening een plek gaan krijgen. In 2019 krijgt dit een vervolg door de structuur en inrichting van de verordening inzichtelijk te maken en de onderwerpen en thema's verder uit te werken.
2. Bepalen prestatie-indicatoren voor het functioneren van het watersysteem ten behoeve van het onderhoud. Burap 2-2018: Geen afwijkingen, is onderdeel van kaderstelling baggeren.	De peilindicator is een goede maatlat om prestaties te meten. Deze peilindicator is in 2018 verfijnd en verbeterd.
Robuust en klimaatbestendig watersysteem 3. Plan van aanpak gebiedsgerichte evaluatie ontwerpnormen.	Binnen het programma baggeren is in 2018 gebiedsgericht de opgave bepaald en wordt, waar mogelijk naast cyclisch baggeren, het baggeren maatwerkgericht uitgevoerd.
4. Doorlopen van het gebiedsproces voor de peilgebieden in het Oudeland van Strijen.	Voor de opgaven zijn gesprekken gestart over grondverwerving.
5. Optimalisatie modellering.	Modellering ten behoeve van de regionale watersysteembeoordeling is geoptimaliseerd en afgerond. Deze optimalisatie heeft plaatsgevonden om een goed beeld te krijgen van de wateropgave bij de regionale watersysteembeoordeling.
6. Opleveren van de regionale watersysteembeoordeling.	Eind 2018 heeft de eerste oplevering van de regionale watersysteembeoordeling plaatsgevonden. De uitkomsten hiervan zijn gedeeld met het college en de commissie Water. Momenteel (begin 2019) wordt van een aantal peilgebieden de uitkomsten nog her-beoordeeld om tot een definitieve vaststelling van de wateropgave te komen.
7. Opstarten van het plan van aanpak invulling her-berekende wateropgave.	Omdat de her-berekende wateropgave vanaf begin 2019 beschikbaar is, wordt het plannen van het proces voor het invullen van de her-berekende wateropgave vanaf 2019 gestart.
8. Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave versus de regionale wateropgave.	Eerst moet er duidelijkheid zijn waar sprake is van een wateropgave. Dat zal begin 2019 bekend zijn. Daarna worden door het bestuur kaders vastgesteld waarbinnen de wateropgave ingevuld kan worden. Binnen de kaders komt het aspect stedelijke opgave versus regionale opgave en prioritering hierin aan bod.

9. Vaststellen van de uitgangspunten voor de watersysteembeoordeling.	De uitgangspunten zijn door het college van dijkgraaf en heemraden vastgesteld in mei 2018.
Faciliteren gebruiksfuncties 10. Optimalisatie peilindicator. Burap 2-2018: Optimalisatie loopt volgens planning.	Dit is een continu proces. In 2018 is de peilindicator verder geoptimaliseerd.
Duurzaamheid 11. In 2018 zijn de opties om energie te produceren uit biomassa onderzocht. Burap 2-2018: Door de droogte is het uitvoeren van een aantal maatregelen vertraagd.	Door capaciteitsgebrek en werkzaamheden voor bestrijding van de droogte is een aantal onderzoeken vertraagd.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
De oppervlakte van het beheersgebied in procenten waarvoor een actueel peilbesluit geldt	65,14%	72%		91%
De VV heeft in september 2018 besloten dat peilbesluiten ook partieel herzien kunnen worden. Daarmee wordt het oppervlakte van het beheergebied waarvoor een actueel peilbesluit geldt, niet meer bepaald aan de hand van gehele peilgebieden, maar aan de hand van peilvakken (deelgebieden binnen peilbesluiten). Het streven is dat in het gehele beheergebied de peilbesluiten actueel zijn, met een ondergrens van 80%. Eind 2018 geldt in 91% van het beheergebied een actueel peilbesluit.				

3.3.2 Droge Voeten

Basisgegevens	
Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en kunstwerken voor het uitvoeren van het waterbeheer.	
<i>Kerngegevens</i> 7.259 km watergangen in beheer	
Wat wilden we bereiken	
Robuust en klimaatbestendig watersysteem: In 2021 is de wateropgave in stedelijk gebied gerealiseerd conform de prestatie-indicator. In stedelijk gebied dat "op slot" gaat of waar het maatschappelijk verantwoord is, is de opgave ingevuld rekening houdend met klimaatverandering (2030-2050).	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Basisinrichting watersysteem 1. Vertalen van de prestatie-indicatoren voor het functioneren van het watersysteem naar onderhoudsconcepten, op basis van de balans tussen kosten-risico's-prestaties.	In 2018 is gestart met de vertaling van prestatiedoelen per asset.
Robuust en klimaatbestendig watersysteem 2. Opstarten van het gebiedsproces voor de opgave in landelijk gebied (Oudeland van Strijen).	Voor de opgaven zijn gesprekken gestart over grondverwerving.
Duurzaamheid 3. Onderzoeken van de opties om energie te produceren uit biomassa.	Door capaciteitsgebrek en werkzaamheden voor bestrijding van de droogte is een aantal onderzoeken vertraagd.

Burap 2-2018: Door de droogte is het uitvoeren van een aantal maatregelen vertraagd.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Nog te realiseren NBW-opgave landelijk gebied in m ³	225.000			146.037
2. Nog te realiseren NBW-opgave stedelijk gebied in m ³ (1/3 van totaal tot 2027)	171.000	160.000	165.000	171.000

De nulmeting betreft de stand van zaken aan het begin van 2018 en geeft weer hoe groot de opgave aan het begin van het jaar was. De realisatie betreft de grootte van de opgave aan het einde van het jaar. Binnen stedelijk gebied is de opgave niet afgenomen. Binnen het landelijke gebied is de opgave met circa 80.000 m³ verkleind.

Burap 2-2018: Er wordt minder gerealiseerd door vertraging in het project gebiedsproces Oudeland van Strijen.

Jaarstukken: In het waterbeheerplan is opgenomen dat eind 2017 de wateropgave in het landelijk gebied is opgelost. Alleen binnen peilgebied Oudeland van Strijen is er nog een resterende opgave. Zoals weergegeven in de Programmabegroting 2018-2022 is het streven om binnen dit gebied tot normaanpassing te komen, waarmee de opgave komt te vervallen en daarom is er geen streefwaarde en prognose opgenomen. Binnen stedelijk gebied is er minder gerealiseerd dan gepland door vertraging van gebiedsontwikkelingsprojecten (gemeente Rotterdam).

3.3.3 Voldoende water

Basisgegevens

Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het aan- en afvoeren van water ten behoeve van het peilbeheer, de zoetwatervoorziening en de waterkwaliteit. Het omvat het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de actieve waterbeheersing. Met behulp van regulerende kunstwerken (gemalen, hevels en stuwen) oefenen we invloed uit op de aan- en afvoer van water ten behoeve van de waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hierbij wordt rekening gehouden met de functies van een gebied.

Kerngegevens

Circa 3.000 regulerende kunstwerken

83.231 ha gebied waarbinnen het water op peil gehouden moet worden

Wat wilden we bereiken

Basisinrichting watersysteem

De ontwerpeisen voor het watersysteem voor een goed peilbeheer en zoetwatervoorziening zijn uitgewerkt. Het risicogestuurd objectenmanagement is geïmplementeerd.

Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het peilbeheer, dat wil zeggen peilbeheer is conform peilbesluit uitgevoerd. Knelpunten in het watersysteem, die het peilbeheer belemmeren, zijn opgelost.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Zoetwatermaatregelen uit het Deltaprogramma voor het waterschap zijn uitgevoerd.

Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Basisinrichting watersysteem 1. Uitvoeren peilbeheer conform peilbesluit. Burap 2-2018: Een aantal peilbesluiten is niet verder in uitvoering gebracht in afwachting van de resultaten van de evaluatie GGOR.	In de rapportage Waterwerken wordt gerapporteerd over het uitgevoerde peilbeheer.
2. Peilbesluiten waar nodig actualiseren volgens de methodiek GGOR. Burap 2-2018: Geen afwijkingen, GGOR methodiek wordt momenteel geëvalueerd.	In 2018 is de peilbesluitprocedure en de GGOR-systematiek geëvalueerd. Deze evaluatie heeft geleid tot het bestuursbesluit (VV september 2018) om peilbesluiten in de toekomst gedeeltelijk te actualiseren (partiële herziening) en volgens een aangepaste systematiek vast te stellen. In 2019 wordt deze aangepaste systematiek ontwikkeld.
3. Uitvoeren van onderhoud en verbeteringen aan peil-regulerende kunstwerken.	Dit is een continu proces. Ook in 2018 is er onderhoud uitgevoerd aan peil-regulerende kunstwerken en zijn bij diverse kunstwerken verbeteringen doorgevoerd. In september 2018 is door het bestuur een besluit genomen om de technische automatisering van kunstwerken te vernieuwen. Uitvoering vindt plaats vanaf 2019.
4. Uitwerken van de Deltabeslissingen in concrete uitvoeringsmaatregelen.	Er zijn maatregelen in voorbereiding om de zoetwatervoorziening vanuit het Brielse Meer-Bernisse systeem te verbeteren.
Robuust en klimaatbestendig systeem 5. Opstellen ontwerpisen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening.	Het opstellen van ontwerpisen heeft in 2018 niet plaatsgevonden. Momenteel loopt er een traject om landelijk randvoorwaarden vast te stellen voor deze ontwerpisen. Pas wanneer deze beschikbaar zijn, kan hieraan een vervolg gegeven worden.
Faciliteren gebruiksfuncties 6. Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen ten aanzien van assets watersystemen.	Het reguliere onderhoud heeft plaatsgevonden. Daarnaast wordt gewerkt aan nieuwe onderhoudsplannen in het kader van assetmanagement.

3.3.4 Schoon en gezond water

Basisgegevens Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de waterbeheersing ten behoeve van waterkwaliteitsdoelstellingen. Optreden tegen lozingen en overleg met gemeenten voor een beter rioleringsstelsel. Ook het beïnvloeden van derden via communicatie en overleg met de agrarische sector hoort hieronder (aanpak van bronnen van verontreiniging). <i>Kerngegevens</i> 41 volgens de Kaderrichtlijn water aangewezen waterlichamen
Wat wilden we bereiken <i>Basiswaterkwaliteit</i> Lange termijn doel: het watersysteem is ecologisch gezond volgens geldende ecologische en chemische normen.

Hiervoor wordt in de planperiode (WBP 2016-2021) met behulp van het eigen beoordelingssysteem gerapporteerd aan het bestuur over de voortgang van het KRW doelbereik. Daarnaast wordt via het landelijke KRW monitoringsprogramma gerapporteerd aan de EU.

Om de gestelde doelen in de KRW-waterlichamen te bereiken en uitsluitend voor dat gedeelte waarvoor het waterschap zelf verantwoordelijk is, zijn de maatregelen uit SGBP-1 en SGBP-2 in 2021 uitgevoerd. Van alle overige wateren voldoet 60% aan de STOWA-klasse III. Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Lange termijn doel: het watersysteem is robuust en toekomstbestendig zodat (negatieve) effecten van klimaatverandering worden voorkomen.

Hiervoor wordt in de planperiode (WBP 2016-2021) de evaluatie en actualisatie van de ontwerpbeisen voor het watersysteem rekening gehouden met klimaateffecten op waterkwaliteit en ecologie. Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.

Faciliteren gebruiksfuncties

Lange termijn doel: er is water van voldoende kwaliteit beschikbaar om de gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.

Het voorzieningsniveau van het regionale voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgesteld. De zwemwaterprofielen zijn elke 4 jaar opnieuw vastgesteld conform landelijke richtlijnen. De kwaliteit van de zwemwateren is minimaal 'aanvaardbaar'.

In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwaliteitsdoelen voor natuurgebieden verkend. De match tussen de normering voor de functie en de actuele meetwaarden is verbeterd.

Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Basis waterkwaliteit 1. Uitvoeren KRW-monitoringsprogramma, jaarschijf 2018.	Het monitoringsprogramma is volgens planning uitgevoerd.
2. Rapportage voortgang KRW-doelbereik aan de hand van het eigen KRW-beoordelingssysteem van WSHD. Burap 2-2018: De streefwaarde rapportage over het KRW-doelbereik vindt niet jaarlijks plaats omdat veel parameters 1 keer per 3 jaar gemeten worden. De rapportage over het KRW doelbereik zal in 2019 weer plaatsvinden.	Rapportage over de voortgang van het KRW-doelbereik vindt plaats in de rapportage Waterwerken. De rapportage over 2017 en 2018 wordt in 2019 aan de VV gepresenteerd.
3. Opstellen van de Waterwerkenrapportage, waarin toestand en trend van de waterkwaliteit wordt beschreven. Burap 2-2018: De rapportage Waterwerken wordt 1 keer per 2 jaar opgesteld. In 2019 verschijnt Waterwerken over de jaren 2017 en 2018.	In 2019 verschijnt Waterwerken over de jaren 2017 en 2018.
4. Resterende maatregelen uit het SGBP-1 uitvoeren.	De SGBP-1 maatregelen die nog resteren, zijn opgenomen in SGBP2.
5. Maatregelen en onderzoeken uit SGBP2 opstarten en uitvoeren.	De uitvoering van maatregelen en onderzoeken uit het SGBP2 ligt achter op schema. Dit heeft diverse oorzaken. Door stagnatie bij grondverwerving is er vertraging opgelopen bij de uitvoeringsmaatregelen. Verder wordt een aantal maatregelen heroverwogen omdat de bijdrage van deze maatregelen aan de opgave

	waarschijnlijk minder is dan beoogd. Omdat er nog geen nieuwe onderhoudsplannen beschikbaar zijn, waarmee aangepast onderhoud kan plaatsvinden, is een aantal maatregelen nog niet geëffectueerd.
--	---

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
KRW maatregelen SGBP-2 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief)	18	50	50	19
Zie bovenstaande toelichting bij punt 4 en 5.				

3.3.5 Baggeren

Basisgegevens	
Onderdeel van het Waterbeheerprogramma 2016-2021 is het op orde brengen, hebben en houden van het watersysteem voor zowel het thema Voldoende als Schoon water. In dit beleidsproduct gaat het over periodiek op diepte brengen van de watergangen door het verwijderen van de aanwezige sliblaag.	
<i>Kerngegevens</i> circa 4.300 km waterlopen in periodiek onderhoud	
Wat wilden we bereiken	
Er wordt gebaggerd conform de nieuwe kaderstelling baggeren met als doel een duurzaam en betaalbaar onderhoudsprogramma baggeren waarmee we het watersysteem op orde houden.	
Starten met maatwerkgericht baggeren zodat een betere nut en noodzaak afweging plaatsvindt op het wel of niet baggeren van watergangen.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Uitvoering van het landelijk, stedelijk en overige baggerwerken 2018 conform de nieuwe kaderstelling baggeren als resultaat van Baggeren onder de loep.	De baggerwerkzaamheden zijn in 2018 grotendeels conform planning en rekening houdend met de kaderstelling baggeren uitgevoerd. De afwijking is toegelicht onder de prestatie indicatoren.
2. Voorbereiden van de stedelijke, landelijke en overige baggerwerken 2019 conform de nieuwe kaderstelling baggeren als resultaat van Baggeren onder de loep.	De baggerwerken 2018/2019 zijn voorbereid. Recent is het waterschap geconfronteerd met beperkingen in de afzet van baggerspecie verontreinigd met PFOA als gevolg van de aandacht voor deze stof en het opstellen van een handreiking met beleidslijnen door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De gevolgen hiervan worden nu in kaart gebracht.
3. Invulling geven aan de strategische aanbestedings- en contracteringsstrategie door het opstellen van geïntegreerde contracten voor het landelijk baggeren op de eilanden Voorne Putten en Goeree Overflakkee.	Contracten zijn in 2018 opgesteld conform de UAV-GC systematiek (een geïntegreerde contractvorm).

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
% watergangen (in onderhoud bij WSHD) dat gebaggerd is conform het onderhoudsprogramma	98%	100%	100%	98%
De afwijking tussen 98% en 100% wordt veroorzaakt door de uitvoering van baggerwerkzaamheden langs wintergewassen. Op deze locaties kunnen de werkzaamheden pas begin 2019 uitgevoerd worden. Verder heeft het zoeken naar afzetlocaties voor bagger met een PFOA verontreiniging vertraging opgeleverd. De verwachting is dat dit verschil in maart 2019 ingelopen wordt.				

3.3.6 Vaarwegbeheer

Basisgegevens	
Het onderhouden en bedienen van vaarwegvoorzieningen.	
<i>Kerngegevens</i> 50 km vaarwegen	
Wat wilden we bereiken	
Voor de afbakening en uitvoering van de vaarwegentaak is een beleidskader opgesteld.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Beïnvloeden van externe ontwikkelingen met betrekking tot vaarwegbeheer zoals nieuwe BRTN (Beleidsvisie Recreatietoervaartnet).	De huidige BRTN loopt nog t/m 2020. In 2018 behoefde op dit punt geen actie te worden ondernomen.
2. Uitvoeren regulier onderhoud ten behoeve van vaarwegbeheer.	Regulier onderhoud heeft plaatsgevonden.
3. Evalueren en actualiseren van het incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen in 2018.	Het incidentbestrijdingsplan Vaarwegen wordt zelden gebruikt. Er was in 2018 geen aanleiding om het plan inhoudelijk uitgebreid te evalueren en/of te actualiseren.

3.3.7 Calamiteiten water

Basisgegevens	
Beheersing en bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
- Het calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem is actueel en wordt in 2019 herzien. - Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. - Een qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegerust incidentmanagement bij waterbeheer.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem. Burap 2-2018: De punten uit de evaluatie van de calamiteit droogte 2018 worden meegenomen in de actualisatie van het Calamiteitenbestrijdingsplan.	De toepassing van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem is in 2018 geëvalueerd bij de evaluatie van de aanpak droogte 2018. In 2019 is op grond van deze evaluatie volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg gepland.

Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. Burap 2-2018: Het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan is uitgesteld als gevolg van de inzet van de betrokken medewerkers calamiteiten zorg op de bestrijding van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg.	Het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan is uitgesteld als gevolg van de inzet van de betrokken medewerkers calamiteiten zorg op de bestrijding van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg. De volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg, waaronder een Meerjarenbeleidsplan OTO, is in 2019 gepland.
Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan regionale watersystemen en vaarwegen, inclusief daarbij behorende kunstwerken. Burap 2-2018: Mede in verband met het faillissement van een bureau dat een groot deel van de trainingen en oefeningen organiseert/begeleid en het plan van aanpak voor het verbeteren van de calamiteiten zorg zal een aantal voorgenomen trainingen en opleidingen geen (of later) doorgang vinden.	Door de vele opschalingen van de calamiteitenorganisatie in de 2^e helft van 2018 en faillissement juni 2018 van het extern Adviesbureau dat een groot deel van de oefeningen en trainingen begeleid, heeft een aantal voorgenomen oefeningen en trainingen in de 2^e helft van 2018 niet plaatsgevonden.

3.3.8 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
2.10 Plannen, instrumenten & registers water	Lasten	5.955	6.122	6.123	5.749	-374	V
	Baten	-13		-890	-892	-2	V
	Saldo	5.942	6.122	5.232	4.857	-376	V
2.20 Droge voeten	Lasten	24.822	25.542	26.500	29.904	3.405	N
	Baten	-4.855	-384	-4.962	-5.060	-98	V
	Saldo	19.967	25.159	21.538	24.844	3.306	N
2.30 Voldoende water	Lasten	1.075	903	952	1.168	216	N
	Baten						
	Saldo	1.075	903	952	1.168	216	N
2.40 Schoon en gezond water	Lasten	872	1.196	1.003	783	-220	V
	Baten						
	Saldo	872	1.196	1.003	783	-220	V
2.50 Baggeren	Lasten	13.832	11.468	11.704	10.778	-926	V
	Baten	-289	-300	-536	-373	163	N
	Saldo	13.543	11.168	11.168	10.406	-763	V
2.60 Vaarwegbeheer	Lasten	386	415	380	376	-3	V
	Baten		-2	-2		2	N
	Saldo	386	413	378	376	-1	V
2.70 Calamiteiten water	Lasten	191	110	194	222	28	N
	Baten	-0			-3	-3	V
	Saldo	190	110	194	220	26	N
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	Lasten	820					
	Baten	-47					
	Saldo	773					
Saldo van baten en lasten voor bestemming		42.749	45.069	40.466	42.654	2.188	N
Toevoeging aan reserves			3.150	9.343	9.343		
Onttrekking aan reserves		-3.165	-3.950	-4.627	-4.272	355	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		39.584	44.269	45.182	47.725	2.543	N

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.2.

3.4 Programma 3 – Zuiveren

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Het programma Zuiveren zorgt voor een doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van zuiveringstechnische werken binnen de wettelijke eisen en bepalingen, nu en in de toekomst.

Algemene beleidsuitgangspunten

Bij het zuiveren van afvalwater staat duurzaamheid steeds meer centraal. Dit komt terug in aspecten als het beperken van het energieverbruik, het reduceren van het gebruik van hulpstoffen, het verhogen van de eigen energieproductie, het opwaarderen van afvalstoffen tot grondstof en het verminderen van afval. Deze verduurzaming heeft tot doel onze "footprint", oftewel de nalatenschap aan toekomstige generaties, te beperken en de doelmatigheid van de zuiveringsprocessen te vergroten.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

Wettelijke bepalingen:

- Waterwet
- Waterbesluit
- KRW
- Wet Milieubeheer
- Activiteitenbesluit

Bestuurlijke akkoorden:

- Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016)
- Klimaatakkoord Unie van Waterschappen (2010)
- Bestuursakkoord Water (2011)
- Green Deal Energiefabriek en fosfaatakkoord (2011)
- Green Deal Duurzaam GWW (2013)
- Green Deal Grondstoffen (2014)
- Energieakkoord 2014 van de Sociaal Economische Raad
- Green Deal Energie (2016)
- Klimaatakkoord Parijs (2016)
- Deal 'pilots regionale energiestrategieën' (2016)

Maatschappelijke ontwikkelingen:

- Vraag naar kostenbeheersing
- Overheidsbeleid ten aanzien van energietransitie
- Vraag naar innovatie
- Aandacht voor Cradle to Cradle (C2C) benadering: maximale terugwinning van grondstoffen uit afval(water)
- Aandacht voor schadelijke microverontreinigingen in gezuiverd afvalwater zoals medicijnresten, bestrijdingsmiddelen en resistente bacteriën

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Nota Strategie: 'Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Nota Duurzaamheid 2015
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Energie-efficiëntieplan (EEP) 2017-2020 (MJA-3)
- Calamiteitenplan
- Plan van aanpak Asset LifecycleManagement Zuiveren

3.4.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Basisgegevens	
Het formuleren en vastleggen van het strategisch beleid voor Zuiveren, het volgen van externe ontwikkelingen en het vertalen naar en opstellen van (meerjarige) plannen en maatregelen. Thema en gebiedsgerichte plannen: de activiteiten die het waterschap, veelal samen met gemeenten, kennispartners en bedrijven ontplooit in de sfeer van studies, (technologische) onderzoeken en plannen ter optimalisatie van het programma Zuiveren.	
Wat wilden we bereiken	
Het behouden of verkrijgen van optimale prestaties (doelmatig en duurzaam) over de gehele levenscyclus van installaties waarbij afweging en keuzes plaatsvinden op basis van de balans prestaties-kosten-risico's. Het in beeld brengen en definiëren van de investerings- en veranderopgave voor het programma Zuiveren. Verdere implementatie en ontwikkeling van assetmanagement.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Het uitvoeren van het investeringsprogramma slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk. Burap 1-2018: In de vastgestelde Toekomstvisie Sluisjesdijk is aangegeven dat: - de ALM geen allesomvattend programma behelst; - een aantal zaken nog niet nader te duiden waren; - in de toekomst, naast de al geformuleerde projecten, via de reguliere P&C-cyclus nieuwe projecten kunnen en zullen voortkomen. Op basis van de huidige inzichten is in de Kadernota 2018 een aantal nieuwe investeringen opgevoerd voor de jaarschijf 2019 of verder. Op basis hiervan worden nieuwe, geplande en lopende projecten nader op elkaar afgestemd en waar nodig is de aanpak geoptimaliseerd of bijgesteld.	In de vastgestelde Toekomstvisie Sluisjesdijk is aangegeven dat: - de ALM geen allesomvattend programma behelst; - een aantal zaken nog niet nader te duiden waren; - in de toekomst, naast de al geformuleerde projecten, via de reguliere P&C-cyclus nieuwe projecten kunnen en zullen voortkomen. Zoals aangekondigd in de Kadernota 2018 is in de begroting 2018 en in Burap 1-2018 een aantal nieuwe onderzoeken en investeringen opgevoerd en/of bijgesteld (jaarschijf 2018/2019 e.v.). Lopende het programma is binnen de projectenportfolio continu bezien hoe (nieuwe) projecten zich onderling verhouden ten aanzien van raakvlakken, scope, risico's en planning. Op basis hiervan heeft continue afstemming plaatsgevonden en is waar nodig de aanpak geoptimaliseerd of bijgesteld. De uitvoering van de projecten uit het investeringsprogramma ALM Sluisjesdijk vindt plaats. Sommige projecten zijn vertraagd, wat gevolgen heeft voor het onderhoud. In sommige gevallen betekent dit dat er meer onderhoud of meer storingsonderhoud nodig is.
2. Participeren in de Energie- en grondstoffenfabriek.	WSHD neemt deel aan de energie- en grondstoffenfabriek. Vanuit de energie- en grondstoffenfabriek is aangegeven dat de volgende top 5 grondstoffen (fosfaat, stikstof, bioplastics, cellulose en alginaat) kansrijk zijn om verder uit te werken. In 2018 heeft WSHD meegedaan aan de voorbereidingen voor een demonstratieproject voor bioplastics. Wanneer de subsidie wordt toegekend, start (de

	voorbereiding van) het project in 2019 bij de rwzi Dordrecht.
3. Het uitvoeren van maatregelen uit het EEP 2017-2020.	WSHD heeft in 2016 het EEP 2017-2020 vastgesteld. In EEP is opgenomen dat WSHD in de periode 2017-2020 een energie efficiëntie van 8% moet bereiken. WSHD heeft in 2018 een aantal slibretour- en energie-regelingen in het proces geoptimaliseerd en ligt op schema om deze doelstelling te halen.
4. Het voorbereiden van bestuurlijke besluitvorming ten aanzien van de ALM-resultaten voor de rwzi's op het eiland Goeree-Overflakkee en de rwzi Spijkenisse. Burap 2-2018: Op 27 maart 2018 heeft het college van D&H kennisgenomen van de resultaten fase 1 en ingestemd met de voorgestelde varianten en deze te onderzoeken in fase 2. In de zomer heeft de aanbesteding plaatsgevonden. De gecontracteerde marktpartij is 1 september gestart met een ALM-variantenstudie. De studie heeft een doorlooptijd van 5 maanden.	Op 27 maart 2018 heeft het college van D&H kennisgenomen van de resultaten fase 1 en ingestemd met de voorgestelde varianten en deze te onderzoeken in fase 2. In de zomer 2018 heeft de aanbesteding plaatsgevonden. De gecontracteerde marktpartij is 1 september gestart met een ALM-variantenstudie. Oplevering wordt voorzien in 2019. De verwachting is dat de ALM-resultaten (eind fase 2) ter besluitvorming worden voorgelegd aan de VV medio 2019.
5. Het opstellen en uitwerken van meerjarige investering-, onderhoud- en bedrijfsvoeringprogramma's als vervolg op de besluitvorming ten aanzien van bovenstaande ALM-studies.	Het opstellen en uitwerken van meerjarige investering-, onderhoud- en bedrijfsvoeringsprogramma vindt in 2019 plaats na besluitvorming ten aanzien van de voorkeursvariant over de uitkomsten van de ALM-variantenstudie (zie 4).
6. Het opstarten van de ALM's voor de rwzi's Heenvliet en Hellevoetsluis. In de ALM's worden de externe stakeholders meegenomen.	Fase 1 (inventarisatiefase) is in 2018 opgestart en loopt door in 2019. Op dit moment wordt de jaarlijkse herijking van de ALM's voorbereid waarin ook de aanpak, organisatie-inrichting en marktbenadering voor de vervolgfases een plaats krijgen.
7. Het uitvoeren van een technische schouw (inventarisatiefase) van de rwzi Dokhaven als voorbereiding op de ALM. Burap 2-2018: De uitvoering van de (technische) schouw wordt momenteel voorbereid.	De technische schouw (technische staat van de installatie) voor Dokhaven wordt in 2019 opgepakt en in 2018 is wel al een omgevingsscan (wat speelt er in de omgeving) van de ALM Dokhaven is opgestart. De verdere aanpak, organisatie-inrichting en marktbenadering voor de ALM-studie voor de rwzi Dokhaven is onderdeel van de hierboven genoemde jaarlijkse herijking van de ALM's.
8. Het uitvoeren van maatregelen conform het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019.	De maatregelen uit het opgaveplan voor 2018 zijn conform uitgevoerd.

3.4.2 Gezuiverd afvalwater

Basisgegevens	
Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van zuiveringstechnische werken (transportgemalen en –leidingen, rioolwaterzuiveringsinrichtingen en slibverwerkingsinstallaties) mogelijk maken van het transporteren, zuiveren en lozen van afvalwater. Daarbij worden het ontstane zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct verwerkt.	
Wat wilden we bereiken	
1. Voldoen aan normen en eisen 2. Zuiveren tegen de laagste kosten • door continue verbetering wordt de efficiëntie verhoogd • kosten en prestaties zichtbaar gemaakt in Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (ZB), Waterschapspeil en Waterschapsspiegel • renovatie/vervanging installaties op basis van levenscyclusanalyse 3. Optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid installaties in relatie tot geaccepteerd risiconiveau 4. Maximale veiligheid installaties conform de wettelijke voorschriften 5. Maximaal haalbare duurzaamheid bij ontwerp en beheer installaties (zie ook hoofdstuk Duurzaamheid) 6. minimaal energieverbruik / maximale energierugwinning / minimaal chemicaliëngebruik en terugwinning van reststoffen	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Beheer Het reguliere beheer van de installaties moet ertoe leiden dat de ruim 130 miljoen m3 gezuiverd afvalwater voldoet aan bovenstaande kpi's. Onderzoeken op welke wijze verdergaande procesautomatisering en slim gebruik van data kunnen bijdragen aan efficiency- en prestatieverbetering, verdere verduurzaming en kostenoptimalisatie en sturen op afstand: a) opstarten project online meters in de waterlijn rwzi's en onderzoeken online meters in de sliblijn; b) evaluatie en/of verdere uitrol pilot slim gebruik van data; c) opstellen/herijken visie toekomstige processturing; d) onderzoeken/voorbereiden grootschalige vervanging- en moderniseringsopgave van de Technische Automatisering. Burap 2-2018: Punt a-d: De projecten zijn in voorbereiding.	Het waterschap heeft in 2018 ruim 130 miljoen afvalwater gezuiverd wat voldoet aan de bovengenoemde kpi's. De genoemde projecten zijn in 2018 voorbereid en worden in 2019 verder opgepakt.
2. Onderhoud a) Het opstellen of aanpassen van een MeerjarenOnderhoudsprogramma. In dit programma worden nieuwe KPI's voor onderhoud (storingen) ontwikkeld. b) Parallel aan het ritme van ALM-studies worden op basis van de ALM-uitkomsten de onderhoudsconcepten voor de individuele installaties bijgewerkt. Burap 2-2018: Punt b: Door voortschrijdend inzicht in het	a) In de VV van 31 januari is het strategisch onderhoudsplan vastgesteld met nieuwe KPI's. Dit plan wordt begin 2020 geëvalueerd; b) Op grond van het bovengenoemde onderhoudsplan wordt een planning voor de onderhoudsconcepten opgesteld.

kritische pad van de planningen wordt de totstandkoming van de onderhoudsconcepten ontkoppeld van de ALM's.	
3. Storingen Omdat het aantal storingen aan de kritische objecten hoger ligt dan de streefwaarde wordt de aard en de urgentie van deze storingen door de organisatie geanalyseerd. Daarbij zal bekeken welke verbeteringen in de bedrijfsvoering nuttig dan wel noodzakelijk zijn. Burap 1-2018: Tijdens de informatieve VV in oktober 2017 is al ingegaan op de noodzaak tot analyse van de storingen en het proces om meer uniforme definities in te voeren. Momenteel worden de storingen nader geanalyseerd en wordt op basis van het Unie-model gekeken naar de definities. Bestuurlijke behandeling is na de zomer voorzien. Burap 2-2018: De storingsregistratie wordt aangepast overeenkomstig de methodiek zoals die is vastgesteld binnen de Unie van Waterschappen. Verder geen afwijkingen.	In het strategische onderhoudsplan is een nieuwe KPI voor storingen vastgesteld. Deze is op basis van het Unie-model.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Aantal storingen aan kritische objecten	1.003	<1.000	1.050	997
2. Afnameverplichting	99,9%	>99%	> 99%	99,7
3. Beschikbaarheid installaties	99,4%	>98%	nvt	nvt
4. Fosforverwijderingsrendement	88,6%	>77,5%	> 77,5%	86,7
5. Nalevingspercentage Waterwetvergunning	99,3%	>98%	>98%	97,3
6. Slibafzet in tonnen	83.517	78.400	83.400	81.263
7. Stikstofverwijderingsrendement	80,0%	>77,5%	>77,5%	79,6
Ad 1 Burap 2-2018: De prognose is bijgesteld op basis van de trend in het aantal storingen. Ad 2 In 2018 heeft het waterschap voldaan aan deze KPI. De afnameverplichting in 2018 is 99,3%. Ad 3 Met de portefeuillehouder is afgesproken om deze Prestatie-indicator aan te passen in lijn met de PI's die zijn afgesproken binnen de Unie van Waterschappen (zie strategisch onderhoudsplan). Ad 4 Het verwijderingsrendement voor fosfaat is in 2018 85,57%. Hiermee is voldaan de doelstelling. Ad 5 Het nalevingspercentage van de Waterwetvergunning is 97,7%. Hiermee is niet voldaan de doelstelling. Dit is veroorzaakt omdat in vierde kwartaal van 2018 de zuivering Hoogvliet niet heeft voldaan aan zijn vergunning. Dit werd veroorzaakt door een illegale lozing op de rwzi. Inmiddels is de situatie onder controle. Ad 6 Voor het project vergistingstank Sluisjesdijk is in 2018 het slib van de svi Sluisjesdijk op de rwzi Dordrecht ontwaterd. De ontwateringsresultaten van Dordrecht zijn ongeveer 22,5% en van Sluisjesdijk ongeveer 30%. Hierdoor is circa 3.000 ton extra slib afgevoerd. Ad 7 Het verwijderingsrendement voor stikstof is 79,3%. Hiermee is voldaan de doelstelling.				

3.4.3 Calamiteiten zuiveren

Basisgegevens	
Bestrijding van (dreigende) incidenten of calamiteiten op zuiveringen, rioolgemalen of (pers)leidingen, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt. Het uitgangspunt bij de bestrijding, in welke vorm dan ook, is het beperken en wegnemen van het (dreigende) gevaar voor de waterstaatswerken, het beperken van milieuschade en het voorkomen van slachtoffers. 1. Een actueel Calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren. Het Calamiteitenbestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die stagnatie in de afvoer van rioolwater veroorzaken en die op kunnen treden bij de zuivering en het transport van rioolwater. 2. Adequate incidentenplannen en bedrijfsnoodplannen. 3. Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.	
Wat wilden we bereiken	
- Een actueel calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren; het bestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die op kunnen treden bij het transport van rioolwater en op de zuiveringsinstallaties. - Actuele bedrijfsnoodplannen Dokhaven en Sluisjesdijk - Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Evalueren en herzien van het calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren.	In 2018 is het Calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren niet geëvalueerd en herzien. In juni 2018 zijn bij de aanpak van de dreigende uitval van het Slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk wel aanvullende scenario's en maatregelen ontwikkeld voor de aanpak van (dreigende) uitval van het Slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk en de RWZI Dokhaven te Rotterdam. Verder zijn bij de aanpak van de procesverstoring van de RWZI Hoogvliet oktober-november 2018 aanvullende scenario's ontwikkeld voor de aanpak van toxische lozingen op de RWZI Hoogvliet. In 2019 is volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg, waaronder het Calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren, gepland.
2. Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan rioolwatertransportleidingen, rioolgemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk. Burap 2-2018: Mede in verband met het faillissement van een bureau dat een groot deel van de trainingen en oefeningen organiseert/begeleid en het plan van aanpak voor het verbeteren van de calamiteiten zorg zal een aantal voorgenomen trainingen en opleidingen geen (of later) doorgang vinden.	Door de vele opschalingen van de calamiteitenorganisatie in de 2^e helft van 2018 en faillissement juni 2018 van het extern Adviesbureau dat een groot deel van de oefeningen en trainingen begeleid, heeft een aantal voorgenomen oefeningen en trainingen in de 2^e helft van 2018 niet plaatsgevonden. Oktober 2018 is de calamiteitenorganisatie opgeschaald voor een procesverstoring van de RWZI Hoogvliet en voor het terugtreden van de Installatieverantwoordelijke bij WSHD. Tijdens deze calamiteiten zijn de opleidingen en trainingen in de praktijk gebracht. Na het afschalen van deze calamiteiten in 2019 zal de aanpak hiervan worden geëvalueerd.

3.4.4 Samenwerken in afvalwaterketen

Basisgegevens	
Doelen voor de samenwerking in de afvalwaterketen zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2016-2021 onder het hoofdstuk Waterketen. Samenwerken in de afvalwaterketen is gericht op de waterkwaliteits-, waterkwantiteits- en zuiveringsdoelen door beïnvloeding van gemeentelijke plannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen. Verder wordt uitvoering gegeven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit). <i>Kerngegevens</i> 17 gemeenten 20 zuiveringskringen	
Wat wilden we bereiken	
Beheer rwzi's (voor zover betrekking op het gemeentelijk domein) - In 2021 zijn met alle gemeenten actuele afnameverplichtingen en afspraken over de samenstelling van het afvalwater bestuurlijk vastgesteld. Impact op Oppervlaktewater - De rwzi's en de riooloverstorten vormen geen belemmering voor de waterkwaliteit (zwemwater, KRW-waterlichamen en prioritaire knelpunten). - In 2021 veroorzaakt 95% van de lozingen geen knelpunt in de watersysteemtoetsing. Doelmatige waterketen - In 2020 wordt binnen het programma Zuiveren een berekende besparing gerealiseerd van € 5,2 miljoen per jaar ten opzichte van de geprognosticeerde stijging uit 2010 (minder meer uitgeven). - In 2020 wordt door betere samenwerking tussen het waterschap en de gemeenten door WSHD een berekende besparing gerealiseerd van € 7,2 miljoen per jaar ten opzichte van de geprognosticeerde stijging van 2010. - In 2020 besparen gemeenten € 7,2 miljoen ten opzichte van de geprognosticeerde stijging van 2010 (minder meer uitgeven) in het gemeentelijk domein door een betere samenwerking.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Invulling geven aan het bestuursakkoord Water (BAW) door:	In de regio's Hoeksche Waard, Goeree Overflakkee en de BAR-gemeenten is ISA inmiddels uitgerold. Hierbij is voldaan aan de doelstelling.
- In drie van de zes regio's is Integraal sturen afvalwaterketen (ISA) uitgerold. - In alle regio's is samen met de gemeenten de kwetsbaarheid in de keten in beeld gebracht.	In de zes samenwerkingsregio's is in 2018 de kwetsbaarheid in beeld gebracht. In 2019 gaat het waterschap met de gemeenten afspraken maken over het verminderen van de kwetsbaarheid in de verschillende regio's.
Met drie gemeenten is een afvalwaterakkoord gesloten.	In 2018 is met zes gemeenten (Goeree Overflakkee, Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Strijen en Oud-Beijerland) een afvalwaterakkoord gesloten. Hiermee is voldaan aan de doelstelling. Het is de verwachting dat in 2021 conform planning met alle gemeenten een afvalwaterakkoord is gesloten.
In de Rotterdamse regio is een regionale studie uitgevoerd.	Momenteel is het de verwachting dat de fase 3 van de regionale studie medio 2019 wordt opgeleverd. De studie is vertraagd, er tijdens de

Burap 1-2018: Fase 2 van regiostudie is recent vastgesteld. Fase 3 wordt begin 2019 opgeleverd.	studie gebleken dat om de juiste afwegingen in de studie te maken er meer tijd nodig is.
---	--

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het % gemeenten waarmee actuele afspraken bestuurlijk zijn vastgesteld.	5%	40%	33%	33%
Het aantal bespaarde €'s per jaar t.o.v. de doelstelling	70%	80%	80%	80%
In 2018 zijn afvalwaterakkoorden afgesloten met de gemeente Goeree Overflakkee en de gemeenten in de Hoeksche Waard. Dit zijn er 6 in totaal, op het totaal van 18 gemeenten.				
In 2018 is conform planning 80% van de minder meer kosten gerealiseerd.				

3.4.5 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
3.10 Plannen, instrumenten & registers zuiveren	Lasten	1.933	3.258	3.018	2.819	-199	V
	Baten	-15					
	Saldo	1.918	3.258	3.018	2.819	-199	V
3.20 Gezuiverd afvalwater	Lasten	52.799	54.323	57.077	58.304	1.226	N
	Baten	-818	-976	-963	-792	171	N
	Saldo	51.981	53.347	56.114	57.512	1.398	N
3.30 Calamiteiten zuiveren	Lasten	63	46	46	158	111	N
	Baten						
	Saldo	63	46	46	158	111	N
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	Lasten		889	804	791	-13	V
	Baten		-43	-43	-42	0	N
	Saldo		847	761	749	-13	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		53.961	57.497	59.939	61.237	1.298	N
Toevoeging aan reserves		5.436		2.000		-2.000	V
Onttrekking aan reserves		-5.098	-1.200	-5.572	-3.932	1.640	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		54.300	56.297	56.367	57.305	938	N

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.3.

3.5 Programma 4 – Wegen

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Het programma Wegen richt zich op het bieden van voldoende veiligheid op de wegen en een goede bereikbaarheid van het beheergebied door een juiste afstemming tussen het gebruik, de functie en de inrichting van wegen.

Algemene beleidsuitgangspunten

De strategische visie, vastgelegd in het Wegenbeheerprogramma 2016-2021 zoals dat is vastgesteld door de Verenigde Vergadering in 2016, is dat het waterschap een goed wegbeheerder wil zijn. Binnen het wegbeheer zijn daarbij verkeersveiligheid en bereikbaarheid de belangrijkste pijlers.

Het thema verkeersveiligheid omvat alle activiteiten van het waterschap die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden te waarborgen. Daarbij zorgt de aanpak van de verkeersveiligheid voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen.

Bereikbaarheid is de motor achter de economie. De wegen van Hollandse Delta vormen deels de schakel tussen de Zuidvleugel van de Randstad en de zuidwestelijke delta, maar zijn ook van belang voor de lokale en regionale economie. Het wegareaal is hiervoor robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk gefaciliteerd is.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Reglement van bestuur voor WSHD
- Wegenwet
- Wegenverkeerswet
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid
- CROW-richtlijnen
- Wet veiligheidsregio's

Kaderstellende beleidsnota's

- Visie Ruimte en Mobiliteit en het Programma Mobiliteit
- Regionale en Provinciale verkeers- en vervoerplannen
- Wegenbeheerprogramma 2016-2021
- Incidentbestrijdingsplan Wegen
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019

3.5.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Basisgegevens	
Het waterschap zorgt voor het opstellen van eigen strategische en tactische beleidskaders en –regels en programma's van eisen. Er wordt bijgedragen aan het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheerinstrumenten (o.a. legger gemeenten en beheerregister waterschap) met als doel de status van de wegen zichtbaar te maken en/of te houden. Binnen zowel de provincie alsook de diverse regio's wordt gewerkt aan nieuwe beleidskaders. Als betrokken wegbeheerder haakt het waterschap aan bij deze processen en heeft het een actieve inbreng. Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van wegen ondersteunen, zoals: • Verkeersbesluiten • Beheerregister wegen en kunstwerken • Het toetsen van plannen van derden (externe plannen)	
<i>Kerngegevens</i> 1.259 km wegen en 350 km fietspad in beheer	
Wat wilden we bereiken	
De Wegenlegger wordt beheerd door de provincie. Ten behoeve van de eigen taakuitvoering beschikt het waterschap over een actueel beheerregister van de wegen, waarin de feitelijke toestand (ligging, afmeting, vorm, constructie) is opgenomen. De gebiedsgerichte samenwerking wordt verder geïntensiveerd. Daarbij zal mobiliteit in toenemende mate bepalend zijn voor de ruimtelijke ordening en inrichting. De integrale aanpak van wegen wordt verder ingevuld waarbij in de komende jaren conform planning gebieden zowel verkeerskundig alsook onderhoudstechnisch worden aangepakt en waarbij het risicogestuurd objectenmanagement volledig wordt geïmplementeerd.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Up-to-date houden onderhoudsconcepten in Maximo.	De onderhoudsconcepten zijn nog up-to-date dus er was in 2018 geen aanleiding om deze aan te passen.
2. Up-to-date houden risicomatrices.	Vooruitlopend op de ontwikkeling van concernbrede bedrijfswaarden (in 2019) zijn de risicomatrices in 2018 niet geüpdatet.
3. Deelnemen aan werkgroepen van Unie, CROW en Swov en relevante overlegstructuren op regionaal, provinciaal en gemeentelijk niveau.	In 2018 is de deelname aan genoemde werkgroepen voortgezet. Op regionaal en gemeentelijk niveau heeft veelvuldig ambtelijk en bestuurlijk overleg plaatsgevonden.
4. Actualiseren Algemeen Programma van Eisen Inrichting Wegen.	Het APvE Inrichting Wegen dateert van januari 2017. In 2018 is het APvE niet geactualiseerd.
Burap 2-2018: Als gevolg van gebrek aan capaciteit wordt het APvEI Wegen dit jaar niet geactualiseerd. De meest recente versie dateert van 12 januari 2017.	
5. Actualiseren Algemeen Programma van Eisen Kunstwerken.	Het geactualiseerde APvE Kunstwerken is op 25 januari 2018 vastgesteld.
Burap 2-2018: Het APvE Kunstwerken is 25 januari 2018 vastgesteld.	
6. Actualiseren beheerregister Wegen.	Het beheerregister Wegen is in 2018 periodiek geactualiseerd, onder andere als gevolg van de overdracht van wegen of weggedeelten.

7. Afhankelijk van de uitkomsten uit de bestuurlijke verkenning naar de overdracht van de wegen (onderzoek Peijs, 2017): uitvoeren vervolgwerkzaamheden, waaronder vervolgoverleggen met gemeenten.	Op 29 maart 2018 heeft de Verenigde Vergadering het principebesluit genomen om de wegentaak over te dragen aan de gemeenten. De transitie van de waterschapswegen krijgt projectmatig vorm met als eerste stap het afsluiten van een intentieovereenkomst met alle betrokken gemeenten in 2019.
Burap 1-2018: In Burap 1-2018 wordt een extra budget van € 90.000 aangevraagd.	

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het aantal verkeersbesluiten	8	15	10	11
De verkeersbesluiten zijn veelal genomen voor de aanpassing van de wegategorisering. Daarnaast zijn besluiten genomen voor tijdelijke situaties (Korteweg, Spuiweg).				

3.5.2 Berijdbaarheid

Basisgegevens	
Bereikbaarheid hangt samen met een goed wegennet. Vorm- en regelgeving moeten ervoor zorgen dat het gebruik van een verkeersvoorziening conform de functie is. Een belangrijk instrument hiervoor is de categorisering.	
<i>Kerngegevens</i> 1.265 km wegen en 306 km fietspad in beheer	
Wat wilden we bereiken	
Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): het wegareaal is robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk gefaciliteerd is. Van de nog aan te passen wegen (ten aanzien van de categorisering) zal in 2021 van 12,5 km de inrichting zijn afgestemd op de categorisering. De categorisering van de wegen zal elke 5 jaar worden herzien. Bij de uitvoering van werkzaamheden aan de wegen wordt de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmerd en er wordt bijgedragen aan optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken. Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het wegenbeheer zodat het onderhoud aan de wegverharding de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmert.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Uitvoeren van de geplande opgaven om de categorisering van de wegen aan te passen.	In 2018 zijn de Hoekseweg (Strijen), de Geldersedijk-Zuidelijk (Dirksland) en de Nieuwe Achterweg (Rockanje) Duurzaam Veilig ingericht conform de geldende categorisering.
2. Ontwikkelen van de bereikbaarheidsmonitor: hierin wordt (jaarlijks) gerapporteerd over de verkeersintensiteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan.	De bereikbaarheidsmonitor is gekoppeld aan Waterwerken. Omdat Waterwerken in 2019 weer wordt opgesteld (rapportage over de jaren 2017 en 2018) is voor 2018 geen bereikbaarheidsmonitor gemaakt.
Burap 1-2018: Deze is gekoppeld aan Waterwerken. Waterwerken wordt pas in 2019	

opgemaakt en zodoende vervalt deze activiteit voor 2018.	
3. Evalueren van het meetnet verkeerstellingen. Burap 2-2018: De evaluatie is in 2017 afgerond. De komende jaren wordt dit binnen de reguliere werkzaamheden verwerkt.	Het meetnet verkeerstellingen is in 2017 geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie zijn in 2018 binnen de reguliere werkzaamheden verwerkt.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
het aantal km nog conform de categorisering in te richten wegen, conform doelstelling Wegenbeheerprogramma	2,5	2,5	2,5	9
In 2018 is 9 km weg ingericht conform de geldende categorisering uit het Wegenbeheerprogramma.				

3.5.3 Verkeersveiligheid

Basisgegevens	
Activiteiten die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden van het waterschap te waarborgen. Daarvoor is het essentieel de verkeersveiligheid steeds verder te verbeteren, zonder de mobiliteit en bewegingsvrijheid ingrijpend te beperken. Daarnaast heeft het waterschap de zorgplicht voor het wegbeheer. Waterschap Hollandse Delta streeft ernaar zijn taken op een duurzame wijze uit te voeren. In juni 2016 is het Opgavenplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016 -2019 vastgesteld. Hiermee zijn de doelstellingen en maatregelen vastgesteld op het gebied van energie-efficiency en productie, vermindering uitstoot van broeikasgassen en inkoop binnen alle programma's.	
Wat wilden we bereiken	
Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): de aanpak van de verkeersveiligheid zorgt voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen. De wegen van het waterschap zullen zijn ingericht conform de Basiskennmerken Wegontwerp en eventuele nieuwe 'black spots' zijn binnen 3 jaar opgelost. Jaarlijks wordt gerapporteerd over de verkeersveiligheid van het wegenareaal en de trendmatige ontwikkeling daarvan. Er wordt voldaan aan de zorgplicht zodat de kwaliteit van de wegverharding niet leidt tot verkeersonveilige situaties. Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd. Conform het Opgaveplan Duurzaamheid werkt het waterschap onder andere aan een reductie van het energieverbruik van de openbare verlichting en een reductie van CO2 bij de aanleg en het onderhoud van wegen.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Opstellen van een verkeersveiligheidsmonitor. Burap 1-2018: Het opstellen van een verkeersveiligheidsmonitor is gekoppeld aan Waterwerken. Waterwerken wordt pas in 2019 opgemaakt en zodoende vervalt deze activiteit voor 2018.	De verkeersveiligheidsmonitor is gekoppeld aan Waterwerken. Omdat Waterwerken in 2019 wordt opgesteld (over de jaren 2017 en 2018) is er in 2018 geen verkeersveiligheidsmonitor gemaakt.

2. Onderzoeken nut en noodzaak van een eigen, aanvullende verkeersveiligheidsanalyse. Burap 2-2018: Als gevolg van de beperkte beschikbare capaciteit is deze opgave niet ingevuld.	Zowel vanwege de (beperkt) beschikbare capaciteit als het opleveren van Waterwerken in 2019 is in 2018 geen onderzoek gedaan naar nut en noodzaak van een eigen, aanvullende verkeersveiligheidsanalyse.
3. Uitvoeren van de geplande projecten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid.	Verbeteren van de verkeersveiligheid heeft plaatsgevonden door, veelal in combinatie met uitgevoerde onderhoudswerken, de wegen verder duurzaam veilig in te richten. Zo zijn op diverse locaties plateaus aangebracht en zijn op de Molendijk-Numansdorp rode suggestiestroken aangebracht. Daarnaast is bijgedragen aan reconstructies van kruispunten waar provinciale en waterschapswegen op aansluiten.
4. Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid ('Modder op de weg', 'Wij gaan weer naar school').	Evenals voorgaande jaren is ook in 2018 weer bijgedragen aan verkeersveiligheidscampagnes. Afgelopen oktober is fietsverlichting uitgedeeld aan fietsende scholieren.
5. Frequent overleggen met politie en justitie en doorontwikkeling van handhavingsarrangementen.	Onder meer via de RPV's (Regionale Projectgroepen Verkeersveiligheid) heeft dit overleg plaatsgevonden.
6. Evalueren en actualiseren van beheer- en onderhoudsplannen. Burap 2-2018: Als gevolg van de noodzakelijke inzet voor de transitie wegen is deze opgave niet ingevuld.	Als gevolg van de noodzakelijke personele inzet op het project transitie (overdracht) waterschapswegen zijn de beheer- en onderhoudsplannen in 2018 niet geactualiseerd.
7. Uitvoeren van onderhoud aan wegen, met als doel het percentage D (zeer slechte weg), afhankelijk van het type weg, aan te pakken.	Op diverse wegen is groot onderhoud uitgevoerd. Onder andere: - Molendijk en 3e Dwarsweg (Hoekse Waard) - Munnikensteeg (IJsselmonde) - Hekelingseweg/toegangsweg Veer (Voorne-Putten) - Duivenwaardsedijk/Verbindingsdijk (Goeree-Overflakke). Daarnaast is de uitvoering van het duurzaam veilig inrichten van de Molendijk/Steegjesdijk in Korendijk in tijd naar voren gehaald. Deze verschuiving in tijd was noodzakelijk door het tijdelijk afsluiten van de Spuiweg. Behoudens de fietspaden is op alle categorieën wegen het percentage D hoger geworden dan geprognosticeerd. Dit wordt veroorzaakt door een grotere toename van de verslechtering van het wegenareaal. Het budget om al het noodzakelijke groot onderhoud aan de wegen uit te voeren is ontoereikend. Vandaar ook dat het budget in de Programmabegroting 2019 structureel is verhoogd.
8. Streven naar minimaal acceptabele omvang openbare verlichting.	Dit principe wordt bij alle aanvragen voor nieuwe verlichting alsook bij lopende vervangingen

	gehanteerd. Het heeft in 2018, vanwege het beperkte vervangingsprogramma, echter niet geleid tot een significante afname.
9. Toepassen LED bij het vervangen van openbare verlichting.	Dit principe wordt, voor zover mogelijk, toegepast bij de realisatie van nieuwe en het vervangen van bestaande verlichting.
10. Inzetten van alternatieven voor verlichting waar mogelijk.	Het inzetten van alternatieven heeft in 2018, bij gebrek aan geschikte locaties, niet geleid tot concrete resultaten.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
- A Het % D (zeer slecht) per type weg (conform de CROW-systematiek voor de beoordeling van de kwaliteit van de wegverharding):				
- Erftoegangswegen type 1	13,2%	8%	9,7%	11,3%
- Erftoegangswegen type 2 (met fietsroutes)		ntb	13,7%	14,7%
- Erftoegangswegen type 2 (zonder fietsroutes)		pm	14,7%	15,8%
- Fietspaden	3,1%	6%	6%	3,6%
- Gebiedsontsluitingswegen	13,6%	12%	11,4%	16,2%
Totale waarden		p.m.	12,1%	13,1%

3.5.4 Calamiteiten wegen

Basisgegevens	
Het optreden bij onverwachte gebeurtenissen die het normale gebruik ernstig hinderen voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): het waterschap treedt adequaat op bij dreiging van of acuut gevaar voor wegen in zijn beheer.	
Het Incidentbestrijdingsplan Wegen is actueel en het incidentmanagement bij wegbeheer is qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegerust.	
Een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden zal zijn opgesteld.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Evalueren en actualiseren van het Incidentbestrijdingsplan Wegen.	In 2018 is het Incidentbestrijdingsplan Wegen niet geëvalueerd en geactualiseerd omdat daar geen aanleiding toe was.
2. Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden.	Het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan OTO is uitgesteld als gevolg van inzet van de betrokken medewerkers calamiteitszorg op de bestrijding van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteitszorg. De volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteitszorg,
Burap 2-2018: Opstellen Meerjarenbeleidsplan is uitgesteld als gevolg van inzet van de betrokken medewerkers calamiteitszorg op de bestrijding	

van de droogte en het volledig herzien van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg.	waaronder een Meerjarenbeleidsplan OTO, is in 2019 gepland.
3. Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan wegen. Burap 2-2018: Mede in verband met het faillissement van een bureau dat een groot deel van de trainingen en oefeningen organiseert/begeleid en het plan van aanpak voor het verbeteren van de calamiteiten zorg, zal een aantal voorgenomen trainingen en opleidingen geen (of later) doorgang vinden.	Door de vele opschalingen van de calamiteitenorganisatie in de 2 ^e helft van 2018 en faillissement juni 2018 van het extern Adviesbureau dat een groot deel van de oefeningen en trainingen begeleid, heeft een aantal voorgenomen oefeningen en trainingen in de 2 ^e helft van 2018 niet plaatsgevonden.

3.5.5 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
4.10 Plannen, instrumenten & registers wegen	Lasten	777	1.054	1.406	886	-520	V
	Baten	-9					
	Saldo	769	1.054	1.406	886	-520	V
4.20 Berijdbaarheid	Lasten	12.980	11.378	9.445	10.081	636	N
	Baten	-7.705	-7.605	-8.126	-8.009	117	N
	Saldo	5.275	3.773	1.319	2.073	753	N
4.30 Verkeersveiligheid	Lasten	3.174	3.468	3.208	3.085	-123	V
	Baten	-220	-140	-150	-131	19	N
	Saldo	2.953	3.328	3.058	2.955	-103	V
4.40 Calamiteiten wegen	Lasten	117	34	366	397	31	N
	Baten	-26					
	Saldo	91	34	366	397	31	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		9.088	8.189	6.150	6.311	161	N
Toevoeging aan reserves		239		2.707	2.707		
Onttrekking aan reserves		-675	-300	-920	-560	360	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		8.651	7.889	7.937	8.458	521	N

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.4.

3.6 Programma 5 – Algemene beleidstaken

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Dit programma betreft activiteiten van het waterschap die niet onder een inhoudelijk programma verantwoord kunnen worden. Het betreft activiteiten gericht op het besturen van het waterschap en de externe communicatie.

Algemene beleidsuitgangspunten

Het college van dijkgraaf en heemraden vormt een collegiaal dagelijks bestuur en treedt als zodanig naar buiten. De Verenigde Vergadering (VV) is het algemeen bestuur van het waterschap. De leden worden gekozen door de burgers en bedrijven uit het verzorgingsgebied.

De activiteiten van het waterschap worden breed bekend gemaakt. De beleidskeuzes van het bestuur en de uitvoering van de waterschapstaken moeten op een transparante en voor iedereen begrijpelijke wijze gecommuniceerd worden. Belanghebbenden worden vooraf, in een zo vroeg mogelijk stadium, bij de planvorming betrokken.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterwet
- Waterbesluit
- Wet op de Veiligheidsregio's
- Uitvoeringsprogramma Crisisbeheersing Unie van Waterschappen
- Reglement van bestuur voor het waterschap Hollandse Delta
- Keur van waterschap Hollandse Delta

Kaderstellende beleidsnota's

- Coalitieprogramma op hoofdlijnen 2015-2019
- Gedragscodex bestuurlijke integriteit Hollandse Delta
- Organisatiebesluit WSHD
- Delegatie- en mandaatbesluit 2014-2
- Waterbeheerprogramma 2016-2021

3.6.1 Bestuur

Basisgegevens

Alle activiteiten gericht op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van de bestuursvergaderingen. Onder dit product valt ook het realiseren van een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige calamiteitenorganisatie en het buitenlandbeleid.

Kerngegevens

30 leden Verenigde Vergadering (VV)

6 leden college van dijkgraaf en heemraden (D&H)

Wat wilden we bereiken

- Het op een rechtmatige, doelmatige, integere en transparante wijze maken van strategische keuzes en het behartigen van belangen van de ingelanden van het waterschap. Leidraad daarvoor vormt de vastgestelde missie van waterschap Hollandse Delta.
- De waterstaatkundige zorg voor het gebied wordt in goede samenwerking met gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat, Veiligheidsregio's en andere waterschappen uitgevoerd onder normale

en buitengewone omstandigheden. Daartoe wordt ook de calamiteitenorganisatie opgeleid, getraind en geoefend. Voor de komende jaren ligt daarbij het accent op het netcentrisch werken. Het stimuleren van internationale kennisuitwisseling en het structureren van de internationale samenwerking binnen de focuslanden Ethiopië en Zuid-Afrika.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Het voorbereiden van de waterschapsverkiezingen (in 2019) door het opstellen van een Projectplan Waterschapsverkiezingen en een opkomstbevorderend communicatieplan Verkiezingen.	Het projectplan is in maart 2018 door de VV vastgesteld. Op basis daarvan zijn de voorbereidingen (inclusief het communicatieplan) uitgevoerd. Eind 2018 hadden zich 11 partijen aangemeld die mee wilden doen aan de waterschapsverkiezing op 20 maart 2019.
2. Evalueren (en indien nodig actualiseren) van het Calamiteitenplan 2017-2021, het Crisiscommunicatieplan en de uitgangspunten voor de dijkbewakingsorganisatie.	De toepassing van het Calamiteitenplan en het Crisiscommunicatieplan is in 2018 geëvalueerd bij de evaluatie van de aanpak droogte 2018. In 2019 is op grond van deze evaluatie volledige herziening van de planvorming op het gebied van calamiteiten zorg gepland. De dijkbewakingsorganisatie en calamiteitenbestrijding waterkeringen zijn in 2017-2018 geëvalueerd. Op grond van deze evaluatie zal in 2019 herziening van de dijkbewakingsorganisatie en het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen plaatsvinden.
3. Evalueren van de internationale samenwerking in Ethiopië (als focusland van WSHD).	Nadat begin 2018 de Blue Deal door de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Infrastructuur & Waterstaat en de Unie van Waterschappen getekend is, is op basis van een interne evaluatie de samenwerking in Ethiopië beoordeeld. Dit heeft eind 2018 geleid tot medewerking aan het Blue Deal voorstel voor het Awash-partnership in Ethiopië.

3.6.2 Externe communicatie

Basisgegevens
Externe communicatie is het geheel van communicatievormen en communicatieprocessen van het waterschap naar de buitenwereld. Dit bestaat uit de rechtstreekse communicatie met de inwoners, bedrijfsleven en samenwerkingspartners, public relations en imagocommunicatie.
Wat wilden we bereiken
De kernstrategie is het vergroten van het waterbewustzijn en de naam- en taakbekendheid vast te houden. Dit bereiken we door op begrijpelijke wijze informatie te geven die afgestemd is op de verschillende doelgroepen. De communicatie wordt in concrete projecten gebiedsgericht/persoonsgericht opgezet en toegespitst op wensen en behoeften van de ontvanger. De focus ligt op basisscholen, burgers, bedrijven en samenwerkingspartners. De communicatiedoelstellingen communicatiebeleid 2015-2019: - Tenminste 60% van de inwoners en bedrijven is zich bewust van de waterrisico's, de waterveiligheid en het handelingsperspectief. Belanghebbenden zijn zich bewust van de projecten in hun achtertuin, nut en noodzaak daarvan. - Tenminste 80% van de inwoners blijft één van de taken van het waterschap kennen. De taakbekendheid van wegen en zuiveren blijven respectievelijk tenminste 40% en 60%. De bekendheid van de overige taken blijft tenminste 80%. In stedelijk gebied (Spijkenisse, Eiland van Dordrecht en Eiland IJsselmonde) blijft de naamsbekendheid tenminste 75%.

3. Inwoners en agrariërs waarderen het waterschap gemiddeld met tenminste rapportcijfer resp. 7,5 en 6,5 en benoemen betrouwbaar, deskundig, klantgericht als kernwaarden.
4. Communicatie richt zich op het positioneren van de organisatie als een betrouwbare, deskundige, klantgerichte en transparante overheidsorganisatie en samenwerkingspartner.
- Samenwerkingspartners waarderen Hollandse Delta met tenminste rapportcijfer 7.

Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Op basis van de Communicatiebeleid 2015 - 2019 wordt onder meer het volgende gerealiseerd: 1. In 2018 wordt een vervolg imago-onderzoek uitgevoerd naar waardering, klanttevredenheid, naam- en taakbekendheid en het waterbewustzijn.	Het imago-onderzoek is niet uitgevoerd. In 2018 is het waterschap gestart met het ambitietraject en een visie op de omgeving die meer gericht is op samenwerking. Het waterschap wil de omgeving meer betrekken in het maken en uitvoeren van zijn plannen en werkzaamheden. Hiermee willen wij meer begrip en steun voor onze activiteiten verwerven. Om dit goed te kunnen bereiken, is allereerst inzicht nodig in het beeld wat de belanghebbenden van ons waterschap hebben, de kwaliteit van onze relatie, hun tevredenheid over onze prestaties en hun wensen ten aanzien van de communicatie. In de loop van het jaar bleek dat een imago-onderzoek hier geen antwoord op geeft, maar dat een reputatie-/belanghebbende onderzoek nodig is om dit in kaart te brengen. Bovendien kunnen we met dit onderzoek het ambitietraject monitoren. In de VV van januari 2019 is dit besloten om budget en capaciteit in te zetten voor het uitvoeren van een reputatie-/belanghebbende onderzoek.
2. Uitvoeren burgerpanel onderzoek onder inwoners en bedrijven.	Zie 1
3. Uitkomsten imago-onderzoek en burgerpanelonderzoek worden vertaald naar project- en corporate communicatie en educatie met nadruk op het vergroten van het waterbewustzijn.	Zie 1
4. Doorvoeren quick wins (social) mediabeleid.	Het aanbieden van nieuwsberichten via social media (Twitter en Facebook) en website heeft gedurende het jaar geleid tot een relatief constante attentiewaarde. Daarnaast is geëxperimenteerd met beeld en tekstberichten op Facebook om inzicht te krijgen in effectiviteit en bereik.
5. Uitvoeren en door ontwikkelen educatiebeleid: we bereiken meer dan 1200 (basis)schoolleerlingen.	In 2018 zijn meer dan 1200 leerlingen bereikt door inzet op de totale educatiekolom 10-23 jaar. Onder andere door de inzet van waterlessen bij basisscholen, technasiumopdrachten bij middelbare scholen en educatie-activiteiten via Weizigt. Bovendien is in 2018 een inventarisatie gedaan naar de marktbehoefte, de wensen en de mogelijkheden. Dit wordt in 2019 verder uitgewerkt in een strategie.
6. Aansluiten bij evenementen van derden voor het vergroten van het waterbewustzijn.	In 2018 is bewust gekozen voor het aansluiten bij succesvolle evenementen van derden en voor

	kwalitatieve contacten. Zo hebben we deelgenomen aan de Wereldhavendagen, maar ook aan de Veiligheidsdagen in de gemeenten Nissewaard en Zwijndrecht. In totaal hebben we aan 6 evenementen deelgenomen.
--	---

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Aantal inwoners dat wekelijks bereikt wordt door nieuws in regionale media.	350.000	360.000	360.000	389.600
Bereik tweets social media	4.000.000			nvt
Naams- en taakbekendheid behouden voor waterkeringen en watersystemen		>80%	>80%	nvt
Waardering inwoners (rapportcijfer 2014 6.9)		> 7	> 7	nvt
In 2018 is het imago-onderzoek is niet uitgevoerd (zie toelichting op beleidsdoelstelling 1). Hierdoor zijn er geen nieuwe gegevens bekend ten aanzien van bovenstaande indicatoren.				

3.6.3 Waterwet

Basisgegevens	
Waterwet is het geheel van activiteiten gericht op het reguleren van activiteiten en werken in het beheersgebied van WSHD. Het gaat hierbij om initiatieven van burgers, bedrijven, andere overheden en het waterschap zelf. <i>Kerngegevens</i> • 1100 Watervergunningen • 150 Meldingen AMvB • 500 Meldingen Keur • 400 Meldingen Grondwater • 100 Adviezen aan gemeenten (riolerings- en bestemmingsplannen) • 30 Adviezen aan RWS / RUD's • 10 Verkeersbesluiten • 10 Milieu Risico Analyses bij BRZO bedrijven	
Wat wilden we bereiken	
De nadruk ligt op vereenvoudiging van de regelgeving, diversifiëring van het instrumentarium door communicatie en uitbreiding algemene regels en verbeterde samenwerking met netwerkpartners. In 2021 zal de Waterwet opgaan in de Omgevingswet, wat in die voorgaande jaren al extra activiteiten met zich mee brengt.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2018?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
1. Optimaliseren zaakgericht werken en voorbereiden aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).	Sinds mei 2018 werken de afdelingen VG en HH volledig digitaal en zaakgericht. Sindsdien zijn dus ook geen fysieke dossiers meer in omloop. Aansluiting met het DSO zal in de toekomst centraal geregeld worden via het zaakstelsel PowerBrowser. Eind 2018 is een Proof Of Concept voor deze koppeling met succes uitgevoerd.
2. Verdere automatisering processen door koppeling van het VTH-zaakstelsel (PowerBrowser) met het organisatie brede document management systeem (SharePoint) en het implementeren van de digitale handtekening.	In mei 2018 is een eerste eenvoudige koppeling tussen Sharepoint en PowerBrowser in gebruik genomen. Daarna is projectmatig Sharepoint verder ingericht als volwaardig vervanger van Corsa en is de bestaande koppeling met

	PowerBrowser uitgebreid. Eind februari 2019 zal deze nieuwe werkwijze operationeel zijn en vanaf dat moment maken VG en HH geen gebruik meer van Corsa. Het realiseren van een digitale handtekening staat gepland voor medio 2019.
3. Automatiseren afgifte snelvaarontheffingen Brielse Meer.	In april is de webservice voor vaarontheffingen in gebruik genomen. De ervaringen hiermee zijn uitermate positief, zowel vanuit WSHD als vanuit aanvragers, belangengroeperingen en politie. Vanaf de implementatie zijn er ruim 6000 snelvaarontheffingen volledig geautomatiseerd afgehandeld.
4. Mobiel werken, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht en handhaving.	Mobiel werken bij HH is verder geoptimaliseerd door de koppeling tussen PowerBrowser en Sharepoint en door de bijbehorende app (PowerMobiel) te verbeteren via een aantal scrum-sessies met gebruikers.
5. Intensivering samenwerking met andere overheden (RWS, WSRL).	Vanwege de personele problemen in combinatie met de hoge werkvoorraad (zie ook toelichting bij prestatie indicatoren) is weinig aandacht besteed aan het actief zoeken en verbeteren van de samenwerking met RWS en WSRL.
6. Verbeteren sturing op beheer kaders.	Vanwege de personele problemen in combinatie met de hoge werkvoorraad (zie ook toelichting bij prestatie indicatoren) is hier weinig extra aandacht aan besteed.
7. Via implementatietrajecten voorbereiden op de komst van de Omgevingswet in 2021.	Binnen WSD is een projectleider aangesteld ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet. Vanuit dit project lopen diverse acties waar ook VG en HH bij betrokken zijn. Daarnaast zijn vanuit VG de contacten met gemeenten geïntensiveerd, onder andere door vaste contactpersonen per gemeente aan te wijzen en (bij de gemeenten Westvoorne en Goeree Overflakkee) een vergunningverlener periodiek bij de gemeente te laten werken.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Doorlooptijd van de aanvragen binnen de gestelde termijn	90%	100%	100%	39,9%
2. Max. % van uitgevoerde controles wordt bestuursrechtelijk gehandhaafd	5,87%	7%	7%	1,0%
3. Max. % van uitgevoerde controles wordt strafrechtelijk gehandhaafd	0,63%	1,5%	1,5%	0,8%
Ad 1 De netto wettelijke afhandeltermijn van vergunningaanvragen bedraagt 8 weken. De werkvoorraad is het afgelopen jaar gestegen, waardoor deze wettelijke doorlooptijd niet altijd meer gehaald worden. Hier ligt een aantal oorzaken aan ten grondslag: 1. Groei van aantal aanvragen, meldingen en adviezen 2. Arbeidsmarkt				

Er is het afgelopen jaar dus sprake geweest van grote achterstanden in de afhandeling van aanvragen, ondanks dat er al begin 2018 geanticipeerd is door het inhuren van extra medewerkers. Door het intensiveren van de contacten met aanvragers, het samen prioriteren en het met voorrang afhandelen van urgente aanvragen hebben de achterstanden gelukkig niet geleid tot noemenswaardige vertragingen van projecten of werkzaamheden van derden. Er is een plan van aanpak opgesteld om de wettelijke afhandeltermijnen weer te gaan halen. In het laatste kwartaal van 2018 heeft dit al geleid tot een reductie van de gemiddelde doorlooptijd. De verwachting is dat deze afname in 2019 verder zal doorzetten.

Ad 2 Weinig bestuursrechtelijk zaken is positief (ten opzichte van WSRL=8%) maar vraagt nadere analyse en is ook geen stuurbaar fenomeen.

Ad 3 Conform verwachting

3.6.4 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
7.10 Bestuur	Lasten	7.433	4.767	4.980	4.879	-101	V
	Baten	-676	-582	-752	-1.271	-519	V
	Saldo	6.758	4.185	4.228	3.608	-620	V
7.20 Externe communicatie	Lasten	1.303	1.478	1.631	1.561	-70	V
	Baten	-4	-	-40	-37	2	N
	Saldo	1.299	1.478	1.591	1.524	-67	V
7.30 Waterwet	Lasten	6.490	6.752	6.752	6.676	-76	V
	Baten	-249	-280	-280	-327	-47	V
	Saldo	6.241	6.472	6.472	6.349	-123	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		14.298	12.135	12.291	11.481	-810	V
Toevoeging aan reserves		200					
Onttrekking aan reserves		-2.952		-153	-126	27	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		11.546	12.135	12.138	11.355	-783	V

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.5.

3.7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

3.7.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. Verder worden hier ontvangen dividenden, overige algemene baten en lasten en de raming voor onvoorziene uitgaven verantwoord.

Algemene beleidsuitgangspunten

De belastingheffing vindt plaats op basis van actuele wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Gestreefd wordt naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. De uitvoering van de heffing en invordering wordt afgewikkeld door SVHW.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het % van alle aanslagen dat voor 31 december van het betreffende jaar is opgelegd.	98,6%	98%	98%	98%

3.7.2 Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
8.10 Algemene lasten en baten						
Lasten	5.075	7.293	6.319	8.389	2.070	N
Baten	-2.334	-2.324	-994	-3.206	-2.212	V
Saldo	2.740	4.969	5.325	5.183	-142	V
8.20 Onvoorzien		500				
Lasten						
Baten		500				
Saldo						
8.30 Belastingen						
Lasten						
Baten	-149.274	-149.412	-152.358	-155.567	-3.209	V
Saldo	-149.274	-149.412	-152.358	-155.567	-3.209	V
8.40 Exploitatiesaldo						
Lasten						
Baten						
Saldo						
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-146.534	-143.943	-147.033	-150.384	-3.351	V
Toevoeging aan reserves	5.349	4.501	4.840	4.884	44	N
Onttrekking aan reserves	-2.878	-1.381	-1.381	-1.381		
Saldo van baten en lasten na bestemming	-144.063	-140.823	-143.574	-146.881	-3.307	V

De financiële analyse per beleidsproduct is opgenomen in hoofdstuk 7, paragraaf 7.6.

3.8 Bedrijfsvoering en ondersteuning

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving In april 2016 heeft de Commissie BBV een notitie overhead uitgebracht. In deze notitie is aangegeven dat er een wijziging in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is doorgevoerd. Eén van de onderdelen van de wijziging betreft een beter inzicht in de overhead kosten, oftewel de kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De kosten voor sturing en ondersteuning wordt hierdoor afzonderlijk in beeld gebracht in een afzonderlijk programma.

De BBV geldt voor provincies en gemeenten, de waterschappen zijn hier niet aan gebonden maar dergelijke regelgeving wordt vaak binnen afzienbare tijd overgenomen voor de waterschappen. Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de sturing en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting. Het afzonderlijk in beeld brengen, levert een directer inzicht en betekent verder geen wijziging in structuur. Derhalve is ervoor gekozen de wijziging in de BBV reeds te volgen.

Algemene beleidsuitgangspunten

Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de bedrijfsvoering en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting en betekent verder geen wijziging in structuur.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de Bedrijfsvoering, wordt een definitie van de Bedrijfsvoering geïntroduceerd. Deze definitie luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Door de definitie te gebruiken, kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterschapsbesluit
- Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapperspersoneel (SAW)

Kaderstellende beleidsnota's

- Verordening Beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Hollandse Delta 2014
- Kostentoedelingsverordening Hollandse Delta 2016
- Inkoopbeleid
- HRM-beleid

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Gerealiseerde gemiddelde betaaltermijn (aantal dagen na ontvangstdatum factuur)	19	30	30	20
Het % facturen dat binnen de reguliere termijn van 30 dagen is betaald.	97%	90%	90%	93%

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

In de Programmabegroting 2018-2022, vastgesteld in november 2017, is aandacht besteed aan de formatie van het Kabinet naar aanleiding van de verkiezingen in maart 2017, aanpassingen in wet- en regelgeving en de investeringsagenda 'Naar een Duurzaam Nederland'. Naast deze verwachte (externe) ontwikkelingen waren er in 2018 ook een aantal nieuwe zaken die van belang zijn voor een beter inzicht in de Jaarstukken 2018.

Droge zomer

In de maanden juni en juli viel er nagenoeg geen neerslag, waardoor het droogteprotocol van kracht werd. Landelijk werd de Landelijke Commissie Waterverdeling (LCW) operationeel, en in grote delen van Nederland was er onvoldoende water om alle gebruikers te blijven voorzien, zodat in die delen van Nederland beregeningsverboden ingesteld werden. In het beheergebied van WSHD zijn geen beregeningsverboden geweest.

Door de langdurige, lage afvoer van de rivieren is Hollandse Delta opgeschaald tot een Waterschap Operationeel Team (fase 2) om de verzilting tegen te gaan, de situatie van de dijken in de gaten te houden en de gebruikers zoveel mogelijk gebruik te laten maken van het beschikbare zoete water. Zo is de geplande officiële opening van de Kier in de Haringvlietsluizen uitgesteld tot november. Maar omdat de rivierafvoer ook in november nog laag bleef, moest tot eind november alert gereageerd worden op zoutpieken als gevolg van springtij en hoogwater. Daarna nam de rivierafvoer weer toe tot redelijk normale waarden. De Haringvlietsluizen zijn in januari 2019 voor het eerst op een kier gezet.

Aanpassing Belastingstelsel

Net vóór de kerst van 2017 kwam de Commissie Aanpassing Belastingstelsel met een eerste consultatie-versie voor een vrij ingrijpende wijziging van het belastingstelsel voor de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing. Deze versie riep zoveel vragen en opmerkingen op dat de Commissie een aangepast voorstel in juni naar het Unie-Bestuur kon sturen. Ook het Unie-Bestuur heeft dit voorstel op enkele onderdelen aangepast en aan de waterschapsbesturen voorgelegd.

Binnen WSHD is intensief bestuurlijk overleg gevoerd. Hieruit volgde het standpunt dat de ingrijpende voorstellen niet voldeden aan de vooraf gestelde criteria van 'transparant', 'uitlegbaar', 'rechtvaardig', et cetera. Ondanks een aparte bespreking met het Unie-Bestuur bleken er zoveel vragen bij de verschillende waterschappen (en WSHD) te zijn dat een afronding van de bespreking en het trekken van conclusies vóór de waterschapsverkiezingen niet mogelijk was. Derhalve heeft de Ledenvergadering van de Unie eind 2018 besloten het project pas weer ná de verkiezingen op te pakken.

Ambitietraject

Nadat eind 2017 de bestuurlijke ambities in 7 thema's zijn benoemd, heeft 2018 in het teken gestaan van het concretiseren van deze ambities. Nadat 3 programmamanagers waren aangetrokken, is in de periode tot en met september gewerkt aan het samen met het college, de

VV en de organisatie uitwerken van de verschillende thema's in een ambitiedocument. Dit ambitiedocument is vervolgens besproken met externe partners en stakeholders zodat concrete routekaarten konden worden ontwikkeld voor het verwezenlijken van de ambities. Daarbij is een splitsing gemaakt in drie ambities:

1. Klimaatadaptatie
2. Energietransitie
3. Circulair en duurzaam

Om deze ambities te verwezenlijken, is daarbij een viertal ondersteunende doelstellingen essentieel:

- A. Samen sterk
- B. Digitalisering
- C. Innovatie
- D. Assetmanagement

Dit is samengevat in 'Maat op Klimaat' dat eind 2018 ter vaststelling aan de VV is voorgelegd.

4.2 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten leiden tot minder inzicht in het reguliere, meerjarige beeld van de netto kosten. Eliminatie van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een gezuiverd netto resultaat op. Dit biedt meer inzicht in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Ook kan het voorkomen dat een eenmalige subsidie voor een bepaalde activiteit wordt verkregen, maar dat de lasten van de uitvoering van die activiteit zich over meerdere jaren uitspreidt. Gezien de koppeling met de subsidie hebben deze lasten dan een incidenteel karakter.

Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

In het hieronder opgenomen overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 50.000 en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	V / N
Programma Waterkeringen			
Onttrekking Algemene reserve Waterkeringen Eerste beoordelingsronde	581		V
Verschuiving HWBP fase 2 projecten van exploitatie naar investeringen	-3.012	-3.068	V
Project voorverkenning Normtraject 20.3	1.217	1.313	N
Project Fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2	141	141	
Subsidiabele uren voor projecten Fase 2 HWBP-2	56	62	N
Herziene planning ZV3T	-558	-654	N
Onttrekking algemene reserve Waterkeringen	-65		N
HWBP herbeschikking en extra kosten afronding fase 2	627	627	
Toevoeging reserve tariefdifferentiatie Wegen		225	V
Doorschuiven werkzaamheden Zettingsvloeing nHWBP 2013		-100	V
Lagere subsidieopbrengsten verkenningsfase Zettingsvloeing nHWBP 2013	-415		N
Lagere kosten exploitatieproject fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2		-80	V
Lagere subsidieopbrengsten fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2	-60		N
Aanbestedingsvoordeel Exploitatieproject normtraject 20-3 Geervliet		-623	V
Lagere subsidieopbrengsten exploitatieproject normtraject 20-3 Geervliet	-882		N
Lagere kosten exploitatieproject NT20-3 Innovatie		-198	V
Lagere kosten project bouwen met bagger door vertraging		-138	V
Subtotaal	-2.370	-2.493	
Programma Water			
Te ontvangen onderhoudsgelden CMK	4.548		V
Toevoeging aan bestemmingsreserve Onderhoud CMK		4.548	N
Overdracht CMK Monitoring aan beheerorganisatie	884		V
Kosten CMK Monitoring 2018		64	N
Toevoeging aan bestemmingsreserve monitoring CMK		820	N
Resultaat CMK	300		V
Toevoeging aan bestemmingsreserve afwikkeling CMK		300	N
Toevoeging reserve tariefdifferentiatie Wegen		525	N
Doorschuiven werkzaamheden baggerdepot bolletjesweg		-60	V
Hogere baten project kreekherstel Zuidlandse Zoom en Vliegerwetering	92		V
Afwaardering Activa Ruiverkaveling programma water		3.450	N
Lagere onttrekking aan reserve prog. Water, lagere onderzoekskosten	-100		N
Subtotaal	5.724	9.647	
Programma Zuiveren			
Onttrekking Algemene reserve Zuiveren voor NEN project Sluisjesdijk	2.000		V
Onttrekking aan bestemmingsreserve NEN project Sluisjesdijk	1.400		V
Onttrekking reserve budgetoverhevelingen ALM onderhoud	100		V
Toevoeging aan bestemmingsreserve NEN project Sluisjesdijk		2.000	N
Onttrekking reserve budgetoverhevelingen asbestcementleiding Westmaas	170		V
Verwijderen asbestcementleiding Westmaas		170	N
Storingsonderhoud Zuiveren (onvoorzien)		253	N
NEN3140 Sluisjesdijk		300	N
Onttrekking reserve NEN3140	300		V
ALM Sluisjesdijk		106	N
Onttrekking reserve budgetoverheveling	106		V
Onttrekking reserve geactiveerde lasten (o.a. storingsonderhoud)	296		V
Lagere kosten verwijderen persleiding Westmaas		-64	V
Aanvullende onttrekking bestemmingsreserve geactiveerde lasten	196		V
Lagere toevoeging bestemmingreserve NEN activiteiten Sluisjesdijk		-2.000	V
Vorming voorziening NEN3140 activiteiten Sluisjesdijk		672	N
Lagere onttrekking bestemmingsreserve NEN3140 act. Sluisjesdijk		1.700	N
Lagere onttrekking reserve budgetoverhevelingen persleiding Westmaas	-135		N
Hogere kosten als gevolg van ongeoorloofde lozingen rwzi Hoogvliet		111	N
Subtotaal	4.433	3.248	

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	V / N
Programma Wegen			
Onderzoek overdracht wegen		90	N
Opruimwerkzaamheden westerstorm		77	N
Transitie wegen		360	N
Onttrekking algemene reserve Wegen	360		V
Omzetting trajectaanpak wegen in investeringen		-3.510	V
Toevoeging reserve kapitaallasten Wegen		2.607	N
Uitstel populierenkap Volkerak		-100	V
Toevoeging reserve budgetoverheveling		100	N
Maatregelen droogte zomer (onvoorzien)		170	N
Lagere kosten door vertraging project transitie waterschapswegen		450	V
Lagere onttrekking algemene reserve wegen door vertraging transitie waterschapswegen	-360		N
Afwaardering activa ruilverkaveling programma wegen		910	N
Subtotaal	0	1.154	
Algemene beleidstaken			
Inventariseren oneigenlijk grondgebruik Hoeksche Waard		60	N
Onttrekking reserves voor bereiken onderwijskolom 10-23 jaar	100		V
Educatie-activiteiten		53	N
Onttrekking reserves educatie	53		V
Software pakket grondzaken		92	N
Subtotaal	153	205	
Algemene dekkingsmiddelen			
Onvoorzien: opruimwerkzaamheden westerstorm	77		V
Hogere belastingopbrengst grensoverschrijdend afvalwater	108		V
Toevoeging reserve grensoverschrijdend afvalwater		108	N
Onvoorzien: Storingsonderhoud Zuiveren		-253	V
Onvoorzien: Maatregelen droogte zomer		-170	V
Hogere toevoeging aan de reserve rente egalisatie		108	N
Subtotaal	185	-207	
Ondersteuning en bedrijfsvoering			
Onttrekking reserve algemene beleidstaken (digitaal platform)	140		V
Onttrekking reserve geactiveerde lasten	500		V
Onttrekking reserve reorganisatie	500		V
Onttrekking reserve dijkversterkingen (bouwen met bagger)	140		V
Vertraging implementatie Skype for Business		-140	V
Onttrekking reserve algemene beleidstaken (digitaal platform)	-140		N
Hogere geactiveerde lasten	875		V
Toevoeging reserve geactiveerde lasten		875	N
Onttrekking reserve budgetoverheveling cao	750		V
Capaciteit bouwen met bagger		-140	V
Onttrekking reserve dijkversterking	-140		N
Toevoeging reserve PBB		320	N
Vertraging project purchase2pay		-120	V
Lagere dotatie reserve PBB		-81	V
Lagere onttrekking reserve reorganisatie (frictiekosten)		-372	V
Subtotaal	2.625	342	
Totaal	10.750	11.896	

4.3 Reserves en voorzieningen

Voor de toelichtingen op de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen wordt hier kortheidshalve verwezen naar de toelichting op de balans (paragraaf 5.3).

4.4 Waterschapsbelastingen

De financiering van de exploitatie van waterschap Hollandse Delta vindt voornamelijk plaats door het heffen van waterschapsbelastingen. Deze belasting bestaat uit:

- Watersysteemheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aantal passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op het oppervlakte water in beheer bij WSHD. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

De aanslagbiljetten voor de waterschapsbelastingen worden volgens een vast schema door het SVHW verzonden. Het betreft:

- Januari – voorlopige aanslagen zuiveringsheffing bedrijven;
- Februari – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing gebruikers, idem eigenaren bij gemeenten die zelf ook aangesloten zijn bij het SVHW en zuiveringsheffing burgers;
- Mei – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing eigenaren bij gemeenten die niet zijn aangesloten bij het SVHW.

Met SVHW zijn in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afspraken gemaakt over het aantal aanslagen dat minimaal moet worden opgelegd in het betreffende belastingjaar. Dit percentage is vastgesteld op 98%. Werkelijk is door SVHW in 2018 98,06% (2017 98,6%) van de aanslagen opgelegd.

In de jaarrekening 2018 is een netto belastingopbrengst verantwoord van € 155.567.000. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de heffingen:

Tabel 1 Netto belastingopbrengsten naar heffing (bedragen x € 1.000)			
Zuiveringsheffing	Jaarrekening 2017	Begroting (na wijziging) 2018	Jaarrekening 2018
Bruto belastingopbrengst 2018	69.443	69.641	71.878
Bezwaar	-1.321	-1.377	-1.557
Kwijtschelding	-4.203	-4.197	-4.075
Oninbaar en dubieus	-779	-699	-561
Resultaat voorgaande jaren	155	0	835
Vrl en def afrekeningen grensoverschrijdend afvalwater	-635	0	-93
Mutaties voorzieningen grensoverschrijdend afvalwater	488	0	254
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	63.148	63.368	66.681
Mutaties reserves	456	-108	-108
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	63.604	63.260	66.573

Watersysteemheffing	Jaarrekening 2017	Begroting (na wijziging) 2018	Jaarrekening 2018
Bruto belastingopbrengst 2018	80.373	84.114	82.523
Bezwaar	-383	-552	-343
Kwijtschelding	-3.499	-3.436	-3.426
Oninbaar en dubieus	-617	-815	-429
Resultaat voorgaande jaren	541	0	824
Mutaties voorzieningen	0	0	0
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	76.415	79.311	79.149
Mutaties reserves	0	-750	-750
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	76.415	78.561	78.399

Wegenheffing	Jaarrekening 2017	Begroting (na wijziging) 2018	Jaarrekening 2018
Bruto belastingopbrengst 2018	10.066	10.257	10.095
Bezwaar	-371	-112	-51
Kwijtschelding	-389	-367	-365
Oninbaar en dubieus	-71	-100	-51
Resultaat voorgaande jaren	-75	0	109
Mutaties voorzieningen	267	0	0
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	9.427	9.678	9.737
Mutaties reserves	0	0	0
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	9.427	9.678	9.737

Generaal totaal belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	149.274	152.357	155.567
Mutaties reserves	456	0	-858
Generaal totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	149.730	152.357	154.709

Totaal belastingen in de jaarrekening	148.786	152.357	155.313
Mutatie voorziening	488	0	254

Bruto belastingopbrengsten 2018

De bruto belastingopbrengst over 2018 is als volgt gesplitst naar de kostendragers/heffingen:

Tabel 2 Belastingopbrengsten naar kostendrager/heffingen (bedragen x € 1.000)				
Kostendrager	Begroot	Opgelegd	Nog op te leggen	Totaal 2018
Zuiveringsheffing	69.641	71.102	776	71.878
Watersysteemheffing	84.114	80.151	2.372	82.523
Wegenheffing	10.257	9.727	368	10.095
Totaal belastingopbrengst 2018	164.012	160.980	3.516	164.496

De (bruto) begrote belastingopbrengst 2018 bedraagt € 164.012.000. In 2018 is in totaal € 164.496.000 als bruto belastingopbrengsten verantwoord. Het verschil wordt veroorzaakt door een bijstelling van waardes van belastingobjecten en vervuilingseenheden gedurende het heffingsjaar. Het voordeel op de zuiveringsheffing voor het belastingjaar 2018 wordt voor een deel veroorzaakt door een toename van de opbrengst Zuiveringsheffing woningen (€ 0,4 mln.) door areaaluitbreiding van woningen binnen het beheersgebied van WSHD. De zuiveringsheffing bedrijven levert een voordeel op van € 1,7 mln. De toename van de opbrengst zuiveringsheffing

bedrijven wordt veroorzaakt door 'Nadere Voorlopige Aanslagen (NVA)' die opgelegd zijn in 2018. Dit zorgt voor een toename van de opbrengst met € 0,7 mln. Bij een aantal (meet)bedrijven is een stijging zichtbaar in het aantal v.e. als gevolg van bijvoorbeeld een toename van de vuillast en/of waterverbruik. Dit heeft tevens een relatie met de voorgaande belastingjaren. Daarnaast is ingezet op het optimaliseren van de belastingbestanden en is er als gevolg van het positieve economische klimaat een stijging zichtbaar van het aantal gebruikers van niet-woningen (bedrijven). Dit heeft tevens een relatie met de opbrengst over voorgaande belastingjaren.

Verminderingsen

De verminderingen bestaan uit verminderingen als gevolg van verzoek- en bezwaarschriften, kwijtschelding en oninbaar verklaringen. In 2018 is in totaal € 10.859.000 (in 2017 € 11.295.000) aan verminderingen verantwoord over de over de verschillende heffingen.

Verzoek- en bezwaarschriften

In 2018 zijn 10.679 verzoek- en bezwaarschriften ingediend waarvan 928 verzoekschriften en 9.751 bezwaarschriften. De verzoekschriften worden in de regel ingediend bij de zogenaamde tijdvakbelastingen. Dit betreft met name de zuiveringsheffing. Een wijziging in het aantal vervuilingseenheden in de loop van het jaar kan hier leiden tot een restitutie. De verminderingen als gevolg van bezwaarschriften houden voor een groot deel verband met wijzigingen in de WOZ-waarden. In 2018 zijn in totaal 9.751 bezwaarschriften in behandeling genomen waarvan er 8.440 gegrond zijn verklaard en 1.223 ongegrond; 88 bezwaren waren eind 2018 nog in behandeling. In 2018 is in totaal € 1.803.000 (in 2017 € 1.740.000) verminderd als gevolg van gehonoreerde verzoek- en bezwaarschriften.

Kwijtschelding

Als burgers kunnen aantonen dat zij over onvoldoende financiële middelen beschikken, kunnen zij in aanmerking komen voor kwijtschelding. In 2018 zijn 40.100 verzoeken om kwijtschelding ingediend, waarvan 35.597 (in 2017 36.436) verzoeken zijn gehonoreerd. In 2018 is in totaal € 7.866.000 (in 2017 € 8.080.000) verminderd als gevolg van gehonoreerde kwijtscheldingsverzoeken.

Oninbaar

In 2018 is voor een bedrag van € 1.042.000 (in 2017 € 1.260.000) aan vorderingen oninbaar verklaard o.a. als gevolg van faillissementen, West schuldsanering Natuurlijke Personen, vertrokken onbekend waarheen.

In verband met mogelijke verminderingen als gevolg van oninbaar verklaringen is het saldo van de openstaande belastingvorderingen over de jaren 2008 tot en met 2018 vermeerderd met een bedrag voor dubieuze belastingvorderingen van € 148.169 en komt hierdoor uit op € 1.916.880 (in 2017 € 1.768.711).

Resultaat voorgaande jaren

Op 31 december 2018 was nog een bedrag van voorgaande jaren op te leggen van € 2.573.000. Door aanpassingen van de ramingen gedurende het jaar heeft er een correctie van de belastingopbrengsten van voorgaande jaren plaatsgevonden voor een bedrag van € 1.768.000. De opbrengsten zuiveringsheffing, watersysteemheffing en wegenheffing geven een voordelig resultaat ten opzichte van de te verwachten opbrengsten van respectievelijk € 835.000, € 824.000 en € 109.000.

De nog op te leggen aanslagen ultimo 2018 bestaan hoofdzakelijk uit:

- Verontreinigingsheffing bedrijven;
- Watersysteemheffing en wegenheffing gebouwd: SVHW is hierbij voor een deel afhankelijk van de aanlevering van de mutaties van gemeenten (waar SVHW de lokale heffingen niet zelf doet) en van het havenbedrijf Rotterdam.

Grensoverschrijdend afvalwater en mutaties voorzieningen

In 2018 is het grensoverschrijdend afvalwater over het jaar 2015 voorlopig afgerekend met het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD). SVHW heeft hiervoor belastingaanslagen opgelegd en

deze negatieve belastingopbrengsten zitten verwerkt in de bruto belastingopbrengsten voor een bedrag van € 18.000. Hierdoor kan de voorziening voor dit jaar vrijvallen ten gunste van de exploitatie en de nog te ontvangen bijdragen vrijgevalten ten laste van de exploitatie. Per saldo geeft dit een positief resultaat van € 64.000. Op basis van nieuwe prognoses van het HHD voor de jaren 2014-2017 heeft een positieve bijstelling plaatsgevonden van de nog te ontvangen bijdrage van HHD met een bedrag van € 9.000.

Ook zijn er nieuwe prognoses voor de jaren 2014-2017 van het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard (HHSK) ontvangen. Dit heeft geleid tot een positieve bijstelling van de nog te ontvangen bijdrage van HHSK met een bedrag van € 69.000. Aangezien het bijstellingen zijn op basis van voorlopige vervuilingseenheden wordt, conform verwerking in eerdere jaren, bij de resultaatbestemming van 2018 voorgesteld deze bedragen van HHD en HHSK te storten in de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater.

Belastingontvangsten en verloop van de vordering in 2018

In 2018 is een totaalbedrag van € 146.450.000 door SVHW aan WSHD overgemaakt per ultimo 2018 had WSHD nog een bedrag tegoed van SVHW van € 1.002.000.

De totale openstaande belastingvordering ultimo 2018 bedraagt € 17.414.562 Van deze vordering dient € 6.089.610 nog opgelegd te worden over de jaren 2017 tot en met 2018 (tabel 3).

Tabel 3 Openstaande belastingvorderingen	Bedrag openstaande belastingvorderingen 2018
Belastingvorderingen t/m 2013	320.690
Belastingvorderingen 2014	75.303
Belastingvorderingen 2015	370.536
Belastingvorderingen 2016	2.264.854
Belastingvorderingen 2017	2.149.708
Belastingvorderingen 2018	6.143.861
Totaal opgelegd	11.324.952
Nog op te leggen 2017	2.573.970
Nog op te leggen 2018	3.515.640
Totaal nog op te leggen	6.089.610
Totaal openstaande belastingvorderingen	17.414.562

Op de nog openstaande saldi belastingvorderingen kunnen vanaf 2019 nog verdere bezwaarschriften toegekend en afgehandeld worden, aanslagen kwijtgescholden worden en/of aanslagen oninbaar worden verklaard.

4.5 Weerstandsvermogen

4.5.1 Inleiding

Elke organisatie loopt in meer of mindere mate risico's, hierbij kan gedacht worden aan onder meer aansprakelijkheidsrisico's, financiële risico's, imago-risico's, informatierisico's en milieurisico's. Het in kaart brengen van de risico's maakt het mogelijk ze te analyseren en te beoordelen. Een dergelijke analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn.

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Deze risico's hebben geen impact op het weerstandsvermogen van het waterschap omdat passende beheersmaatregelen zijn genomen (verzekering, een post opgenomen in de begroting, een voorziening getroffen). De getroffen maatregelen zijn met name bedoeld om de gevolgen te

reduceren en niet om de oorzaken weg te nemen. Deze risico's komen niet in aanmerking voor opname in de risicoparagraaf.

Het weerstandsvermogen geeft de financiële draagkracht van het waterschap aan indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen en is op basis van het Waterschapsbesluit een verplicht onderdeel van de begroting. Op basis van het risicoprofiel kan worden bepaald hoeveel geld (weerstandsvermogen) nodig is om de gevolgen van de risico's te dekken.

4.5.2 Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' welke in 2008 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld. De Verenigde Vergadering heeft op 29 november 2018 ingestemd met de beleidsnota 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018'. Deze nota zal worden gehanteerd met ingang van het begrotingsjaar 2019.

Waterschap Hollandse Delta is verplicht zowel in de begroting als in het jaarverslag de risico's te vermelden die de financiële positie van het waterschap kan beïnvloeden. Er dient een zo goed mogelijk beeld van de kwantificeerbare risico's aanwezig te zijn. Dat betekent echter niet dat in de waterschapshuishouding geen risico's meer aanwezig zouden zijn. Net als iedere andere organisatie heeft ook het waterschap bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot financiële nadelen.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen is de ratio van de weerstandscapaciteit in verhouding tot de risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om die risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

4.5.3 Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's van het waterschap zijn geïnventariseerd. Het risicoprofiel is zeer diverse van aard. Zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en risico's die operationeel dan wel strategisch van aard zijn. Een aantal van deze risico's is regulier van aard.

Hieronder volgen de belangrijkste geïdentificeerde risico's:

Afname afvalwaterstroom zuiveringsinstallatie Dordrecht

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
HVC loost het afvalwater dat ontstaat bij hun slibverwerkingsinstallatie in Dordrecht op de zuiveringsinstallatie Dordrecht. Mede vanwege het project Phario-2 gaat HVC dit afvalwater met ingang van 2021 zelf verwerken. Dit betekent dat de afvalwaterstroom op onze zuivering op termijn jaarlijks met ongeveer 30.000 v.e. afneemt. De inkomsten (na aftrek van variabele kosten) gaan hierdoor naar verwachting met circa € 1,5 miljoen afnemen vanaf 2021. Omdat de kosten van de zuivering grotendeels vast zijn, zal het zuiveringstarief gaan stijgen. De besparing op de variabele kosten wordt ingeschat op € 0,25 miljoen. De kans dat dit risico optreedt is hoog (90%). Aangezien de zuivering nog gebouwd moet gaan worden, is het effect op de heffing niet vanaf 2019 direct merkbaar. De verwachting is dat het aantal vervuilingseenheden van HVC in 2021 met 60% (18.000 v.e.) afneemt, in 2022 met 80% (24.000 v.e.) en vanaf 2023 met 100% (30.000 v.e.). Een afname van 18.000 v.e. leidt bij gelijkblijvende kosten tot een stijging van het zuiveringstarief met c.a. 1,4% ten opzichte van het zuiveringstarief 2019. HVC en WSHD gaan samen onderzoeken of er op andere wijze synergie mogelijk is tussen de afvalwaterzuivering en de installatie van HVC.		Groter dan € 1.000.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Afschaffing koepelvrijstelling BTW

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
De staatssecretaris van Financiën heeft aangekondigd per 1 januari 2019 de BTW-koepelvrijstelling drastisch te beperken. De koepelvrijstelling wordt nu nog toegepast bij samenwerking van (onder meer) overheden en voorkomt dat (21%) BTW verschuldigd wordt over de bijdragen van de deelnemers. Waterschappen zijn in beginsel niet BTW-plichtig voor hun overheidstaken. Toch kunnen waterschappen te maken hebben met BTW, bijvoorbeeld als zij taken uitbesteden aan de markt of zelf marktactiviteiten verrichten. Indien de koepelvrijstelling wordt beperkt zullen waterschappen bij samenwerking eerder worden geconfronteerd met BTW-heffing. Anders dan gemeenten en provincies beschikken waterschappen niet over een fonds dat in rekening gebrachte BTW (deels) compenseert (BTW-compensatiefonds). De voorgenomen beperking van de koepelvrijstelling heeft daarom grote gevolgen voor waterschappen die met andere overheden samenwerken. Het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen heeft in mei 2018 hierover gesproken. Dit heeft er toe geleid dat een eventuele afschaffing van de koepelvrijstelling in ieder geval tot 1 januari 2020 is uitgesteld zodat de consequenties eerst beter in beeld gebracht kunnen worden.	40%-59%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen		

Afvalstoffenheffing

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In het regeerakkoord is een passage opgenomen over de afschaffing van de vrijstelling van belasting op het verbranden van zuiveringsslib (afvalstoffenbelasting). De verbranding van zuiveringsslib wordt hierbij expliciet genoemd. De eventuele afschaffing van de vrijstelling van belasting op het verbranden van zuiveringsslib en de vormgeving daarvan moet nog nader onderzocht worden. In dat verband heeft de staatssecretaris aangegeven dat hij bij het onderzoek naar de voorgenomen afschaffing van de vrijstelling de overwegingen vanuit de waterschapsector mee zal nemen. In mei 2018 heeft de staatssecretaris in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven dat er in het Belastingplan voor 2019 geen maatregelen over de afschaffing van de vrijstelling opgenomen gaan worden. Het definitieve besluit is nog niet genomen. Voor de jaren na 2019 blijft het risico nog steeds van kracht.	40%-59%	Groter dan € 1.000.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Bijdrage fietspad S40/Fietspad Korteweg

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Dit project is één van de projecten uit het 'Gebiedsprofiel verkeer en vervoer Hoeksche Waard' die WSHD uitvoert. In de regionale projectgroep verkeersveiligheid Hoeksche Waard (RPV) van januari 2015 is besloten deeltraject IV van de fietsverbinding uit te voeren, onder andere bestaand uit een vrijliggend fietspad langs de Korteweg in de gemeentes Korendijk en Cromstrijen. Dit is bestuurlijk bevestigd door de bij de RPV betrokken partijen. De gemeente Korendijk heeft op 6 november 2018 ingestemd met een bijdrage van € 200.000 voor de uitvoering van het fietspad. De toezegging vanuit de provincie is nog niet ontvangen.	0%-19%	€ 100.000 - € 250.000
Relatie met programma: Wegen		

Bijdrage Generieke Digitale Infrastructuur (GDI)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2014 stelde het Kabinet een Digicommissaris aan om de problematiek rondom de GDI (MijnOverheid en DigiD) structureel op te lossen. De problematiek richt zich voornamelijk op twee thema's: de governance en de financiën. In de zomer van 2016 heeft de Ministerraad besloten dat er gezamenlijke financiering komt voor de GDI en dat de toerekenbare kosten worden doorbelast aan gebruikers (profijtbeginsel). De Unie heeft, evenals de VNG en IPO, steeds aangegeven geen voorstander van dit profijtbeginsel te zijn omdat door tarifiering het gebruik van de voorzieningen wordt belemmerd en er hoge administratieve lasten mee zijn gemoeid. Om te voorkomen dat de GDI in 2018 weer financieel vastloopt, wilden het Ministerie van BZK en de Digicommissaris besluitvorming over doorbelasting van GDI voorzieningen voor de voorjaarsnota 2017 effectueren. Op 24 februari 2017 heeft de Ministerraad besloten het gebruik van de voorzieningen DigiD, MijnOverheid en Digipoort met ingang van 2018 door te belasten aan de afnemers. Voor de waterschappen en belastingsamenwerkingen betekent dit dat zij voor DigiD en MijnOverheid moeten gaan betalen. Het Nationaal Beraad Digitale Overheid heeft in een extra vergadering op 5 oktober jl. besloten dat deze doorbelasting zal plaatsvinden op basis van een 'prijs maal hoeveelheid' tariefstructuur met een vrijstelling voor de eerste 1.000 afname-eenheden. Voor alle afnemers geldt voor de eerste 1.000 afname-eenheden een nultarief. Op basis van bovenstaande besluitvorming en berekeningen voor 2018 is de inschatting dat de kosten voor WSHD uitkomen op € 125.000 (opgenomen in de begroting 2019). De hoogte van de daadwerkelijke kosten zal pas eind 2018/begin 2019 blijken. Het risico blijft daarom benoemd totdat meer zekerheid bestaat over de daadwerkelijke kosten. Gelet op de ingeschatte kosten is een risico van maximaal € 50.000 opgenomen.	40%- 59%	€ 0 – € 50.000
Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen		

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Net zoals in voorgaande jaren heeft de Unie ten behoeve van de meerjarenramingen van de waterschappen een raming gemaakt van de solidariteitsbijdragen die in de komende jaren kunnen worden verwacht. Hiertoe heeft de Unie het effect ingeschat van de indexatie met de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesterings) van de bedragen die in de begroting van het Deltafonds 2018 zijn vermeld. De verdeling over de waterschappen vindt voor alle jaren plaats met de verdeelsleutels die in 2015 door Rijkswaterstaat zijn vastgesteld. In 2019 worden deze geactualiseerd. Waterschappen met nHWBP-projecten moeten naast met de solidariteitsbijdragen uiteraard rekening houden met de 10%-projectgebonden aandelen van hun projecten. De ramingen voor 2018 t/m 2025 komen hoger uit dan de ramingen voor deze jaren die door de Unie eind 2016 zijn afgegeven. De reden is dat de IBOI voor 2017 en 2018 door het Centraal Planbureau inmiddels	40%- 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

hoger wordt ingeschat dan ten tijde van de Unieraming van eind 2016. Het daadwerkelijke bedrag dat de waterschappen in 2018 moeten betalen is pas medio 2018 bekend. Zoals vorig jaar aan de waterschappen is gemeld, komen er binnen het HWBP extra middelen beschikbaar voor het nHWBP, omdat er voor het HWBP2 minder geld nodig is. Daarbij is aangegeven dat een vrijval van in totaal € 318 miljoen tot een lagere solidariteitsbijdrage voor de waterschappen aan het HWBP leidt in 2019, € 31,8 miljoen minder. In 2019 kunnen de waterschappen dus een substantieel lagere factuur voor de solidariteitsbijdragen tegemoet zien. In de begroting van het Deltafonds 2018, die in september 2017 is verschenen, wordt een nieuwe vrijval vanuit het HWBP2 aangekondigd. Ook deze vrijval leidt op enig moment tot lagere solidariteitsbijdragen voor de waterschappen. Het gaat nu om een bedrag van in totaal € 5,4 miljoen voor alle waterschappen samen. Bij de keuze voor het moment van de verlaging heeft het ministerie zich laten leiden door de beschikbaarheid van middelen binnen het Deltafonds. De begroting van het Deltafonds geeft aan dat deze verlaging vooralsnog het beste past in 2025, maar deze verlaging zou in de komende jaren nog naar eerder in de tijd verschoven kunnen worden. Kortom, er zijn diverse factoren waardoor de solidariteitsbijdrage hoger (of lager) kan uitvallen dan vooraf geraamd. Relatie met programma: Waterkeringen		
---	--	--

Bijdragen aan objecten van derden (Rotterdam)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Medio 2016 heeft een afrekening van de bijdrage van het waterschap aan een door een gemeente gepleegde investering in een afvalwatertransportsysteem plaatsgevonden. Aanvankelijk heeft deze gemeente aangegeven dat er mogelijk een dispuut met de aannemer was over de afrekening van genoemd project. Later heeft betreffende gemeente aangegeven dat de verwachting was dat er geen grond was voor een claim en dat de verjaringstermijn bijna bereikt was. Derhalve is dit project in december 2016 definitief afgesloten. Ondanks de verwachtingen van betreffende gemeente inzake deze claim heeft de gemeente in april 2017 een brief ontvangen van het advocatenkantoor van de aannemer waarin wordt aangegeven dat de betreffende aannemer zich het recht wenst voor te behouden om de betalingen, waarover een dispuut bestaat, te vorderen. Het betreft volgens opgave een bedrag van circa € 600.000, met een kostenverdeling voor WSHD van 66%. Het risico voor WSHD bedraagt op basis hiervan circa € 400.000. Relatie met programma: Zuiveren	40%- 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

Cofinanciering POP3

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
De cofinanciering van het POP3 programma wordt gedragen door de provincie en WSHD. Ten aanzien van de hoogte van de cofinanciering heeft WSHD een aanname gedaan. Indien het financiële beroep op het POP3 programma hoger wordt dan deze aanname wordt de bijdrage van WSHD hoger dan hetgeen waarmee rekening is gehouden in de begroting. Het risico heeft betrekking op een hogere aanspraak op de regeling dan verwacht.	20%-39%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Garantstelling HVC

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR.	0%-19%	Groter dan € 1.000.000
De waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 24,6 miljoen (31 december 2018) en de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen). De garantstelling voor de BEC geldt alleen indien wordt afgeroepen door HVC.		
Relatie met programma: Zuiveren		

Garantstelling Unie van Waterschappen

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.	0%-19%	€ 250.000 - € 1.000.000
In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268. Eind 2018 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 5.772.737.		
Relatie met programma: Algemene beleidstaken		

Invoering vennootschapsbelastingplicht

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In mei 2015 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen waardoor overheidsondernemingen per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Dat betekent dat overheden belasting moeten gaan betalen over de winst die behaald wordt op activiteiten waarop, volgens de wet, in concurrentie wordt getreden met "de markt". Op dit moment wordt, in samenwerking met Unie van Waterschappen, onderzocht wat de mogelijke consequenties zijn voor Waterschappen. De verwachting is dat de belastingdruk beperkt zal zijn. Dit is echter nog onzeker, met name omdat een nieuwe wet betreft waarover nog geen rechtspraak of jurisprudentie bekend is. De onzekerheid zal pas worden weggenomen wanneer de Belastingdienst zich hier definitief over uitspreekt. Voor de exploitatiekosten 2016 heeft WSHD in 2018 de definitieve beschikking van de Belastingdienst ontvangen. De definitieve beschikking is conform aangifte en heeft niet tot wijzigingen geleid. Ten aanzien van de afwikkeling van de SUB-I BV, gerelateerd aan de cross border lease, vindt in maart 2019 nog een gesprek plaats ten aanzien van de aangifte vennootschapsbelasting. Na afronding van dit gesprek kan beoordeeld worden of dit risico kan vervallen. Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen	40%- 59%	€ 0 – € 50.000

Onderhoud beschoeiing

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Tot nu toe is bestendige gedragslijn van WSHD rondom onderhoud van beschoeiingen gebaseerd op het uitgangspunt dat waterschappen enkel verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van het doorstroomprofiel en op basis daarvan eigenaren van aangrenzende percelen zelf verantwoordelijk zijn voor het instandhouden van de oever en de beschoeiing. Vanuit de jurisprudentie is dit standpunt ter discussie gekomen en is de vraag gerezen of het waterschap een onderhoudsplicht heeft op basis van de Keur en Legger voor het instandhouden van de oever en de beschoeiingen in hoofdwatgangen. Op basis van het huidige inzicht is een risico opgenomen dat WSHD mogelijk de oever zal dienen herstellen en/of beschoeiingen in hoofdwatgangen zal dienen te vervangen. Er is een grove schatting gemaakt van de daarmee gepaard gaande kosten. Relatie met programma: Water	20%- 39%	Groter dan € 1.000.000

Ontbreken uitwijkvoorziening

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
WSHD beschikt over een Main Equipment Room (MER). In deze ruimte bevinden zich de servers, de centrale netwerkkapparatuur en de bekabeling van de computerruimte. Bij uitval van de MER komt de beschikbaarheid van de digitale voorzieningen voor de medewerkers van WSHD in gevaar. Bij een interne calamiteit (b.v. brand) kan het bovendien geruime tijd duren voordat deze dienstverlening is hersteld.	0%- 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

Door de toenemende afhankelijkheid van de ICT-infrastructuur zal onder dergelijke omstandigheden (financiële gevolg-) schade ontstaan. De informatietechnologie ontwikkelt zich snel. Met name de zogenaamde 'Cloud-oplossingen' dragen in grote mate bij aan het reduceren van onze kwetsbaarheid. WSHD heeft in de afgelopen jaren verschillende stappen in deze richting gezet en zal dat ook in de komende periode blijven doen waardoor het risico gestaag verder zal afnemen.		
Relatie met programma: Ondersteuning en bedrijfsvoering		

Risico asbestsanering NVO

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Bij de aanleg van een natuurvriendelijke oever bij De Keen (251 m) is er puin en asbest aangetroffen. Met de omgevingsdienst en Staatsbosbeheer als eigenaar heeft overleg plaatsgevonden over hoe moet worden omgegaan met de verontreinigde grond. De omgevingsdienst geeft aan dat saneren van de grond niet nodig is, maar wil dit op basis van een toets op onderzoeksresultaten en wetgeving nog wel beoordelen, voordat ze tot een definitieve uitspraak overgaan. De schriftelijke bevestiging van de omgevingsdienst over de conclusie is nog niet ontvangen. De eventuele financiële consequenties en de drager hiervan zijn op dit moment nog onbekend. Uit voorzichtigheidsprincipe is dit als risico opgenomen.	30%- 49%	€ 100.000 - € 250.000
Relatie met programma: Water		

Vervuiling oppervlaktewater

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.	0%- 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Ten opzichte van Burap 2-2018 is het volgende risico vervallen:

- Belastingprocedure tariefdifferentiatie Wegbeheerder (Watersysteemheffing); bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het in 2019 onttrekken van € 750.000 aan de reserve watersysteemheffing tariefdifferentiatie wegen. Hiermee is het risico vervallen.
- Bezwijkingsgevaar Duiker Strijen; de duiker is dusdanig gerepareerd dat dit risico is vervallen.

4.5.4 Berekening van de benodigde weerstandcapaciteit

Het bedrag dat relevant is voor de berekening van het weerstandsvermogen is het reëel financieel gevolg per risico. Het reëel financieel gevolg is het product van de kans van optreden van een risico maal het geschat financieel gevolg bij het voordoen van een risico. Bij ieder risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden en het ingeschat financieel gevolg. De risico's zijn per programma in beeld gebracht. Voor de niet in te schatten en onbekende risico's wordt voorgesteld een bedrag op te nemen van € 500.000 (opgenomen onder Algemeen). Of dit teveel of

te weinig is, moet blijken wanneer er adequatere middelen zijn om risico's te inventariseren en te kwantificeren.

In de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' is bepaald dat 90% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen voor de berekening van het weerstandsvermogen. De toekomstige praktijk en ervaringen van andere waterschappen zullen moeten uitwijzen of deze schatting goed is geweest.

Bovenstaande wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000	Totaal ingeschatte risico's (in €)	Niet in te schatten risico's (in €)	Totaal risico's (in €)	Benodigde weerstands- capaciteit (90%) (in €)
Waterkeringen	442		442	398
Water	1.419		1.419	1.277
Zuiveren	3.695		3.695	3.326
Wegen	114		114	103
Totaal	5.670	0	5.670	5.104

4.5.5 Inventarisatie van de benodigde weerstandscapaciteit

Om de risico's te kunnen opvangen, is het van belang dat het waterschap over een buffer beschikt die hiervoor voldoende is, de zogenaamde weerstandscapaciteit. Weerstandscapaciteit bestaat uit die middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken.

Daarbij komen de volgende onderdelen in aanmerking:

- de omvang van de vrij besteedbare reserves;
- de omvang van de stille reserves;
- de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit.

De vrij besteedbare reserves

Bij waterschap Hollandse Delta vormt het eigen vermogen de belangrijkste buffer tegen optredende risico's. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves, egaliseringsreserves en bestemmingsreserves. De algemene reserves en bestemmingsreserves waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen als vrij besteedbare reserves worden beschouwd.

De stille reserves (grond, dienstwoningen en aandelen)

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bepaalde activa hoger is dan de op de balans opgenomen boekwaarde. De aanwezigheid van dergelijke stille reserves is een onvermijdelijk gevolg van het voorschrift dat de boekwaarde van de activa gebaseerd moet zijn op de historische kostprijs. Een stille reserve kan tot de weerstandscapaciteit worden gerekend indien het desbetreffende actief vrij verhandelbaar is en de opbrengst bij verkoop uitgaat boven het bedrag dat nodig is om wegvallende inkomsten op te vangen. Waterschappen kennen in het algemeen twee soorten stille reserves, de stille reserves in financiële bezittingen en materiële bezittingen. De stille reserves zijn vanuit het voorzichtigheidsbeginsel niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit

Voor de waterschappen gelden er, in tegenstelling tot de gemeenten, met betrekking tot de tariefstelling geen wettelijke maxima. De voor weerstandscapaciteit in te schatten ruimte is in principe onbegrensd. Vooralsnog zijn de stille reserves niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

4.5.6 Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2018 weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Stand reserve per 31 december 2018 (in €)	Stand reserve per 31 december 2018 (in €) verminderd met onttrekkingen 2019 conform begroting 2019	Streefwaarde ratio (midden klasse B)	Huidige ratio weerstand-vermogen	Beschikbare ruimte reserve (in €)
Waterkeringen	2.086	1.535	1,70	A	859
Water	5.941	4.688	1,70	A	2.517
Zuiveren	5.977	3.372	1,70	C	-2.282
Wegen	5.108	3.201	1,70	A	3.026
Totaal	19.112	12.797			4.120

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de ratio weerstandsvermogen.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Op basis van de berekende ratio weerstandsvermogen en bovenstaande tabel kan het weerstandsvermogen per programma als volgt worden geclassificeerd:

- Programma Waterkeringen: uitstekend
- Programma Water: uitstekend
- Programma Zuiveren: voldoende
- Programma Wegen: uitstekend
- Programma Algemene Beleidstaken: uitstekend

4.6 Houdbare waterschap financiën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. In 2016 is de vaste schuld gestegen. Dit is het gevolg van de herstructurering van de leningenportefeuille, waarbij (aflossingsvrije) leningen met hoge rentes zijn overgesloten naar lossende leningen tegen de huidige lage markttrente. Hiermee heeft het waterschap bereikt dat de rentelast verlaagd is en dat de leningen een gelijkmatiger aflossingspatroon kennen. Waterschap Hollandse Delta is voor circa 87% gefinancierd met vreemd vermogen (cijfers waves.databank.nl, uvw.nl). Dit ligt onder het gemiddelde (90% vreemd vermogen) van de waterschappen.

4.7 Financiering

In de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO) zijn kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De belangrijkste doelstellingen van deze wet zijn: het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, het beheersen van renterisico's en het vergroten van transparantie.

Het treasurybeleid van waterschap Hollandse Delta (WSHD) is erop gericht toegang te krijgen en te behouden tot de geld- en kapitaalmarkt om zo, binnen de financiële mogelijkheden van het waterschap, optimale of voldoende toegang te verkrijgen dan wel de lasten zo veel mogelijk te reduceren. Hierbij moeten de risico's zo goed mogelijk worden beheerst.

De verantwoording in deze financieringsparagraaf vindt plaats op basis van toetsing van het beleid zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2022.

4.7.1 Ontwikkeling in de financierings- en beleggingsbehoefte

Nieuwe geldlening

Op 8 maart 2018 is een lineaire geldlening van € 15 miljoen (stortingsdatum 7 september 2018) aangetrokken bij de Nederlandse Waterschapsbank voor een periode van 20 jaar, tegen een rentepercentage van 1,410%.

Kasgeldleningen

In de treasurycommissie is besloten de financieringsbehoefte zo lang mogelijk in te vullen met kasgeldleningen omdat dit financieel interessant was gezien de negatieve rente op deze leningen. Er zijn in totaal 3 kasgeldleningen afgesloten in 2018 voor de periode van 1 maand; 2 in het eerste kwartaal en 1 in het tweede kwartaal.

4.7.2 De ontwikkeling in de renterisiconorm, kasgeldlimiet en drempelbedrag

Renterisiconorm

De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal en is in 2018 niet overschreden:

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Berekening renterisiconorm		
Begrotingstotaal	169.952	167.374
Percentage regeling	30%	30%
Renterisiconorm	51.000	50.000
Renteherzieningen	0	0
Aflossingen	15.433	15.705
Renterisiconorm	15.433	15.705
Ruimte onder renterisiconorm	35.567	34.295

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bedroeg in 2018 € 39 miljoen en is niet overschreden. WSHD heeft in 2018 geen gebruik gemaakt van haar kasgeldlimiet.

Bedragen x € 1.000	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Berekening kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	169.952			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	39.000			
Gemiddelde vlottende schuld	68.939	76.934	48.519	34.830
Gemiddelde vlottende middelen	57.088	123.428	115.419	67.969
Netto vlottende schuld	11.851	-46.494	-66.900	-33.139
Kasgeldlimiet	39.000	39.000	39.000	39.000
Ruimte onder kasgeldlimiet	27.149	85.494	105.900	72.139

Drempelbedrag schatkistbankieren

Dagelijks wordt beoordeeld of de rekening-courant van WSHD bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van onze rekening bij de schatkist. WSHD mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (aanhouden op onze rekening-courant bij NWB). Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. In 2018 is het drempelbedrag 0,75% van € 169,952 miljoen zijnde € 1.274.640. In de toelichting op de balans per 31 december 2018 (paragraaf 5.3) wordt onder de vlottende activa het verloop gedurende 2018 in beeld gebracht. In dit overzicht is te zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij NWB in het 1^e, 2^e, 3^e en 4^e kwartaal onder het drempelbedrag gebleven is.

Op 31 december 2018 had WSHD een tegoed van € 25 miljoen (afgerond) bij de schatkist.

Rentevisie

De verwachting ten aanzien van de ontwikkeling van de rente op korte termijn tot 1 jaar is dat deze onveranderd laag zal blijven. De refirente (herfinancieringsrente, zijnde de rente die banken/financiële instellingen betalen aan de Europese Centrale Bank wanneer zij geld opnemen) bedroeg eind 2018 0,00% (eind 2017 0,00%). Voor de komende maanden is de verwachting stabiel op 0,00%.

Rentegevoeligheidsanalyse

De leningenportefeuille van het waterschap Hollandse Delta is in zeer grote mate ongevoelig voor de renteontwikkelingen. De gesloten lening overeenkomsten zijn gedurende de looptijd rentevast en worden gedurende de looptijd in het geheel afgelost. Een renteherziening tussentijds vindt niet plaats.

Renteomslag

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de begrote boekwaarde van de vaste activa per 1 januari van het betreffende jaar. In de Programmabegroting 2018-2022 is het renteomslagpercentage berekend op 2,62%.

In de notitie rente 2017 van de commissie BBV is aangegeven dat bij een afwijking van meer dan 25% in de daadwerkelijke rentelasten (in euro's) ten opzichte van de begrote rentelasten (in euro's) een correctie verplicht is. Bij herberekening van het renteomslagpercentage op basis van de verwachte rentelasten (peildatum: augustus 2018) lag de afwijking lager dan 25%. Een

aanpassing van het renteomslagpercentage zou op basis van deze afwijking niet nodig zijn. Wanneer gekeken werd naar de toerekening naar de beleidsproducten bleek dat de toerekening op basis van de daadwerkelijke boekwaarde per 1 januari 2018 ten opzichte van de begrote boekwaarde een verschuiving van de lasten tussen de beleidsproducten liet zien. Vanwege de omvang van deze verschuiving is er voor gekozen de rentetoerekening (onderdeel van de kapitaallasten per beleidsproduct) bij Burap 1-2018 wel te corrigeren. Het gehanteerde renteomslagpercentage over 2018 bedraagt 2,65%.

Renteschema

In de notitie rente 2017 heeft de commissie BBV geadviseerd het renteschema op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Omschrijving		
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
a1	De externe rentelasten over lange financiering	5.276
	Agio	1.171
a2	De externe rentelasten over korte financiering	<u>1</u>
		6.448
b	Externe rentebaten	<u>-/- 18</u>
	<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>	6.430
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+
		<u>-/-</u>
	<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>	6.430
d1	Rente over eigen vermogen	+
d2	Rente over voorzieningen	<u>+</u>
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>	6.430
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	<u>-/- 6.523</u>
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury	93

Bij de Burap 1-2018 was rekening gehouden met een extra lening waaraan € 84.000 rentelasten verbonden waren. Deze lening was achteraf niet nodig.

4.8 Verbonden Partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de Programmabegroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. Het beleid ten aanzien van de verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen welke door de Verenigde Vergadering is vastgesteld op 26 september 2013.

Een verbonden partij is een rechtspersoon waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in geval de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

4.8.1 Visie op verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit, maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

4.8.2 Overzicht verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta heeft met veel participanten een relatie. Het is dan ook niet de bedoeling over elk van hen in dit kader te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in elk geval 2 vennootschappen, 4 gemeenschappelijke regelingen en 2 verenigingen.

Vennootschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
2. Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	5-mei-1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang WSHD	De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 143 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.	
Bestuurlijk belang WSHD	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	1.628.000.000	nbn
-Vreemd vermogen	85.495.000.000	nbn
-Jaarresultaat	123.000.000	nbn
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie	Begin 2011 heeft de NWB Bank besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst, zolang niet wordt voldaan aan de Basel III norm voor leverage ratio van 3%. De	

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

ratio van de NWB is nu minder dan 2%. Er wordt geen dividend uitgekeerd tot de bank aan de vereiste norm van 3% voldoet.

Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Vestigingsplaats	Dordrecht		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Ingangsdatum	17-sep-1998		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	ZHEW SUB-I bv is een 100% dochter van WSHD en is opgericht om het leasecontract van de cross border lease aan te gaan.		
Financieel belang WSHD	Een aandelenkapitaal van € 90.756 waarvan gestort € 18.151.		
Bestuurlijk belang WSHD	N.v.t.		
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018	
-Eigen vermogen	722.000	0	
-Vreemd vermogen	4.860.000	0	
-Jaarresultaat	0	0	
Relatie met programma	Zuiveren		
Risico's			
Overige informatie	Binnen deze B.V. zijn deposito's ondergebracht die dienen voor de jaarlijkse leasebetalingen van de cross border lease. In 2018 is de cross border lease beëindigd. De opheffing van de ZHEW SUB-I bv zal plaatsvinden in 2019.		

Gemeenschappelijke regelingen / verenigingen

1. Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)
2. Aquon
3. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
4. Het Waterschapshuis
5. Unie van Waterschappen (UvW)
6. Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)

Vestigingsplaats	Klaaswaal
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-jan-2005
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.
Financieel belang WSHD	De bijdrage voor 2018 voor aan de dienstverlening door SVHW was begroot op € 4,7 miljoen.
Bestuurlijk belang WSHD	De begroting van SVHW kent een complexe tariefstructuur met daarin een aantal historisch gegroeide aandachtspunten. Het Algemeen Bestuur van SVHW heeft in het verleden de wens uitgesproken om te komen tot een transparante tariefstructuur met een duidelijkere relatie tot de afgenomen diensten en waarin de aandachtspunten zijn verholpen. Het Algemeen Bestuur heeft op 12 april 2017 unaniem ingestemd met een wijziging van de tariefstructuur. De nieuwe tariefstructuur is verwerkt vanaf de begroting 2018.

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)

	Het deelnemersveld van SVHW verandert in 2019 sterk. De drie gemeenten in het land van Altena (Aalburg, Werkendam, Woudrichem) gaan herindelen. Bovendien is sprake een herindeling van de vijf gemeenten in de Hoeksche Waard (Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Oud-Beijerland en Strijen), waardoor de Regionale Afvalstoffen Dienst (RAD) geen deelnemer meer blijft. Zowel de nieuwe gemeente Altena als Hoeksche Waard blijven deelnemen aan SVHW. Molenwaard en Zederik treden door een gemeentelijke herindeling uit en Westvoorne heeft het verzoek gedaan om toe te mogen treden tot onze gemeenschappelijke regeling SVHW. Hierdoor komt het aantal deelnemers per 1-1-2019 uit op 14 (was 22).	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	1.273.000	1.507.000
-Vreemd vermogen	5.633.000	5.488.000
-Jaarresultaat	583.000	589.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie		

Aquon

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang WSHD	Voor 2018 was de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 3.308.000. De daadwerkelijke bijdrage voor 2018 is uitgekomen op € 3.478.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	293.592	293.592
-Vreemd vermogen	16.284.803	16.331.467
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Water, Zuiveren en Algemene Beleidsstaken	
Risico's	1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's. De kosten van Aquon worden gedekt uit de opbrengsten van de uitgevoerde laboratoriumdiensten. Hogere kosten in de normale bedrijfsvoering worden gedekt door hogere opbrengsten. 2. Met de in 2019 op te stellen business case (en daarmee een herbevestiging van de besluitvorming) over een structurele investering in het bedrijf worden de risico's, die voor de langere	

Aquon	
	termijn mogelijk worden aangegaan, zichtbaar en worden daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces.
Overige informatie	De eigenaren hebben een streep gezet onder het verleden, de nieuwe strategie en governance ('Aquon2.0') is door allen onderschreven. De gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling is vastgesteld in 2017. Tegelijk is ook besloten tot centralisatie van de Aquon laboratoria ('Aquon3.0') onder de voorwaarden dat de nieuwe strategie en governance zich hebben bewezen en dat de op te stellen business case het één locatiebesluit rechtvaardigt. De nieuwe strategie koerst op efficiëntie en effectiviteitsverbetering van het onderzoeksbedrijf op de langere termijn door te investeren in een centraal geleide organisatie met name door het productieproces volledig te integreren op één locatie. De business case die hiertoe wordt opgesteld, zal inzicht geven in de vraag of met de benodigde investeringen ook de gewenste voordelen zullen worden behaald. Op 27-09-2018 is door het AB Aquon de samenhang tussen de verschillende mijlpalen, tussenresultaten, en het Plan van aanpak Aquon3.0 besproken. Dit heeft geleid tot een aangepaste planning, die voorziet in behandeling van de business case door het AB Aquon in november 2019. Bij deze behandeling zal de herbevestiging van de centralisatie formeel in stemming worden gebracht.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)	
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-sep-2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.
Financieel belang WSHD	De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSN Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSN NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2015 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het slib door HVC.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Bestuurlijk belang WSHD	Er nemen twee leden van WSHD zitting in het algemeen bestuur van de GR en er neemt één lid zitting in het dagelijks bestuur van de GR.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	59.723	59.723
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	WSHD levert het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de vijf aandeelhoudende waterschappen.	

Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT-programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage van WSHD aan Het Waterschapshuis over 2018 bedroeg € 842.466.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	11.290.025	10.868.575
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Bedrijfsvoering	
Risico's	Per 1-1-2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.	
Overige informatie	Het Waterschapshuis is een organisatie die is opgebouwd uit een algemeen deel (bedrijfsvoering), waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren (projecten) en zijn er collectieve projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's. Om vraag en aanbod goed op elkaar af te	

Het Waterschapshuis

	stemmen, is besloten om vanuit een meerjarenprogramma te werken. Het Waterschapshuis is in essentie een 'IT-projecten-fabriek': Het Waterschapshuis verricht alleen maar activiteiten en projecten in opdracht van, voor en door waterschappen. Onder alle projecten, collectief of facultatief, liggen dus opdrachten van (groepen van) waterschappen.
--	---

Unie van Waterschappen (UvW)

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1-jan-1927
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten. De Unie opereert op basis van de volgende visie: • De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer. • De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen. • De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie. Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.
Financieel belang WSHD	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2018 was € 565.000.
Bestuurlijk belang WSHD	Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering.

Unie van Waterschappen (UvW)

	Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	727.232	nbn
-Vreemd vermogen	11.445.219	nbn
-Jaarresultaat	109.104	nbn
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268. Eind 2018 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 5.772.737.	

Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)

Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	22-dec-1910
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen brengt de waterschapbestuurders samen in overleggen om hun waterschapsbelangen en -taken af te stemmen en om in gezamenlijkheid standpunten en ideeën te ontwikkelen om burgers, partners en overheden tegemoet te kunnen treden. In dit kader zijn er afzonderlijke samenkomsten van de dijkgraven en de vakportefeuillehouders.
Financieel belang WSHD	Voor 2018 is een bijdrage van nihil vastgesteld.
Bestuurlijk belang WSHD	In 2018 was de dijkgraaf van waterschap Hollandse Delta de voorzitter van de VZHW. Ook de secretariatsfunctie wordt vanuit Hollandse Delta ingevuld. Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de

Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)

	Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	17.309	nbn
-Vreemd vermogen	0	nbn
-Jaarresultaat	-5.752	nbn
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie		

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die voldoen aan de definitie verbonden partij, zijn er ook partijen waar WSHD indirect mee verbonden is, oftewel de indirect verbonden partijen. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang bijvoorbeeld omdat deze partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat de verbonden partij, bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Indirect verbonden partijen

1. N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (N.V. HVC)
2. Stowa
3. Muskusrattenbeheer (MRB)

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Ingangsdatum	1-jan-2010
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.
Financieel belang WSHD	Gezamenlijk bezitten Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). Vanaf 1 januari 2010 zijn deze aandelen in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.
Bestuurlijk belang WSHD	De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC. In december 2017 is in de aandeelhoudersvergadering besloten om het aantal commissarissen te verminderen van negen naar vijf en de benoemingsprocedure te wijzigen. Hiermee is de benoeming door de GR Slib van een eigen commissaris niet meer mogelijk. Wel is vastgelegd dat ten minste één van de

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. Verder is afgesproken dat de GR Slib invloed krijgt op de benoeming van de commissarissen en dat één van de RvC-leden als aanspreekpunt voor de waterschappen wordt aangewezen. Daarmee is de betrokkenheid van de waterschappen bij de raad van commissarissen gewaarborgd.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	81.849.000	nmb
-Vreemd vermogen	874.064.000	nmb
-Jaarresultaat	13.476.000	nmb
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's	De waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringsslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In het B-plusaandeelhouderschap dat in 2013 van kracht is geworden, heeft de garantstelling ook betrekking op financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die voor de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering (c.q. de daarvoor benodigde garantstelling) van de bio-energiecentrale (BEC) in Alkmaar aan de waterschappen toegerekend. Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling vindt alleen plaats na besluitvorming door de GR over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 24,6 miljoen (31 december 2018) en de schuldpositie voor de BEC (€ 5,4 miljoen). In 2018 is een oude lening van € 5 miljoen afgelost. Daarnaast zijn in 2018 nieuwe leningen aangetrokken voor een bedrag van € 10,2 miljoen. Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling. In 2018 is dit een bedrag geweest van € 291.510. Hollandse Delta kreeg hiervan € 81.505 toebedeeld.	
Overige informatie	In 2018 heeft HVC het 25-jarig bestaan van de slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht gevierd met een symposium. In 2018 is in opdracht van de GR een update van het strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de huidige slibverbrandingsinstallatie, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Waternet en Hollands Noorderkwartier (HNK) en in overleg met SNB en de andere Nederlandse waterschappen. Geconcludeerd is dat besluitvorming ten aanzien van nieuwe investeringen in 2020 plaats moet vinden. HNK heeft eind 2018 besloten zijn slibeindverwerking bij HVC in Alkmaar onder te brengen. In 2019 wordt duidelijk of HNK ook gaat toetreden tot de GR Slib.	

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	HVC heeft samen met het Brabantse SNB in februari 2015 een overeenkomst getekend met de Belgische firma EcoPhos voor het terugwinnen van fosfaat uit de vliegashoudende slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk. De realisatie van de fosfaatterugwinning heeft vertraging opgelopen. De start van de terugwinning wordt niet voor eind 2020 verwacht.
--	--

STOWA

Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Rechtsvorm	Stichting	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage voor 2018 was € 467.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2017	31-dec-2018
-Eigen vermogen	5.726.530	nwb
-Vreemd vermogen	1.994.492	nwb
-Jaarresultaat	0	nwb
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Zuiveren en Algemene Beleidsstaken	
Risico's		
Overige informatie	Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund: • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen)	

Muskusrattenbeheer (MRB)		
Vestigingsplaats		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 1 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. Namens de waterschappen Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23%) is de organisatie en uitvoering ondergebracht bij waterschap Rivierenland.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage in 2018 bedroeg € 1.691.000 (begroot € 1.671.000).	
Bestuurlijk belang WSHD	Er vindt bestuurlijk overleg plaats.	
Financiële kerncijfers: -Eigen vermogen -Vreemd vermogen -Jaarresultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen	
Risico's		
Overige informatie	Financieel verrekenmodel 1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3, vooraf jaarlijks een begroting op. 2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland. 3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst. 4. De waterschappen nemen deel voor: a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%, b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%, c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%, d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%. Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst. Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.	

4.9 Bedrijfsvoering

Formatie en bezetting

De formatie van Hollandse Delta bedroeg bij aanvang van 2018 506,01 formatieplaatsen. In 2018 hebben diverse mutaties plaats gevonden. Concern Control is ondergebracht bij de afdeling BJ. Technisch Onderhoud en Zuiveren zijn samengevoegd tot de afdeling Zuiveren & Onderhoud. De afdeling Plannen & Regie is gesplitst in de afdelingen Beleid & Plannen en Regie & Assetmanagement. Per 31 december 2018 bedroeg de bezetting 470,15 fte, ofwel 92,91%.

	2018 Formatie in fte	2018 Bezetting in fte per 31-12-2018
Directieraad	2	2
Beheer en Onderhoud *	102,58	87,04
Financiën	27,52	25,64
Personeel en Organisatie	9,85	12,48
Bestuurlijke & Juridische Zaken	46,19	46,56
Vergunningverlening	22,62	21,78
Handhaving	15,05	14,56
Zuiveren en Onderhoud	91,07	86,44
Beleid en Plannen	18,57	18,24
Regie en Assetmanagement	30,67	26,36
Projecten & Uitvoering	65	62,01
Advies & Automatisering	74,89	67,93
Totaal	506,01	470,15

* Inclusief 4,69 fte frictie

Bezetting = inclusief fte's participatiewet en exclusief stages en trainees

Ziekteverzuim

Ten opzichte van 2017 is er voor 2018 sprake van een duidelijke daling van het ziekteverzuim. Op 31 december 2018 bedroeg het gemiddeld verzuim over de afgelopen twaalf maanden 4,9% met een meldingsfrequentie van 1,4 meldingen per medewerker. Het gemiddeld verzuim over 2017 bedroeg 5,2% met een meldingsfrequentie van 1,2 meldingen per medewerker. Lang verzuim (42 dagen en langer) niet werk gerelateerd is de belangrijkste oorzaak.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil voor de opvang van pieken in het werk als gevolg van een tekort aan capaciteit en/of kennis. In dit onderdeel van de arbeidsorganisatie wordt voornamelijk inhuur ingezet.

In vergelijking met 2017 is er sprake van een stijging (38%) in de inzet van inhuur. Conform verwachting daalde de inzet op het HWBP. Dit programma is nagenoeg afgerond. De stijging wordt veroorzaakt door de categorie overige activiteiten. De volgende afdelingen hebben in 2018 een substantieel beroep gedaan op de inhuur: ZO (21%), PU (20%), AA (15%), BJ (12%) en BO (12%).

Bij ZO is de inhuur met name ingezet op de aanbesteding, vervanging van het management en het traject Sluisjesdijk. PU kent, vergeleken met andere afdelingen, een grotere flexibele schil om zo de wisselende capaciteitsvraag ten behoeve van de projecten op te vangen. Het vertrek van de Informatiemanager/ciso, de BIWA/ICT-security heeft geleid tot een hogere inhuur bij AA. Bij BJ werd extra geïnvesteerd met inhuur in grondzaken, het bestuurssecretariaat, communicatie, de calamiteitenorganisatie en de continuïteit van het management.

Alle aanvragen voor inhuur worden besproken in het managementteam waarna besluitvorming plaatsvindt. Daarbij worden alternatieven besproken. De mogelijkheden om intern de vraag op te vangen zijn echter zeer beperkt. In 2018 is een deel van de inhuur opgevangen vanuit de vacatureruimte van circa 8%. In 2018 is circa 90.000 uur ingezet aan inhuur: 49.000 vacatureruimte, projecten 18.000, HWBP 4.700 en extra inzet (bijvoorbeeld BJ en ZO)/vervanging wegens ziekte 19.000 uur.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HWBP	42.135	45.534	36.387	28.288	13.901	4.764
Overige activiteiten	50.505	51.170	52.400	51.394	50.893	85.871
Totaal*	92.640	96.704	88.787	79.682	64.794	90.635

*in uren

Verloop en instroom

In 2017 hebben 43 medewerkers Hollandse Delta verlaten. Het verlooppercentage 2018 komt uit op 9,0% tegenover 8,6% in 2017. Voornaamste redenen van vertrek waren onder meer flexibele pensionering, een andere baan buiten het waterschap en het niet verlengen van (tijdelijke) aanstellingen. Er zijn tijdens het verslagjaar 2018 47 medewerkers uitgestroomd tegenover 41 medewerkers in 2017. In 2018 zijn 52 medewerkers in dienst getreden.

Trainees / workmates

Het programma kent verschillende trajecten:

- "Waterschapstalent, heb jij het?", onder deze naam is de eerste traineepool in 2014 gestart. In de traineepool participeren naast Hollandse Delta tevens het waterschap Rivierenland en de hoogheemraadschappen Rijnland, Hollands Noorderkwartier en Schieland en de Krimpenerwaard en het HWBP deel. In 2018 heeft het derde traject gestart een vervolg gekregen met 20 trainees die zijn afgestudeerd op technisch HBO/WO niveau. Hollandse Delta heeft vier trainees, roulerend over de verschillende waterschappen, in de geleerden voor de duur van twee jaar;
- Naast deze pool heeft de afdeling Projecten & Uitvoering twee trainees opgenomen in de formatie.

Stageplaatsen/afstudeeropdrachten

In 2018 bood Hollandse Delta aan studenten van diverse opleidingen de mogelijkheid van stages en kennismaking:

- Voor 20 studenten een stage;
- Sollicitatietraining aan studenten van de hogeschool Rotterdam;
- 100 studenten van de HBO watermanagement presenteerden hun eerste opdracht;
- 18 studenten hebben deelgenomen aan excursies in het buitengebied;
- Bedrijfscoach voor 6 Hbo-studenten en;
- Deelname aan 2 expertsessies aan de Haagse Hogeschool richting HRM.

Management Development (MD)

In het management development traject gaan de ontwikkeling en de koers van de organisatie hand in hand met de ontwikkeling van het persoonlijk leiderschap. De doelgroep werkt aan inhoudelijke thema's, casuïstiek en onderlinge samenwerking. Het MD-programma stond in 2018 in het kader van het eigentijds werkgeverschap.

In 2018 hebben directie, afdelingshoofden en teamleiders in 2 afzonderlijke dagen gewerkt aan gedifferentieerd waarderen/belonen en het "goede" gesprek.

Integriteit

In 2018 is integriteit opgenomen in de pré- en on-boarding app voor nieuwe medewerkers van Hollandse Delta. Dit met als doel hen te informeren en bewust te maken van het belang van integer werken.

Er is een nieuwe regeling 'Melden vermoeden van een misstand' vastgesteld en bekendgemaakt. De regeling is bedoeld voor medewerkers die een (vermoeden van een) misstand, onregelmatigheid of integriteitschending signaleren en dit (in of extern) willen melden.

Verder is in 2018 een inhoudelijke bijdrage geleverd aan het actualiseren van de landelijke Toolbox integriteit. Dit in samenwerking met de Unie van Waterschappen, A&O fonds, Bureau Integriteit en enkele vertegenwoordigers uit de sector. De Toolbox biedt diverse handreikingen, modelteksten en instrumenten om integriteit binnen het waterschap te bevorderen en professionaliseren. De Toolbox is gepubliceerd op de website van het A&O-fonds waterschappen.

Met ingang van 25 mei 2018 is de nieuwe (Europese) privacywetgeving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Om aan deze wetgeving te kunnen voldoen is in het college van D&H van 10 april 2018 het Privacybeleid waterschap Hollandse Delta vastgesteld. Dit beleid dient als basis voor de verdere uitwerking van een geheel aan uitvoeringsmaatregelen dat de privacywetgeving voorschrijft.

In 2018 is vooral ingezet op de implementatie van de basis beheersmaatregelen die de Persoonsgegevens beschermen. De meest essentiële maatregelen in het beleids- en uitvoeringsdomein zijn genomen. Hiertoe behoren onder meer: de aanstelling van een interne toezichthouder voor privacy (de Functionaris voor Gegevensbescherming, ofwel FG), het opstellen van een verwerkingsregister, en het ontwikkelen van modellen voor het sluiten van verwerkersovereenkomsten en het uitvoeren van DPIA's (instrument om privacyrisico's mee in kaart te brengen). In het control domein is een procedure voor datalekken opgesteld.

In december 2018 is bij elk van de 21 waterschappen een privacy nulmeting uitgevoerd, om inzichtelijk te maken aan welke normen van de AVG de organisatie in 'opzet' en 'bestaan' voldoen en aan welke nog niet. De uitkomsten van deze nulmeting vormen de basis voor het Uitvoeringsprogramma BIO/AVG 2019-2022. De voorbereiding van dit concrete uitvoeringsplan zijn opgestart en zal in Q1 2019 gereed zijn.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Met ingang van 25 mei 2018 is de nieuwe (Europese) privacywetgeving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Om aan deze wetgeving te kunnen voldoen, heeft het college van D&H op 10 april 2018 het Privacybeleid waterschap Hollandse Delta vastgesteld. Dit beleid dient als basis voor de verdere uitwerking van een geheel aan uitvoeringsmaatregelen dat de privacywetgeving voorschrijft.

In 2018 is vooral ingezet op de implementatie van de basis beheersmaatregelen die de Persoonsgegevens beschermen. De meest essentiële maatregelen in het beleids- en uitvoeringsdomein zijn genomen. Hiertoe behoren onder meer: de aanstelling van een interne toezichthouder voor privacy (de Functionaris voor Gegevensbescherming, ofwel FG), het opstellen van een verwerkingsregister en het ontwikkelen van modellen voor het sluiten van verwerkersovereenkomsten en het uitvoeren van DPIA's (instrument om privacyrisico's mee in kaart te brengen). In het control domein is een procedure voor datalekken opgesteld.

In december 2018 is bij elk van de 21 waterschappen een privacy nulmeting uitgevoerd om inzichtelijk te maken aan welke normen van de AVG de organisatie in 'opzet' en 'bestaan' voldoen en aan welke nog niet. De uitkomsten van deze nulmeting vormen de basis voor het Uitvoeringsprogramma BIO/AVG 2019-2022. De voorbereiding van dit concrete uitvoeringsplan is opgestart en zal in eerste kwartaal van 2019 gereed zijn.

4.10 EMU-saldo

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis te verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de jaarstukken is deze verplichte informatie eveneens opgenomen.

Ten behoeve van deze gegevensverstrekking is er een convenant afgesloten tussen de waterschappen en het CBS. Deze informatie wordt door het CBS onder andere gebruikt voor de verplichte aanlevering van kwartaalinformatie over overheden aan de Europese Commissie.

4.10.1 Toelichting op het EMU-saldo

De vier Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) zijn er samen verantwoordelijk voor dat Nederland gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent vanuit de Europese Unie wordt gesteld, waaronder het EMU-saldo. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren, hebben de waterschappen, net als de andere overheden, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Het Rijk heeft bepaald dat de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) in 2018 gezamenlijk een maximaal aandeel in het EMU-tekort mogen hebben van 0,3% BBP. Deze ruimte is niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen. Als referentiewaarde wordt uitgegaan van de jaren 2014 en 2015 waarin de ruimte wel nader was verdeeld. De waterschappen gezamenlijk hadden hierin een ruimte van 0,06%.

Vanuit de Unie van Waterschappen (UvW) is geadviseerd om ook voor 2017 te blijven werken met de systematiek van referentiewaarden. Voor WSHD heeft de Unie een referentiewaarde van € 23,4 miljoen als indicatie voor het toegestane EMU-tekort afgegeven.

4.10.2 Opbouw van EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)			Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves		7.812	170	5.755	6.650
2	Invloed investeringen					
2a	bruto investeringsuitgaven	min	35.623	52.716	53.704	26.158
2b	investeringsbijdragen van derden	plus	29.282	15.044	26.363	8.125
2c	verkoop mva en iva	plus	191			345
2d	afschrijvingen	plus	21.447	22.080	21.779	26.159
3	Invloed van voorzieningen					
3a	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	plus	2.829	352	252	2.779
3b	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	min	619		-13	288
3c	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	min	819	764	755	2.150
3d	evt. externe vermeerderingen van reserves	plus				
4	invloed reserves					
4a	evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	min				
4b	evt. externe vermeerderingen van reserves	plus				
5	Deelnemingen en aandelen					
5a	boekverlies	plus				
5b	boekwinst	min				
Geraamd EMU-saldo WSHD			24.499	-15.835	-296	15.461
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde			-23.400	-23.400	-23.400	-23.400
Verschil (+ = ruimte; - = tekort)			47.899	7.566	23.104	38.861

Het EMU-saldo (ruimte) is hoger dan verwacht werd bij Burap 2-2018. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door afwijkingen in het exploitatiesaldo en de investeringsuitgaven ten opzichte van de ramingen in Burap 2-2018. De afwijkingen in het exploitatiesaldo worden toegelicht in hoofdstuk 7 van deze Jaarstukken.

De afwijking in de investeringsuitgaven bestaat voornamelijk uit lagere kosten ten opzichte van de ramingen voor de CMK-projecten, Zettingsvloeiing Spijkenisserbrug en de HWBP projecten. Omdat deze projecten volledig gesubsidieerd zijn, zijn hierdoor ook de investeringsbijdragen van derden (subsidie) lager. Redenen voor lagere kosten kunnen zijn aanbestedingsvoordeel of vertraging in de tijd. In dat laatste geval is het een verschuiving van kosten naar toekomstige jaren en zal, mits dit passend is binnen de subsidieperiode, de subsidie eveneens verschuift.

Voor een aantal andere projecten geldt dat de uitvoering anders is dan gepland bijvoorbeeld doordat het krediet later is vrijgemaakt dan eerder voorzien (bijvoorbeeld project beluchtingscircuit rwzi Goedereede), de totale kosten voor het project lager waren dan voorzien (bijvoorbeeld project gemaal Putten) of doordat de uitvoering in tijd naar achter geschoven is (bijvoorbeeld technische automatisering Dokhaven, warmtekrachtkoppeling Sluisjesdijk, optimalisatie watervoorziening Brielse Meer).

4.11 Duurzaamheid

In 2018 is de nodige aandacht besteed aan duurzaamheid. In het voorjaar is een tussenevaluatie uitgevoerd op het Opgaveplan Duurzaamheid 2016–2019. Hieruit zijn aanbevelingen voortgekomen, waaronder het implementeren van een landelijke methodiek om de bijdrage van maatregelen aan onze doelstellingen meetbaar te maken en de voortgang van de doelrealisatie te monitoren en het meer integreren van duurzaamheid in de werkprocessen. Bedoelde aanbevelingen zijn - voor zover van toepassing - verwerkt in de routekaart Energieneutraal WSHD 2030 en zijn tevens meegenomen in het in 2018 ingezette traject voor de uitwerking van de ambitie Duurzaam en Circulair in een routekaart die medio 2019 gereed zal zijn. Hiertoe is eind 2018 een procesplan vastgesteld en ter kennisname aangeboden aan de Verenigde Vergadering van januari 2019. In het kader van de aanbeveling in de tussenevaluatie ten aanzien van de geconstateerde benodigde interne cultuuromslag kan worden gemeld dat in 2018 een programmamanager en een beleidsadviseur zijn aangesteld. Deze zullen het duurzaam handelen aanjagen en de duurzame ambities van ons waterschap helpen vorm en inhoud te geven en te verankeren binnen de reguliere begrotingsprogramma's. Onder meer zijn organisatie breed duurzame ideeën opgehaald bij medewerkers, is via een duurzaamheidsmarkt organisatie breed uitgebreid aandacht besteed aan de dag van de duurzaamheid en zijn er in 2018 voorbereidingen getroffen voor deelname aan de week van de Circulaire Economie, begin 2019. Daarnaast is de ambtelijke organisatie, door middel van interne communicatie en (ludieke) acties, aangehaakt bij duurzame landelijke initiatieven zoals Warme truien dag, Duurzame dinsdag, het inzamelen van oude mobieltjes en cartridges en het sparen van plastic doppen voor goede doelen. Ook hebben medewerkers volop gebruik gemaakt van de mogelijkheid om innovatieve ideeën aan te dragen die bijdragen aan de verdere verduurzaming van ons waterschap.

Ter uitvoering van het Opgaveplan Duurzaamheid 2016–2019 waren voor 2018 diverse maatregelen in de programma's opgenomen. Deze maatregelen zijn grotendeels uitgevoerd.

Programma Waterkeringen:

Doel: verminderen energieverbruik voor maaien en afvoeren.

- Waar mogelijk begrazen in plaats van maaien: als gevolg van een andere prioritering en de heroriëntatie op de beleidskaders voor het groenbeheer is dit in 2018 niet opgepakt.
- Gebruikmaken van drones/remote sensing: ons waterschap heeft deelgenomen aan een proef monitoring waterkering met een drone door STOWA. Remote sensing is toegepast bij een onderzoek naar versterking van een waterkering.
- Ontwikkelen van beleid voor windmolens en/of zonnepanelen op/nabij keringen: in het najaar van 2018 een beleidskader voor windmolens op / bij waterkeringen vastgesteld. Tevens zijn mogelijkheden voor het plaatsen van zonnecellen op waterkeringen onderzocht.

Programma Water:

Doelstellingen: verbeteren energie efficiency, opwekken energie en verminderen water- , energie- en grondstoffenverbruik.

- Businesscase voor stimuleren van te nemen maatregelen door derden/burgers; door andere prioritering is het stimuleren van door derden/burgers te nemen maatregelen in 2018 niet verder opgepakt.
- Onderzoek naar toepassen Smartpolder technologie. Vanaf 2019 levert HVC elektriciteit aan WSHD. Het contract met HVC biedt mogelijkheden om slim elektriciteit in te kopen bij fluctuerende prijzen. In het waterbeheer levert dit een besparing op aan energiekosten.
- Uitvoeren van een bureau studie naar regeling voor schouwstroken; door de droogtecalamiteit in de zomer van 2018 is deze bureaustudie niet uitgevoerd.
- Pilot energie uit biomassa en de uitrol daarvan; ook deze pilot is door bovengenoemde omstandigheden niet uitgevoerd. Wel is zijn de mogelijkheden om biomassa efficiënter te gebruiken verder onderzocht.
- Er is een onderzoek gestart naar energieopwekking uit waterkracht met een EQA-stuw.

Programma Zuiveren:

Doel: Verbeteren energie-efficiency en besparen primaire grondstoffen

- Optimaliseren aanvoer en transport naar rwzi's door het implementeren van ISA (Integrale Sturing Afvalwater). In 2018 zijn BAR-gemeenten en Goeree Overflakkee toegevoegd aan het ISA-systeem. De Hoeksche Waard was al eerder aangesloten. De andere regio's volgen later.
- WSHD neemt vanaf medio zomer 2019 onder voorbehoud van toekenning een Europese subsidie samen met vier andere waterschappen, HVC, TU-Delft, STOWA en het bedrijfsleven deel aan een bioplastics demonstratieproject bij HVC in Dordrecht. De eerste resultaten worden eind 2020/begin 2021 verwacht.
- Met de gemeente Hellevoetsluis en gemeente Strijen is in 2018 een verkenning gestart naar de haalbaarheid van het inzetten van thermische energie uit het effluent van de rwzi voor verwarming/koeling van een naastgelegen bedrijventerrein/ woonwijk. In 2019 zal het waterschap samen met de gemeente een haalbaarheidsstudie uitvoeren en afhankelijk van de resultaten van de studies zal een en ander verder worden geconcretiseerd.
- De "Integrale aanpak WSHD betreffende medicijnen 2018 – 2023" is in augustus vastgesteld. In de integrale aanpak is aangegeven hoe het waterschap de komende jaren wil inspelen op de ontwikkelingen rondom medicijnen. Het waterschap zal samen met ziekenhuizen en apothekers de bron aanpak intensiveren en in het kader van de ALM-studies zal de verwijdering van medicijnen op de rwzi's als beleidsvariant worden meegenomen.
- Op de locatie Sluisjesdijk zijn het project WKK en het slibgistingsproject in gang gezet om de energie efficiëntie te verbeteren. Deze projecten worden in 2019 afgerond.
- De studie naar energie-neutraliteit is waterschapsbreed opgepakt en heeft geresulteerd in de routekaart Energieneutraal WSHD 2030 die in januari 2019 is ter informatie is aangeboden aan de Verenigde Vergadering.

Programma Wegen:

Voor 2018 waren geen specifieke maatregelen gepland voor 2018. Ingezet is het (verder) uit en doorvoeren van de maatregelen die zijn getroffen in 2016 en 2017, te weten:

- Het ecologisch bermbeheer is uitgebreid. Voor 2019 is extra geld opgenomen om dit percentage te vergroten.
- Bij vervanging wordt LED verlichting standaard toegepast. Ook in 2019 zijn diverse vervangingen door LED gepland.
- Het duurzaam veilig inrichten van wegen krijgt bij groot onderhoud standaard en structurele aandacht.
- In de reguliere bedrijfsvoering zijn maatregelen getroffen voor het zo efficiënt mogelijk uitvoeren van de gladheidbestrijding.

Overige beleidstaken:

Doelstelling: Duurzame aanbesteding en inkoop.

- Duurzaamheid is aantoonbaar bij aanbesteding/inkoop; om dit te realiseren is MVI geborgd in het inkoopproces en wordt de Aanpak Duurzaam GWW toegepast bij GWW projecten van een waarde van > 500.000 euro.
- Studie naar 100% energieneutraliteit; deze studie is uitgevoerd en heeft geleid tot de routekaart Energieneutraal WSHD 2030.
- papierafval hergebruikt voor eigen kopieerpapier;

Naast deze concrete maatregelen uit het Opgaveplan is/zijn voor het verduurzamen van de bedrijfsvoering is in 2018:

- een inkoopcontract afgesloten voor het leveren van met Nederlandse wind opgewekte elektriciteit (vanaf 2019);
- zes extra laadpalen voor elektrische auto's bij het kantoor geplaatst;
- door HVC gestart met aanleg van zonneweiden bij zeven rwzi's;
- een actieplan MVI uitgebracht ter uitvoering van het Manifest MVI;
- een pilot Bouwen met bagger gestart.

4.12 Inkoop en aanbesteden

In september 2017 heeft de Verenigde Vergadering de kaders inzake Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) vastgesteld. De vier belangrijkste vastgestelde thema's (speerpunten) zijn:

- Toepassing MVI criteria;
- Klimaatbewust inkopen (CO2-reductie);
- Deelname van het MKB;
- Innovatiegericht inkopen.

In 2018 is er voor een opdrachtraming van € 86,5 miljoen (exclusief BTW) aan aanbestedingen gestart. 75% van deze aanbestedingen betreft Europese aanbestedingen met een opdrachtraming van circa € 65,3 miljoen. Voor een deel van de opdrachtraming is daarbij specifiek aandacht besteed aan het meenemen van CO2 reductie in de inkoopcriteria (circa € 15 miljoen). Bij de overige aanbestedingen waren onvoldoende mogelijkheden om CO2 reductie mee te nemen (bijv. bij het aanbesteden van diensten). Uit de analyse over het gehele jaar is verder gebleken dat het MKB in 60% van de aanbestedingen is betrokken. Dit resultaat over 2018 is positief, maar er blijft nog ruimte voor verbetering.

WSHD heeft (via de Unie van Waterschappen) in 2016 het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen ondertekend. Eén van de acties uit het Manifest waaraan elk van de deelnemende partijen zich committeren is het opstellen van een eigen Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Actieplan (MVI Actieplan). Dit MVI Actieplan is in 2018 voor WSHD opgesteld. Voor monitoring van de voortgang is in 2018 inmiddels een Zelfevaluatie tool ontwikkeld vanuit het Rijk. Deze tool is eind 2018 beschikbaar gesteld aan de waterschappen. In het eerste kwartaal 2019 zal de tool worden gevuld met informatie over nationale en Europese aanbestedingen die WSHD heeft gevoerd vanaf 1 januari 2017. Aansluitend wordt elke nieuwe (nationale en/of Europese) aanbesteding ingevoerd in de tool.

Daarnaast is gestart met het project Purchase 2 Pay. Dit betreft ondersteunende software voor het proces van bestellen tot afronding van de overeenkomst. Op termijn leidt dit tot een beter inzicht in de contracten, betere contractbeheersing en -uitnutting alsmede betere mogelijkheden om analyses te maken. Hierdoor kunnen er betere strategische keuzes op het gebied van inkoop worden gemaakt.

4.13 Rechtmatigheid

4.13.1 Inleiding

De door de Verenigde Vergadering, op grond van artikel 109 lid 2 van de Waterschapswet, aangewezen accountant controleert de jaarrekening van waterschap Hollandse Delta. De accountantscontrole is gericht op het afgeven van een oordeel over:

- De getrouwe weergave van de grootte en samenstelling van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva conform hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- Het rechtmatig ('volgens geldende regels zoals opgenomen in de wet en verordeningen alsmede de volgens de begroting') tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties;
- De inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- Het in overeenstemming zijn van de door het college van dijkgraaf en heemraden opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (AMvB) te stellen regels als bedoeld in artikel 98a Waterschapswet (deze maatregelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit);
- De verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

4.13.2 Financiële rechtmatigheid

Bij rechtmatigheid in het kader van de jaarrekening is er een duidelijke relatie met het financiële beheer. Bij de jaarrekening moeten de baten en lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen

in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder de waterschapsverordeningen. Dit wordt de financiële rechtmatigheid genoemd.

Ten aanzien van de rechtmatigheid zijn de artikelen 108 en 109 van de Waterschapswet van belang. In artikel 108 van de Waterschapswet wordt bepaald dat het algemeen bestuur bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. Artikel 109 van de controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat de rechtmatigheid van het financiële beheer en van de inrichting van de financiële organisatie wordt getoetst.

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het 'Normenkader rechtmatigheid'. Een aanvullend toetsingscriterium in het kader van de rechtmatigheid betreft de begrotingsrechtmatigheid. Voor de controle steunt de accountant voor een belangrijk deel op de bevindingen uit de interne controle van het waterschap zelf.

4.13.3 Interne Controle

Op 13 maart 2018 heeft het college van dijkgraaf en heemraden het 'Interne Controleplan 2018' vastgesteld. De interne controle richt zich op de volgende financiële processen:

1. Inkoop tot en met betalingen;
2. Personeelskosten;
3. Aanbestedingen;
4. Automatiseringsomgeving;
5. Belastingen;
6. Afschrijvingen;
7. Treasury;
8. Reserves;
9. Voorzieningen;
10. Overige opbrengsten;
11. Investeringsprojecten;
12. Frauderisicoanalyse.

Naar aanleiding van de uitgevoerde interne controles worden met het management afspraken gemaakt ter verbetering van processen en beheersmaatregelen.

4.13.4 Normenkader rechtmatigheid

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het Normenkader Rechtmatigheid. Het normenkader omvat de relevante wet- en regelgeving (Europees, nationaal, provinciaal) voor de belangrijkste processen met financiële consequenties. Ook bevat het normenkader de relevante regelgeving van het waterschap zelf.

Het normenkader wordt periodiek geactualiseerd. De laatste actualisatie is door de Verenigde Vergadering vastgesteld op 27 september 2018.

4.13.5 Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheerhandelingen die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de (bijgestelde) geautoriseerde Programmabegroting 2018-2022. Afwijkingen tussen de programmabegroting en de jaarrekening worden in de jaarrekening toegelicht. Door het vaststellen van de jaarrekening door de Verenigde Vergadering worden de uitgaven alsnog geautoriseerd. Het gaat hier om afwijkingen waarbij het college van dijkgraaf en heemraden bij het doen van de uitgaven binnen het door de Verenigde Vergadering uitgezette beleid zijn gebleven. Begrotingsoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen en die (achteraf) geautoriseerd worden door de Verenigde Vergadering tellen niet mee in het oordeel van de accountant over de rechtmatigheid. De beoordeling van begrotingsrechtmatigheid vindt plaats op basis van de bruto lasten.

Programmaplan

Het bepalen of begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de Verenigde Vergadering.

Bij de toetsing van de begrotingsafwijkingen kunnen de volgende soorten worden onderkend:

Nr.	Omschrijving:	A	B
1.	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de Verenigde Vergadering.		x
2.	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	x	
3.	Budgetoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	x	
4.	Budgetoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de Verenigde Vergadering nog geen besluit genomen.		x
5.	Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	x	x
6.	Budgetoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen of totaal geautoriseerd budget) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - jaar van investeren - afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	x	x

A: De overschrijding is onrechtmatig, maar deze telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

B: De overschrijding is onrechtmatig, en telt mee voor in het rechtmatigheidsoordeel.

In het onderstaande overzicht zijn de bruto lasten per programma opgenomen als uitgangspunt voor de evaluatie van de begrotingsrechtmatigheid.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Bruto lasten Begroting 2018 na wijziging	Jaar- rekening 2018 lasten	Verschil begroting - realisatie 2018	Voordee l / Nadeel	Voordeel / Nadeel					
Lasten					1	2	3	4	5	6
1. Waterkeringen	24.110	22.659	-1.451	V	-	-	-	-	-	-
2. Water	46.855	48.982	2.126	N	-	-	X	-	-	-
3. Zuiveren	60.945	62.071	1.126	N	-	X	X	-	-	-
4. Wegen	14.426	14.450	24	N	-	-	X	-	-	-
5. Algemene beleidstaken	13.363	13.116	-247	V	-	-	-	-	-	-
8. Algemene dekkingsmiddelen	6.319	8.389	2.070	N	-	X	-	-	-	-
9. Ondersteuning en bedrijfsvoering	6.746	4.041	-2.705	V	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	172.765	173.709	944							

Toelichting

Op het programma Water is er op de bruto lasten een nadeel van € 2,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door het afwaarderen van activa. De accountant heeft in de managementletter 2018 aandacht gevraagd voor het maken van een zichtbare analyse van de activa van het waterschap naar de stand per 31 december 2018 om vast te stellen dat alle activa met een boekwaarde nog in gebruik zijn binnen het waterschap. Uit de beoordeling van alle activa kwam naar voren dat er voor de taken water en wegen geactiveerde bijdragen waren opgenomen die (rechtsvoorgangers van) WSHD gedaan heeft aan de ruilverkaveling. De bijdragen zijn gedaan voor het mogelijk maken van de ruilverkaveling. Dit waren algemene bijdragen ter dekking van kosten voor onder andere grondaankopen, verleggen van kabels en leidingen, schadevergoedingen, verplaatsen van gemalen of verleggen van wegen. Deze bijdragen zijn voornamelijk gedaan in de jaren tussen 1981 en 1986. De link tussen de geactiveerde bijdragen en de fysieke activa van het waterschap is niet eenduidig meer te leggen. Hierdoor kan het bestaan van de activa niet worden onderbouwd. Als gevolg hiervan moeten deze activa in het boekjaar 2018 worden afgewaardeerd naar nihil. De extra lasten als gevolg hiervan in 2018 voor dit beleidsproduct zijn € 3,5 miljoen. Op grond van bovenstaande argumentatie telt de overschrijving niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

De bruto lasten op het programma Zuiveren laten een nadeel zien van € 1,1 miljoen. Van deze overschrijding wordt € 111.000 veroorzaakt door de externe kosten (metingen) die gemaakt zijn in het kader van ongeoorloofde lozingen op de rwzi Hoogvliet (calamiteit Zuiveren). Het resterende nadeel wordt veroorzaakt door kosten die onderdeel uitmaken van het bestaande beleid. In Burap 2-2018 is aangegeven dat op basis van een aantal aannames ten aanzien van storingen en nog uit te voeren noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden in 2018 verwacht werd dat het beschikbare budget te laag is. De VV heeft hierop bij Burap 2-2018 ingestemd met een onttrekking aan de bestemmingsreserve van € 297.000 uitlopend tot maximaal € 750.000 vanuit de reserve geactiveerde lasten voor onderhoud. Deze onttrekking was ter dekking van onderhoudskosten waarvoor gedurende het laatste kwartaal 2018 de conclusie was dat uitvoering van de werkzaamheden niet langer uitgesteld kan worden om ongewenste effecten op de prestatie en veiligheid te voorkomen. Uiteindelijk is in 2018 € 492.000 onttrokken aan de reserve geactiveerde lasten. Het restant van € 672.000 wordt veroorzaakt doordat een voorziening is gevormd voor de NEN 3140 activiteiten op Sluisjesdijk. De dekking hiervoor is afkomstig vanuit een onttrekking aan de reserves. Op grond van bovenstaande argumentatie telt de overschrijving niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

Op het programma Wegen is er op de bruto lasten een nadeel van € 24.000. Dit wordt veroorzaakt door het afwaarderen van activa. De accountant heeft in de managementletter 2018 aandacht gevraagd voor het maken van een zichtbare analyse van de activa van het waterschap naar de stand per 31 december 2018 om vast te stellen dat alle activa met een boekwaarde nog in gebruik zijn binnen het waterschap. Uit de beoordeling van alle activa kwam naar voren dat er voor de taken water en wegen geactiveerde bijdragen waren opgenomen die (rechtsvoorgangers van)

WSHD gedaan heeft aan de ruilverkaveling. De bijdragen zijn gedaan voor het mogelijk maken van de ruilverkaveling. Dit waren algemene bijdragen ter dekking van kosten voor onder andere grondaankopen, verleggen van kabels en leidingen, schadevergoedingen, verplaatsen van gemalen of verleggen van wegen. Deze bijdragen zijn voornamelijk gedaan in de jaren tussen 1981 en 1986. De link tussen de geactiveerde bijdragen en de fysieke activa van het waterschap is niet eenduidig meer te leggen. Hierdoor kan het bestaan van de activa niet worden onderbouwd. Als gevolg hiervan moeten deze activa in het boekjaar 2018 worden afgewaardeerd naar nihil. De extra lasten als gevolg hiervan in 2018 voor dit beleidsproduct zijn € 908.000. Op grond van bovenstaande argumentatie telt de overschrijving niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

Op Algemene dekkingsmiddelen is er op de bruto lasten een nadeel van € 2 miljoen. Dit nadeel wordt gecompenseerd door een voordeel op de baten van € 2,2 miljoen. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar paragraaf 7.6.1. Op grond van bovenstaande argumentatie telt de overschrijving niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

Investeringsen

In 2018 zijn de volgende investeringsprojecten afgesloten met een overschrijding op de netto uitgaven:

- 7103100317 nvo Schuringse Haven (Cromstrijen); voor dit project was een netto krediet beschikbaar gesteld van € 139.000. De totale netto kosten waren € 346.000. De hogere kosten zijn veroorzaakt door een verwachte lagere vaststelling van de POP3 subsidie. Daarnaast waren de bouwkosten hoger dan geraamd als gevolg van de kosten voor verwerking van uitkomende grond en de slechte weersomstandigheden tijdens de uitvoering. Dit was reeds toegelicht in de Jaarstukken 2017.
- 7405130021 Geldersedijk / Zuiddijk; voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 634.000. De totale kosten waren € 660.000. Deze overschrijding is minder dan 10%.
- 7405130022 Verbindingsweg Duivenwaardsedijk; voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 733.000, de totale kosten waren € 740.000. Deze overschrijding is minder dan 10%.

4.13.6 Uitkomsten interne controle

In 2018 is ten aanzien van 4 aanbestedingsdossiers geconstateerd dat in afwijking van wet- en regelgeving is gehandeld. Voor heel 2018 leidt dit tot een foutbedrag ter grootte van € 884.000 aan onrechtmatige inkopen. Dit bedrag past binnen de wettelijke goedkeuringstolerantie.

De interne controle met betrekking tot de overige processen leidt niet tot significante bevindingen.

Jaarrekening 2018

5 Balans

5.1 Balans per 31 december 2018

Balans per 31 december 2018					
Bedragen x € 1.000					
ACTIVA	2018	2017	PASSIVA	2018	2017
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	73.535	75.029	Eigen vermogen		
Materiële vaste activa	220.781	227.757	Algemene reserves	19.950	22.408
Financiële vaste activa	2.202	6.962	Overige bestemmingsreserves	34.982	22.269
			Egalisatiereserves	6.950	950
			Nog te bestemmen resultaat	1.476	11.081
				63.358	56.708
			Voorzieningen	9.357	9.016
			Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer	241.051	244.224
Totaal vaste activa	296.518	309.748	Totaal vaste passiva	313.767	309.948
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	25.078	25.768	Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar	9.676	13.381
Liquide middelen	136	144	Overlopende passiva	21.063	32.789
Kortlopende vorderingen	10.535	9.974			
Overlopende activa	12.238	10.484			
Totaal vlottende activa	47.987	46.370	Totaal vlottende passiva	30.739	46.170
TOTAAL	344.505	356.118	TOTAAL	344.505	356.118

5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbestemming

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met het gestelde in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (RBVW).

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan in het jaar volgend op het jaar van afronding van het onderzoek/ontwikkeling. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen (agio) worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de looptijd van de betreffende lening.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief door de derde wordt geëxploiteerd, maar nooit langer dan de afschrijvingstermijn die het waterschap zelf voor vergelijkbare activa hanteert.

De overige immateriële vaste activa worden in 5 jaar afgeschreven, tenzij gemotiveerd wordt dat een langere periode passender is. In voorkomende gevallen wordt de afwijkende afschrijvingstermijn vermeld bij de toelichting op de immateriële vaste activa. Voor peilbesluiten wordt een afschrijvingstermijn van 10 jaar gehanteerd, conform de verplichte herzieningstermijn van peilbesluiten uit de Verordening Waterbeheer Zuid-Holland.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Op slijtende investeringen wordt lineair afgeschreven volgens de verwachte levensduur, waarbij de afschrijving aanvangt in het jaar volgend op het moment van ingebruikneming. Hierbij wordt geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Soort actief	Afschrijvings- termijn
MATERIËLE VASTE ACTIVA	
Grond,- weg- en waterbouwkundige werken	
Grond	nvt ¹
<i>Waterbouwkundige werken</i>	
Waterkeringen	30 jaar
Waterlopen	30 jaar
Gemalen	
- Bouwkundig	30 jaar
- Mechanisch / elektrisch (pompen)	15 jaar
Storingsapparatuur (noodstroom e.d.)	20 jaar
Stuwen, duikers	25 jaar
Telemetrie (technische besturingssystemen)	15 jaar
Bruggen en sluizen	30 jaar
<i>Wegwerken</i>	
Renoveren verkeersregelininstallaties en openbare verlichting	15 jaar
Vervangen verkeersregelininstallaties en openbare verlichting	20 jaar
Wegen, aanleg en aanpassingen, inclusief bomen	20 jaar
Zuiveringstechnische werken	
Transportgemalen / slibverwerkingsinstallaties:	
- Bouwkundig	30 jaar
- Mechanisch / elektrisch	15 jaar
Transportleidingen / persleidingen	40 jaar
Pompen	10 jaar
Vervoermiddelen	
Bedrijfsauto's	5 jaar
Trekkers en strooiwerktuigen, maai en veegboten	8 jaar
Machines, apparaten en werktuigen	5 jaar
Bedrijfsgebouwen	
Centrale werkplaatsen	25 jaar
Kantoormeubilair, inrichting	10 jaar
Kantoren	40 jaar
Telefooninstallaties	5 jaar
Technische installaties	15 jaar
Computerhardware	5 jaar
Overige materiële vaste activa	
Overige	Op basis van verwachte gebruiksduur
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	
Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar ²
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	conform exploitatie door derde
Overige immateriële vaste activa	
Peilbesluiten	10 jaar
Kosten waterschapsverkiezingen	4 jaar
Software met een verkrijgingsprijs hoger dan € 100.000	5 jaar
Aan derden betaalde afkoopsommen bij overdracht van werken	Op basis van verwachte gebruiksduur

¹ Uitzondering geldt voor ondergrond van grondwerken; op deze (onder)grond wordt volgens de afschrijvingstermijn van de betreffende investering afgeschreven.

² Mits vooraf voldaan wordt aan alle gestelde voorwaarden in artikel 4.63 Waterschapsbesluit.

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, worden tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Financial leasing

Activa waarvoor het waterschap financiële leasecontracten is aangegaan en waarbij het economisch eigendom bij het waterschap berust, zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het Waterschapsbesluit) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 4.1 Waterschapsbesluit sprake als het waterschap participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

VLOTTENDE ACTIVA**Vorderingen en overlopende activa**

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte kans op oninbaarheid.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA**Voorzieningen**

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorziening voor pensioen- en wachtgeldverplichtingen voor (voormalig) personeel en bestuur is echter tegen de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

VLOTTENDE PASSIVA**Vlottende passiva**

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door het waterschap gewaarborgd zijn, zijn deze toegelicht onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

5.3 Toelichting op de balans per 31 december 2018

5.3.1 Vaste activa

Immateriële vaste activa en materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Immateriële vaste activa		
Afsluiten geldleningen	55.437	56.609
Onderzoek en ontwikkeling	141	669
Bijdragen aan activa in eigendom van het Rijk	1.615	1.885
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	15.465	14.413
Overige immateriële activa	876	1.453
Totaal immateriële vaste activa	73.535	75.029
Materiële vaste activa		
Werken in exploitatie		
Gronden en terreinen	10.913	10.661
Vervoermiddelen en werktuigen	674	944
Bedrijfsgebouwen	12.127	12.674
Overige bedrijfsmiddelen	797	1.456
Waterkeringen	3.107	3.514
Watergangen en kunstwerken	66.505	60.708
Zuiveringstechnische werken	94.721	106.055
Wegen	17.281	13.072
Vaarwegen en havens	0	0
Totaal werken in exploitatie	206.126	209.086
Onderhanden werken	14.655	18.671
Totaal materiële vaste activa	220.781	227.757
Totaal immateriële en materiële vaste activa	294.315	302.786

Het onderhanden werk bestaat uit investeringsprojecten waarvoor de uitvoering op 31 december 2018 nog niet is afgerond. Een gedetailleerde toelichting per investering is opgenomen in bijlage 1. Hieronder is een overzicht opgenomen met het totaal van de investeringen per beleidsproduct uitgesplitst naar begroting (beschikbare krediet) en de realisatie tot en met 31 december 2018 (totale besteding).

Totalen per beleidsproduct bedragen x € 1.000	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto
1.20 Versterken waterkeringen	11.418	-8.741	2.677	5.798	-5.673	125
1.40 Calamiteiten waterkeringen	3.990	-3.506	485	820	-637	182
2.20 Droge voeten	69.729	-40.345	29.385	28.087	-22.984	5.103
2.30 Voldoende water	610		610	46		46
3.20 Gezuiverd afvalwater	29.150	-306	28.844	9.032	0	9.032
4.20 Berijdbaarheid	1.650	-1.300	350	107	-107	0
4.30 Verkeersveiligheid	958	-105	853	129	-105	24
7.10 Bestuur	1.700		1.700	13		13
9.10 Organisatieontwikkeling	528		528	129		129
	119.733	-54.302	65.431	44.161	-29.506	14.655

Verloopoverzicht immateriële en materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000	Immateriële vaste activa	Materiële vaste activa		Totaal
		In exploitatie	Onderhanden	
Boekwaarde per 1 januari 2018	75.029	209.086	18.671	302.786
Investerings	1.575	26.519	26.267	54.361
Bijdragen van derden	0	-6.389	-8.579	-14.968
Afschrijvingen	-3.068	-23.091	0	-26.159
Desinvesteringen en overboekingen	0	0	-21.705	-21.705
Boekwaarde per 31 december 2018	73.535	206.125	14.655	294.315

De totale afschrijvingen in 2018 bedragen € 26,2 miljoen.

Financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Deelnemingen en effecten	239	239
Leningen aan bedrijven	1.963	6.723
Totaal financiële vaste activa	2.202	6.962

Deelnemingen en effecten

De post deelnemingen en effecten betreft hoofdzakelijk de waarde van 2.036 aandelen van de NV Nederlandse Waterschapsbank (1.893 aandelen A met een nominale waarde van € 115 en 143 aandelen B met een nominale waarde van € 460). In 2018 is geen dividend ontvangen. Daarnaast is onder deze post de waarde van de aandelen NV HVC opgenomen.

Leningen aan bedrijven

Onder de leningen aan bedrijven waren tot en met 2017 onder meer het deposito bij de NWB dat betrekking heeft op de Cross Border Lease zuiveringstechnische werken opgenomen. In 2018 heeft de algehele afwikkeling hiervan plaatsgevonden. Een nadere toelichting op de Cross Border Lease is te vinden onder paragraaf 5.3.5 'Niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Tevens zijn in deze post de verstrekte leningen aan de leasemaatschappij voor transportmiddelen verantwoord. Dit betreft LeasePlan voor een bedrag van € 1.259.000, DutchLease voor een bedrag van € 690.000 en Athlon Carlease voor een bedrag van € 14.200. De overeenkomst met Athlon Carlease heeft betrekking op een aflopende overeenkomst.

Verloopoverzicht financiële vaste activa

Omschrijving	Aanschaf-prijs 1-1-2018	Aanschaf-prijs 31-12-2018	Boek-waarde 1-1-2018	Mutaties in 2018		Boek-waarde 31-12-2018
				vermeer-deringen	vermin-deringen	
Aandelen en deelnemingen						
aandelen Nederlandse Waterschapsbank	234.140	234.140	234.140	0	0	234.140
aandelen N.V. HVC	5.045	5.045	5.045	0	0	5.045
Vorderingen						
Deposito's Cross Border Lease	177.776.805	0	4.590.517	0	4.590.517	0
leasing transportmiddelen	3.177.087	3.294.676	2.132.332	281.996	451.125	1.963.204
TOTAAL FINANCIËLE VASTE ACTIVA	181.193.076	3.533.861	6.962.034	281.996	5.041.642	2.202.389

De waarde van de 2.036 aandelen van de NV Nederlandse Waterschapsbank (1.893 aandelen A met een nominale waarde van € 115 en 143 aandelen B met een nominale waarde van € 460) is in 2018 niet gewijzigd. Ook de waarde van de aandelen NV HVC is in 2018 niet aangepast.

De vermindering van € 4.590.500 bij de deposito's Cross Border Lease betreft de algehele afwikkeling. Een nadere toelichting is te vinden in paragraaf 5.3.5 (Niet uit de balans blijvende verplichtingen).

De mutaties onder leasing transportmiddelen hebben betrekking op verstrekte leningen en gedane aflossingen op leningen aan verschillende leasemaatschappijen ten behoeve van het wagenpark. Dit betreft Athlon Carlease, Leaseplan, Dutchlease en Roteb Autolease voor de bedragen zoals opgenomen in onderstaand overzicht.

Maatschappij	vermeerdering	vermindering
Athlon Carlease		32.423
Leaseplan	250.000	265.000
DutchLease	31.996	133.658
Roteb Autolease		20.044
Totaal	281.996	451.125

5.3.2 Vlottende activa**Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar**

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Rekening courant schatkistbankieren	25.078	25.768
Totaal uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	25.078	25.768

Ten aanzien van het schatkistbankieren wordt dagelijks beoordeeld of de rekening-courant van WSHD bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van de rekening bij de schatkist. WSHD mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (op de rekening-courant bij NWB). Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. In 2018 is het drempelbedrag 0,75% van € 169,952 miljoen zijnde € 1.274.640.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1.275			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	137	139	133	136
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.138	1.136	1.142	1.139
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	169.952			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	169.952			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1.275			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Kwartaal 1					
Kwartaal 2					
Kwartaal 3					
Kwartaal 4					
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	12.295	12.623	12.205	12.473
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	137	139	133	136

Bovenstaand overzicht laat zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij de NWB in 2018 onder het drempelbedrag is gebleven.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit het rekening courant saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank:

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Rekening Courant NWB	136	144
Totaal liquide middelen	136	144

Kortlopende vorderingen

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Vorderingen opgelegde waterschapsbelastingen	11.325	10.785
Af: dubieuze belastingdebiteuren	-1.917	-1.769
Vorderingen waterschapsbelastingen	9.408	9.016
Overige vorderingen	1.126	958
Af: dubieuze overige debiteuren	0	0
Overige vorderingen	1.126	958
Totaal kortlopende vorderingen	10.535	9.974

Voor de belastingdebiteuren geldt een betaaltermijn van twee maanden of, als een machtiging voor automatische incasso is afgegeven, 10 maanden. De vorderingen zijn met inachtneming van deze betaaltermijn direct opeisbaar. De nog op te leggen aanslagen over 2018 en voorgaande jaren zijn gerubriceerd onder overlopende activa.

In het saldo van de 'vorderingen waterschapsbelastingen' is rekening gehouden met een bedrag voor dubieuze debiteuren van € 1,9 miljoen. Het bedrag is gebaseerd op ontvangen informatie van SVHW betreffende vorderingen over de jaren 2008-2018 (zie paragraaf waterschapsbelastingen). Voor de overige debiteuren is geen aanvullende voorziening opgenomen.

Het saldo van de vorderingen waterschapsbelastingen per 31 december 2018 bedraagt 7,71% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2018 (2017: 7,03%).

De overige vorderingen hebben hoofdzakelijk betrekking op nog te ontvangen bijdragen van (andere) overheden waaronder € 0,4 miljoen van de gemeente Hellevoetsluis in verband met de afrekening van een tweetal projecten, € 0,1 miljoen in relatie tot baggeren en € 0,1 miljoen voor kabels en leidingen vanuit de realisatie van HWBP projecten. Het restant bestaat uit nog te ontvangen huren en erfpachten (facturen zijn verzonden in het 3e kwartaal van 2018).

Overlopende activa

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Nog op te leggen waterschapsbelastingen	6.090	3.993
Nog te ontvangen bedragen	1.283	2.057
Vooruitbetaalde bedragen	2.832	2.625
Nog te ontvangen subsidies	1.029	788
Overige overlopende activa	1.004	1021
Totaal overlopende activa	12.238	10.484

De nog op te leggen waterschapsbelastingen betreffen de navolgende jaren:

- 2017 € 2.574.000
- 2018 € 3.515.600

Dit is conform de opgave van SVHW.

De posten die per ultimo 2018 onderdeel uitmaken van de nog te ontvangen bedragen zijn:

- Nog te ontvangen bijdragen van onder meer EU, Rijk, provincie en gemeenten van in totaal € 0,5 miljoen, voor onder andere baggeren, maaien, strooien, verkeersregelininstallaties (VRI), rioolgemalen, bestrijding ratten en detachering;
- Afrekening VPB 2018 voor een bedrag van € 0,1 miljoen;
- Opbrengsten grensoverschrijdend afvalwater Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland voor in totaal € 0,4 miljoen;
- Afrekening SVHW 2018 inclusief de uitkering van het resultaat 2018 van in totaal € 0,3 miljoen.

De post vooruitbetaalde bedragen bestaat uit facturen die betrekking hebben op het jaar 2019. Het grootste deel betreft voorschot Aquon van € 0,9 miljoen, de kosten HVC slib/zand van € 0,6 miljoen, kosten verzekeringen € 0,4 miljoen, vennootschapsbelasting € 0,1 miljoen, kosten voor onderhoud software van € 0,7 miljoen en daarnaast kosten voor onder andere telefonie, lease etc. voor een bedrag van € 0,2 miljoen.

De nog te ontvangen subsidies betreffen met name:

- Nog te ontvangen bijdragen HWBP voor een totaalbedrag van € 0,9 miljoen;
- Bijdragen van de provincie met betrekking tot verschillende projecten, waaronder Oudeland van Strijen (POP3), De Keen (POP3), Schuringse Haven (POP3) en fietspadrondje GO voor een bedrag van € 0,2 miljoen (Fietspadenplan).

Verloopoverzicht nog te ontvangen subsidies

Bedragen x € 1.000	saldo aan het begin van het begrotingsjaar	toevoegingen	ontvangen bedragen	saldo aan het einde van het begrotingsjaar
Europese Unie	0			0
Rijk	372	502	0	874
Provincie	417	-61	199	157
Overig	0	0	0	0
Totaal	788	441	199	1.029

De overige overlopende activa betreffen hoofdzakelijk de door SVHW over 2018 en voorgaande jaren ontvangen voorschotten waterschapsbelastingen per ultimo 2018.

5.3.3 Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat van de programmarekening na bestemming. Het eigen vermogen is in 2018 toegenomen met € 6,7 miljoen en bedraagt per 31 december 2018 € 63,4 miljoen.

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Algemene reserves		
Reserve programma Waterkeringen	2.086	3.717
Reserve programma Water	5.941	8.358
Reserve programma Zuiveren	5.977	4.815
Reserve programma Wegen	5.108	5.475
Reserve programma Algemene beleidstaken	838	44
Totaal algemene reserves	19.950	22.408
Overige bestemmingsreserves		
Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH	271	587
Reserve egalisatie Cross Border Lease	0	591
Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC	1.148	1.067
Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD	1.087	1.829
Bestemmingsreserve Dijkversterkingen	3.243	2.733
Reserve vervangingsinvesteringen Wegen	300	600
Reserve budgetoverhevelingen	485	918
Reserve egalisatie geactiveerde lasten	7.121	7.505
Bestemmingsreserve Baggeren	647	647
Reserve Grensoverschrijdend afvalwater	884	776
Bestemmingsreserve frictiekosten Aquon	1.117	1.117
Bestemmingsreserve rente-egalisatie	3.821	2.870
Bestemmingsreserve educatie	57	182
Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget	1.048	809
Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39	39
Bestemmingsreserve afwikkeling CMK	5.000	
Bestemmingsreserve onderhoud CMK	4.538	
Bestemmingsreserve CMK Monitoring	820	
Bestemmingsreserve Kapitaallasten Wegen	2.607	
Bestemmingsreserve Tariefsdifferentiatie Wegen	750	
Totaal overige bestemmingsreserves	34.982	22.269
Egalisatiereserves		
Reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing	4.750	750
Reserve tariefegalisatie Wegenheffing	200	200
Reserve tariefegalisatie uitbreiding Formatie	2.000	
Totaal egalisatiereserves	6.950	950
Totaal reserves	61.882	45.627
Nog te bestemmen/verdelen resultaat programmarekening	1.476	11.081
Totaal eigen vermogen	63.358	56.708

Algemene reserves

De algemene reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als "weerstandvermogen". De algemene reserves dienen in eerste instantie om eventuele toekomstige financiële tegenvallers van algemene aard op te kunnen vangen.

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Storting	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Saldo 31-dec
Algemene reserves					
Reserve programma Waterkeringen	3.717		2.045	414	2.086
Reserve programma Water	8.358		3.350	934	5.941
Reserve programma Zuiveren	4.815		2.000	3.163	5.977
Reserve programma Wegen	5.475		260	-107	5.108
Reserve programma Algemene beleidstaken	44	794			838
Totaal Algemene reserves	22.408	794	7.655	4.404	19.950
Overige bestemmingsreserves					
Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH	587		316		271
Reserve egalisatie Cross Border Lease	591		591		0
Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC	1.067	82			1.148
Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD	1.829		742		1.087
Bestemmingsreserve Dijkversterkingen	2.733			510	3.243
Reserve vervangingsinvesteringen Wegen	600		300		300
Bestemmingsreserve budgetoverhevelingen	918	100	2.001	1.467	485
Reserve egalisatie geactiveerde lasten	7.505	2.443	2.827		7.121
Bestemmingsreserve baggeren	647				647
Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater	776	108			884
Bestemmingsreserve frictiekosten Aquon	1.117				1.117
Bestemmingsreserve rente-egalisatie	2.870	2.332	1.381		3.821
Bestemmingsreserve Educatie	182		126		57
Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget	809	239			1.048
Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Bestemmingsreserve afwikkeling CMK		300		4.700	5.000
Bestemmingsreserve onderhoud CMK		4.548	10		4.538
Bestemmingsreserve CMK Monitoring		820			820
Bestemmingsreserve Kapitaallasten Wegen		2.607			2.607
Bestemmingsreserve Tariefsdifferentiatie Wegen		750			750
Totaal overige bestemmingsreserves	22.269	14.329	8.294	6.677	34.982
Egalisatiereserves					
Reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing	750	4.500	500		4.750
Reserve tariefegalisatie Wegenheffing	200				200
Reserve tariefegalisatie uitbreiding Formatie		2.000			2.000
Totaal egalisatiereserves	950	6.500	500	0	6.950
Totaal reserves	45.627	21.623	16.449	11.081	61.882

Resultaatbestemming 2017

De resultaatbestemming 2017 heeft plaatsgevonden op grond van het besluit van de Verenigde Vergadering van 31 mei 2018. Conform de resultaatbestemming zijn de volgende reserves gemuteerd:

- Een bedrag van € 1.467.300 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve budgetoverhevelingen;
- Een bedrag van € 510.000 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve Dijkversterkingen;
- Een bedrag van € 4.700.000 is toegevoegd aan de reserve afwikkeling CMK;
- Een bedrag van € 414.246 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Waterkeringen;
- Een bedrag van € 933.724 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Water;
- Een bedrag van € 3.162.595 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Zuiveren;
- Een bedrag van € 107.020 is onttrokken aan de algemene reserve programma Wegen.

Algemene reservesAlgemene reserve programma Waterkeringen

In 2018 is aan deze reserve conform de begroting € 1.350.000 onttrokken ter aanvulling van de reserve tariefsegalisatie Watersysteemheffing. Daarnaast heeft ter dekking van de onderzoeksbudgetten een onttrekking van € 135.000 plaatsgevonden. Voor de daadwerkelijke gemaakte kosten in 2018 voor de Eerste Beoordelingsronde is ten slotte € 561.000 onttrokken. De totale onttrekking aan de algemene reserve programma Waterkeringen komt hiermee in 2018 op € 2.045.000.

Algemene reserve programma Water

In 2018 is aan deze reserve conform de begroting € 3.150.000 onttrokken ter aanvulling van de reserve tariefsegalisatie Watersysteemheffing. Daarnaast heeft ter dekking van de onderzoeksbudgetten een onttrekking van € 200.000 plaatsgevonden. Per saldo is hiermee in 2018 € 3.350.000 onttrokken aan de algemene reserve programma Water.

Algemene reserve programma Zuiveren

In maart 2018 heeft de VV besloten tot het vormen van een reserve NEN project Sluisjesdijk ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de activiteiten ten behoeve van het NEN3140 project Sluisjesdijk. De dekking hiervoor was afkomstig uit de algemene reserve Zuiveren. De accountant heeft in zijn controle over 2018 geoordeeld dat gelet op de termijnen waaraan voldaan moet worden voor het uitvoeren van deze werkzaamheden de vorming van een voorziening passender is dan een reserve (€ 2 miljoen).

Algemene reserve programma Wegen

De VV heeft op 29 november 2018 ingestemd met het onttrekken van een bedrag van € 260.000 ter dekking van de aankoopsom voor het onderhoud Kickersbloem III Hellevoetsluis.

Algemene reserve programma Algemene Beleidstaken

Vanuit de exploitatie is in 2018, conform begroting, € 974.000 toegevoegd aan deze reserve.

Egalisatiereserves

De egalisatiereserves zijn reserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven.

Reserve tariefsegalisatie Watersysteemheffing

In 2018 is ter aanvulling in totaal € 4,5 miljoen toegevoegd aan deze reserve vanuit de algemene reserve programma Waterkeringen en de algemene reserve programma Water. Conform de begroting is € 500.000 onttrokken aan de reserve in 2018 ter egalisatie van het tarief van de Watersysteemheffing.

Reserve tariefsegalisatie Wegenheffing

Ter dekking van toekomstige hogere kapitaallasten als gevolg van het investeringsproject Fietsverbinding voormalig S40 is een reserve tariefsegalisatie Wegenheffing gevormd.

Reserve tariefegalisatie uitbreiding formatie

In juni 2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een tariefegalisatiereserve van € 2 miljoen ter dekking van de uitbreiding van de formatie ten behoeve van de uitvoering van het Ambitietraject en Organisatieontwikkeling.

Overige bestemmingsreservesReserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH

Voor de bouw van de slibverbrandingsinstallatie van DRSH Zuiveringsslib NV te Dordrecht is in het verleden een subsidie ontvangen van Rijkswaterstaat. Bij de bouw van de installaties werden aanvankelijk aanvullende eisen gesteld ten aanzien van het reduceren van slib, c.q. de verwerking van slib. Echter, door te kiezen voor de oprichting van DRSH Zuiveringsslib NV waren deze aanvullende eisen per installatie niet nodig. De uiteindelijk in 1994 door Rijkswaterstaat toegekende subsidie is gebaseerd op de bouw van vijf installaties. Jaarlijks vindt gedurende 25 jaar, tot en met 2019, een vrijval plaats ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. De vrijval in 2018 was € 316.000.

Reserve egalisatie Cross Border Lease

Op 1 oktober 1998 is door één van de rechtsvoorgangers van WSHD (Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden) een Cross Border Lease transactie (CBL) afgesloten met investeerders en banken in de Verenigde Staten. Deze transactie betreft een overeenkomst over de verhuur en huur van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties, waarmee in 1998 een financieel rendement is behaald van circa € 15 miljoen. Met dit resultaat is een reserve CBL gevormd van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. In 2018 is € 591.000 onttrokken. Dit was de laatste onttrekking, het saldo is hiermee per 31 december 2018 nihil en de reserve zal worden opgeheven.

Reserve Gegarandeerde geldleningen HVC NV

Deze reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2010 en is bestemd voor de (gedeeltelijke) dekking van eventuele aanspraken op de garantstelling die door WSHD is verstrekt voor door HVC afgesloten geldleningen. In verband met de garantstelling wordt van HVC jaarlijks provisie ontvangen. De ontvangen provisie wordt gestort in de reserve. In 2018 is € 82.000 gestort in deze reserve.

Reserve Reorganisatie WSHD

De VV heeft bij de begroting 2018 en in maart 2018 besloten tot het inzetten van de reserve reorganisatie ter dekking van frictiekosten (in totaal € 950.000). Op basis van de daadwerkelijke kosten in 2018 is € 742.000 onttrokken.

Reserve Dijkversterkingen

Deze bestemmingsreserve wordt ingezet voor niet subsidiabele kosten welke voortkomen uit de plannings- en uitvoeringsfase van dijkversterkingen in het HWBP2-programma en niet subsidiabele kosten uit de opgave van het nHWBP. In 2018 hebben geen onttrekkingen aan deze reserve plaatsgevonden.

Reserve vervangingsinvesteringen wegen

Bij vaststelling van de jaarstukken 2012 is besloten tot instelling van deze reserve. In 2018 is aan deze reserve € 300.000 onttrokken ter aanvulling van onderhoudsbudgetten binnen het programma Wegen.

Bestemmingsreserve budgetoverhevelingen

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar.

Doel	Bedrag 1/1/2018	Toevoe- gingen in 2018	Uitgaven / onttrekking in 2018	Resteert in reserve
Kosten voor het leegzetten van de slibgistingstanks op sluisjesdijk en als gevolg hiervan interne slibtransport	€ 243.000		€ 243.000	
Verwijderen asbestcementleiding Westmaas	€ 220.000		€ 84.363	€ 135.637
Incidenteel aanvullend exploitatiebudget voor werkzaamheden die samenhangen met de uitvoering van de ALM Sluisjesdijk	€ 455.181		€ 206.181	€ 249.000
Dekking uitbetaling CAO		€ 750.000	€ 750.000	
Eerste Beoordelingsronde		€ 92.000	€ 92.000	
Onderzoek optimalisatie watersysteem Brielse Meer		€ 26.500	€ 26.500	
Risicogestuurd onderhoud		€ 28.000	€ 28.000	
Oplossen storingen hevels en gemalen		€ 87.000	€ 87.000	
Gemaal Battenoord		€ 35.800	€ 35.800	
Aanpassen en herstellen tweetal opstelplaatsen noodpompen		€ 45.000	€ 45.000	
Vorbereiding technische automatisering watersysteem		€ 190.000	€ 190.000	
Opleidingsbudget		€ 15.000	€ 15.000	
Digitaal Zaakgericht Werken		€ 65.000	€ 65.000	
Geluidsapparatuur VV-zaal		€ 48.000	€ 48.000	
Informatieveiligheid en digitaal werken		€ 85.000	€ 85.000	
Kap en herplant populieren Goeree Overflakkee		€ 100.000		€ 100.000
	€ 918.181	€ 1.567.300	€ 2.000.844	€ 484.637

Reserve geactiveerde lasten

De reserve is bedoeld om budgettaire fluctuaties in de exploitatie op te vangen als gevolg van verschillen tussen begrote en gerealiseerde uren besteed aan investeringen. De totaal geraamde toevoeging in 2018 was € 2.507.000. Op basis van de daadwerkelijke ingezette uren voor te activeren investeringsprojecten in 2018 heeft een toevoeging plaatsgevonden van € 2.443.000.

In juni 2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een tariefegalisatiereserve van € 2 miljoen vanuit de reserve geactiveerde lasten ter dekking van de uitbreiding van de formatie ten behoeve van de uitvoering van het Ambitietraject en Organisatieontwikkeling vanaf 2019. Voor 2018 is ingestemd met een onttrekking aan de reserve geactiveerde lasten ter dekking van de uitbreiding van de formatie. Op basis van de daadwerkelijke kosten is in 2018 € 336.000 onttrokken.

Ter dekking van de kosten voor het storingsonderhoud Zuiveren heeft de VV bij Burap 2-2018 ingestemd met een onttrekking van € 297.000 uitlopend tot maximaal € 750.000. Op basis van de daadwerkelijke kosten in 2018 is € 596.000 onttrokken.

De totale onttrekking in 2018 aan de reserve geactiveerde lasten komt hiermee op € 2.932.000.

Bestemmingsreserve Baggeren

De bestemmingsreserve Baggeren wordt ingezet voor het opvangen van fluctuaties in de uitgaven voor het baggeren. In 2018 hebben geen mutaties plaatsgevonden in deze reserve.

Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater

Bij Burap 2-2015 is ingestemd met het instellen van deze bestemmingsreserve voor het opvangen van fluctuaties in de belastingopbrengst vanuit het grensoverschrijdend afvalwater. In 2018 is, conform besluitvorming in Burap 2-2018, vanuit het grensoverschrijdend afvalwater € 108.000 gedoteerd aan deze reserve.

Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon

Aquon staat voor een belangrijke verandering. In de meetvraag van de waterschappen is sinds de oprichting een trend zichtbaar van dalende productieaantallen. Om de bedrijfsinrichting aan te passen aan de nieuwe situatie wordt Aquon in de komende jaren omgebouwd. De meetvraag voor de komende jaren zal de basis vormen voor de aanstaande Aquon inrichting. Voor de opgegeven meetvraag wordt voor de komende jaren bestuurlijke commitment gevraagd voor de periode 2016-2019. Ter dekking van deze extra kosten is deze reserve ingesteld. In 2018 hebben geen mutaties plaatsgevonden in deze reserve.

Bestemmingsreserve Rente egalisatie

De Verenigde Vergadering heeft op 31 maart 2016 ingestemd met de herstructurering van de leningenportefeuille. De vorming van de bestemmingsreserve Rente egalisatie was onderdeel van dit besluit. Als gevolg van de herstructurering kan een structureel voordeel van € 1.000.000 worden behaald. De overschotten en tekorten op de te betalen en toe te rekenen (bouw)rente ten opzichte van de begrote rentelast worden ten gunste c.q. onttrokken aan deze reserve. Omdat de daadwerkelijk te betalen rente als gevolg van af te sluiten geldleningen nog na Burap 2 kan wijzigen worden bij de jaarrekening eventuele overschotten/tekorten ten opzichte van de begrote rentelast op de geldleningen toegevoegd c.q. onttrokken aan deze bestemmingsreserve. De eventuele verschillen worden toegelicht in de jaarrekening. Op basis van deze systematiek is in 2017 € 2.332.000 toegevoegd aan deze reserve (zijnde de behaalde rentevoordelen). Daarnaast is in 2017 € 1.381.000 onttrokken aan de reserve (zijnde het structureel voordeel en de dekking voor het afschaffen van de bouwrente).

Bestemmingsreserve Educatie

In de 2017 is € 200.000 onttrokken aan de algemene reserve programma algemene beleidstaken ter vorming van de bestemmingsreserve Educatie. Ter dekking van de werkelijk gemaakte kosten in 2018 voor educatie is € 126.000 onttrokken aan deze reserve.

Bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot. Het verschil tussen begroting en daadwerkelijke kosten wordt, conform het besluit bij Burap 2-2016, gestort in deze reserve. In 2018 is € 239.000 gedoteerd.

Bestemmingsreserve onderhoud wegen

Bij Burap 1-2017 is besloten een bestemmingsreserve te vormen voor het onderhoud van de verkeersregelininstallaties aan de Rotterdamseweg en de IJsselmondse randweg waarvoor afkoopsommen zijn ontvangen. In 2017 zijn de ontvangen afkoopsommen van € 38.606 toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK

Op de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit is bij de Jaarstukken 2017 een inschatting gemaakt op basis van de op dat moment beschikbare informatie ten aanzien van het te verwachten resultaat op dit project. Dit heeft geleid tot een toevoeging vanuit het resultaat 2017 van € 4,7 miljoen. In Burap 2-2018 heeft een bijstelling van dit resultaat plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een aanvullende dotatie in 2018 van € 300.000.

Bestemmingsreserve Onderhoud CMK

Voor de onderhoudskosten van de voorzieningen gerealiseerd via het project Compenserende Maatregelen Kierbesluit is een afkoopsom ontvangen. Met deze afkoopsom is een bestemmingsreserve gevormd van € 4.548.000. Op basis van de in 2018 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden is € 10.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve CMK Monitoring

Bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een bestemmingsreserve CMK Monitoring. Vanuit deze reserve zullen de kosten voor de monitoring tot en met 2028 worden gedekt. In 2018 is aan deze reserve € 820.382 toegevoegd.

Bestemmingsreserve Kapitaallasten Wegen

Ter dekking van de kapitaallasten voor de projecten gericht op de trajectaanpak van diverse wegen is door de VV bij Burap 2-2018 ingestemd met het vormen van een bestemmingsreserve Kapitaallasten Wegen. In 2018 is aan deze reserve € 2,6 miljoen gedoteerd.

Bestemmingsreserve Tariefsdifferentiatie Wegen

Vanwege de procedure voor de tariefdifferentiatie Wegen heeft de VV bij Burap 2-2018 besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve ter grootte van € 750.000.

Voorzieningen

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Arbeidsgerelateerde voorzieningen		
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur	5.582	6.061
Voorziening verlofrechten personeel	0	0
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.843	2.440
Totaal arbeidsgerelateerde voorzieningen	8.425	8.502
Overige onderhoudswerkzaamheden		
Voorziening onderhoud NEN 3140 Sluisjesdijk	672	0
Totaal overige onderhoudswerkzaamheden	672	0
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven		
Grensoverschrijdend afvalwater	261	515
Totaal voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven	261	515
Totaal voorzieningen	9.357	9.016

Verloopoverzicht voorzieningen

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Vermeer- dering	Interne verminde- ring	Externe verminde- ring	Saldo 31-dec
Arbeidsgerelateerde voorzieningen					
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur	6.061	280		759	5.582
Verlofrechten personeel		13	13		0
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.440	486	21	63	2.843
Totaal arbeidsgerelateerde voorzieningen	8.502	779	34	822	8.425
Overige onderhoudswerkzaamheden					
Voorziening onderhoud NEN 3140 Sluisjesdijk	0	2.000		1.328	672
Totaal overige onderhoudswerkzaamheden	0	2.000		1.328	672
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven					
Grensoverschrijdend afvalwater	515		254		261
Totaal voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven	515	0	254	0	261
Totaal voorzieningen	9.016	2.779	288	2.150	9.357

Arbeidsgerelateerde voorzieningenVoorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur

Deze voorziening is bij de fusie gevormd en bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden.

De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau die jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen opstelt. Hieruit blijkt met welke verplichtingen WSHD voor de toekomst rekening moet houden. Om te kunnen voldoen aan de toekomstige verplichtingen is € 279.600 gedoteerd aan de voorziening. De jaarlijkse uitgaven voor wachtgeld en pensioenuitkeringen worden betaald uit deze voorziening. In 2018 is € 758.900 betaald. Het saldo van deze voorziening bedraagt € 5.582.000 per 31 december 2018.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen

Opbouw arbeidsgerelateerde verplichtingen

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Vermeer- dering	Interne verminde- ring	Externe verminde- ring	Saldo 31-dec
Verlofdagen, vakantietoeslag en eindejaarsuitkering	1.586	486		63	2.009
Jubileumuitkeringen en vergoeding leeftijdsontslag	854		21		833
Totaal voorzieningen	2.440	486	21	63	2.843

Deze voorziening is gevormd voor de arbeidsgerelateerde verplichtingen die WSHD heeft ten opzichte van zijn medewerkers. Het betreft het restant verlofdagen per 31 december 2018 van het totale personeelsbestand werkzaam bij WSHD. In 2018 heeft een toevoeging plaatsgevonden van € 486.000. De uitgaven vanuit deze voorziening in 2018 waren € 63.000. Ten aanzien van jubileumuitkeringen en vergoeding leeftijdsontslag heeft een bijstelling plaatsgevonden van € 20.700. Per 31 december 2018 bedraagt het saldo van deze voorziening € 2.842.600.

OnderhoudsvoorzieningVoorziening onderhoud NEN 3140 Sluisjesdijk

Ter dekking van de kosten voor de werkzaamheden in het kader van NEN 3140 (laagspanning) op Sluisjesdijk is een onderhoudsvoorziening gevormd. Op basis van de daadwerkelijke kosten is in 2018 € 1,3 miljoen onttrokken.

Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijvenVoorziening grensoverschrijdend afvalwater

Voor het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD) wordt afvalwater gezuiverd op onze zuivering Dokhaven in Rotterdam-Zuid. Op basis van aangiften met geschatte vervuilingseenheden (v.e.'s) van HHD wordt door SVHW namens WSHD een voorlopige aanslag voor dit zogenaamde grensoverschrijdende afvalwater opgelegd aan HHD. De definitieve v.e.'s zijn uiterlijk drie jaar na afloop van het belastingjaar bekend en worden dan voorzien van een accountantsverklaring afgewikkeld. Op basis van de nu bekende gegevens wordt voor de jaren tot en met 2016 rekening gehouden met een geschatte afrekening van € 260.600. Hierdoor is in 2018 aan de voorziening een bedrag van € 254.100 onttrokken. Met ingang van het belastingjaar 2017 wordt een netto-aanslag opgelegd en is een voorziening niet meer langer nodig.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Langlopende leningen (opgenomen gelden)	241.045	241.478
Langlopende leaseverplichtingen	0	2.739
Waarborgsommen	6	7
Totaal langlopende schulden	241.051	244.224

Verloopoverzicht vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Bedragen x € 1.000	Geldleningen	Lease-verplichtingen	Waarborg-sommen	Totaal
Saldo per 1 januari 2018	241.478	2.739	7	244.224
Vermeerderingen	15.000	0		15.000
Aflossingen	-15.433	-2.739	-1	-18.173
Saldo per 31 december 2018	241.045	0	6	241.051

De rentelast van de langlopende leningen voor het jaar 2018 bedroeg € 5,3 miljoen. Voor de vaste schulden is geen onderpand afgegeven. Het gemiddelde financieringspercentage bedraagt 3,94%.

5.3.4 Vlottende passiva**Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar**

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Schulden aan leveranciers	6.987	10.887
Schulden aan personeel	1	0
Belastingen, sociale- en pensioenpremies	2.688	2.494
Totaal kortlopende schulden	9.676	13.381

Per ultimo 2018 bedroeg het totaal van aan leveranciers te betalen facturen € 7 miljoen. Dit betreft onder meer:

- facturen chemicaliën voor € 0,3 miljoen;
- facturen voorschot HVC voor € 0,7 miljoen;
- facturen met betrekking tot inhuur van € 0,3 miljoen;

- facturen voor groot onderhoud en investeringsprojecten voor een bedrag van € 4,7 miljoen;
- facturen voor onderhoud en aankoop soft- en hardware voor een bedrag van € 0,1 miljoen;
- facturen voor verwerking afval van € 0,1 miljoen;
- diverse kleinere facturen voor in totaal € 0,8 miljoen

Het bedrag aan nog te betalen loonheffing, sociale- en pensioenpremies per 31 december 2018 bedraagt € 2,7 miljoen (ABP € 0,4 miljoen en Belastingdienst € 2,2 miljoen).

Overlopende passiva

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	7.776	12.740
De van de Europese Unie, het Rijk of provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;	12.723	19.328
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	564	721
Totaal overlopende passiva	21.063	32.789

De belangrijkste posten die per ultimo 2018 onderdeel uitmaken van verplichtingen die volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen (nog te betalen bedragen) zijn:

- Calculatorische rente 2018 voor een bedrag van € 2,5 miljoen;
- Kosten Grensoverschrijdend afvalwater Schieland en Delfland voor € 0,1 miljoen;
- Energiekosten voor een bedrag van € 0,3 miljoen;
- Bijdrage aan gemeenten voor rioolgemalen van € 0,3 miljoen;
- Kosten investeringsprojecten voor een bedrag van € 1 miljoen;
- HWBP projecten voor in totaal € 0,2 miljoen;
- Kosten voor onderhoud aan diverse objecten voor een bedrag van € 2,2 miljoen;
- Afrekening kosten Aquon voor € 0,2 miljoen;
- Kosten met betrekking tot inhuur voor € 0,6 miljoen;
- Overige nog te betalen kosten voor een bedrag van € 0,4 miljoen.

De belangrijkste posten die per ultimo 2018 onderdeel uitmaken van de ontvangen voorschotbedragen zijn:

- Bijdrage kierbesluit van € 7,4 miljoen;
- Diverse vooruit ontvangen bedragen dijkversterkingen voor een totaalbedrag van € 5,3 miljoen.

De specificatie van de vooruit ontvangen projectsubsidies (Europese Unie, Rijk, Provincie en overige openbare lichamen) is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Verschafter	Ultimo 2017
Compenserende Maatregelen Kierbesluit 7103100290-99	Rijk	7.414
Normtraject HWBP	Rijk	3.212
Uitvoering Hoeksche Waard Noord fase 2 7001005510	Rijk	308
Uitvoering Spui Oost fase 2 7001013510	Rijk	279
Uitvoering versterking schutsluis Strijensas 7001014504	Rijk	27
Zettingsvloeiing V3T ged. Spijkenisserbrug 7202200014	Rijk	1.217
Uitvoering Hoeksche Waard Zuid fase 2 7001014510	Rijk	235
Monitoring vestinggracht Hellevoetsluis	Rijk	30
Totaal		12.723

Verloopoverzicht vooruitontvangen projectsubsidies

Bedragen x € 1.000	saldo aan het begin van het begrotingsjaar	toevoegingen	vrijgevallden bedragen	saldo aan het einde van het begrotingsjaar
Europese Unie	0			0
Rijk	19.313	2.506	9.095	12.723
Provincie	16		16	0
Overig	0			0
Totaal	19.328	2.506	9.111	12.723

De belangrijkste posten die per ultimo 2018 onderdeel uitmaken van de overige vooruit ontvangen bedragen zijn de ontvangen bijdragen voor toekomstig herstel van wegoobbrekingen voor € 0,3 miljoen en een bijdrage voor de fietsverbinding voormalige S40 van € 0,2 miljoen.

5.3.5 Niet uit balans blijken de verplichtingen

1. Cross Border Lease zuiveringstechnische werken

Algemeen

Op 1 oktober 1998 is door een van de rechtsvoorgangers van WSHD, het voormalig Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW), een Cross Border Lease-transactie (CBL) afgesloten met een investeerder in de Verenigde Staten (Wells Fargo Bank) en de Nederlandse Waterschapsbank en ABN AMRO bank voor de lease van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). De CBL-constructie betreft een overeenkomst over de verkoop en huur van 20 rwzi's verspreid in het gehele beheersgebied. Met deze constructie is in 1998 een eenmalig financieel rendement behaald van circa € 15 miljoen. Met dit bedrag is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. De voornaamste reden voor de buitenlandse investeerder om een CBL-transactie aan te gaan, is het verkrijgen van versnelde afschrijvingsmogelijkheden op basis van fiscale regelgeving in de Verenigde Staten, waardoor belastbare winsten tijdelijk worden uitgesteld. Het rentevoordeel dat door dit uitstel van betaling ontstaat, is de winst voor de investeerder. Bij het aangaan van de overeenkomst is geregeld dat beide partijen (de investeerders en voormalig ZHEW) het winstvoordeel delen. Het financiële voordeel dat met deze transactie bedroeg voor beide partijen circa € 15 miljoen.

Het totaal geïnvesteerd vermogen in de CBL-constructie bedraagt ongeveer € 365 miljoen. De CBL is verdeeld over drie trusts met verschillende looptijden. Aan het einde van de looptijden vloeit het eigendom van de installaties door middel van het uitoefenen van een koopoptie weer terug naar de rechtsopvolgers van ZHEW. De CBL-constructie is dusdanig opgezet dat hierdoor geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt en er geen nieuwe financiële consequenties ontstaan. Het beheer en onderhoud en verzekering van betreffende CBL-installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen. Bij de fusie in 2005 tot waterschap Hollandse Delta is het grootste deel van het beheersgebied van voormalig ZHEW overgegaan naar WSHD. Een deel is overgegaan naar waterschap Rivierenland (gebied Alblasserwaard Vijfheerenlanden) en een deel is overgegaan naar Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (gebied Krimpenerwaard). Het CBL-contract wordt hiermee gedeeld met waterschap Rivierenland (WSRL) en Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK). Aangezien WSHD eigenaar is van 84% van de waarde van de rwzi's (tegenover WSRL 13,2% en HHSK 2,8%) is er een garantieovereenkomst afgesloten. Hierin garandeert WSHD dat het alle rechten en verplichtingen onder de leaseconstructie zal nakomen. WSHD staat daarmee ook garant voor het deel van WSRL en HHSK.

Voortijdige beëindiging

Door de VV is in de vergadering van 30 maart 2017 ingestemd met het uitoefenen van de contractueel overeengekomen koopoptie voor de beëindiging van het CBL-contract. Om snel en slagvaardig op te kunnen treden, is door de VV tevens ingestemd met een mogelijke voortijdige beëindiging en het mandateren van de heemraad Financiën voor alle bevoegdheden die nodig zijn om de voortijdige beëindiging van de CBL-transactie op een verantwoorde wijze mogelijk te maken. De afwikkeling van de eerste van de drie trusts zou plaatsvinden op 5 januari 2019. Nadat de documentatie hiervoor gereed was, kregen we de mededeling van de investeerder dat er wat hen betreft een mogelijkheid was om de CBL in zijn geheel in één keer te beëindigen. De acties hiervoor zijn toen in gang gezet. De afsluitdocumenten zijn opgesteld en de restant leasetermijnen en de Amerikaanse staatsobligaties zijn terugbetaald. Hiermee is de investeerder volledig terugbetaald en is het eigendom van de rwzi's weer terug bij respectievelijk WSHD, WSRL en HHSK. Hiermee is het CBL-contract in november 2018 volledig afgewikkeld.

Vervallen verplichtingen en risico's

Met de voortijdige beëindiging van het CBL-contract zijn de rioolwaterzuiveringsinstallaties eerder terug in eigendom van de waterschappen gekomen. Hierdoor hebben de waterschappen geen verplichtingen meer om voorgenomen investeringen in de installaties af te stemmen met de investeerder en de volledige beschikkingsbevoegdheid over wat er met de installaties moet gebeuren. Het risico op faillissement van Royal Bank of Scotland of het niet meer voldoen aan kredietwaardigheidseisen van een van de betrokken partijen is vervallen. Daarnaast zijn de administratieve verplichtingen die uit het contract volgen vervallen en wordt het waterschap niet blootgesteld aan de onzekerheden en risico's die samenhangen met de aanstaande Brexit.

2. Garantstellingen

De Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 heeft aan de HVC Afvalcentrale als rechtsopvolger van DRSH per 1 januari 2010 een garantstelling afgegeven voor een totaalbedrag aan leningen van € 24,6 miljoen. Op basis van de aandelenverhouding heeft Waterschap Hollandse Delta heeft 28% een borgstelling verleend van 28%.

In 2017 heeft de NWB een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 6.013.268, eind 2018 betrof de verstrekte geldlening nog € 5.772.737. De leden van de Unie van Waterschappen staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. Conform de vastgestelde verdeelsleutel staat WSHD garant voor 5,8% (zijnde € 334.819).

3. Leasecontracten

Het vaste bedrag voor leasecontracten over toekomstige jaren bedraagt € 1.803.446, waarvan € 685.932 betrekking heeft op 2019. Afhankelijk van de vervangingen en de nieuwe leasetarieven kan dit bedrag lopende het jaar wijzigen. In 2018 is de nieuwe aanbesteding van het leasewagenpark afgerond. In 2019 start de overeenkomst met twee nieuwe leasemaatschappijen.

4. Huurcontracten

- Het waterschap is een huurovereenkomst aangegaan betreffende levering en dienstverlening aangaande multifunctionals, de overeenkomst loopt tot en met 30 juni 2023. De resterende verplichting per 31 december 2018 bedraagt € 75.161. Doordat de behoefte ten aanzien van de multifunctionals is veranderd, is het contract begin 2018 niet langer verlengd maar is er gekozen om opnieuw aan te besteden, dit heeft geleid tot de huidige aanbesteding.
- Het waterschap heeft 2 erfpachtcontracten afgesloten ten behoeve van de Sluisjesdijk. Deze contracten lopen tot eind 2025. De jaarlijkse canon in 2019 is € 91.392.
- Het waterschap heeft in 2017 een overeenkomst afgesloten met Joulz Infradiensten BV. voor de huur van 13 transformatoren, looptijd van overeenkomst betreft 20 jaar. De resterende verplichting per 31 december betreft € 1.118.610, waarvan € 62.145 betrekking heeft op 2019.

5. Persoonsgebonden Basisbudget voor iedere medewerker

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker vanaf 2016 een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot. Het niet-benutte deel is gedoteerd aan de Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget. De dotatie in 2018 was € 239.000. De resterende € 2.000 per medewerker zijn begroot voor de komende jaren.

6. Contractverplichtingen meerjarige inkoopcontracten

Per 31 december 2018 is voor een bedrag van € 16,6 miljoen aan lopende opdrachten aan Europese aanbestedingen die in komende jaren worden uitgevoerd.

5.3.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de bezoldiging (het bezoldigingsmaximum) en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Indien de bezoldiging en/of een ontslagvergoeding van een topfunctionaris de wettelijke norm overschrijdt, dient het meerdere teruggevorderd te worden van de betreffende topfunctionaris. In de wet is tevens geregeld wie als topfunctionaris dient te worden aangemerkt.

Voor een waterschap geldt de secretaris-directeur als topfunctionaris. De WNT is ook van toepassing op topfunctionarissen die geen dienstverband hebben, maar bijvoorbeeld via een detacheringsbureau zijn ingehuurd. De "bezoldiging" wordt dan bepaald op basis van de vergoeding (exclusief BTW) die aan het detacheringsbureau wordt betaald. WSHD had in 2018 geen ingehuurde topfunctionarissen.

Het bezoldigingsmaximum voor 2018 bedraagt € 189.000 (2017: € 181.000). Dit bedrag wordt jaarlijks per ministeriële regeling aangepast. Het verbod op het verstrekken van winstdelingen, bonussen of andere vormen van variabele beloning aan topfunctionarissen is per 1 januari 2017 vervallen. Variabele beloning is vanaf kalenderjaar 2017 toegestaan zolang de totale bezoldiging onder het toepasselijke bezoldigingsmaximum blijft. Daarnaast geldt een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000, dan wel één jaarsalaris zo dit lager is dan € 75.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1		A.A. van Vliet
Functiegegevens 2018		Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2018		01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte		0,97
(Fictieve) dienstbetrekking?		Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		141.624,18
Beloningen betaalbaar op termijn		18.620,04
<i>Subtotaal</i>		<i>160.244,22</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		182.671,23
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		N.v.t.
Totale bezoldiging		160.244,22
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.
Gegevens 2017		
Functie		Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017		01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2017 in fte		1
(Fictieve) dienstbetrekking?		Ja
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		181.000,00
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		140.469,72
Beloningen betaalbaar op termijn		23.325,36
Totale bezoldiging 2017		163.795,08

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de bezoldiging van de secretaris-directeur binnen de norm blijft. Naast een wettelijk bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen, geldt voor reguliere functionarissen een openbaarmakingsverplichting van een bezoldiging boven de norm. De norm voor publicatie bedraagt in 2018 € 189.000 (2017: € 181.000), bij een voltijd aanstelling. Bij waterschap Hollandse Delta komen geen bezoldigingen voor die hoger zijn dan de publicatienorm.

6 Exploitatierekening naar programma's

6.1 Recapitulatie baten en lasten

Exploitatierekening naar programma's	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Saldo 2018	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Exploitatie (bedragen x € 1.000)					
Waterkeringen					
Lasten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	5.232	5.529	5.272	-256	V
1.20 Versterken waterkeringen	13.989	13.309	12.217	-1.093	V
1.30 Behouden waterkeringen	5.496	5.395	5.323	-72	V
1.40 Calamiteiten waterkeringen	1.462	1.452	1.422	-30	V
Totaal Lasten	26.178	25.685	24.234	-1.451	V
Baten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	-1.871	-2.023	-2.003	20	N
1.20 Versterken waterkeringen	-4.056	-3.012	-1.635	1.377	N
1.30 Behouden waterkeringen	-20	-20	-35	-15	V
Totaal Baten	-5.946	-5.055	-3.672	1.383	N
Totaal Waterkeringen	20.232	20.630	20.562	-68	V
Water					
Lasten 2.10 Plannen,instrumenten®isters water	6.122	6.943	6.569	-374	V
2.20 Droge voeten	28.692	35.023	38.427	3.405	N
2.30 Voldoende water	903	952	1.168	216	N
2.40 Schoon en gezond water	1.196	1.003	783	-220	V
2.50 Baggeren	11.468	11.704	10.778	-926	V
2.60 Vaarwegbeheer	415	380	376	-3	V
2.70 Calamiteiten water	110	194	222	28	N
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen					
Totaal Lasten	48.905	56.199	58.325	2.126	N
Baten 2.10 Plannen,instrumenten®isters water	-300	-1.407	-1.309	98	N
2.20 Droge voeten	-4.034	-9.072	-8.916	157	N
2.30 Voldoende water					
2.40 Schoon en gezond water					
2.50 Baggeren	-300	-536	-373	163	N
2.60 Vaarwegbeheer	-2	-2		2	N
2.70 Calamiteiten water			-3	-3	V
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen					
Totaal Baten	-4.636	-11.017	-10.600	417	N
Totaal Water	44.269	45.182	47.725	2.543	N
Zuiveren					
Lasten 3.10 Plannen,instrumenten®isters zuiveren	3.258	3.018	2.819	-199	V
3.20 Gezuiverd afvalwater	54.323	59.077	58.304	-774	V
3.30 Calamiteiten zuiveren	46	46	158	111	N
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	889	804	791	-13	V
Totaal Lasten	58.516	62.945	62.071	-874	V
Baten 3.10 Plannen,instrumenten®isters zuiveren					
3.20 Gezuiverd afvalwater	-2.176	-6.535	-4.724	1.811	N
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	-43	-43	-42	0	N
Totaal Baten	-2.219	-6.578	-4.766	1.811	N
Totaal Zuiveren	56.297	56.367	57.305	938	N
Wegen					
Lasten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen	1.054	1.406	886	-520	V
4.20 Berijdbaarheid	11.378	12.152	12.788	636	N
4.30 Verkeersveiligheid	3.468	3.208	3.085	-123	V
4.40 Calamiteiten wegen	34	366	397	31	N
Totaal Lasten	15.934	17.133	17.157	24	N
Baten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen					
4.20 Berijdbaarheid	-7.905	-8.686	-8.569	117	N
4.30 Verkeersveiligheid	-140	-150	-131	19	N
4.40 Calamiteiten wegen					
Totaal Baten	-8.045	-9.196	-8.699	497	N
Totaal Wegen	7.889	7.937	8.458	521	N
Algemene beleidstaken					
Lasten 7.10 Bestuur	4.767	4.980	4.879	-101	V
7.20 Externe communicatie	1.478	1.631	1.561	-70	V
7.30 Waterwet	6.752	6.752	6.676	-76	V
Totaal Lasten	12.997	13.363	13.116	-247	V
Baten 7.10 Bestuur	-582	-752	-1.271	-519	V
7.20 Externe communicatie		-193	-163	30	N
7.30 Waterwet	-280	-280	-327	-47	V
Totaal Baten	-862	-1.225	-1.761	-536	V
Totaal Algemene beleidstaken	12.135	12.138	11.355	-783	V

Exploitatierekening naar programma's		Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Saldo 2018	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	8.10 Algemene lasten en baten	9.287	8.543	10.721	2.178	N
	8.20 Onvoorzien	500				
	8.30 Belastingen		108	108		
	8.40 Exploitatiesaldo	2.508	2.508	2.444	-64	V
Totaal Lasten		12.294	11.159	13.273	2.114	N
Baten	8.10 Algemene lasten en baten	-3.705	-2.375	-4.587	-2.212	V
	8.30 Belastingen	-149.412	-152.358	-155.567	-3.209	V
	8.40 Exploitatiesaldo					
Totaal Baten		-153.117	-154.733	-160.154	-5.421	V
Totaal Algemene dekkingsmiddelen		-140.823	-143.574	-146.881	-3.307	V
Ondersteuning en bedrijfsvoering						
Lasten	9.10 Organisatieontwikkeling		2.000		-2.000	V
	9.20 Personeel en organisatie	3.846	7.673	2.895	-4.778	V
	9.30 Kwaliteitszrg, arbeidsomst.&milieuzorgbel					
	9.40 Informatievoorziening		150	150		
	9.50 Concern control					
	9.60 Financiën					
	9.70 Juridische zaken					
	9.80 Faciliteiten		118	110	-8	V
Totaal Lasten		3.846	9.941	3.155	-6.786	V
Baten	9.10 Organisatieontwikkeling		-2.000		2.000	N
	9.20 Personeel en organisatie	-3.846	-7.673	-2.895	4.778	N
	9.30 Kwaliteitszrg, arbeidsomst.&milieuzorgbel					
	9.40 Informatievoorziening		-150	-150		
	9.50 Concern control					
	9.60 Financiën					
	9.70 Juridische zaken					
	9.80 Faciliteiten		-118	-110	8	N
Totaal Baten		-3.846	-9.941	-3.155	6.786	N
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering						
Eindtotaal			-1.319	-1.476	-157	V

7 Toelichting exploitatierekening naar programma's

7.1 Programma 1 – Waterkeringen

7.1.1 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	2.288	3.882	3.954	3.697	-256	V
Totaal Baten		-321				
Saldo van baten en lasten voor bestemming	2.288	3.562	3.954	3.697	-256	V
Toevoeging aan reserves		1.350	1.575	1.575		
Onttrekking aan reserves	-72	-1.550	-2.023	-2.003	20	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	2.216	3.362	3.506	3.270	-236	V

Lasten

De onderschrijding op de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt door voordelen op het budget voor de eerste beoordelingsronde en het vastleggen van de bestaande situatie ten aanzien van de compartimentskeringen.

Op het budget voor de eerste beoordelingsronde is € 140.000 overgehouden. De grondonderzoeken van de geplande trajecten zijn afgerond in 2018. De voor 2018 geplande labonderzoeken zijn nog niet gereed worden in het eerste kwartaal van 2019 afgerond en gefactureerd. Hiervoor is een budgetoverheveling aangevraagd van € 140.000.

Er was budget om aan een bureau opdracht te geven de bestaande situatie te laten vastleggen als te hanteren norm bij de compartimentskeringen (CWK). Bij nader inzien bleken de al beschikbare AHN (Algemene Hoogtekaart Nederland) metingen hiervoor bruikbaar. Hiermee vervielen nut en noodzaak om dit budget aan te spreken (voordeel € 102.000).

Baten

De kosten voor de eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen zijn lager dan begroot. Vanwege de lagere kosten is er ook minder onttrokken uit de reserve (€ 20.400).

7.1.2 Versterken waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	10.894	13.989	13.309	12.217	-1.093	V
Totaal Baten	-887	-4.056	-2.877	-1.500	1.377	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	10.007	9.933	10.432	10.716	284	N
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves			-135	-135		
Saldo van baten en lasten na bestemming	10.007	9.933	10.298	10.582	284	N

Lasten

Het project Verkenningfase Zettingsvloeiing nHWBP 2013 (ZV3T) is in 2018 vanaf mei besproken met het HWBP. Het HWBP was actief op zoek naar het verrijken van de scope om proces- en/of inhoudsverbeteringen door te kunnen voeren rondom het omgaan met het faalmechanisme Zettingsvloeiing. In december 2018 zijn afspraken gemaakt over de inhoud van de opgave en daarmee is de scope duidelijk. Daarnaast is met het HWBP gesproken over het opnieuw beoordelen van de dijktrajecten vanwege nieuwe normeringen. Met het HWBP is overeengekomen dat de beoordeling op de nieuwe normering binnen de Verkenning kan plaatsvinden. Door deze

ontwikkelingen kon in 2018 nog niet worden gestart met de Verkenningfase en hebben er in 2018 geen uitgaven plaatsgevonden (voordeel € 100.000).

Op het budget van 2018 voor exploitatieproject Fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2 zijn in 2018 circa € 80.000 minder kosten gerealiseerd dan begroot. Dit komt voornamelijk door een lagere afrekening van Evides. In het eerste kwartaal van 2019 vindt technisch decharge van het projectteam plaats en wordt het project financieel afgehandeld met de subsidieverstrekker.

Op het budget van 2018 voor exploitatieproject Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen (NT 20-3) Regulier is in 2018 circa € 623.000 minder kosten gerealiseerd dan begroot. Dit komt door een aanbestedingsvoordeel (marktwerking) dat niet voorzien was ten tijde van de Burap 2-2018 en een vrijval van de risicoreservering 2018. Dit project is een HWBP subsidieproject en wordt voor 90% gesubsidieerd. Het project is in 2018 gestart en daardoor is het, ondanks het aanbestedingsvoordeel, nog niet bekend wat de totale kosten van het project worden. Hierdoor kan het effect van het aanbestedingsvoordeel voor de 10% eigen bijdrage nog niet bepaald worden. ER zouden gedurende het project nog tegenvallers kunnen komen.

Op het budget van 2018 voor exploitatieproject NT 20-3 Innovatie zijn in 2018 circa € 198.000 minder kosten gerealiseerd dan begroot. Dit komt door aanbestedingsvoordeel dat niet voorzien was ten tijde van de Burap 2-2018. Er ontstaat alleen een afwijking in het resultaat door de afwijkende uurtarieven en methode van urenboeking (voorcalculatie).

Er is een nadeel van € 45.000 als gevolg van het afsluiten van het project Hevel Goidschalxoord project (investering 7202100319). Dit project is eind 2018 afgesloten waarbij bleek dat de totale kosten lager zijn dan de grens voor het activeren van kosten. Hierdoor komen de kosten in de exploitatie terecht wat heeft geleid tot het nadeel.

Op het budget van € 149.000 voor de regionale kering De Keen, Bouwen met bagger is in 2018 circa € 138.000 overgehouden. Dit komt omdat voorzien was dat het project Bouwen met bagger in 2018 zou starten. Dit heeft langer geduurd door gebrek aan capaciteit en door de vertraging in het subsidieproces Interreg.

Baten

Doordat de kosten van het project Verkenningfase Zettingsvloeiing nHWBP 2013 (ZV3T) in 2018 lager zijn, vallen ook de baten lager uit (nadeel € 415.000).

De gerealiseerde kosten voor het Fase 2 project Zettingsvloeiing Spui HWBP-2 betreffen monitoring en personeelskosten. Deze kosten zijn subsidiabel vanuit HWBP-2 programma. De afrekening wordt pas verwacht in 2020. Als gevolg van verschillen tussen daadwerkelijke uurtarieven en subsidiabele uurtarieven is een nadeel gerealiseerd van € 19.000.

Voor het project Fase 2 Dijkversterking Spui West HWBP-2 zijn de werkzaamheden afgerond en zijn alle kosten derden op een enkele factuur na geboekt. In het eerste kwartaal van 2019 vindt technisch decharge van het projectteam plaats en wordt het project financieel afgehandeld met de subsidieverstrekker. Het project is een HWBP2 subsidieproject. Als gevolg van verschillen tussen daadwerkelijke uurtarieven en subsidiabele uurtarieven is er een nadeel van € 60.000 op de baten.

Voor het exploitatieproject Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen (regulier en innovatief) zijn in 2018 minder uren gemaakt dan geraamd. Daarnaast waren de materiële kosten ook lager. Als gevolg hiervan is in 2018 minder subsidie ontvangen (nadeel € 882.000).

7.1.3 Behouden waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	5.348	5.496	5.395	5.323	-72	V
Totaal Baten	-26	-20	-20	-35	-15	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	5.322	5.476	5.375	5.288	-86	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	5.322	5.476	5.375	5.288	-86	V

Lasten

De eigen aanslag voor de waterschapsbelasting was in 2018 € 11.000 lager dan begroot. Hier tegenover staat een nadeel van € 11.000 voor het onderhoud bomen als gevolg van het oplossen van klachten en meldingen.

De kosten voor het uitvoeren van het maaibestek worden verdeeld over de taakvelden waterkeringen, wegen en watersystemen op basis van een vaste verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is na de fusie (2005/2006) opgesteld en daarna niet meer aangepast. Op basis van de in 2018 gerealiseerde werkzaamheden bleek dat de verdeling voor 2018 aanpassing behoeft. Op basis van de besteksposten is de verdeling van de kosten over de drie taakvelden opnieuw berekend. Dit heeft geleid tot de volgende verschuiving:

- taakveld Watersystemen, nadeel € 444.000
- taakveld Wegen, voordeel € 375.000
- taakveld Waterkeringen, voordeel € 69.000

Baten

De hogere baten zijn voornamelijk veroorzaakt doordat de afrekening met de gemeente Goeree Overflakkee voor de bestrijding van de bruine rat over het jaar 2017 in 2018 plaatsgevonden (voordeel € 12.000). De kosten waren wel volledig in 2017 verantwoord.

7.1.4 Calamiteiten waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.357	1.462	1.452	1.422	-30	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.357	1.462	1.452	1.422	-30	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.357	1.462	1.452	1.422	-30	V

Het voordeel wordt veroorzaakt doordat, ten gevolge van de opschaling van de organisatie vanaf juli 2018, het opleidings-, trainings- en oefeningenprogramma niet is uitgevoerd en dat het bedrijf dat wordt ingehuurd voor het leertraject calamiteiten failliet is gegaan. Over het faillissement is in Burap 2-2018 gerapporteerd.

7.2 Programma 2 – Water

7.2.1 Plannen/instrumenten en registers water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	5.955	6.122	6.123	5.749	-374	V
Totaal Baten	-13		-890	-892	-2	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	5.942	6.122	5.232	4.857	-376	V
Toevoeging aan reserves			820	820		
Onttrekking aan reserves		-300	-517	-417	100	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	5.942	5.822	5.536	5.261	-276	V

Lasten

Het grootste deel van de onderschrijding wordt verklaard door het doorschuiven van de periodieke monitoring voor de Kaderrichtlijn Water. Voor de toestand en trendmonitoring moet eens in de zes jaar een monitoring op prioritaire stoffen (door de Europese Unie aangewezen giftige stoffen die bijzondere risico's voor mens en milieu met zich meebrengen) worden uitgevoerd. Dit onderzoek is doorgeschoven als gevolg van een wijziging in de lijst van deze stoffen waardoor het niet duidelijk was hoe dit gemeten moest worden. Hiervoor was een budget geraamd van € 310.000. Naar verwachting wordt het onderzoek in 2020 uitgevoerd.

In 2018 was onderzoeks- en voorbereidingsbudget beschikbaar bestemd voor potentiële en geplande investeringen. Doordat een aantal van deze investeringen in tijd is doorgeschoven of is vervallen, zijn niet alle beschikbare middelen hiervoor in 2018 uitgegeven (voordeel € 100.000).

Daarnaast is er een aantal kleinere nadelen van bij elkaar € 36.000. Dit leidt tot een totaal voordeel op het beleidsproduct plannen/instrumenten en registers water van € 374.000.

Reserves

De onttrekking van reserves was bedoeld voor onderzoeks- en voorbereidingskosten, op basis van daadwerkelijk gemaakte kosten. Een aantal onderzoeken is doorgeschoven naar 2019 waardoor in 2018 geen aanspraak gemaakt is op een deel van de onttrekking aan de reserves (nadeel € 100.000).

7.2.2 Droge voeten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	24.822	25.542	26.500	29.904	3.405	N
Totaal Baten	-4.855	-384	-4.962	-5.060	-98	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	19.967	25.159	21.538	24.844	3.306	N
Toevoeging aan reserves		3.150	8.523	8.523		
Onttrekking aan reserves	-750	-3.650	-4.111	-3.856	255	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	19.217	24.659	25.950	29.512	3.561	N

Lasten

De kosten voor het uitvoeren van het maaibestek worden verdeeld over de taakvelden waterkeringen, wegen en watersystemen op basis van een vaste verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is na de fusie (2005/2006) opgesteld en daarna niet meer aangepast. Op basis van de in 2018 gerealiseerde werkzaamheden bleek dat de verdeling voor 2018 aanpassing behoeft. Op basis van de besteksposten is de verdeling van de kosten over de drie taakvelden opnieuw berekend. Dit heeft geleid tot de volgende verschuiving:

- taakveld Watersystemen, nadeel € 444.000

- taakveld Wegen, voordeel € 375.000
- taakveld Waterkeringen, voordeel € 69.000

Vanuit de takkenschouw is gebleken dat er € 115.000 nodig was voor het verwijderen van overhangend hout. Dit kon bij Burap 2-2018 nog niet voorzien worden omdat de takkenschouw pas in het najaar is uitgevoerd.

In Burap 2-2018 is voor de ontmanteling van het baggerdepot Bolletjesweg op het eiland Goeree Overflakkee een bedrag toegevoegd van € 60.000. Doordat de aanvraag van de benodigde vergunningen zijn vertraagd, konden de werkzaamheden niet in 2018 worden uitgevoerd. Hiervoor wordt een budgetoverheveling van € 60.000 aangevraagd.

Voor het onderhoudsjaar 2018 stond gepland om een gedeelte van de oevervoorzieningen te inventariseren. Dit wordt door een extern bureau uitgevoerd. Door vertraging kon minder worden geïnventariseerd dan vooraf was ingepland. De belangrijkste reden daarvoor was: ziekte van een persoon die voor deze klus was ingepland. Gezien het feit dat het specialistische werkzaamheden betreft was het niet mogelijk om de werkzaamheden in 2018 tijdig uit te voeren. Hiervoor wordt een budgetoverheveling van € 44.600 aangevraagd.

Als gevolg van een lager energieverbruik door een droge zomer (minder neerslag waardoor minder inzet van pompen nodig was) is er een voordeel van € 340.000. Hieronder valt ook het energieverbruik van de voorzieningen gerealiseerd vanuit de Compenserende Maatregelen Kierbesluit (CMK) waarvoor in 2018 geen kosten zijn gemaakt (zie ook toelichting reserves).

Voor dit beleidsproduct zijn de kosten voor technische gemalen € 98.000 hoger dan begroot. De meeste gemalen hebben meerdere functies en dragen hierdoor bij aan meerdere beleidsproducten (droge voeten, voldoende water). Op voorhand is hierdoor niet helemaal in te schatten waar de daadwerkelijke kosten zullen landen. Voor 2018 is op droge voeten een nadeel van € 98.000 terwijl er om deze reden bij voldoende water een voordeel is.

Daarnaast is er nog een totaal van € 17.400 aan diverse kleinere voordelen.

De accountant heeft in de managementletter 2018 aandacht gevraagd voor het maken van een zichtbare analyse van de activa van het waterschap naar de stand per 31 december 2018 om vast te stellen dat alle activa met een boekwaarde nog in gebruik zijn binnen het waterschap. Uit de beoordeling van alle activa kwam naar voren dat er voor de taken water en wegen geactiveerde bijdragen waren opgenomen die (rechtsvoorgangers van) WSHD gedaan heeft aan de ruilverkaveling. De bijdragen zijn gedaan voor het mogelijk maken van de ruilverkaveling. Dit waren algemene bijdragen ter dekking van kosten voor onder andere grondaankopen, verleggen van kabels en leidingen, schadevergoedingen, verplaatsen van gemalen of verleggen van wegen. Deze bijdragen zijn voornamelijk gedaan in de jaren tussen 1981 en 1986. De link tussen de geactiveerde bijdragen en de fysieke activa van het waterschap is niet eenduidig meer te leggen. Hierdoor kan het bestaan van de activa niet worden onderbouwd. Als gevolg hiervan moeten deze activa in het boekjaar 2018 worden afgewaardeerd naar nihil. De extra lasten als gevolg hiervan in 2018 voor dit beleidsproduct zijn € 3,2 miljoen.

Baten

De extra baten worden voornamelijk veroorzaakt door de ontvangst van subsidie voor de voorbereidingsuren van het project Kreekherstel Zuidlandse Zoom en Vliegerwetering (€ 92.000 voordeel). Met het subsidiabel zijn van de voorbereidingsuren was in de begroting nog geen rekening gehouden.

Reserves

Voor het onderhoud en energieverbruik van de voorzieningen gerealiseerd vanuit het CMK was een onttrekking aan de reserve begroot van in totaal € 265.000. Voor deze kosten is namelijk een afkoopsom ontvangen waarvoor een bestemmingsreserve is gevormd. Op basis van de daadwerkelijke kosten is € 10.000 onttrokken (nadeel € 255.000).

7.2.3 Voldoende water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.075	903	952	1.168	216	N
Totaal Baten						
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.075	903	952	1.168	216	N
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.075	903	952	1.168	216	N

De meeste gemalen hebben meerdere functies en dragen hierdoor bij aan meerdere beleidsproducten (droge voeten, voldoende water). Op voorhand is hierdoor niet helemaal in te schatten waar de daadwerkelijke kosten zullen landen. Voor 2018 is op voldoende water een voordeel van € 34.000 terwijl er om deze reden bij droge voeten een nadeel is.

De accountant heeft in de managementletter 2018 aandacht gevraagd voor het maken van een zichtbare analyse van de activa van het waterschap naar de stand per 31 december 2018 om vast te stellen dat alle activa met een boekwaarde nog in gebruik zijn binnen het waterschap. Uit de beoordeling van alle activa kwam naar voren dat er voor de taken water en wegen geactiveerde bijdragen waren opgenomen die (rechtsvoorgangers van) WSHD gedaan heeft aan de ruilverkaveling. De bijdragen zijn gedaan voor het mogelijk maken van de ruilverkaveling. Dit waren algemene bijdragen ter dekking van kosten voor onder andere grondaankopen, verleggen van kabels en leidingen, schadevergoedingen, verplaatsen van gemalen of verleggen van wegen. Deze bijdragen zijn voornamelijk gedaan in de jaren tussen 1981 en 1986. De link tussen de geactiveerde bijdragen en de fysieke activa van het waterschap is niet eenduidig meer te leggen. Hierdoor kan het bestaan van de activa niet worden onderbouwd. Als gevolg hiervan moeten deze activa in het boekjaar 2018 worden afgewaardeerd naar nihil. De extra lasten als gevolg hiervan in 2018 voor dit beleidsproduct zijn € 250.000.

7.2.4 Schoon en gezond water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	872	1.196	1.003	783	-220	V
Totaal Baten						
Saldo van baten en lasten voor bestemming	872	1.196	1.003	783	-220	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	872	1.196	1.003	783	-220	V

Het bronnenonderzoek en het onderzoek naar achtergrondbelasting zijn vertraagd en lopen deels door in het eerste kwartaal van 2019 (voordeel € 77.000). De kosten komen daarmee ten laste van 2019.

Daarnaast omvat dit budget vooronderzoeken voor de uitvoering van kleinere maatregelen die vanuit de exploitatie worden uitgevoerd en bijdragen aan de doelstellingen van schoon water. Door capaciteitsgebrek is een deel van de onderzoeken en maatregelen niet uitgevoerd (totaal voordeel € 143.000). Wanneer dit capaciteitstekort niet opgelost wordt, zullen de voorgenomen maatregelen uit het Stroomgebiedsbeheersplan 2 (2016-2021) niet tijdig uitgevoerd kunnen worden.

7.2.5 Baggeren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	13.832	11.468	11.704	10.778	-926	V
Totaal Baten	-289	-300	-536	-373	163	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	13.543	11.168	11.168	10.406	-763	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves	-2.415					
Saldo van baten en lasten na bestemming	11.127	11.168	11.168	10.406	-763	V

Een aantal van de geprogrammeerde watergangen voor 2018 zal pas in 2019 gebaggerd worden, m.n. als gevolg van het verschuiven van de planning ten gunste van de wintergewassen. Deze werkzaamheden liggen op schema en zullen in het eerste kwartaal van 2019 afgerond worden. Voorgesteld wordt om ter dekking van de uitvoering van deze activiteiten in 2019 het saldo van € 763.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve baggeren.

7.2.6 Vaarwegbeheer

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	386	415	380	376	-3	V
Totaal Baten		-2	-2		2	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	386	413	378	376	-1	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	386	413	378	376	-1	V

Geen afwijkingen

7.2.7 Calamiteiten water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	191	110	194	222	28	N
Totaal Baten	-0			-3	-3	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	190	110	194	220	26	N
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	190	110	194	220	26	N

De gemaakte kosten (nadeel € 28.000) zijn het gevolg van de calamiteit tijdens de droogte in de zomer zoals extra onderhoud bij wateraanvoerende watergangen en meetpunten voor chloride.

7.3 Programma 3 – Zuiveren

7.3.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.933	3.258	3.018	2.819	-199	V
Totaal Baten	-15					
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.918	3.258	3.018	2.819	-199	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.918	3.258	3.018	2.819	-199	V

In 2018 is het Strategisch onderhoudsplan (SOP) opgesteld. Dit plan is in januari 2019 door de VV vastgesteld. In 2018 is in afwachting van het SOP besloten dat de risicoanalyse (FMECA) Dokhaven (raming € 75.000) voorlopig wordt uitgesteld. Vanuit het SOP wordt een nieuwe planning gemaakt waar Dokhaven onderdeel van wordt.

In september 2018 is gestart met de ALM-studie van de rwzi's op Goeree Overflakkee en Spijkenisse. Tijdens de uitvoering is gebleken dat oplevering in 2018 niet haalbaar was omdat de planning te krap was ingeschat. Oplevering wordt verwacht eind februari 2019. Als gevolg hiervan zijn de kosten in 2018 € 100.000 lager. Tot slot is ook de uitvoering van de one step anammox op Sluisjesdijk iets vertraagd vanwege een te krappe planning. Door deze vertraging in de uitvoering is € 22.000 niet uitgegeven in 2018 maar vallen deze uitgaven in 2019.

7.3.2 Gezuiverd afvalwater

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	52.799	54.323	57.077	58.304	1.226	N
Totaal Baten	-818	-976	-963	-792	171	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	51.981	53.347	56.114	57.512	1.398	N
Toevoeging aan reserves	5.436		2.000		-2.000	V
Onttrekking aan reserves	-5.098	-1.200	-5.572	-3.932	1.640	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	52.319	52.147	52.542	53.580	1.038	N

Lasten

In Burap 2-2018 is aangegeven dat op basis van een aantal aannames ten aanzien van storingen en nog uit te voeren noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden in 2018 verwacht werd dat het beschikbare budget te laag is. De VV heeft hierop bij Burap 2-2018 ingestemd met een onttrekking aan de bestemmingsreserve van € 297.000 uitlopend tot maximaal € 750.000 vanuit de reserve geactiveerde lasten voor onderhoud. Deze onttrekking was ter dekking van onderhoudskosten waarvoor gedurende het laatste kwartaal 2018 de conclusie was dat uitvoering van de werkzaamheden niet langer uitgesteld kan worden om ongewenste effecten op de prestatie en veiligheid te voorkomen.

Vanaf september 2018 zijn alle uit te voeren onderhoudswerkzaamheden vanuit de gedachte van assetmanagement door een onderhoudsteam bekeken op nut, noodzaak en urgentie. Dit heeft geleid tot een goede afweging van uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. In het laatste kwartaal van 2018 is er nog een aantal storingen geweest met herstellkosten die niet voorzien waren bij Burap 2-2018. Dit zijn onder andere de kosten voor het oplossen van diverse storingen in rioolgemaal om de toevoer naar onze rwzi's te kunnen blijven garanderen.

In 2018 zijn wij eveneens geconfronteerd met de volgende significante correctieve onderhoudskosten: vervangen luchtdebietmeters rwzi Dordrecht, vervanging kettingruimers Dokhaven en revisie perforatieroosters Dokhaven. Daarnaast hebben we werk met werk gemaakt door het schoonmaakwerk van de beluchtingscircuits rwzi Hoogvliet naar voren te halen.

Naast de overschrijdingen is er een drietal voordelen op de lasten. De werkzaamheden voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde persleiding Westmaas zijn gestart in het derde kwartaal van 2018 en zouden in 2018 worden afgerond. Tijdens de werkzaamheden is gebleken dat de leiding dieper lag dan werd aangenomen en dat kabels, leidingen en boomwortels de werkzaamheden bemoeilijken. Mede in het kader van de veiligheid zijn de werkzaamheden stilgelegd en wordt eerst nader onderzoek verricht. De aanpak van de realisatiewerkzaamheden wordt aangepast. Hiermee vertraagt de realisatie van het project. De oplevering van de werkzaamheden staat gepland in 2019. Hiermee schuiven ook de inkomsten (de gemeentelijke bijdrage) op dit project mee van 2018 naar 2019. In 2018 was aanvullend budget beschikbaar voor het uitvoeren van deze werkzaamheden. Om de uitvoering in 2019 mogelijk te maken, wordt een verzoek tot budgetoverheveling ingediend van € 64.000.

De bijdragen aan gemeenten op basis van de afgesloten kostenverdelingsovereenkomsten zijn € 250.000 lager dan geraamd. De lagere kosten zijn het gevolg van een correctie over facturen van voorgaande jaren van de gemeente Zwijndrecht. Daarnaast zijn de geraamde kosten voor de bijdrage aan de gemeente Dordrecht voor 2018 naar beneden toe bijgesteld. Deze correcties werden duidelijk in het vierde kwartaal van 2018 en was daardoor niet voorzien in Burap 2-2018.

Ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de activiteiten ten behoeve van het NEN3140 project Sluisjesdijk was een bestemmingsreserve gevormd. De dekking hiervoor was afkomstig uit de algemene reserve Zuiveren. De accountant heeft in zijn controle over 2018 geoordeeld dat gelet op de termijnen waaraan voldaan moet worden voor het uitvoeren van deze werkzaamheden de vorming van een voorziening passender is dan een reserve. Van de € 2 miljoen die beschikbaar was voor deze werkzaamheden is in 2018 € 1.328.000 besteed. Het restant (€ 672.000) is nog beschikbaar in de voorziening. De vorming van deze voorziening zorgt voor een nadeel van € 672.000.

Per saldo leiden bovengenoemde voor- en nadelen tot een nadeel van € 1,2 miljoen op de lasten binnen het beleidsproduct gezuiverd afvalwater.

Baten

De doorbelasting naar gemeenten op basis van de afgesloten kostenverdelingsovereenkomst is € 119.000 lager geweest dan begroot. Deze doorbelasting vindt plaats op basis van daadwerkelijk gerealiseerde uren en activiteiten. De kosten hiervoor zijn lager geweest dan de ramingen waardoor de doorbelasting lager is uitgevallen.

Het resterende nadeel van € 52.000 wordt veroorzaakt door de vertraging in de werkzaamheden voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde persleiding Westmaas (zie toelichting lasten). Op basis van de uit te voeren werkzaamheden is de bijdrage van de gemeente geraamd op € 52.000. Als gevolg van de vertraging in de uitvoering kon deze bijdrage nog niet in rekening worden gebracht.

Reservemutaties

De vorming van de bestemmingsreserve NEN is teruggedraaid. In plaats van een reserve is een voorziening NEN 3140 Sluisjesdijk gevormd (zie ook toelichting lasten). Hierdoor zijn de toevoegingen aan de reserves € 2 miljoen lager dan begroot.

De geraamde kosten voor de uitvoering van de NEN activiteiten op Sluisjesdijk in 2018 waren € 1,7 miljoen. Doordat er geen reserve is gevormd maar een voorziening zijn de onttrekkingen aan de reserves € 1,7 miljoen lager dan begroot.

Conform het besluit van de VV in november 2018 bij Burap 2-2018 mocht tot maximaal € 750.000 onttrokken worden aan de bestemmingsreserve geactiveerde lasten ter dekking van uitgevoerde

onderhoudswerkzaamheden in 2018. Ten opzichte van de Burap en daarmee de gewijzigde begroting is € 196.000 aanvullend onttrokken aan de bestemmingsreserve geactiveerde lasten.

Tot slot is € 135.000 minder onttrokken aan de reserve budgetoverhevelingen in verband met de vertraging in het verwijderen van de buiten gebruik gestelde persleiding Westmaas (zie toelichting lasten).

Per saldo is de onttrekking aan de reserves hierdoor € 1,6 miljoen lager dan begroot.

7.3.3 Calamiteiten zuiveren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	63	46	46	158	111	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	63	46	46	158	111	N
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	63	46	46	158	111	N

De overschrijding is het gevolg van externe kosten (metingen) die gemaakt zijn in het kader van ongeoorloofde lozingen op de rwzi Hoogvliet.

7.3.4 Samenwerken in de afvalwaterketen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten		889	804	791	-13	V
Totaal Baten		-43	-43	-42	0	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		847	761	749	-13	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming		847	761	749	-13	V

De doorbelasting van kosten vanuit gemeenten naar WSHD was € 13.000 lager dan begroot.

7.4 Programma 4 – Wegen

7.4.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	777	1.054	1.406	886	-520	V
Totaal Baten	-9					
Saldo van baten en lasten voor bestemming	769	1.054	1.406	886	-520	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves			-360		360	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	769	1.054	1.046	886	-160	V

In september 2018 is voor de Transitie waterschapswegen besloten tot een budgetverhoging van € 450.000 ten behoeve van onder andere het complementeren van het programmateam (inhuur) en het ontwikkelen van een dashboard/geo-portaal. Het initiëren van het werven van inhuurkrachten heeft vertraging opgelopen door samenhang met besluitvorming over inhuur op project overstijgend niveau, waardoor dit in 2019 zal aanvangen. De ontwikkeling van het dashboard wordt voorlopig intern gerealiseerd, waardoor materiële kosten in 2018 achterwege bleven. Verwacht wordt hiervoor in 2019 aanvullende werkzaamheden uit te voeren/in te kopen. Het budget van € 450.000 is niet besteed. Omdat er geen uitgaven zijn gedaan heeft ook de begrote onttrekking aan de reserves van € 360.000 niet plaatsgevonden.

Daarnaast zijn enkele onderzoeken op het gebied van 'beschikbaarheid' en 'mobiliteitsontwikkeling' uit het Wegenbeheerprogramma vanwege gebrek aan capaciteit niet uitgevoerd (voordeel € 30.500). Deze onderzoeken worden de komende jaren alsnog geïnitieerd en worden daarmee nog binnen de planperiode van het Wegenbeheerprogramma afgerond.

Er is beduidend minder zwerfvuil in de wegbermen aangetroffen dan in voorgaande jaren, waardoor er minder vuil is afgevoerd. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 37.900.

7.4.2 Berijdbaarheid

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	12.980	11.378	9.445	10.081	636	N
Totaal Baten	-7.705	-7.605	-8.126	-8.009	117	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	5.275	3.773	1.319	2.073	753	N
Toevoeging aan reserves	200		2.707	2.707		
Onttrekking aan reserves	-600	-300	-560	-560		
Saldo van baten en lasten na bestemming	4.875	3.473	3.466	4.220	753	N

Lasten

Binnen het thema Berijdbaarheid is de zorg voor de staat van de wegen opgenomen. In 2018 is meer inzet nodig geweest op het herstel van verkeersonveilige situaties. Dit heeft geleid tot een overschrijding van € 44.000 voor spoedreparaties aan wegen. Daarnaast is het aantal klachten toegenomen. Hiervoor zijn meer werkzaamheden voor het gepland klein onderhoud wegen uitgevoerd (nadeel van € 123.000). Dit bedrag past binnen het D&H besluit van 30 oktober 2018 waarin een maximale overschrijding van € 153.000 is bepaald. De uitgevoerde werkzaamheden bestaan uit het opheffen van de meest urgente verkeersonveilige situaties zoals het herstellen van scheuren, gaten en randen van asfaltverhardingen. Dit om aansprakelijkheden van derden zoveel mogelijk te voorkomen.

In 2018 is meer inzet gepleegd op het onderhoud van bomen en hagen (snoeien en vervangen). Hierdoor waren de kosten in 2018 € 21.000 hoger. Tot slot is in 2018 het aantal uitbetaalde schades naar aanleiding van claims van derden hoger dan voorgaande jaren (nadeel € 23.000).

Tegenover bovengenoemde nadelen staat een voordeel van € 375.000 als gevolg van een verschuiving van de kosten voor het maaien. De verdeling over de taakvelden is aangepast op basis van de functie van het te maaien areaal (talud watergang, wegberm en dijk). De kosten voor het uitvoeren van het maaibestek worden verdeeld over de taakvelden waterkeringen, wegen en watersystemen op basis van een vaste verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is na de fusie (2005/2006) opgesteld en daarna niet meer aangepast. Op basis van de in 2018 gerealiseerde werkzaamheden bleek dat de verdeling voor 2018 aanpassing behoefde. Op basis van de besteksposten is de verdeling van de kosten over de drie taakvelden opnieuw berekend. Dit heeft geleid tot de volgende verschuiving:

- taakveld Watersystemen, nadeel € 444.000
- taakveld Wegen, voordeel € 375.000
- taakveld Waterkeringen, voordeel € 69.000

Wanneer nutsbedrijven kabels en leidingen ingraven wordt bij het verstrekken van de vergunning een bedrag in rekening gebracht voor het herstel op langere termijn. Het nutsbedrijf zorgt zelf voor herstel direct na de ingraving en de wegbeheerder zorgt op termijn (meestal na één jaar) voor definitief herstel. Voor het aantal te herstellen klinkersleuven wordt een raming gemaakt binnen de begroting. In 2018 waren er minder herstelwerkzaamheden nodig wat heeft geleid tot een voordeel van € 106.000.

De accountant heeft in de managementletter 2018 aandacht gevraagd voor het maken van een zichtbare analyse van de activa van het waterschap naar de stand per 31 december 2018 om vast te stellen dat alle activa met een boekwaarde nog in gebruik zijn binnen het waterschap. Uit de beoordeling van alle activa kwam naar voren dat er voor de taken water en wegen geactiveerde bijdragen waren opgenomen die (rechtsvoorgangers van) WSHD gedaan heeft aan de ruilverkaveling. De bijdragen zijn gedaan voor het mogelijk maken van de ruilverkaveling. Dit waren algemene bijdragen ter dekking van kosten voor onder andere grondaankopen, verleggen van kabels en leidingen, schadevergoedingen, verplaatsen van gemalen of verleggen van wegen. Deze bijdragen zijn voornamelijk gedaan in de jaren tussen 1981 en 1986. De link tussen de geactiveerde bijdragen en de fysieke activa van het waterschap is niet eenduidig meer te leggen. Hierdoor kan het bestaan van de activa niet worden onderbouwd. Als gevolg hiervan moeten deze activa in het boekjaar 2018 worden afgewaardeerd naar nihil. De extra lasten als gevolg hiervan in 2018 voor wegen zijn € 910.000.

Het totale nadelige resultaat op berijdbaarheid komt hiermee op € 636.000.

Baten

Wanneer nutsbedrijven kabels en leidingen ingraven wordt bij het verstrekken van de vergunning een bedrag in rekening gebracht voor het herstel op langere termijn. Het nutsbedrijf zorgt zelf voor herstel direct na de ingraving en de wegbeheerder zorgt op termijn (meestal na één jaar) voor definitief herstel. Voor het aantal te herstellen klinkersleuven wordt een raming gemaakt binnen de begroting. In 2018 waren er minder herstelwerkzaamheden nodig (zie toelichting lasten). De vergoeding van deze lasten komt vanuit de nutsbedrijven. Doordat de lasten lager waren, zijn ook de baten lager (nadeel € 113.000).

7.4.3 Verkeersveiligheid

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	3.174	3.468	3.208	3.085	-123	V
Totaal Baten	-220	-140	-150	-131	19	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	2.953	3.328	3.058	2.955	-103	V
Toevoeging aan reserves	39					
Onttrekking aan reserves	-75					
Saldo van baten en lasten na bestemming	2.917	3.328	3.058	2.955	-103	V

Lasten

Voor de gladheidsbestrijding is in 2018 minder gestrooid dan de jaarlijks ingeschatte 30 strooibeurten. In totaal is er 19 maal gestrooid. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 20.500 op de materiële lasten.

Bij de uitvoering van projecten wordt altijd overwogen of er maatregelen worden meegenomen in het kader van duurzaam veilig inrichten van de weg. Voor 2018 heeft dit geresulteerd in het minder toepassen van deze maatregelen (voordeel € 59.000). De kosten voor reparaties en schade aan verkeerslichten waren eveneens lager dan voorgaande jaren (voordeel € 26.000).

De provincie heeft aangegeven dat het onderhoud aan VRI's wordt doorbelast aan het waterschap. Hierover zijn tot op heden geen harde afspraken gemaakt, waardoor er nog geen verrekening heeft plaatsgevonden. Hiermee was in de begroting al wel rekening gehouden (voordeel € 13.000).

Baten

Voor de gladheidsbestrijding is in 2018 minder gestrooid dan de jaarlijks ingeschatte 30 strooibeurten. In totaal is er 19 maal gestrooid. Hierdoor is er minder verrekend, zowel materieel als personeel, met de gemeenten (nadeel € 27.000).

Daarnaast is in 2018 de eindafrekening van het onderhoud openbare verlichting van de gemeenten op Voorne Putten ontvangen. Deze was € 9.000 lager dan begroot.

7.4.4 Calamiteiten wegen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	117	34	366	397	31	N
Totaal Baten	-26					
Saldo van baten en lasten voor bestemming	91	34	366	397	31	N
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	91	34	366	397	31	N

De droge zomer heeft geleid tot opschaling. Hierdoor was het noodzakelijk om extra herstelwerkzaamheden aan de wegen uit te voeren, vervangen en water geven van bomen (nadeel € 31.000).

7.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken

7.5.1 Bestuur

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	7.433	4.767	4.980	4.879	-101	V
Totaal Baten	-676	-582	-752	-1.271	-519	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	6.758	4.185	4.228	3.608	-620	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves	-2.735					
Saldo van baten en lasten na bestemming	4.023	4.185	4.228	3.608	-620	V

Lasten

De kosten voor de missies naar Zuid-Afrika zijn geheel vergoed vanuit subsidies van NWB-Fonds en RVO. Verder is veel aandacht (maar weinig kosten) uitgegaan naar het opzetten van nieuwe Blue Deal voorstellen voor Zuid-Afrika en Ethiopië voor 2019-2022. Door ontwikkelingen in Ethiopië is de geplande verkenningsmissie uitgesteld naar begin 2019. De geraamde kosten van ca. € 12.500 vallen dan ook niet meer in het begrotingsjaar 2018.

Voor het uitbreiden van de inzet van een installatieverantwoordelijke in 2018 is € 20.000 besteed. Deze kosten waren niet voorzien bij Burap 2-2018 en heeft tot extra kosten geleid. Deze kosten konden echter worden opgevangen door het niet benutten van de beschikbare budgetten voor het buitenlandbeleid.

De kosten voor de inventarisatie oneigenlijk grondgebruik zijn lager uitgevallen dan geraamd. Bij de raming was uitgegaan van het offertebedrag wat eerder opgevraagd was voor een gedeelte van het werkgebied. Bij de uitvraag voor offertes voor het gehele gebied bleken de geoffreerde bedragen lager te zijn. Daarentegen is meer uitgegeven aan specialistisch(e) bijstand/advies op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling. De zaken op dit gebied waren dusdanig ingewikkeld dat hiervoor extern advies ingeroepen diende te worden. Een groot gedeelte van deze kosten zal bij afwikkeling door de koper worden vergoed. Het uiteindelijke resultaat is dat er per saldo € 36.000 minder is uitgegeven dan was begroot. Hier tegenover staan de hogere uitgaven voor de bijdragen aan onder andere de Unie van Waterschappen (in totaal € 33.000).

Tot slot is er € 100.000 minder toegevoegd aan de voorziening pensioen- en wachtgeldverplichtingen ten opzichte van het begrote bedrag. De noodzakelijke hoogte van de voorzieningen wordt per 31 december bepaald op basis van de toekomstige verplichtingen van WSHD. Het benodigde bedrag was lager dan eerder voorzien.

Baten

De opbrengsten vanuit grondverkoop zijn dit jaar hoger dan verwacht. Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal grote onverwachte verkopen heeft plaatsgevonden. Tevens zijn er hogere opbrengsten vanuit huur, pacht en recht van opstal als gevolg van een toegenomen aantal afgesloten contracten. Per saldo heeft dit geleid tot een hogere opbrengst van € 219.000. In het kader van een onteigeningsprocedure, waarbij WSHD onteigend wordt, is een voorschot ontvangen van € 300.000.

7.5.2 Externe communicatie

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.303	1.478	1.631	1.561	-70	V
Totaal Baten	-4		-40	-37	2	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.299	1.478	1.591	1.524	-67	V
Toevoeging aan reserves	200					
Onttrekking aan reserves	-218		-153	-126	27	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.281	1.478	1.438	1.398	-40	V

In 2018 was in het budget rekening gehouden met het uitvoeren van een imago-onderzoek. Hiervoor was € 40.000 geraamd. Vanwege de bestuurlijke visie en ambities was de wens dit onderzoek te vervangen door een reputatie/belangenhebbenden-onderzoek. Dit is een bestuurlijk besluit. De VV heeft hiermee in januari 2019 ingestemd. Voor het niet benutte budget van € 40.000 wordt een budgetoverheveling aangevraagd ter dekking van de kosten voor het uit te voeren reputatie/belangenhebbenden-onderzoek in 2019.

Voor het uitvoeren van de activiteiten op het gebied van educatie was € 153.000 geraamd. Hiervan is € 27.500 niet benut. De hiervoor geplande werkzaamheden zijn uitgesteld naar 2019. De dekking van deze kosten is afkomstig uit de reserve educatie. Doordat de kosten lager zijn uitgevallen, is ook de onttrekking aan de reserve € 27.500 lager.

7.5.3 Waterwet

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	6.490	6.752	6.752	6.676	-76	V
Totaal Baten	-249	-280	-280	-327	-47	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	6.241	6.472	6.472	6.349	-123	V
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	6.241	6.472	6.472	6.349	-123	V

Lasten

Als gevolg van vertragingen bij de leverancier en tijdgebrek als gevolg van inzet op andere vlakken (voorbereiding invoering Omgevingswet) zijn minder werkzaamheden voor het gegevensbeheer (naconversies, dataschoning) uitgevoerd dan vooraf gepland (voordeel € 15.000). Daarnaast was er minder extern advies nodig voor de beoordeling van de vergunningaanvragen (voordeel € 30.000).

Via de Unie van Waterschappen heeft WSHD subsidie ontvangen vanuit de Stimuleringsregeling Omgevingswet. De einddatum van deze subsidieregeling was 2018 maar als gevolg van het uitstellen van de ingangsdatum van de Omgevingswet is de subsidieregeling verlengd. De kosten voor de activiteiten ten behoeve van de voorbereidingen voor de invoering van de Omgevingswet (o.a. aanpassen systemen) waren € 26.000 lager. Als gevolg van de verlenging van de subsidieregeling kan ook in 2019 nog gebruik worden gemaakt van deze middelen.

Het resterende voordeel van € 5.000 wordt veroorzaakt door diverse kleinere voordelen.

Baten

De legesopbrengst is een prognose op basis van ervaringscijfers, maar afhankelijk van externe factoren zoals het aantal, type en de complexiteit van aangevraagde vergunningen. Als gevolg van de behandelde vergunningen waren de inkomsten vanuit leges in 2018 € 55.000 hoger dan

begroot. Daarnaast is € 18.000 ontvangen als vergoeding voor uitgevoerde BRZO controles voor andere waterschappen. Ter dekking van de kosten voor de activiteiten gerelateerd aan de Omgevingswet wordt subsidie ontvangen. Als gevolg van de lagere kosten, zijn ook de subsidiebaten lager (lagere baten van € 26.000).

7.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

7.6.1 Algemene baten en lasten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	5.075	7.293	6.319	8.389	2.070	N
Totaal Baten	-2.334	-2.324	-994	-3.206	-2.212	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	2.740	4.969	5.325	5.183	-142	V
Toevoeging aan reserves	2.784	1.994	2.224	2.332	108	N
Onttrekking aan reserves	-2.406	-1.381	-1.381	-1.381		
Saldo van baten en lasten na bestemming	3.118	5.582	6.168	6.133	-34	V

De doorbelasting van de kosten binnen ondersteuning en bedrijfsvoering naar de drie taken vindt plaats via algemene baten en lasten. Deze kosten zijn als last geboekt op de algemene baten en lasten en via de baten doorverdeeld naar de drie taken. Dit zorgt voor de verschillen op het totaal van lasten en baten. Per saldo is het op het beleidsproduct een voordeel van € 142.000.

Reservemutaties

Het verschil tussen te betalen en toe te rekenen rente ten opzichte van de begrote rentelast wordt toegevoegd c.q. onttrokken aan de reserve rente-egaliserings. Voor 2018 was de daadwerkelijke rentelast lager dan begroot (zie paragraaf 7.7 Ondersteuning en bedrijfsvoering). Dit leidt tot een hogere toevoeging aan de reserve rente-egaliserings van € 108.000.

7.6.2 Onvoorzien

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten		500				
Saldo van baten en lasten voor bestemming		500				
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming		500				

Het college heeft in 2018 besloten de post onvoorzien aan te wenden ter dekking van de volgende activiteiten:

- Opruimwerkzaamheden als gevolg van de zware westerstorm van 18 januari 2018, inzet € 77.000 binnen programma Wegen (Burap 1-2018);
- Herstelwerkzaamheden bij scheurvorming in wegen en bermen als gevolg van de droogte, inzet in totaal € 170.000 binnen het programma Wegen (Burap 2-2018);
- Nog uit te voeren onderhoudswerkzaamheden binnen het programma Zuiveren in het tweede deel van 2018, op basis van het doortrekken van het aantallen storingen naar het einde van het jaar was de verwachting dat het beschikbare budget te laag zou zijn, inzet in totaal € 253.000 (Burap 2-2018).

7.6.3 Belastingen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten						
Totaal Baten	-149.274	-149.412	-152.358	-155.567	-3.209	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-149.274	-149.412	-152.358	-155.567	-3.209	V
Toevoeging aan reserves	16		108	108		
Onttrekking aan reserves	-472					
Saldo van baten en lasten na bestemming	-149.730	-149.412	-152.249	-155.458	-3.209	V

Voor de toelichting op de baten vanuit de belastingopbrengst wordt verwezen naar de paragraaf waterschapsbelastingen (paragraaf 4.4).

7.6.4 Exploitatiesaldo

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2018 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten						
Totaal Baten						
Saldo van baten en lasten voor bestemming						
Toevoeging aan reserves	2.549	2.508	2.508	2.444	-64	V
Onttrekking aan reserves						
Saldo van baten en lasten na bestemming	2.549	2.508	2.508	2.444	-64	V

Bij de begroting wordt een inschatting gemaakt van de in te zetten uren voor te activeren investeringsprojecten. Op basis van de daadwerkelijk ingezette uren is de toevoeging € 64.000 lager geweest dan geraamd. Dit betekent leidt tot een voordeel (lagere lasten) van € 64.000.

7.7 Ondersteuning en bedrijfsvoering

In 2018 heeft de doorbelasting van de kosten voor ondersteuning en bedrijfsvoering voor het eerst plaatsgevonden door middel van een directe tegenboeking op de lasten. Een en ander conform hetgeen is vastgelegd in de Programmabegroting 2018-2022 (paragraaf 4.3.4 van de begroting). In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over de financiële afwijkingen binnen ondersteuning en bedrijfsvoering. Het saldo van deze financiële afwijkingen komt in de jaarstukken tot uitdrukking onder algemene baten en lasten binnen Algemene dekkingsmiddelen.

Het voordeel op de salariskosten inclusief inhuur over 2018 is € 180.000. Hiermee is het beschikbaar gestelde budget voor ruim 99% ingezet. Voor de KAM activiteiten en arbovoorzieningen waren de kosten € 95.000 lager. In 2018 was er een dalend verzuim met minder verzuiminterventies en vitaliteitstrajecten. Daarnaast is een aantal van deze trajecten via het PBB bekostigd. Vanwege het ZO traject (arbeidsveiligheid) heeft de asbest inventarisatie niet plaatsgevonden.

Daarnaast zijn er lagere kosten voor de afwikkeling van de cross border lease (€ 80.000). De kosten voor de afwikkeling waren lager dan geraamd. Eind november is de cross border lease afgewikkeld en kwam er duidelijkheid over de kosten voor afwikkeling.

De daadwerkelijke rentelast over de afgesloten geldleningen is lager dan voorzien. Dit is vooral veroorzaakt doordat halverwege 2018 de inschatting was dat er eind 2018 nog een geldlening moest worden afgesloten. Doordat dit niet nodig bleek, is de daadwerkelijke rentelast over 2018

€ 108.000 lager uitgevallen. Conform eerdere besluitvorming van de VV (maart 2017) wordt dit voordeel gedoteerd aan de reserve rente-egalisatie (zie paragraaf 7.6.1).

Op adviesdiensten is een voordeel gerealiseerd van € 120.000, dit wordt met name veroorzaakt doordat later dan gepland is gestart met de werkzaamheden om e-facturen te kunnen verwerken. E-facturatie is nu opgenomen in een grotere herziening van proces van bestellen tot betalen (purchase2pay). Het financiële overschot van € 120.000 is nodig voor het realiseren van de invoering van het purchase2pay systeem. De verwachting was dat de inzet al eind 2018 nodig was, maar dit wordt 2019. Hiervoor is in de begroting 2019 geen aanvullend budget opgenomen. Om deze reden wordt een budgetoverheveling voorgesteld van € 120.000.

Daarentegen zorgen hogere kosten voor werving en selectie en een hogere dotatie aan de arbeidsgerelateerde verplichtingen als gevolg van een hoger opgebouwd verloftegoed van medewerkers en actualisatie van de voorzieningen voor jubilea en pensioen- en wachtgeldverplichtingen voor nadelen. Het totale nadeel is € 562.000.

Per saldo is er een voordeel van € 22.000. Dit wordt via algemene dekkingsmiddelen (algemene baten en lasten) verdeeld naar de directe taken op basis van de vastgelegde verdeelsleutels.

Reservemutaties

Bij Burap 2-2018 is een raming gemaakt van de te verwachten kosten voor 2018 vanuit het persoonsgebonden basis budget (opleidingsbudget per medewerker vastgelegd in de cao). Het restant tussen het budget en de uitgegeven middelen wordt gedoteerd aan de reserve PBB. Dit omdat medewerkers hierop nog een aantal jaar aanspraak kunnen maken. De daadwerkelijke kosten in 2018 zijn hoger geweest dan geraamd bij Burap 2-2018. Dit betekent dat er minder gedoteerd wordt aan de reserve PBB dan eerder voorzien (voordeel € 81.000).

Daarnaast zijn de daadwerkelijke kosten voor het ambitietraject maar ook de frictiekosten lager uitgevallen dan geraamd. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld het later aanstellen van medewerkers als gevolg van een langere werving en selectieprocedure. De onttrekking aan de reserve is gelijkgesteld aan de gemaakte kosten. Lagere kosten betekent hierdoor ook een lagere onttrekking aan de reserve van € 372.000.

8 Exploitatierekening naar kostendrager

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Vershil t.o.v. begroting na wijziging 2018	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Netto-lasten:					
Watersysteemheffing	76.336	73.067	74.430	1.363	N
Zuiveringsheffing	63.154	66.150	67.081	932	N
Wegenheffing	9.302	7.386	7.406	20	N
Totaal netto-lasten	148.792	146.603	148.917	2.314	N
Mutaties reserves:					
Watersysteemheffing	404	5.024	5.526	502	N
Zuiveringsheffing	204	-2.573	-2.725	-152	V
Wegenheffing	12	1.985	2.373	388	N
Totaal mutaties reserves	620	4.436	5.174	738	N
Netto-belastingopbrengsten:					
Watersysteemheffing	-76.740	-79.197	-79.149	48	N
Zuiveringsheffing	-63.358	-63.462	-66.681	-3.219	V
Wegenheffing	-9.314	-9.699	-9.737	-38	V
Totaal netto-belastingopbrengsten	-149.412	-152.357	-155.567	-3.210	V
Resultaat:					
Watersysteemheffing		-1.106	807	1.913	N
Zuiveringsheffing		115	-2.325	-2.440	V
Wegenheffing		-327	42	369	N
Nog te bestemmen resultaat		-1.318	-1.476	-157	V

8.1 Specificatie verdeling beleidsproducten naar kostendragers

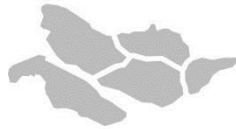
Omschrijving <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Totaal	Water- systeem- heffing	Zuiverings- heffing	Wegen- heffing
PC_1 Waterkeringen				
1.10. Plannen,instrumenten ®isters waterker.	3.697	3.697		
1.20. Versterken waterkeringen	10.716	10.716		
1.30. Behouden waterkeringen	5.288	5.288		
1.40. Calamiteiten waterkeringen	1.422	1.422		
Totaal waterkeringen	21.124	21.124		
PC_2 Water				
2.10. Plannen,instrumenten ®isters watersys.	4.857	4.857		
2.20. Droge voeten	24.844	24.844		
2.30. Voldoende water	1.168	1.168		
2.40. Schoon en gezond water	783	783		
2.50. Baggeren	10.406	10.406		
2.60. Vaarwegenbeheer	376	376		
2.70. Calamiteiten watersystemen	220	220		
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen				
Totaal Water	42.654	42.654		
PC_3 Zuiveren				
3.10. Plannen,instrumenten ®isters zuiv.beh.	2.819		2.819	
3.20. Gezuiverd afvalwater	57.512		57.512	
3.30. Calamiteiten zuiveringsbeheer	158		158	
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	749		749	
Totaal Zuiveren	61.237		61.237	
PC_4 Wegen				
4.10. Plannen,instrumenten ®isters wegenbeh.	886			886
4.20. Berijdbaarheid	2.073			2.073
4.30. Verkeersveiligheid	2.955			2.955
4.40. Calamiteiten wegenbeheer	397			397
Totaal Wegen	6.311			6.311
PC_7 Algemene beleidstaken				
7.10. Bestuur	3.608	1.623	1.627	359
7.20. Externe communicatie	1.524	686	686	152
7.30. Waterwet	6.349	5.714	635	
Totaal Algemene beleidstaken	11.481	8.022	2.947	511
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen				
8.10. Algemene lasten en baten	5.183	2.211	2.480	491
8.20. Onvoorzien				
8.30. Belastingen				
8.40. Exploitatiesaldo				
Bedrijfsvoering	927	417	417	93
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	6.110	2.629	2.897	584
Nettolasten	148.917	74.430	67.081	7.406

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)	Totaal	Water- systeem- heffing	Zuiverings- heffing	Wegen- heffing
Mutaties reserves					
Onttrekkingen	Waterkeringen	-2.137	-2.137		
	Water	-4.272	-4.272		
	Zuiveren	-3.932		-3.932	
	Wegen	-560			-560
	Algemene beleidstaken	-126	-57	-57	-13
	Algemene dekkingsmiddelen	-5.422	-2.440	-2.440	-542
	<i>Totaal onttrekkingen</i>	-16.449	-8.906	-6.429	-1.115
Toevoegingen	Waterkeringen	1.575	1.575		
	Water	9.343	9.343		
	Zuiveren				
	Wegen	2.707			2.707
	Algemene beleidstaken				
	Algemene dekkingsmiddelen	7.998	3.514	3.704	781
	<i>Totaal toevoegingen</i>	21.623	14.432	3.704	3.488
Totaal mutaties reserves		5.174	5.526	-2.725	2.373
Te dekken door belastingopbrengsten					
	Watersysteemheffing	-79.149	-79.149		
	Zuiveringsheffing	-66.681		-66.681	
	Wegenheffing	-9.737			-9.737
Totaal belastingopbrengsten		-155.567	-79.149	-66.681	-9.737
Resultaat na bestemming		-1.476	807	-2.325	42

9 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2018	Verschil tov begroting na wijziging 2018	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten					
Rente & Afschrijving	27.677	27.146	31.436	4.290	N
Personeelslasten	45.346	47.843	46.958	-885	V
Goederen en diensten van derden	82.505	84.420	79.277	-5.143	V
Bijdragen aan derden	13.572	13.418	13.259	-159	V
Toev. voorziening / onvoorzien	852	252	2.779	2.527	N
Totaal Lasten	169.952	173.079	173.709	630	N
Baten					
Financiële baten	-285	-175	-173	1	N
Personeelsbaten	-206	-465	-720	-255	V
Goederen en diensten aan derden	-3.667	-2.648	-3.249	-602	V
Bijdragen van derden	-13.155	-17.906	-16.305	1.602	N
Waterschapsbelastingen	-149.412	-152.358	-155.313	-2.955	V
Interne verrekeningen -Vrijval voorzieningen		-13	-288	-275	V
Interne verrekeningen - Geactiveerde lasten	-3.396	-5.269	-4.310	960	N
Totaal Baten	-170.122	-178.834	-180.358	-1.524	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-170	-5.755	-6.650	-895	V
Toevoeging aan reserves	9.001	23.660	21.623	-2.037	V
Onttrekking aan reserves	-8.831	-19.224	-16.449	2.775	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		-1.319	-1.476	-157	V

Overige gegevens

waterschap
**Hollandse
Delta**

10 Vaststellingsbesluit

Vergaderdatum: 29 mei 2019

Agendapunt :

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP Jaarstukken 2018

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 23-4-2019;

gehoord het advies van de commissie Water van 13-5-2019; commissie Waterkering, Wegen en Vergunningverlening van 14-5-2019; Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving van 15-5-2019;

overwegende dat:

- De Verenigde Vergadering op grond van artikel 104 Waterschapswet de jaarrekening en het jaarverslag vaststelt;
- De accountant de jaarrekening heeft gecontroleerd en voorzien heeft van een goedkeurende controleverklaring inzake getrouwheid en rechtmatigheid;

gelet op:

- Artikel 77, 103, 104 en 107 Waterschapswet;

BESLUIT:

- a. De Jaarstukken 2018 vast te stellen.
- b. Het nog te bestemmen resultaat 2018 vast te stellen op € 1.475.541 voordelig.
- c. Een bedrag van € 606.200 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Budgetoverhevelingen ten behoeve van:
 - Eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen (€ 140.000);
 - Bouwen met bagger (€ 138.000);
 - Ontmanteling baggerdepot Bolletjesweg (€ 60.000);
 - Inventarisatie gedeelte van de oevervoorzieningen (€ 44.600);
 - Verwijderen buiten gebruik gestelde persleiding Westmaas (€ 63.600);
 - Belanghebbenden onderzoek (€ 40.000);
 - Purchase 2 Pay systeem (€ 120.000);

- d. Een bedrag van € 709.470 te onttrekken aan de algemene reserve Waterkeringen;
- e. Een bedrag van € 1.315.326 te onttrekken aan de algemene reserve Water;
- f. Een bedrag van € 2.250.036 toe te voegen aan de algemene reserve Zuiveren;
- g. Een bedrag van € 57.911 te onttrekken aan de algemene reserve Wegen.
- h. Een bedrag van € 763.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve baggeren;
- i. Een bedrag van € 78.263 toe te voegen aan de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater en een bedrag van € 139.251 te onttrekken aan de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater;
- j. De voor een bedrag van € 606.200 resulterend uit de verwerking van het jaarrekeningresultaat 2018 vrij te geven ten behoeve van de exploitatie 2019;
- k. In te stemmen met het opheffen van de reserve egalisatie Cross Border Lease, welke per 31 december 2018 een saldo nihil heeft.

Ridderkerk, 29 mei 2019

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

drs. H.C. Jongmans MPM

G. Doornbos

11 Controleverklaring accountant

Publieke Sector Accountants B.V.
Jan Sluijtersstraat 21
3059 VC Rotterdam
www.publiekesectoraccountants.nl
info@psa-ra.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Waterschap Hollandse Delta te Ridderkerk

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van het Waterschap Hollandse Delta te Ridderkerk gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de Waterschap Hollandse Delta op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het controleprotocol.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- De exploitatierekening naar programma's over 2018.
- De exploitatierekening naar kostendrager over 2018.
- De exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2018, zoals is vastgesteld door de Verenigde Vergadering op 27 september 2018, en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Waterschap Hollandse Delta zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante

Publieke Sector Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Utrecht onder nummer 69411409.

onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.900.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale bruto-lasten, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

Wij rapporteren zoals vastgelegd in het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2018 tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen groter dan € 150.000, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Exploitatierekening in één oogopslag;
- Inleiding;
- Bestuurlijke samenvatting;
- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- De overige gegevens;
- De bijlagen 1 tot en met 5;
- Bijlage 1 (Aangeleverde hoeveelheid slib, zand en droge stof) bij de jaarrekening.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en geen materiële afwijkingen bevat;
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor het waterschap van toepassing zijnde vereisten in de Waterschapswet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en de overige toelichtingen op de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en het de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van dijkgraaf en heemraden en de Verenigde Vergadering voor de jaarrekening

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Het college van dijkgraaf en heemraden is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2018.

In dit kader is het college van dijkgraaf en heemraden tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De Verenigde Vergadering is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2018, de Regeling Controleprotocol WNT 2018, de ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Verenigde Vergadering onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 11 april 2019

Publieke Sector Accountants B.V.

Was getekend:

W. Kalkman RA

Bijlage 1 Overzicht lopende en afgesloten investeringen, toelichtingen

1. Waterkeringen

1.20 Versterken waterkeringen

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringen (bedragen x € 1.000)								
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Fase II Dijkverst. HW Noord HWBP2	7001005510	1.281	-1.281	0	681	-658	23	23
Fase II Dijkverst. E van Dordrecht HWBP2	7001011610	2.266	-2.266	0	1.768	-1.744	24	24
Fase II Dijkverst. Spui Oost HWBP2	7001013510	2.436	-2.436	0	1.589	-1.571	18	18
Uitv. versterking Schutsluis Strijensas	7001014504	139	-125	14	91	-91	0	
Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP2	7001014510	2.633	-2.633	0	1.643	-1.609	34	34
Aankoop gronden tbv dijkversterkingsproj	7001018000	1.968		1.968				
Autom.bediening Keersluis Oud-Beijerl.	7202100317	695		695	26		26	26
		11.418	-8.741	2.677	5.798	-5.673	125	125

7001005510 Fase II Dijkversterking Hoeksche Waard Noord HWBP2

In november 2017 is de realisatiefase van het project financieel met het HWBP afgewikkeld binnen de financiële kaders. In 2019 volgt de afwikkeling van een (afsluitende) Fase 2 voor nazorg en restpunten. Deze fase 2 betreft voor een groot deel de technische overdracht naar beheer en afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die, vanuit wetgeving recht hebben om nog enkele jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. Eind 2018 heeft het waterschap de aanvraag tot subsidie vaststelling Fase 2 ingediend. Inmiddels is er een ontvankelijkheidsverklaring ontvangen vanuit het HWBP. Hierin wordt bevestigd dat wij de eindbeschikking uiterlijk eind februari 2019 kunnen ontvangen. Er is een operationele evaluatie gehouden. Dit rapport wordt op 4 maart 2019 aan de directie van het HWBP overhandigd. Op verzoek van de directie van WSHD wordt hier in 2019 nog een bestuurlijk component aan toegevoegd.

7001011610 Fase II Dijkversterking Eiland van Dordrecht HWBP2

In november 2017 is de realisatiefase van het project financieel met het HWBP afgewikkeld binnen de financiële kaders. In 2019 volgt de afwikkeling van een (afsluitende) Fase 2 voor nazorg en restpunten. Deze fase 2 betreft voor een groot deel de technische overdracht naar beheer en afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die, vanuit wetgeving recht hebben om nog enkele jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht begin eerste kwartaal 2019 ook klaar te zijn met kabels en leidingen (K+L). Er is een operationele evaluatie gehouden. Dit rapport wordt 4 maart 2019 aan de directie van het HWBP overhandigd. Op verzoek van de directie van WSHD wordt hier in 2019 nog een bestuurlijk component aan toegevoegd.

7001013510 Fase II Dijkversterking Spui Oost HWBP2

In november 2017 is de realisatiefase van het project financieel met het HWBP afgewikkeld binnen de financiële kaders. In 2019 volgt de afwikkeling van een (afsluitings) fase 2 voor nazorg en restpunten. Deze fase 2 betreft voor een groot deel de technische overdracht naar beheer en afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die, vanuit wetgeving recht hebben om nog enkele jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht in het eerste kwartaal van 2019 ook met kabels en leidingen (K+L) klaar te zijn. Er is een operationele evaluatie gehouden. Dit rapport wordt 4 maart 2019 aan de directie van het HWBP overhandigd. Op verzoek van de directie van WSHD wordt hier in 2019 nog een bestuurlijk component aan toegevoegd.

7001014504 Uitvoering versterking Schutsluis Strijensas7001014510 Fase II Dijkversterking HW Zuid HWBP2

In november 2017 is de realisatiefase van het project financieel met het HWBP afgewikkeld binnen de financiële kaders. In 2019 volgt de afwikkeling van een (afsluitings) fase 2 voor nazorg en restpunten. Deze fase 2 betreft voor een groot deel de technische overdracht naar beheer en afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die, vanuit wetgeving recht hebben om nog enkele jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht begin 2019 klaar te zijn met kabels en leidingen (K+L). Tevens loopt er nog een juridische procedure over de afwikkeling van de herstelde dijktrajecten 13 en 16. Een voorbereidende hoorzitting heeft in januari 2019 plaatsgevonden met betrekking tot vrijwaring van de constructie Boskalis en dochtermaatschappij. De uitspraak wordt verwacht in maart 2019. Er is een operationele evaluatie gehouden. Dit rapport wordt 4 maart 2019 aan de directie van het HWBP overhandigd. Op verzoek van de directie van WSHD wordt hier in 2019 nog een bestuurlijk component aan toegevoegd.

7001018000 Aankoop gronden tbv dijkversterkingsprojecten

Deze investering dient ter dekking van niet-subsidiabele grondaankopen. Vanuit dit krediet worden niet-subsidiabele bedragen overgeheveld naar de betreffende investeringsprojecten. Besluitvorming en verantwoording verloopt via D&H en de P&C-cyclus. Na laatste afwikkelingen in de lopende zaken zal deze investering afgewikkeld worden.

7202100317 Automatische bediening Keersluis Oud-Beijerland

De keersluis Oud-Beijerland dient op afstand bedienbaar gemaakt te worden aangezien de tijd tussen de meldingen te kort is om op locatie de sluisdeuren te sluiten. Als voorkeursalternatief is gekozen voor een autonoom werkende sluis. Een autonoom werkende sluis werkt op radardetectie zonder tussenkomst van menselijke bediening. Daarnaast zal de bediening van de sluis aangepast worden naar de nieuwste normen voor veilig werken. De kosten van deze variant inclusief interne personeelskosten bedraagt € 695.000. Via Burap 2-2018 is het krediet verhoogd met € 495.000. Het project bevindt zich in de voorbereidingsfase. Het project is naar verwachting medio 2020 gereed. In 2018 is het project opgestart en is gestart met het opstellen van de contractdocumenten.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Hevelinlaat Goidschalxoord (H41704)	7202100319	95		95				-45
		95		95				-45

7202100319 Hevelinlaat Goidschalxoord (H41704)

Voor de realisatie van de hevelinlaat Goidschalxoord was een investering opgenomen. Het project is in 2018 gerealiseerd. De totale kosten zijn lager dan de grens voor het activeren (€ 50.000). Dit betekent dat de kosten via de exploitatie moeten worden afgewikkeld. Deze afwikkeling leidt tot het opnemen van extra kosten van € 45.000 voor 2018. De investering komt hiermee te vervallen.

1.40 Calamiteiten waterkeringen**Lopende investeringen**

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug	7202200014	3.990	-3.506	485	820	-637	182	182
		3.990	-3.506	485	820	-637	182	182

720220014 Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug

De erosiekuil in de rivierbodem is gevuld met zand en afgedicht met zinkstukken. Hierop zijn stortstenen aangebracht (werk RWS). Aansluitend zijn diverse lagen stortsteen in het onderwatertalud van de waterkering gestort (werk WSHD). De realisatie is gereed. In het vierde kwartaal van 2018 heeft, naar aanleiding van de aanbesteding, de herijking van het subsidiebedrag van het HWBP plaatsgevonden, waarbij de aanvraag van het waterschap volledig is gehonoreerd.

2. Water

2.20 Droge voeten

Lopende investeringen

Investeringen (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Waterbergng Zwndr.Waard(Waalbos fase II)	7103100178	540		540	273		273	
Spinozapark fase 3	7103100199	384		384				
Gemaal hoofdland en waterkwal. Zwijndr	7103100202	223		223				
Nw.BesturingWatersyst TechnAutom(NBWS-TA	7103100219	9.000		9.000	74		74	74
Plaatselijk verdiepen	7103100227	252		252				
Aanleg nvo met plas/drasberMH.NesseDevel	7103100239	599	-232	367	401	-232	170	-110
Aanleg nvo met plas/drasber De Keen	7103100241	232	-72	160	207	-34	173	80
Nieuwe Dordtse Biesbosch	7103100272	6.046	-2.335	3.711	5.439	-1.935	3.504	569
Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	7103100285	162		162	27		27	27
Aanleg NVO Strijense Haven	7103100286	308		308	2		2	2
Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)	7103100287	110		110	12		12	12
De Eendragt, fase 1	7103100289	1.225		1.225	174		174	164
CMK Goeree Oost inlaatwrk&Pallandtpolder	7103100292	4.937	-4.937	0	5.016	-5.016	0	0
CMK Goeree Sifons	7103100293	10.915	-10.915	0	5.444	-5.444	0	0
CMK Goeree Midden	7103100294	11.660	-11.660	0	7.704	-7.704	-0	-0
CMK Goeree West	7103100295	2.919	-2.919	0	2.642	-2.642	0	0
CMK Riscoreservering & beheermaatregelen	7103100299	2.868	-2.868	0	-24	24	-0	-0
Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	7103100301	2.257	-909	1.348	89		89	89
Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	7103100307	6.342		6.342	127		127	127
Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat	7103100315	1.071		1.071	173		173	149
Inlaat Fortlaan	7103100324	299		299	166		166	166
Renovatie Keersluis Toldijk	7103100339	373		373	113		113	96
NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas	7103100344	165		165				
Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	7103100345	4.662	-3.198	1.464	17		17	17
Verwerving perceel Oudeland van Strijen	7103100347	150		150				
Ontwikkelplan Bernisse	7103100349	880	-300	580				
Renovat. gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard	7103300112	125		125	9		9	2
Noodbemaling jaarschijf 2019	7103300115	1.024		1.024				
		69.729	-40.345	29.385	28.087	-22.984	5.103	1.463

7103100178 Waterberging Zwijndrechtse Waard(Waalbos fase II)

Dit krediet betreft de afrekening van een project dat door de gemeente Zwijndrecht wordt uitgevoerd (overgenomen van DLG). Het project is nog niet conform afspraken opgeleverd. De gemeente moet eerst nog aanvullende maatregelen nemen voordat de berging goed kan functioneren.

7103100199 Spinozapark fase 3

Dit krediet betreft de bijdrage in de kosten van fase 3 van de aanleg van waterberging in het Spinozapark van de gemeente Rotterdam. De werkzaamheden in deze fase zijn: het graven van een watergang en het aanbrengen van singelverbindingen met de rest van het park en met het eerder uitgevoerde project 'Het Langepad'. Dit project wordt door de gemeente Rotterdam uitgevoerd.

7103100202 Gemaal hoofdland en waterkwaliteit Zwijndrecht

In het noordwesten van de gemeente Zwijndrecht is de waterkwaliteit onvoldoende en er is een structurele verbetering nodig om het water te verversen. De waterkwaliteit kan worden verbeterd door verversing middels de aanleg van een gemaal met een capaciteit van 0,5 m³/min met bijbehorende persleiding. De hiervoor aan te brengen voorziening kan ook worden gebruikt voor het doorspoelen van de hoofdwatgang na riooloverstorten. Het project wordt in 2019 opgeleverd.

In 2018 is het project opgestart, is het uitvoeringskrediet aangevraagd en verleend, is het projectplan opgesteld en goedgekeurd, is het ontwerp opgesteld, is er overleg geweest met bevoegd gezag, zijn er vergunningen aangevraagd en is gestart met het opstellen van het bestek. Het projectplan is onherroepelijk, de laatste voorbereidingen worden getroffen en in februari zal worden aanbesteed.

7103100219 Nieuwe Besturing Watersysteem Technische Automatisering (NBWS-TA)

Het project Nieuwe Besturing Watersysteem Technische Automatisering (hierna : NBWS-TA) moet de basis leggen voor de visie op de besturing van het watersysteem: WSHD voert het waterbeheer onder alle weersomstandigheden proactief, optimaal en op een efficiënte wijze uit! Mede door gebruik te maken van scenariosturing en gebiedsregelingen. Daarbij vindt centrale regie plaats en kan vanaf overal op een veilige manier worden gestuurd. Hiertoe worden uniforme uitgangspunten gehanteerd en kan op ieder ogenblik transparant over de actuele situatie worden gerapporteerd. Over de periode 2018 – 2021 wordt de basis gelegd voor de visie door het uniformeren van alle geautomatiseerde kunstwerken in het watersysteem. Informatiemanagement ter realisatie van de visie wordt in kaart gebracht, geïmplementeerd en als onderdeel van de Digitale Transformatie overgedragen aan de staande organisatie. Het project zal hiervoor koppelingen met diverse interne systemen realiseren. Dit betreft Enterprise Content Management (Meridian en/of SharePoint), GIS, Maximo en FEWS. Ter ondersteuning van deze koppelingen zal het project een Single Point of Configuration (hierna: SPOC) leveren aan de lijnorganisatie. Ook zullen bestaande werkprocessen daar waar nodig worden aangepast en worden nieuwe werkprocessen gedefinieerd. Het krediet voor dit project is in 2018 vrijgemaakt. De aanbesteding is op de markt gezet.

7103100227 Plaatselijk verdiepen

Plaatselijk verdiepen van het waterlichaam Stadspolders te Dordrecht is een KRW resultaat plichtige maatregel ter verbetering van de waterkwaliteit. In 2018 is het project opgestart en is het projectinvesteringskrediet verleend. De benodigde onderzoeken zijn uitgevoerd, overleg met bevoegd gezag is gevoerd, projectplan is goedgekeurd, opstellen bestek is gestart. De uitvoering staat voor eind 2019 gepland. Het project is medio 2020 gereed.

7103100239 Aanleg nvo met plas/drasberm Hooge Nesse Devel

In de gemaaltocht Hooge Nesse Devel nabij Heerjansdam wordt voor de KRW opgave een natuurvriendelijke oever van 450 meter gerealiseerd en daarnaast worden vispaaiplaatsen ter grootte van tenminste 0,02 ha aangelegd. Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase en wordt in 2019 afgerond. In 2018 is overlegd met de grondeigenaar en is een akkoordverklaring opgesteld, is vergunning aangevraagd, is het bestek opgesteld en aanbesteed en is het werk opgedragen. De uitvoering in het veld start voorjaar 2019.

7103100241 Aanleg nvo met plas/drasberm De Keen

In het waterlichaam De Keen is een natuurvriendelijke oever van 699 meter aangelegd. Voor dit gedeelte is de subsidieafrekening ingediend. In het overige deel (251 m) is puin en asbest aangetroffen. Met de omgevingsdienst en Staatsbosbeheer als eigenaar heeft begin december 2018 overleg plaatsgevonden over hoe moet worden omgegaan met de verontreinigde grond. De eerste indruk van de omgevingsdienst is dat er niet hoeft te worden gesaneerd. Dit wordt nog bevestigd door omgevingsdienst. In de nazorgperiode, die in 2019 en 2020 loopt, zal conform afspraak met de omgevingsdienst het tijdelijke gronddepot nog moeten worden afgevoerd. De kostenconsequenties voor het afvoeren van het tijdelijke depot worden de komende maanden in beeld gebracht. In 2018 is het subsidiedossier opgesteld en de eindafrekening ingediend voor het deel Oudeland van Strijen en is dit deel opgeleverd en overgedragen aan Beheer, is er overleg gevoerd met Staatsbosbeheer en Omgevingsdienst over sanering van de aangetroffen bodemvervuiling bij De Keen en is hierover een issuerapport opgesteld voor de stuurgroep.

Het issuerapport is in januari 2019 goedgekeurd. Er worden nadere onderzoeken verricht; flora & fauna onderzoek bij Waleweg ten behoeve van de zeldzame ganssoort die daar mogelijk een ander landschap vereist en grondonderzoek bij De Keen.

7103100272 Nieuwe Dordtse Biesbosch

De werkzaamheden aan de Noorderdiepzone en de laagwatersloot Buffer Zuid zijn afgerond. De nazorgfase is gestart. Overdracht aan het waterschap vindt plaats nadat het waterpeil is opgezet. De subsidie-indiening zal voor oktober 2020 plaatsvinden.

7103100285 Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielse meer

De realisatie van een 10-tal vispaaiplaatsen in het waterlichaam Brielse Meer is een KRW-maatregel. In 2018 is het project opgestart en zijn bodemonderzoeken uitgezet. Hieruit blijkt dat een aantal locaties verontreinigd is (o.a. asbest en zink). Het daaraan gelieerde issuerapport waarin gemeld wordt dat er minder meters gerealiseerd kunnen worden, is door de stuurgroep goedgekeurd. De voorbereidingen worden voortgezet. De uitvoering zal naar verwachting eind 2019 gereed zijn.

7103100286 Aanleg NVO Strijense Haven

Bij de Strijense Haven zal 500 meter natuurvriendelijke oever ter invulling van de KRW opgave gerealiseerd worden. Het project is in voorbereiding, de uitvoering is gepland in 2019. In 2018 is het projectinvesteringskrediet aangevraagd, is een taxatie uitgevoerd, is overlegd met perceeleigenaar en een akkoordverklaring opgesteld. De gesprekken met de perceeleigenaar over het ontwerp lopen.

7103100287 Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)

In het kader van de waterkwaliteit dient langs het KRW-waterlichaam Vierambachtenboezem-Oost in Spijkenisse een 280 meter lange natuurvriendelijke oever aangelegd te worden. In 2018 is het project opgestart, zijn onderzoeken uitgevoerd, is een informatieavond voor omwonenden gehouden, zijn vergunningen aangevraagd en is het bestek opgesteld. De kapvergunning voor twee bomen is verleend. Het projectplan is onherroepelijk, de aanbesteding wordt voorbereid. De uitvoering is naar verwachting in 2019 gereed.

7103100289 De Eendragt, fase 1

Bij de vaststelling van het Peilbesluit De Eendragt (Hoeksche Waard) is onderkend dat om het vastgestelde peil te kunnen realiseren, eerst maatregelen in het gebied uitgevoerd moeten worden. De uitvoering is opgedeeld in twee fases. Fase 1 omvat maatregelen in peilgebied H02.014 (voorheen 2.1C) om flexibel peilbeheer mogelijk te maken en maatregelen in peilgebied H02.007 (voorheen peilgebied 2.7) om het te lage praktijkpeil op het gewenste peil te brengen. Fase 2 (maatregelen doorspoelen) valt buiten de scope van dit project. De werkzaamheden in Fase 1 bestaan uit het realiseren van een geautomatiseerde schuif bij Zwartsluisje en het compenseren van ongeveer 40 grondeigenaren voor het verhogen van het maaiveld en herdrainage. Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase. In 2018 is het bestek opgesteld voor de geautomatiseerde schuif, is het werk aanbesteed en is de uitvoering gestart. De geautomatiseerde schuif wordt begin 2019 in gebruik genomen. Het project wordt eind 2019 afgerond.

7103100292 CMK Goeree Oost inlaatwv&Pallandtpolder

7103100293 CMK Goeree Sifons

7103100294 CMK Goeree Midden

7103100295 CMK Goeree West

7103100299 CMK Risicoreservering & beheermaatregelen

Doel van het programma is het veiligstellen van de zoetwatervoorziening van Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. Hiervoor dienen de bestaande inname punten in het Haringvliet verplaatst te worden. Het programma wordt in deelprojecten uitgevoerd. Uitvoering van het programma loopt volgens planning. Het volledige watersysteem is in gebruik genomen door de beheersorganisatie. De deelprojecten Voorne West, Voorne Oost, Monitoring en Communicatie zijn afgerond. De deelprojecten Goeree-Overflakkee West, Goeree-Overflakkee Midden en Goeree-Overflakkee Oost zijn functioneel in gebruik. De restpunten worden in 2019 afgewikkeld.

7103100301 Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve

Voor het KRW waterlichaam Piershilse Gat/Vissersvliet is een aantal maatregelen vastgesteld ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit. Eén van de maatregelen is het realiseren van in totaal ca. 3,3 km aan natuurvriendelijke oevers. De aanleg van de natuurvriendelijke oevers is in voorbereiding. Door moeizame onderhandelingen over grondaankoop is de voorbereiding vertraagd. De realisatie van de natuurvriendelijke oevers zal hierdoor eind 2019 in plaats van begin 2019 gereed zijn. In 2018 is het Definitief Ontwerp opgesteld, zijn bodemonderzoeken uitgevoerd, is overleg gevoerd met perceeleigenaren en zijn akkoordverklaringen opgesteld.

7103100307 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2

Gebiedsplan Cromstrijen fase 2 betreft de werkzaamheden in de Torensteepolder en aan het gemaal Cromstrijen. Hierbij wordt de afvoer van het bemalingsgebied Torensteepolder overgenomen door gemaal Cromstrijen. De werkzaamheden betreffen de renovatie en vergroting van de pompcapaciteit van gemaal Cromstrijen, het verbreden van de watergang langs het westelijk deel van de Lange Boomweg inclusief vervangen duikers, de aanleg van een geautomatiseerde stuw en het slopen van gemaal Torenstee.

In 2018 is het project opgestart, is het projectinvesteringskrediet aangevraagd en verleend, zijn benodigde onderzoeken uitgevraagd, is overlegd met bevoegde gezagen en perceeleigenaren, is het ontwerp opgesteld en is gestart met het opstellen van het bestek. De voorbereidingen voor de aanbesteding van het gemaal worden getroffen. Het project wordt in 2021 opgeleverd.

7103100315 Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat

Gemaal Spinozaweg in de gemeente Rotterdam levert momenteel niet de geïnstalleerde capaciteit. Dit wordt onder andere veroorzaakt door drukverlies in het laatste deel van de persleiding ter hoogte van de Immanuel Kantstraat. Het laatste gedeelte van de persleiding wordt vervangen door een persleiding met een grotere diameter. De gemeente Rotterdam heeft aangegeven rioleringswerkzaamheden in het gebied te willen combineren met het leidingproject zodat de overlast voor de omgeving wordt beperkt. Omdat de gemeente nog moet starten met de voorbereidingswerkzaamheden vertraagt het project met 1 jaar. De uitvoering vindt plaats in 2020. De stuurgroep heeft besloten het project in samenwerking met de gemeente uit te voeren en de vertraging te accepteren. In 2018 zijn bodemonderzoeken uitgevoerd, is het ontwerp opgesteld, zijn vergunningsaanvragen opgesteld en is het bestek opgesteld.

7103100324 Inlaat Fortlaan

De huidige inlaatduiker aan de Fortlaan in Numansdorp dient vervangen te worden om een goede waterbeheersing in de Torensteepolder te kunnen waarborgen. Na aanpassing van de inlaatduiker aan de Fortlaan kan de gehele Torensteepolder van inlaatwater worden voorzien via deze inlaat en kan de inlaatfunctie van gemaal Torenstee komen te vervallen. Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase.

In 2018 is het projectplan opgesteld en vastgesteld, is het bestek opgesteld en aanbesteed, is een informatieavond voor omwonenden gehouden en is de uitvoering gestart. De laatste werkzaamheden aan Kabels & Leidingen vinden plaats in het eerste kwartaal 2019. De nieuwe installatie wordt begin 2019 in gebruik genomen. Het project wordt in 2019 afgerond.

7103100339 Renovatie Keersluis Toldijk

De keersluis maakt onderdeel uit van een regionale waterkering en vormt het enige sluitmiddel tussen de Bernisse en het Brielse Meer. De sluisdeuren worden vervangen door schotbalken omdat ze ook in calamiteuze omstandigheden nauwelijks worden gebruikt. In 2018 heeft de uitvoering van het werk plaatsgevonden. Inmiddels zijn de schotbalken getest en geplaatst en heeft de oplevering plaatsgevonden. De uitvoering van de restpunten vinden begin 2019 plaats. De afsluiting van het krediet stond gepland voor eind 2018, maar wordt uitgesteld na constatering van een verschil tussen de verwachte en gerealiseerde hoogte van de schotbalken. Hiertoe is een issuerapport opgesteld dat in de stuurgroep van 17 januari is goedgekeurd. De hoogte van de schotten wordt aangepast. De aanpassing valt binnen het budget.

7103100344 NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas

Dit betreft een investering om de wateropgave op te lossen door middel van het aanleggen van een duiker. Het project wordt uitgevoerd door de gemeente en vanuit het waterschap zal een financiële bijdrage worden geleverd.

7103100345 Optimalisatie Watervoorziening Brielse Meer

In het kader van het Deltaprogramma zijn maatregelen uitgewerkt ten behoeve van de inlaat van zoet water in het Brielse Meer, dat zowel het Rotterdamse haven- en industriegebied als de land- en tuinbouw op Voorne-Putten en het beheergebied van Delfland van zoetwater voorziet. De maatregel is gericht op optimalisering van de zoetwatervoorziening uit het Bernisse/Brielse Meer-systeem, gelet op het toenemende risico op verzilting in en van het hoofdwatersysteem. De maatregel heeft diverse onderdelen: extra (chloride)metingen, de automatisering van inlaten naar de polder en het optimaliseren van het besturingssysteem van inlaten.

7103100347 Verwerving perceel Oudeland van Strijen

Om de belasting met nutriënten van het waterlichaam Binnenbedijkte Maas door het gemaal in de St. Anthonypolder te beperken, zal het overtollige water deels worden afgevoerd via het Oudeland van Strijen naar gemaal Overwater. Om dit te realiseren, is een nieuwe waterverbinding nodig in het noorden van het Oudeland van Strijen. Door de VV van 27 september 2018 is krediet vrijgemaakt om een grondperceel aan te kunnen kopen. Hierdoor wordt het mogelijk een KRW-maatregel te realiseren.

7103100349 Ontwikkelplan Bernisse

Naar aanleiding van de motie Bernisse is opdracht gegeven aan het college om te komen met een ontwikkelplan om de natuurbeleving terug te brengen in het gebied Bernisse. Dit ontwikkelplan is opgesteld en vastgesteld.

7103300112 Renovatie gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard

Gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard in Ridderkerk voldoet niet aan de huidige wettelijke geluidseisen. In de aanpak is gekozen om stapsgewijs geluidreducerende maatregelen uit te voeren omdat de geluidsreductie het best proefondervindelijk vast te stellen is. In 2018 is, na uitvoering van geluidreducerende maatregelen, een geluidsmeting uitgevoerd en is een issuerapport hierover aan de stuurgroep voorgelegd. Er wordt nog niet aan de gestelde normen voldaan. De geluidsreductie die met de tweede stap wordt verwacht is niet voldoende om aan de geluidseisen te voldoen. Om die reden zijn verschillende varianten uitgewerkt om wel aan de geluidseisen te voldoen. Hierbij zijn ook duurzame, energiezuinigere en betrouwbaardere varianten meegenomen die een herijking van de scope, kosten en planning tot gevolg kunnen hebben.

7103300115 Noodbemaling jaarschijf 2019

Het waterschap beschikt over noodpompen, noodleidingen, enkele buiswagens en vaste opstelplaatsen. Een deel van het noodmaterieel is technisch afgeschreven en voor een aantal noodpompen nadert het einde van de technische levensduur. Begin 2016 heeft D&H ingestemd met de voorgelegde variant 3: noodmaterieel in eigendom, uitbesteed jaarlijks belast testen van de noodbemaling, beheer in eigen hand en uitbestede inzet bij calamiteiten. Het benodigde investeringsbedrag van € 1.454.000 is door de VV beschikbaar gesteld, verdeeld over de jaren 2016, 2017 en 2019 (€ 944.000). Daarna heeft een Europese aanbesteding plaatsgevonden om tot de aankoop van noodpompen en toebehoren te komen. De pompen en leidingen voor project noodbemaling jaarschijf 2016 & 2017 zijn reeds geleverd. De pompen gerelateerd aan project noodbemaling jaarschijf 2019 worden in het eerste kwartaal van 2019 geleverd

Afgesloten investeringen

Investeringen (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Oedevlietsepark (IJS-WAB-0116)	7103100176	252		252	238		238	238
Extra waterberging De Zwanen	7103100183	500		500	410		410	-90
Aanleg nvo Afwatering Oudeland Strijen	7103100236	199	-80	119	125	-32	93	19
Kreekherstel Vliegerwetering	7103100277	246	-246	0	39	-39		-6
Kreekherstel Zuidlandse Zoom	7103100278	281	-281	0	70	-70		-0
CMK Uren engineering VP/GO en koepel	7103100296	5.070	-5.070	0	5.241	-5.241		
CMK Monitoring Kier	7103100297	1.173	-1.173	0	288	-288	-0	-8
CMK Kosten communicatie	7103100298	215	-215	0	176	-176		
Nvo Schuringse Haven (Cromstrijen)	7103100317	330	-191	139	414	-68	346	123
Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)	7103100319	817		817	817		817	517
6 Kunstwerken	7103100321	1.804		1.804	1.638		1.638	932
Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61	7103100322	105		105	84		84	84
Aanpassen profiel en aanplant De Waal	7103100323	316	0	316	213	-84	128	-8
Kreekherst.SteppingstoneGroot-Voorne- Wst	7103100325	601	-601	0	185	-185		-34
KreekherstelWaterlichaamGroot-Voorne- Wst	7103100326	468	-312	156	275	-224	51	-56
OptimalisatieWaterafv.-->StrypseWetering	7103300020	651		651	527		527	247
WB Putten;nw.gemaalPutten en gemaaltocht	7103300095	11.037	-389	10.648	10.300	-368	9.932	2.740
Verv.dieselmotor gem.Land van Poortugaal	7103300111	909		909	813		813	737
Noodbemaling jaarschijf 2016	7103300113	374		374	374		374	374
Noodbemaling jaarschijf 2017	7103300114	187		187	184		184	184
		25.537	-8.558	16.979	22.413	-6.776	15.636	5.995

7103100176 Oedevlietsepark (IJS-WAB-0116)

In 2009 is in het Oedevlietsepark een halve ha water gerealiseerd ter invulling van de NBW wateropgave. Voor het programma Water is in 2015 een traject opgestart om te komen tot de afwikkeling van die oude projecten welke technisch gereed zijn maar waarvan de afwikkeling om diverse redenen nog niet mogelijk was. Op 13 december 2016 heeft D&H ingestemd met de definitieve afwikkeling van deze oude projecten. In het najaar 2018 heeft de gemeente Rotterdam de eindafrekening ingediend en het project is hiermee afgesloten.

7103100183 Extra waterberging De Zwanen

Waterberging de Zwanen vult 0,5 ha van de NBW wateropgave in in peilvak 23k. Het project is in 2013 afgesloten. In 2018 is de eindafrekening ontvangen van de gemeente Rotterdam. De totale kosten zijn € 89.605 lager. Het project is daarom heropend om de boekwaarde van het actief bij te stellen.

7103100236 Aanleg nvo Afwatering Oudeland Strijen

In het waterlichaam Oudeland van Strijen is een natuurvriendelijke oever van 387 meter aangelegd. In 2018 is het subsidiedossier opgesteld en de eindafrekening ingediend voor het deel Oudeland van Strijen en is dit deel opgeleverd en overgedragen aan Beheer. De verwachting van provincie Zuid-Holland is dat de subsidie circa € 20.000 lager zal worden vastgesteld. Definitieve vaststelling volgt in 2019.

7103100277 Kreekherstel Vliegerwetering

Het project bestaat uit de realisatie van een natuurvriendelijke oever met een nevengeul over een lengte van circa 523 meter ten noorden van Abbenbroek. Het project maakt onderdeel uit van het programma 'Kreken Kweken' en het waterschap wordt volledig in de gemaakte kosten gecompenseerd. Eind 2017 is het besluit genomen dat gemeente Hellevoetsluis het project overneemt en tot uitvoering gaat brengen. De financiële overdracht heeft in 2018 plaatsgevonden.

7103100278 Kreekherstel Zuidlandse Zoom

Het project bestaat uit de realisatie van een natuurvriendelijke oever met een nevengeul over een lengte van circa 525 meter ten noorden van Zuidland. Het project maakt onderdeel uit van het programma 'Kreken Kweken' en het waterschap wordt volledig in de gemaakte kosten gecompenseerd. Eind 2017 is het besluit genomen dat gemeente Hellevoetsluis het project overneemt en tot uitvoering gaat brengen. De financiële overdracht heeft in 2018 plaatsgevonden.

7103100296 CMK Uren engineering VP/GO en koepel7103100297 CMK Monitoring Kier7103100298 CMK Kosten communicatie

Doel van het programma is het veiligstellen van de zoetwatervoorziening van Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. Hiervoor dienen de bestaande innamepunten in het Haringvliet verplaatst te worden. Het programma wordt in deelprojecten uitgevoerd. Uitvoering van het programma loopt volgens planning. Het volledige watersysteem is in gebruik genomen door de beheersorganisatie. De deelprojecten Voorne West, Voorne Oost, Monitoring en Communicatie zijn afgerond. De deelprojecten Goeree-Overflakkee West, Goeree-Overflakkee Midden en Goeree-Overflakkee Oost zijn functioneel in gebruik. De restpunten worden in 2019 afgewikkeld.

7103100317 Nvo Schuringse Haven (Cromstrijen)

Het project omvat de aanleg van 2 natuurvriendelijke oevers (435 en 250 meter) in waterlichaam Schuringse Haven. De werkzaamheden zijn in 2017 uitgevoerd en in december 2017 opgeleverd. De verwachting van provincie Zuid Holland is dat de subsidie circa € 120.000 lager zal worden vastgesteld. De verwachting ten aanzien van de lagere vaststelling heeft met name te maken met de gehanteerde uurtarieven (bepaalde componenten van de salariskosten waren achteraf niet subsidiabel). Als gevolg hiervan is het project heropend en is de correctie op de baten verwerkt. De definitieve vaststelling van de subsidie wordt verwacht in 2019.

7103100319 Blauwe Verbinding (onder Betuwespoorlijn)

Een onderdeel van de Blauwe Verbinding is de waterverbinding onder de verbrede A15. Deze verbinding wordt verkregen door de verkeerstunnel in de Heulweg om te bouwen tot een waterbak. De waterbak wordt gebouwd door A-lanes en de gemeente Rotterdam. Het deel dat door A-lanes is gebouwd is in 2014 opgeleverd. Voor het tweede deel van de watertunnel zijn in 2015 de voorbereidingswerkzaamheden gestart. In 2018 is De Blauwe Verbinding geopend.

7103100321 6 Kunstwerken

Het project bestaat uit het vervangen van 6 kunstwerken in de gemeenten Brielle, Korendijk, Westvoorne en Nissewaard. Het betreffen 5 bruggen en een duiker. Het kunstwerk Brug Langesingel te Brielle is reeds uitgevoerd en in 2017 weer opengesteld voor verkeer. De 5 overige kunstwerken zijn in 2018 uitgevoerd en opgeleverd. De kosten voor het verleggen van kabels en leidingen zijn fors lager uitgevallen. Daarnaast zijn er minder uren besteed aan het project dan verwacht.

7103100322 Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61

Dit project is gericht op aanpak van de wateropgave in peilvak VP01-61 door vervanging van de oude bestaande stuw en de aanleg van een slimme, geautomatiseerde stuw 08195ST. Het project is gereed, oplevering heeft in december 2018 plaatsgevonden. Het project sluit af met een positief resultaat. Er is geen aanspraak gemaakt op de post onvoorzien binnen het project.

7103100323 Aanpassen profiel en aanplant De Waal

Het project betreft de realisatie van 575 meter natuurvriendelijke oever in het KRW waterlichaam de Waalboezem op twee locaties (deellocatie De Waalweg van 350 meter en een deellocatie Rijsoord/A16 van 225 meter). De realisatie van beide deelprojecten heeft plaatsgevonden. De toekenning van de POP3 subsidie was in een vrij laat stadium ontvangen. Het project was op dat moment al in afrondende fase. Het krediet is daarom niet bijgesteld met de subsidiebaten.

7103100325 Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne-West

Het project bestaat uit de realisatie van drie natuurvriendelijke stapstenen ten westen van het Kanaal door Voorne. Het project Steppingstone Groot Voorne-West wordt volledig gesubsidieerd door Kreeken kweken. De externe stuurgroep heeft besloten om één deelproject te laten vervallen. De overige deelprojecten zijn uitgevoerd. De realisatie is lager als gevolg van het vervallen van de locatie Vrijheidsbos.

7103100326 Kreekherstel Waterlichaam Groot-Voorne-West

Het project bestaat uit de realisatie van drie natuurvriendelijke oevers ten westen van het Kanaal door Voorne. Het project Waterlichaam Groot Voorne-West wordt voor 2/3 gesubsidieerd door Kreeken kweken en zal voor 1/3 worden betaald door het waterschap omdat het bijdraagt aan de KRW doelstelling van het waterschap. Alle deelprojecten zijn uitgevoerd. Het project is positief afgesloten als gevolg van het niet optreden van enkele benoemde grote risico's en gerealiseerd aanbestedingsvoordeel.

7103300020 Optimalisatie Waterafvoer Strypse Wetering

De wateropgave voor de peilgebieden in de Binnenduinrand is opgelost door het uitvoeren van diverse maatregelen in peilgebieden die afwateren naar het bergingsgebied Strypse Wetering. De uitvoering is gereed. Door het aanbestedingsvoordeel is de realisatie lager dan het krediet.

7103300095 WB Putten; nieuw gemaal Putten en gemaaltocht

Nieuw Gemaal Putten vervangt na realisatie de op leeftijd zijnde gemalen De Biersum en De Volharding. De aanleg van de aanvoerwatergang naar het gemaal draagt bij aan de wateropgave op Putten. Het gemaal is ontworpen als visvriendelijk gemaal en draagt hierdoor bij aan de KRW-maatregelen. De aanvoerwatergang is gereed. De oplevering van het gemaal heeft plaatsgevonden en het gemaal is overgedragen aan de beheerorganisatie. De bouwkosten van het project zijn lager uitgevallen vanwege een lagere inschrijving bij de aanbesteding. Daarnaast is er een korting opgelegd vanwege uitstel van oplevering en het overschrijden van de opleverdatum. Er is minder meerwerk uitgevoerd dan waarmee in het risicobudget rekening was gehouden

7103300111 Vervangen dieselmotor gemaal Land van Poortugaal

De dieselmotor in het Gemaal Land van Poortugaal in Pernis is arbeidsintensief en storingsgevoelig. Daarnaast pendelt het gemaal en hierdoor is extra onderhoud nodig en neemt de betrouwbaarheid van het gemaal af. De ondergrondse dieseltank is tevens aan vervanging toe. Het gemaal is voorzien van een elektromotor in plaats van een dieselmotor. Als gevolg van deze verandering is de ondergrondse dieseltank verwijderd. De realisatie is lager dan het krediet als gevolg van aanbestedingsvoordeel.

7103300113 Noodbemaling jaarschijf 20167103300114 Noodbemaling jaarschijf 2017

Het waterschap beschikt over noodpompen, noodleidingen, enkele buiswagens en vaste opstelplaatsen. Een deel van het noodmaterieel is technisch afgeschreven en voor een aantal noodpompen nadert het einde van de technische levensduur. Begin 2016 heeft D&H ingestemd met de voorgelegde variant 3: noodmaterieel in eigendom, uitbestede jaarlijks belast testen van de noodbemaling, beheer in eigen hand en uitbestede inzet bij calamiteiten. Het benodigde investeringsbedrag van € 1.454.000 is door de VV beschikbaar gesteld, verdeeld over de jaren 2016, 2017 en 2019 (€ 944.000). De pompen en leidingen voor project noodbemaling jaarschijf 2016 & 2017 zijn reeds geleverd.

2.30 Voldoende water

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	7103000014	610		610	46		46	46
		610		610	46		46	46

7103000014 Effectuering Peilbesluit Noordrand Voorne/KVW

De peilbesluiten Noordrand van Voorne en Klein Voorne West zijn in 2016 vastgesteld. Maatregelen dienen uitgevoerd te worden waarna het peilbesluit geëffectueerd kan worden. In het project worden twee kleine gemalen van nieuwe automatiseringsapparatuur voorzien, wordt een inlaat vervangen en geautomatiseerd, worden stuwen vernieuwd en worden schade beperkende maatregelen vanwege peilaanpassingen uitgevoerd. Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase. In 2018 is het project opgestart, is het ontwerp voor Zwartewaal (twee stuwen Schoutenhoek-Zwartewaal) opgesteld, is het bestek Zwartewaal opgesteld en aanbesteed en is de voorbereiding voor de uitvoering gestart. Voor de inlaat Ondernemingspolder is gestart met het ontwerp en worden gesprekken met de externe stakeholders gehouden. Het project wordt in 2021 afgerond.

3. Zuiveren

3.20 Gezuiverd afvalwater

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	7304000057	1.846	-185	1.662	242		242	238
RWZI Dokh. Afvalwatertr.syst(Bijdr Rdam)	7304000060	147		147				
Leidingverlegging rotonde N218Oostvoorne	7304000064	350	-22	328				
Verleggen persleiding Westmaas N489	7304000065	370	-100	270	27		27	27
Blowers rwzi Hoogvliet	7304100122	397		397	72		72	72
TA Dokhaven	7304100124	2.200		2.200	313		313	313
Semafoonmroepsysteem rwzi's	7304100126	200		200				
Beluchtingscircuit rwzi Goedereede	7304100130	2.100		2.100	26		26	26
Schakelkasten Sluisjesdijk	7304210017	6.966		6.966	209		209	114
WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk	7304210018	6.840		6.840	3.821		3.821	2.273
Renovatie slibgistingstanks Sluisjesdijk	7304210019	5.885		5.885	4.313		4.313	1.657
Gassysteem Sluisjesdijk	7304210020	305		305	4		4	4
Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	7304210021	985		985	1		1	1
Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	7304210023	294		294	4		4	4
Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	7304210025	265		265				
		29.150	-306	28.844	9.032		9.032	4.730

7304000057 Gedeeltelijke vervanging rioolpersleiding Mijnsheerenland

De persleiding van rioolgemaal Mijnsheerenland naar het verzamelgemaal Heinenoord-Nieuweweg, met een lengte van ruim 3.000 meter, bestaat voor het grootste deel uit een asbestcement leiding. De leiding is verouderd en aangetast. De provincie is momenteel bezig met de voorbereiding van de reconstructie van de N489. Om de afvoer van het afvalwater te waarborgen, wordt de rioolpersleiding vooruitlopend op de reconstructie verplaatst. De werkzaamheden van WSHD zijn afgestemd met die van de provincie. In 2018 is de adviesdienst gestart met het uitwerken van het ontwerp en bestek. Een aantal zaken (bodemonderzoeken, medewerking perceeleigenaren, vergunning) dient eerst afgerond te worden voordat het bestek definitief gemaakt kan worden. De geplande einddatum van de realisatie van het project blijft vooralsnog ongewijzigd, kwartaal drie van 2019.

7304000060 RWZI Dokhaven Afvalwatertransportsysteem (Bijdrage Rotterdam)

Het betreft in deze een bijdrage in de kosten van de renovatie van het rioolgemaal Pretorialaan in Rotterdam. Op dit rioolgemaal, dat in eigendom en beheer is bij de gemeente Rotterdam, is een kostenverdeling afgesproken tussen waterschap en gemeente. De laatste termijn zal worden voldaan nadat een accountantsverklaring is ontvangen van de gemeente Rotterdam.

7304000064 Leidingverlegging rotonde N218 Oostvoorne

De provincie is voornemens de N218 te reconstrueren. Op verzoek van de provincie wordt de huidige asbestcement persleiding van WSHD ter hoogte van de Kleidijk / (nieuwe) rotonde verlegd en vervangen door een kunststof (PE) leiding. De adviesdienst is gestart met het opstellen van het bestek en het uitvoeren van de benodigde onderzoeken. Dit kan echter niet afgerond worden vanwege een issue met een perceeleigenaar en vertraging bij de provincie Zuid-Holland. Eind 2018 is definitief voorstel opgesteld om het issue op te lossen. De verwachte einddatum van de uitvoeringsfase is kwartaal drie van 2019.

7304000065 Verleggen persleiding Westmaas N489

Het project wordt uitgevoerd in samenspraak met de provincie. Door vertraging bij de provincie is de voorbereidingsfase vertraagd en daarmee verschuift ook de uitvoering van vervanging van de rioolpersleiding. In 2018 is door adviesdienst gewerkt aan ontwerp en bestek. Deze zitten in afrondende fase. De werkzaamheden voor realisatie van het project worden medio 2019 afgerond.

7304100122 Blowers rwzi Hoogvliet

Het project betreft een één-op-één vervanging van drie blowers op de rwzi Hoogvliet. De blowers zijn aan het einde van de technische levensduur. In 2018 is het krediet vrijgemaakt, zijn de voorbereidingen voor het project afgerond en heeft de aanbesteding plaatsgevonden. Door vertraging, als gevolg van het tegenvallende aanbestedingsresultaat en de levertijd van de machines, verschuift de start van de uitvoering naar het tweede kwartaal van 2019. De werkzaamheden zullen worden afgerond in het derde kwartaal van 2019.

7304100124 TA Dokhaven

De eerste uitvoeringsfase van het project, het vervangen van de meest urgente onderdelen (hardware) van het TA-systeem, is op het afronden van wat as-built tekenwerk na inmiddels succesvol afgerond. Begin 2019 start de uitvoering van de tweede fase, het upgraden van de software van de beeldscherm bediensystemen. Deze fase wordt eind tweede kwartaal 2019 afgerond. De derde en laatste fase van het project, het vervangen van de overige onderdelen (hardware) van het TA-systeem, start begin 2020 en wordt eind 2020 afgerond.

7304100126 Semafoonroepsysteem rwzi's

Eind november 2018 is het krediet beschikbaar gesteld en zijn de eerste voorbereidingen getroffen. In januari 2019 is de realisatie gestart. Het project loopt door tot eind 2019.

7304100130 Beluchtingscircuit rwzi Goedereede

Uit een inspectierapport is gebleken dat de staat van de betonconstructie van beluchtingscircuit 3 van de rwzi Goedereede zeer slecht is. In dit project worden de binnenringen van het circuit en de bijbehorende brug gerenoveerd. Het investeringskrediet is vrijgegeven in de VV van september 2018. In 2018 zijn de voorbereidingen (ontwerp/bestek) afgerond en zijn de werkzaamheden

aanbesteed. De uitvoeringswerkzaamheden zijn eind 2018 opgestart door de aannemer en lopen door in 2019. Afronding van de werkzaamheden staat gepland in het derde kwartaal van 2019.

7304210017 Schakelkasten Sluisjesdijk

De besturing- en schakelkasten op de locatie Sluisjesdijk die vervangen gaan worden zijn geïnstalleerd bij de bouw van het slibverwerkingsbedrijf in het midden van de jaren '80. Tot op heden zijn deze kasten niet vernieuwd of vervangen en hebben het einde van de technische levensduur bereikt. Bij dit project wordt een 18-tal schakelkasten vernieuwd, bestaande uit 52 besturingspanelen inclusief een aangepast overkoepeld besturingssysteem op de locatie Sluisjesdijk. De voorbereiding van het project is gestart. Gezien de uitkomsten van de marktconsultatie en de complexiteit van het project moet een nieuwe raming worden opgesteld. In 2018 is het adviseursbestek aanbesteed en in opdracht gegeven voor het opstellen van een nieuw voorontwerp incl. raming. Uit het plan van aanpak, dat in het vierde kwartaal van 2019 opgeleverd wordt, zal blijken welke aanbestedingsmethodiek het best passend is en wat de consequenties zijn voor de scope en raming.

7304210018 WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk

Het project maakt deel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de 'Toekomstvisie Sluisjesdijk (ALM-studie)' zoals deze is goedgekeurd in de VV van 29 januari 2015. Het betreft het vervangen van de WKK-installatie op het slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk. Deze installatie zet het in de gistingstanks geproduceerde biogas om in energie (warmte en elektriciteit). Besloten is 2 gereviseerde gasmotoren in het project her te gebruiken en een nieuwe, grotere gasmotor te plaatsen. Het werk is in uitvoering. Afronding van de uitvoering was voorzien in april 2019. In de realisatiefase zijn complicaties opgetreden waardoor vertraging is ontstaan. Belangrijke oorzaken zijn de complexiteit van de installatie en het feit dat deze continue in bedrijf moet zijn. Overleg met de opdrachtnemer over de planning vindt plaats. Vooralsnog is de oplevering voorzien eind 2019.

7304210019 Renovatie slibgistingstanks Sluisjesdijk

Het project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de 'Toekomstvisie Sluisjesdijk (ALM-studie)' zoals deze is goedgekeurd in de VV van 29 januari 2015. Het project omvat de inspectie en renovatie van de gistingstanks op het slibbedrijf Sluisjesdijk. Daar de levensduur van diverse onderdelen is bereikt, dienen deze installaties te worden geïnspecteerd. Omdat het uit bedrijf nemen en schoonmaken van een gistingstank zeer complex en kostbaar is, wordt na inspectie direct overgegaan tot renovatie en het doorvoeren van aanpassingen zodat de installatie weer minimaal 25 jaar mee kan. In 2018 is de eerste tank gerenoveerd. De tweede tank is in 2018 uit bedrijf genomen en wordt in 2019 gerenoveerd. Naar verwachting wordt het project in het tweede kwartaal 2019 opgeleverd.

7304210020 Gassysteem Sluisjesdijk

In de ALM Sluisjesdijk is een aantal technische aanpassingen voorgesteld om de gasveiligheid te verbeteren. Met onderhoudig project wordt beoogd om bij alle besloten ruimten waar in de huidige situatie biogas kan vrijkomen door uitblazing van een veiligheidsvoorziening, de installatie zodanig aan te passen dat een gasuitblazing direct naar een lozingspunt in de buitenlucht wordt afgevoerd. Verder wordt detectie aangebracht om gasuitblazing te detecteren, te signaleren op het Beeldschermbedieningssysteem (BBS) en te alarmeren. In 2018 is de voorbereiding van het project gestart. Hieruit bleek dat de realisatie pas kan plaatsvinden als de WKK klaar is. Herijking vindt plaats op basis van de nieuwe planning van de WKK. Vooralsnog is de oplevering voorzien in het vierde kwartaal 2019.

7304210021 Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)

Op de installatie Sluisjesdijk wordt jaarlijks ruim 4 miljoen m3 biogas geproduceerd. Met onderhavig project wordt de biogasverwerking geoptimaliseerd en de gasveiligheid op Sluisjesdijk verbeterd. De gasfakkel is onderdeel van het gassysteem en de veiligheidsketen. De primaire functie van de fakkel is het voorkomen van een onverbrande spui (lozing) van biogas in de atmosfeer in de situatie dat de andere verbruikers (installatieonderdelen) onvoldoende of geen biogas afnemen. De huidige capaciteit van de fakkel (i.c.m. de toevoerleiding) is onvoldoende om, in incidenteel geval, de volledige biogasproductie te verwerken. Het projectkrediet is vrijgegeven in november 2018, er wordt gewerkt aan verdere voorbereiding van het project. De realisatie wordt in 2020 verwacht.

7304210023 Slibindikking, slibontwatering Sluisjesdijk

In de ALM-studie Sluisjesdijk is geconstateerd dat er over heel de slibindikinstallatie knelpunten zijn ten aanzien van de buffer- en opslagcapaciteit. Dit uit zich vooral bij pieken in de aanvoer van slib. De benoemde oplossingsrichting is het gelijkmatiger bedrijven van de installatie. Het krediet hiervoor is vrijgemaakt in 2018 en de voorbereidingen zijn gestart. Deze maatregel wordt in 1 project uitgevoerd met het slibontwaterings- en doseervoorzieningsproject; samen genaamd SO en het schakelkastenproject. De realisatie wordt in 2021 verwacht.

7304210025 Terreinaanpassingen Sluisjesdijk

Na afronding van de projecten van de ALM Sluisjesdijk worden de terreinaanpassingen uitgevoerd.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Rwzi rozenburg:afvalwatertrnsnp(bydr Rdam)	7304000059	218		218	218		218	218
Rioolgemaal De Geer	7304000061	343		343	272		272	-57
Bijdrage ren. rioolgemaal Drechtwaard	7304000062	133		133	109		109	109
		695		695	600		600	270

7304000059 Rwzi Rozenburg: afvalwatertransport (bijdrage Rotterdam)

Dit betreft een bijdrage in de kosten van de renovatie van het rioolgemaal Rozenburg. Op dit rioolgemaal, dat in eigendom en beheer is bij de gemeente Rotterdam, is een kostenverdeling afgesproken tussen waterschap en gemeente.

7304000061 Rioolgemaal De Geer

In 2016 heeft het waterschap, volgens de kostenverdelingsovereenkomst, een bijdrage in de nieuwbouw van rioolgemaal de Geer aan de gemeente betaald. Dit bedrag was inclusief BTW. Gelet op het gegeven dat WSHD niet belastingplichtig is voor dit soort bijdragen, is de gemeente verzocht om dit bedrag van afgerond € 57.000 bij de belastingdienst terug te vorderen. De btw is in 2018 gecrediteerd. Dit is in 2018 verwerkt op het actief.

7304000062 Bijdrage renovatie rioolgemaal Drechtwaard

Volgens de kostenverdelingsovereenkomst tussen het waterschap en de gemeente Barendrecht is een bijdrage aan de renovatie van dit rioolgemaal betaald van afgerond € 109.000 (vrijgesteld van BTW).

4. Wegen

4.20 Berijdbaarheid

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Fietsverbinding voormalige S40 IV	7405120100	1.650	-1.300	350	107	-107	-0	
		1.650	-1.300	350	107	-107	-0	

7405120100 Fietsverbinding voormalige S40 IV

Het project is in de initiatiefase. De toezegging van de gemeente Korendijk in 2018 is per brief bevestigd. Vanuit PZH is deze bevestiging nog niet binnen.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Hekelingseweg / Toegangsweg Veer	7405130017	267		267	231		231	231
Hoekseweg	7405130018	884		884	884		884	884
Munnikensteeg	7405130019	473		473	453		453	453
Nieuwe Achterweg	7405130020	125		125	100		100	100
Geldersedijk / Zuiddijk	7405130021	634		634	660		660	660
Verbindingsweg	7405130022	733		733	740		740	740
Duivenwaardsedijk	7405130023	237		237	237		237	237
Derde Dwarsweg	7405130024	157		157	157		157	157
		3.510		3.510	3.461		3.461	3.461

In de zomer van 2018 is geconstateerd dat er binnen de exploitatie 2018 uitgaven waren gedaan voor de trajectaanpak van diverse wegen. Bij het nader bekijken van de uitgevoerde werkzaamheden is gebleken dat het hier investeringen betreft omdat de uitgevoerde werkzaamheden levensduurverlengend waren. Dit heeft ertoe geleid dat de volgende 8 projecten geactiveerd zijn in 2018:

- 7405130017 Hekelingseweg / Toegangsweg Veer
- 7405130018 Hoekseweg
- 7405130019 Munnikensteeg
- 7405130020 Nieuwe Achterweg
- 7405130021 Geldersedijk / Zuiddijk
- 7405130022 Verbindingsweg Duivenwaardsedijk
- 7405130023 Derde Dwarsweg
- 7405130024 Molendijk Noord OZ

4.30 Verkeersveiligheid

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Projectnr.		Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Vervanging openbare verlichting	7405210048	670		670	17		17	17
F405RondjeGO -van	7405210054	105	-105	0	112	-105	7	7
PallandtpldrOosthavend								
Bijdrage reconstructie N489	7405210069	183		183				
		958	-105	853	129	-105	24	24

7405210048 Vervanging openbare verlichting

Het areaal aan openbare verlichting is in het kader van het Wegenbeheerprogramma geïnventariseerd. Daaruit is naar voren gekomen dat er sprake is van een vervangingsopgave. Daarnaast zijn doelstellingen opgenomen met betrekking tot de besparing op energiekosten en het verwijderen van overtollige verlichting. De verlichting wordt in LED uitgevoerd. De engineering voor het verlichtingsplan en het opstellen van het bestek wordt afgerond. De aanbestedingsprocedure voor de realisatie wordt in 2019 opgestart en de realisatie vindt in 2019 plaats.

7405210054 F405 Rondje GO -van Pallandtpolder Oosthavendijk

Vanuit het Provinciaal Fietspadenplan is er nog een opgave een vrijliggend fietspad te realiseren in de Van Pallandtpolder te Middelharnis. Het waterschap heeft met de provincie een samenwerkingsovereenkomst afgesloten waarbij het waterschap de uitvoering van dit fietspad op zich heeft genomen. Het fietspad sluit aan de oostzijde aan op het bestaande fietspad door de Van Pallandtpolder en aan de westzijde op de Oosthavendijk. Het fietspad is ingepast binnen de ontwikkelingen rondom het Kierbesluit en de plannen ter verbetering van de wateraanvoer voor Middelharnis. De werkzaamheden zijn uitgevoerd. Met de provincie vindt overleg plaats over de financiële afwikkeling van de subsidie. Intern (PZH) heeft de juridische beoordeling lang geduurd omdat de hardheidsclausule wordt toegepast. In 2019 wordt dit ter besluitvorming voorgelegd in de Gedeputeerde Statenvergadering.

7405210069 Bijdrage reconstructie N489

Met de provincie en de gemeente Binnenmaas wordt gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid op de N489 ter hoogte van Mijnsheerenland en Westmaas. Deze investering betreft de bijdrage van het waterschap in een pakket van maatregelen, zoals het omvormen van een bestaand kruispunt in een rotonde en het aanpassen van een bestaande aansluiting. De overeenkomst met de provincie is ondertekend. De provincie voert de werkzaamheden uit en deze zijn naar verwachting in 2019 klaar. Hierna vindt de afrekening met het waterschap plaats.

Afgesloten investeringen

Investeringen (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
DV inrichten Tilsedijk (fase 1)	7405210027	1.778		1.778	1.778		1.778	302
Bijdr reconstr kruising N217-Stougjesd	7405210031	250		250	250		250	250
DV inricht.Hekelingseweg- GrKruiswegFase2	7405210035	167		167	2.298		2.298	45
Reconstr. Aaldijk-Kerkhofsdijk teSpijken	7405210039	600		600	505		505	127
Molendijk/Geldersedijk	7405210057	175		175	174		174	174
Hoekseweg Strijen	7405210058	225		225	175		175	175
Nieuwe Achterweg	7405210059	121		121	70		70	70
Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2017)	7405210060	165	-40	125	165	-40	125	93
DV MaatregelenMolendijk/Steegjesdijk Krd	7405210072	120		120	113		113	113
		3.602	-40	3.562	5.529	-40	5.489	1.349

7405210027 DV inrichten Tilsedijk (fase 1)

Het Duurzaam Veilig inrichten van het traject Tilsedijk - Oudelandsedijk omvat het aanpassen van de snelheid van 80 naar 60 kilometer per uur en de daarvoor benodigde infrastructurele maatregelen. De bermbescherming is geplaatst. De verlichting is geplaatst. De aanleg van de elektrische aansluitingen is in de uitvoering.

7405210031 Bijdrage reconstructie kruising N217-Stougjesd

Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Oud-Beijerland is gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Oud-Beijerland. Er is een nieuwe provinciale weg aangelegd met op de aansluiting van de Stougjesdijk (waterschap) en Kwakscheweg de aanleg van een rotonde.

7405210035 DV inricht.Hekelingseweg-GrKruiswegFase2

Het project is in 2016 gedeeltelijk afgesloten (de totale kosten tot en met 2016 waren € 2.217.631). Het totaal toegezegde krediet was € 2.385.000. Het traject is inmiddels duurzaam ingericht en in 2016 afgerond. Een drietal restpunten de aanleg van een drempel, de afrekening van Kabels en Leidingen en de herplant van een aantal bomen is afgerond. Voor dit deel was € 167.369 beschikbaar. De totale kosten voor de restpunten waren € 80.430. Van het totaal toegezegde krediet is € 86.939 niet benut.

7405210039 Reconstructie Aaldijk-Kerkhofsdijk te Spijkenisse

Dit krediet omvat de reconstructie (onderhoud) van de Aaldijk/Kerkhofdijk in de gemeente Nissewaard. Hierbij is de fundering en de asfaltconstructie vernieuwd.

7405210057 Molendijk/Geldersedijk

Voor het Wegenbeheerprogramma is geïnventariseerd welke wegen nog niet Duurzaam Veilig zijn ingericht. Ook voor het traject Molendijk-Geldersedijk was dit het geval. De weg is ingericht als een ETW type 1 weg, waarbij de maximale snelheid is gewijzigd van 80 km/uur naar 60 km/uur. Door het aanpassen van de maximumsnelheid, het aanbrengen van nieuwe belijning en het aanleggen van drempels is de verkeersveiligheid verbeterd. De werkzaamheden zijn gecombineerd met de uitvoering van groot asfaltonderhoud aan deze weg. De oplevering heeft plaatsgevonden. De restpunten zijn uitgevoerd. Het project is afgesloten.

7405210058 Hoekseweg Strijen

Het verwijderen van de verkeerslichten, onderdeel van het oorspronkelijke plan, is niet uitgevoerd in verband met de vele bezwaren tegen dit plan.

7405210059 Nieuwe Achterweg

In de raming is rekening gehouden met het afvoeren van grond. Tijdens de uitvoering is de werkwijze nog eens onder de loep gehouden. Het bleek dat de grond ter plaatse kon worden verwerkt in de naast gelegen berm. Daarnaast zijn de kosten voor de verkeersafzettingen lager uitgevallen door de efficiëntieslag. In overleg met de gemeente is een gedeelte van de weg nog niet ingericht in verband met de aanwezigheid van een vluchthaven met informatievoorziening. Deze voorziening past niet bij de inrichting van een 80 km weg. De besluitvorming over het verplaatsen van de bebouwde kom grens is nog niet afgerond.

7405210060 Diverse maatregelen gebiedsgerichte aanpak (2017)

De jaarlijkse aanpak duurzaam veilige inrichting voor het hele beheergebied wordt gecombineerd met groot onderhoud. Daar waar het groot onderhoud in 2017 al heeft plaatsgevonden zijn de werkzaamheden voor de duurzaam veilige inrichting ook uitgevoerd. Het restant van dit krediet is overgeheveld naar 2018 en gebruikt voor de herinrichting van de Molendijk nabij Numansdorp: groot onderhoud is gecombineerd met duurzaam veilige maatregelen in de vorm van rode suggestiestroken. De uitvoering is gereed. De eindafrekening is betaald. Het project is afgesloten.

7405210072 DV Maatregelen Molendijk/Steegjesdijk Korendijk

Het duurzaam veilig inrichten van de Molendijk/ Steegjesdijk in Korendijk is gedeeltelijk in de tijd naar voren gehaald. De noodzaak van deze verschuiving komt voort uit het tijdelijk afsluiten van de Spuiweg. Ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn diverse plateaus aangebracht en is de belijning aangepast. De werkzaamheden zijn in november 2018 uitgevoerd. Het project is afgesloten.

7. Bestuur

7.10 Bestuur

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Waterschapsverkiezingen 2019	7610000005	1.700		1.700	13		13	13
		1.700		1.700	13		13	13

7610000005 Waterschapsverkiezingen 2019

Het project 'Waterschapsverkiezingen 2019' voor de verkiezing van de VV-leden voor de categorie ingezetenen op 20 maart 2019 is gestart. De leden van het Hoofdstembureau zijn door het college van D&H benoemd. In de tweede helft van 2018 zijn bijeenkomsten voor de partijen en groeperingen en voor de gemeenten geweest. In het eerste kwartaal van 2019 volgt dan de kandidaatstelling en de voordracht voor de geborgde zetels, zodat op 28 maart de nieuwe VV beëdigd kan worden.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Vervanging software grondzaken	7610000006	90		90				-54
		90		90				-54

7610000006 Vervanging software grondzaken

Voor de aanschaf van een nieuw softwarepakket voor grondzaken was een investering opgenomen. De implementatie van dit softwarepakket is in 2018 afgerond. Op basis van de huidige richtlijnen voor het activeren en afschrijven van kosten blijven de kosten onder de ondergrens (€ 100.000 voor software). Dit betekent dat de kosten via de exploitatie zijn afgewikkeld. De investering komt hiermee te vervallen.

9. Bedrijfsvoering en ondersteuning

9.10 Organisatieontwikkeling

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2018
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
IRIS OWA en Ecolims	7811500094	133		133	71		71	71
Kantoorruimte Hoekseweg te Strijen	7811700008	395		395	58		58	58
		528		528	129		129	129

7811500094 IRIS OWA en Ecolims

In dit project wordt een drietal applicaties waarin informatie over de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater worden beheerd, vervangen door één integrale applicatie: DAWACO. De drie huidige applicaties IRIS OWA (fysisch-chemische meetgegevens), Ecolims (ecologische meetgegevens) en

Piscaria (vissen) hebben het einde van hun technische levensduur bereikt en worden door de leveranciers niet meer onderhouden. Ook voldoen deze niet aan de nieuwe landelijke standaarden voor gegevensuitwisseling (IM metingen). De vervangende applicatie voldoet hieraan wel, wordt door de leverancier en een grote gebruikersgemeenschap doorontwikkeld, en biedt door het integrale karakter meerwaarde voor een integrale analyse van de waterkwaliteit. De implementatie verloopt conform planning. Het onderdeel Fysisch-Chemisch wordt rond in januari 2019 in productie genomen, het onderdeel ecologie en Piscaria later in het eerste kwartaal 2019.

7811700008 Kantoorruimte Hoekseweg te Strijen

In 2004 zijn 4 portocabines geplaatst op de werf in Strijen om als tijdelijk steunpunt te dienen. De gemeente Strijen heeft aangegeven de vergunning niet langer te verlengen waarna WSHD in 2018 heeft besloten de portocabines te verwijderen en een deel van het magazijn om te bouwen tot kantoorruimte. In september 2018 is begonnen met de start van de werkzaamheden welke doorlopen tot 2019. Het project is naar verwachting eind april 2019 gereed na de oplevering en inrichting van de kantoorruimte.

Bijlage 2 Status volgens programmabegroting 2018-2022 geplande investeringen

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering		Bijdragen en subsidies		Netto investering		Status per 31-12-2018
Programma Waterkeringen													
1	7202200013	Voorz. brede blik waterkeringversterking	2014	2014	Vervallen	Vervallen	0		0		0		Vervallen in 2017
2	7202200014	Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug	2017	2018	2017	2017	1.610 0		-1.449 0		161 0		Vrijgemaakt
3	7202200015	Realisatie Zettingsvloeiing V3T	2022	2023	2022	2023	40.000		- 36.000		4.000		Gepland na 2018

Programma Water																
4	7103000014	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	2018	2020	2018	2021	410	610	0	0	0	0	410	610	0	Vrijgemaakt
5	7103100202	Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht	2012	2012	2018	2019	223		0	0	0	0	223		0	Vrijgemaakt
6	7103100227	Plaatselijk verdiepen	2013	2015	2018	2019	252			0			252			Vrijgemaakt
7	7103100263	Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017	2015	2017	2019	2020	947			0			947			Gepland na 2018
8	7103100275	Verbreding hoofdwatergang toldijk	2013	2014	2018	2020	965						965			Planning aangepast
9	7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	2016	2017	2018	2019	162		0	0	0	0	162		0	Vrijgemaakt
10	7103100287	Overconstructie met verbr. (vieramb.)	2016	2017	2018	2019	130		0	0	0	0	130		0	Vrijgemaakt
11	7103100301	Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	2016	2017	2017	2018	2.257	0		0	0		2.257	0		Vrijgemaakt in 2017
12	7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	2018	2019	2018	2021	6.415		0	0	0	0	6.415		0	Vrijgemaakt
13	7103100315	Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat	2015	2016	2017	2019	1.071	0		0	0		1.071	0		Vrijgemaakt in 2017
14	7103100322	Aanpak wateropgave NBW Peilvak 01-61 VP	2017	2017	2018	2019	105	0		0	0		105	0		Vrijgemaakt
15	7103100324	Inlaat Fortlaan	2017	2018	2017	2019	299	0		0	0		299	0		Vrijgemaakt in 2017
16	7103100337	Peilopzet Oudendijk (peilbesluit de Eendragt)	2017	2017	2018	2019	163		243	0			163		243	Raming aangepast
17	7103100338	Renovatie gemaal Stellendam	2017	2018	2017	2020	754			0			754			Planning aangepast
18	7103100341	KRW opgave Afwatering Voorne- Oost	2018	2019	2018	2019	622	207		-414	0		208	207		Raming aangepast
19	7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	2018	2018	2018	2019	325			0			325			Planning aangepast
20	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas	2018	2019	2018	2019	260		0	0	0		260		0	Vrijgemaakt
21	7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	2018	2018	2018	2021	2.000	-	4.662	-1.800	-	-	200	-	1.464	Vrijgemaakt
												3.198				

Nr.	Object- nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aan- vang	Oorspr. jaar rea- lisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering		Bijdragen en subsidies		Netto investering		Status per 31-12-2018
Programma Zuiveren													
22	7304000055	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	2016	2016	2019	2020	350		0		350		Gepland na 2018
23	7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	2013	2014	2017	2019	1.846	0	-185	0	1.661	0	Vrijgemaakt in 2017
24	7304000062	Bijdrage ren. rioolgemaal Drechtwaard	2014	2015	2018	2018	135	0	0	0	135	0	Vrijgemaakt
25	7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)	2021	2022	2021	2022	300		0		300		Gepland na 2018
	7304000064	Leidingverlegging rotonde N218Oostvoorne	2018	2018	2018	2018	0	0	0	0	0	0	Vrijgemaakt
	7304000065	Leidingverleg. wegreconstr N489 Westmaas	2018	2018	2018	2018	0	0	0	0	0	0	Vrijgemaakt
26	7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	2018	2019	2018	2019	4.100		0		4.100		Planning aangepast
27	7304100119	Vernieuwen perslucht ringleidingDokhaven	2018	2019	2018	2019	100		0		100		Planning aangepast
28	7304100120	Kettingruimers Dokhaven	2019	2020	2018	2020	400		0		400		Planning aangepast
29	7304100123	Roostergoedinstallatie rwzi Dordrecht	2019	2020	2019	2020	1.300	2.100	0		1.300	2.100	Raming aangepast
30	7304100124	TA Dokhaven	2018	2020	2018	2020	2.200	0	0	0	2.200	0	Vrijgemaakt
31	7304100125	Afsluiters B-trap Dokhaven	2018	2019	2018	2019	500		0		500		Planning aangepast
32	7304100126	Semafoonmroepsysteem rwzi's	2018	2019	2018	2019	200		0		200		Vrijgemaakt
33	7304100127	Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokh	2018	2019	2018	2019	200		0		200		Planning aangepast
34	7304100130	Beluchtingscircuit rwzi Goedereede	2018	2019	2018	2019	1.300		0		1.300		Vrijgemaakt
35	7304100132	Kettingruimers Dokhaven (2020)	2020	2020	2018	2020	750		0		750		Planning aangepast
36	7304100133	Kettingruimers Dokhaven (2021)	2021	2021	2018	2022	750		0		750		Planning aangepast
37	7304100134	Kettingruimers Dokhaven (2022)	2022	2022	2018	2022	500		0		500		Planning aangepast
38	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	2014	2016	2017	2021	2.940	3.700	0		2.940	3.700	Planning en raming aangepast
39	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	2017	2019	2018	2018	664	985	0	0	664	985	Vrijgemaakt
40	7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	2015	2016	2018	2021	294	0	0	0	294	0	Vrijgemaakt
41	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	2015	2015	2017	2020	226	0	0	0	226	0	Vrijgemaakt in 2017
42	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	2015	2015	2019	2019	200		0		200		Planning aangepast
43	7304210027	Aanleg Rondweg	2015	2016	2019	2022	80		0		80		Gepland na 2018

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Status per 31-12-2018
44	7304210035	Trafo's Sluisjesdijk	2018	2019	2018 2019	2019 2020	100	0	100	Planning aangepast
45	7304210036	Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib	2019	2021	2019	2021	3.900 8.231	0	3.900 8.231	Raming aangepast

Programma Wegen

46	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tongeloseweg	2008	2009	2018	2020	680	0	680	Nog niet vrijgemaakt
47	7405210021	F244 Klaaswaal-Westmaas	2010	2010	2018	2019	1.430 0	-1.330 0	100 0	Vervallen
48	7405210031	Bijdr reconstr kruising N217-Stougie	2006	2006	2017	2017	250 0	0 0	250 0	Vrijgemaakt
49	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	2007	2008	2018	2018 2020	204	0	204	Planning aangepast
50	7405210040	Verv.buswisselstr.Industrieweg-Rdamseweg	2015	2015	2017 2019	2018 2020	150	0	150	Planning aangepast
51	7405210041	Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Rkerk	2011	2012	2017 2019	2018 2020	200	-30	170	Planning aangepast
52	7405210042	VRI Rdamseweg-Donkerslootweg Ridderkerk	2015	2015	2017 2019	2018 2020	250	-100	150	Planning aangepast
53	7405210043	VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk	2015	2015	2017 2019	2018 2020	250	-40	210	Planning aangepast
54	7405210048	Vervanging openbare verlichting	2014	2015	2017	2017	270 0	0 0	270 0	Vrijgemaakt in 2017
55	7405210049	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2015)	2015	2015	2017	2017	270 0	0 0	270 0	Vrijgemaakt in 2017
56	7405210050	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2016)	2016	2016	2017	2017	360 0	0 0	360 0	Vrijgemaakt in 2017
57	7405210051	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2017)	2017	2017	2017 2018 2019	2017 2019	360	0	360	Planning aangepast
58	7405210052	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2018)	2018	2018	2018 2019	2018 2019	145	0	145	Planning aangepast
59	7405210053	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2019)	2019	2019	2019	2019	145 375	0	145 375	Raming aangepast
60	7405210055	Rotterdamseweg II Ridderkerk	2017	2017	2017 2019	2018 2020	1.050	0	1.050	Planning aangepast
61	7405210057	Molendijk/Geldersedijk	2018	2018	2018	2018	175 0	0 0	175 0	Vrijgemaakt
62	7405210058	Hoekseweg Strijen	2018	2018	2018	2018	225 0	0 0	225 0	Vrijgemaakt
63	7405210059	Nieuwe Achterweg	2018	2018	2018	2018	100 0	0 0	100 0	Vrijgemaakt
64	7405210062	Wegenbeheerprogramma 2016-2021	2019	2021	2019	2021	0	0	0	Gepland na 2018
65	7405210068	VRI Rotterdamseweg - industrieweg	2018	2018	2018 2019	2018 2020	175	0	175	Planning aangepast
66	7405210069	Bijdrage reconstructie N489	2018	2019	2018	2019	267 0	0	267 0	Vrijgemaakt
67	7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	2018	2019	2018 2019	2019 2020	150	0	150	Planning aangepast

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Status per 31-12-2018
Programma Algemene beleidstaken										
68	7607320001	Vervangen surveillancevaartuig (RIB)	2020	2020	2020	2020	60	0	60	Gepland na 2018
69	7610000005	Waterschapsverkiezingen 2019	2018	2019	2018	2019	1.700 0	0 0	1.700 0	Vrijgemaakt
70	7610000006	Vervanging software grondzaken	2017	2017	2017	2018	90 0	0 0	90 0	Vrijgemaakt in 2017
Programma Ondersteuning en Bedrijfsvoering										
71	7811500092	Planmatige vervanging rekencentrum 2019	2019	2019	2019	2019	1.500	0	1.500	Gepland na 2018
72	7811500094	IRIS OWA en Ecolims	2018	2018	2018	2018	133 0	0 0	133 0	Vrijgemaakt
73	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	2015	2015	2018 2019	2018 2019	540	0	540	Planning aangepast
74	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	2016	2016	2018 2019	2018 2019	350	0	350	Planning aangepast
75	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	2017	2017	2018 - 2019	2018 - 2019	350	0	350	Planning aangepast

Bijlage 3 Staat van vaste schulden

NR LENING	INSTELLING	OORSPRONKELIJK BEDRAG GELDLNING	RENTE VOET	LOOP TIJD (JR)	ANN LIN	VERVAL DATUM AFLOSS	RESTANT 1 JANUARI 2018	VERMEER- DERINGEN IN 2018	VERMINDERINGEN		RESTANT 31 DECEMBER 2018	AFLOSSINGS- VERPLICHTING 2018	RENTE TEN LASTE VAN REKENING	REST LOOP TIJD
									GEWONE AFLOSSING	EXTRA AFLOSSING				
58183	OVERIGEN ASN bank N.V.	30.000.000	4,3250	20	L	27-03	16.500.000		1.500.000		15.000.000	1.500.000	664.248	10
	INSTELLINGEN													
10024369	NWB	26.768.000	3,9250	25	L	30-12	12.848.640		1.070.720		11.777.920	1.070.720	504.192	11
10013434	NWB	453.780	7,7500	25	L	01-04	54.454		18.151		36.302	18.151	3.165	2
10013859	NWB	453.780	6,4600	20	L	03-01	72.605		18.151		54.454	18.151	3.524	3
10015363	NWB	907.560	4,8700	25	L	02-09	45.378		45.378		0	45.378	1.479	0
10022034	NWB	1.000.000	5,0000	20	L	07-08	400.000		40.000		360.000	40.000	17.533	9
10022357	NWB	1.000.000	4,7300	25	L	27-12	400.000		40.000		360.000	40.000	18.899	9
10022943	NWB	2.000.000	4,7650	25	L	04-11	880.000		80.000		800.000	80.000	41.328	10
10023081	NWB	2.000.000	4,4400	25	L	14-01	700.000		100.000		600.000	100.000	26.800	6
10023180	NWB	4.000.000	4,2100	20	L	31-03	1.400.000		200.000		1.200.000	200.000	52.625	6
10021899	NWB	3.000.000	5,3900	20	L	24-05	750.000		150.000		600.000	150.000	35.552	4
10014973	NWB	1.361.340	5,2600	20	L	13-01	68.067		68.067		0	68.067	119	0
10015557	NWB	2.268.901	4,4500	20	L	09-12	113.445		113.445		0	113.445	4.740	0
10015669	NWB	2.268.901	4,2500	20	L	21-01	226.890		113.445		113.445	113.445	5.089	1
10022751	NWB	4.000.000	4,1600	25	L	12-06	1.760.000		160.000		1.600.000	160.000	69.537	10
10024197	NWB	50.000.000	3,7000	25	L	29-12	26.000.000		2.000.000		24.000.000	2.000.000	961.589	12
10024939	NWB	30.000.000	4,2425	25	L	01-03	18.000.000		1.200.000		16.800.000	1.200.000	721.225	14
10026173	NWB	30.000.000	4,1500	10	L	01-06	6.000.000		3.000.000		3.000.000	3.000.000	176.375	1
10029074	NWB	100.774.088	1,6250	50	L	25-05	98.758.606		2.015.482		96.743.124	2.015.482	1.585.176	47
10029164	NWB	15.000.000	0,2590	10	L	01-07	13.500.000		1.500.000		12.000.000	1.500.000	33.023	7
10029163	NWB	15.000.000	0,5950	15	L	05-07	14.000.000		1.000.000		13.000.000	1.000.000	80.391	13
1-29711	NWB	15.000.000	1,4100	15	L	07-09		15.000.000			15.000.000	0	66.975	20
	EIB	30.000.000	0,7090	30	L	21-07	29.000.000		1.000.000		28.000.000	1.000.000	202.459	28
	Totaal	367.256.350					241.478.085	15.000.000	15.432.839	0	241.045.245	15.432.839	5.276.045	

Bijlage 4 Overzicht van rechtsgedingen

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de rechtsgedingen waarbij het waterschap is betrokken. Teneinde de procespositie van het waterschap niet te schaden, betreft dit een verkorte en geanonimiseerde versie. Dit overzicht is bijgewerkt tot en met 14 januari 2019.

Nr	Vorm rechtsgeding	Omschrijving / toelichting
1.	Procedures verkeersbesluiten Bommelskoussedijk	Naar aanleiding van de afwijzing van diverse verzoeken om een verkeersbesluit is bezwaar en vervolgens beroep ingesteld. De rechtbank heeft één beroep gegrond verklaard en het andere beroep ongegrond. De overige zaken worden nog behandeld door de rechtbank.
2.	Beroep tegen verlengen wegen- en watervergunning	Omwonenden hebben bezwaar gemaakt tegen het verlengen van een vergunning uit 2013. Deze bezwaren zijn niet-ontvankelijk verklaard. Een deel van de omwonenden heeft hiertegen beroep ingesteld. De rechtbank heeft dit beroep gegrond verklaard, heeft het besluit vernietigd en bepaald dat de rechtgevolgen van het bestreden besluit in stand blijven. Er is een nieuwe beslissing op bezwaar genomen, waartegen wederom beroep is ingesteld. De rechtbank heeft het waterschap in het gelijk gesteld.
3.	Beroep tegen wegen- en watervergunning en verlenging	Na de uitspraak van de rechtbank genoemd onder 3 heeft een aantal van de omwonenden die geen beroep hadden ingesteld alsnog bezwaar gemaakt tegen de vergunning uit 2013 en opnieuw bezwaar gemaakt tegen de verlenging van deze vergunning. Deze bezwaren zijn niet-ontvankelijk verklaard. Het hiertegen gerichte beroep van deze omwonenden liep bij de rechtbank. Inmiddels hebben de betreffende omwonenden het beroep ingetrokken. Hiermee is de zaak geëindigd.
4.	Beroep tegen besluit op bezwaar inzake realisatie windmolens	Er is bezwaar gemaakt tegen het besluit tot het vernieuwen van een windpark. Dit bezwaar is ongegrond verklaard. Tegen de beslissing op het bezwaar is (pro forma) beroep ingesteld bij de Rechtbank Rotterdam. De zaak is in behandeling bij de Rechtbank Rotterdam. Het waterschap is in deze rechtszaak in het gelijk gesteld. Tegen de uitspraak van de rechtbank is hoger beroep ingesteld bij de Raad van State. De zaak heeft in november 2018 gediend. In het eerste kwartaal 2019 wordt een uitspraak verwacht.
5.	(Civiel) Dagvaarding n.a.v. werkzaamheden in de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid	Ten aanzien van de afronding van de deeltrajecten in de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid heeft de opdrachtnemer een juridische procedure aanhangig gemaakt bij de rechtbank. De comparitie die in april was

Nr	Vorm rechtsgeding	Omschrijving / toelichting
		gepland is door de rechtbank uitgesteld vanwege een ingediende incidentele vordering. De comparitie heeft in januari 2019 plaatsgevonden. Uitspraak wordt verwacht in maart 2019.
6.	(Civiel) Wateroverlast 2015	a. Door een groep van agrariërs van de wateroverlast augustus 2015 is een verzoek tot een voorlopig getuigenverhoor ingediend. De verhoren hebben plaatsgevonden. Daarmee is de procedure beëindigd. b. Door een (andere) groep van gedupeerden is een voorlopig deskundigenbericht verzocht. De rechtbank heeft een deskundige benoemd. De deskundige is bezig het onderzoek af te ronden. c. Door een andere gedupeerde is een eis tot schadevergoeding ingediend bij de rechtbank. De rechtbank heeft het waterschap in het gelijk gesteld. Betrokkene heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof.
7.	Beroep tegen het uitblijven van een besluit op beslissing op bezwaar en beslissing op bezwaar	Dit betreft een nadeelcompensatiezaak in het kader van een dijkversterking. De rechtbank heeft een beroep gegrond verklaard inhoudende het uitblijven van een besluit op beslissing op bezwaar. Hiertegen heeft het waterschap verzet aangetekend. Het verzet is ongegrond verklaard door de rechtbank. Daarnaast is tegen de inmiddels genomen beslissing op bezwaar hoger beroep ingesteld. In deze zaak is een schikking getroffen met de wederpartij en is daarmee afgedaan.
8.	(Civiel) Wateroverlast 2016	Door twee agrariërs is een voorlopig deskundigenbericht verzocht naar aanleiding van wateroverlast in de Zuidpolder in juni 2016. De procedure bevindt zich nog in het beginstadium. Er is een deskundige benoemd.
9.	Beroep tegen kennelijk niet-ontvankelijk verklaren van bezwaar	Er is bezwaar gemaakt tegen het besluit met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens. Het ingediende bezwaar is niet ontvankelijk verklaard. Tegen de beslissing is pro forma beroep ingesteld bij de rechtbank Rotterdam. Inmiddels zijn de beroepsgronden aangevuld. De zaak was in behandeling bij de Rechtbank Rotterdam maar het beroep is inmiddels ingetrokken.
10.	Beroep niet tijdig beslissen	Dit beroep heeft betrekking op het niet tijdig beslissen op een verzoek om handhaving en op een beroep tegen de inmiddels door het waterschap genomen beslissing tot afwijzing van het handhavingsverzoek. In januari 2019 is de zaak behandeld door de rechtbank. De

Nr	Vorm rechtsgeding	Omschrijving / toelichting
		rechtbank heeft het waterschap vervolgvragen gesteld. De zaak wordt hervat in maart 2019.
11.	(Civiel) Eis Aanleg beschoeiing	Dit betreft een eis van een ingeland tot aanleg van een beschoeiing door het waterschap. Het waterschap heeft gereageerd door het opstellen van een conclusie van antwoord. De rechtbank heeft een comparitie van partijen gelast. De zitting heeft inmiddels plaatsgevonden.
12.	Onteigeningszaak Nieuw-Reijerwaard	De gemeenschappelijke regeling Nieuw-Reijerwaard heeft het waterschap gedagvaard in het kader van een onteigeningsprocedure. De rechtbank heeft een deskundige aangewezen die de rechtbank zullen adviseren over de waardering van de gronden. In oktober 2018 heeft een descente plaatsgevonden. In juni 2019 is de zittingsdatum gepland.
13.	(Civiel) dagvaarding inzake beëindiging inhuur	Het waterschap heeft een juridisch geschil met opdrachtnemer over de opzegtermijn en het beëindigen van een inhuurcontract.

Bijlage 5 Lijst van afkortingen

AC	Asbestcement
AHN	Algemene Hoogtekaart Nederland
ALM	Asset Lifecycle Management
ANNAMOX	ANNAerobic AMmonium OXidation
Arbo	Arbidsomstandigheden
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWA	Activeren, Waarderen en Afschrijven
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAW	Bestuursakkoord Water
BBVW	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden
BEC	bio-energiecentrale
B&W	Burgemeester en wethouders
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHV	Bedrijfshulpverlening
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
Burap	Bestuursrapportage
Ca	Circa
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBL	Cross border Lease
CBP	Calamiteitenbestrijdingsplan
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
CENIRELTA	Cost-Effective NITrogen REMoval from waste water by Low-Temperature Anammox
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit
CPB	Centraal Planbureau
CO2	Koolstofdioxide
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CU	ChristenUnie
DAS	Dynamisch Aankoop Systeem
D&H	Dijkgraaf en heemraden
DR	Directieraad
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EIB	Europese Investeringsbank
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie
ETW	Erftoegangswegen
EU	Europese Unie
Excl.	Exclusief
FTE	Fulltime-equivalent
GBKN	Grootchalige Basiskaart Nederland
GBLT	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur
GGOR	Gewenst (Gewogen) Grond en Oppervlaktewater Regime
GWW	Grondweg- Weg- en Waterbouw
GO	Goeree-Overflakkee
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GOW	Gebiedsontsluitingswegen
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha.	hectare
HHd	Hoogheemraadschap van Delfland
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HIA	Hendrik-Ido-Ambacht

HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HHW	Het Waterschapshuis
HWZ	Hoekse Waard Zuid
IBC	Initiële Businesscase
IBOI	Index voor Bruto OverheidsInvesteringen
IBP	Interbestuurlijk Programma
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKB	Individueel KeuzeBudget
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISA	Integrale Samenwerking Afvalwaterketen
KAM	Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
km	kilometer
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
KRW	Kaderrichtlijn Water
Kwh	Kilowattuur
m	meter
MBH	Commissie Middelven, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
MBR	Muskusrattenbeheer
MD	Management Development
MLV	Meerlaagsveiligheid
Ministerie van BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van EZ	Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MIP	Meerjaren investeringsplan
MJA3	Meerjarenafpraak energie-efficiency
MJBP	Meerjarenbeleidsplan
MIn.	Miljoen
Mm	Millimeter
MOP	Meerjaren onderhoudsplan
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
n.v.t.	niet van toepassing
N.B.	Nota bene
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NEN	Nederlandse norm
nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
NVO	Natuurvriendelijke oever
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
NWP	Nationaal Waterplan
Obv	Op basis van
OHW	Onderhanden werk
OTO	Opleiden, trainen en oefenen
OV	Openbare verlichting
OZB	Onroerendzaakbelasting
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PBB	Persoonsgebonden Basis Budget
PFO	Portefeuillehoudersoverleg
PID	Project Initiatie Document
PM	Pro memorie
POP3	PlattelandsOntwikkelingsProgramma 3
PRINCE	Projects In Controlled Environments
PvdA	Partij van de Arbeid
PZH	Provincie Zuid-Holland
RAD	Regionale Afvalstoffen Dienst
RBS	Royal Bank of Scotland
RBVW	Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen

RoSa	Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen
ROSSA	Resource Oriented Sanitation Services in Adama
RPV	Regionale projectgroep verkeersveiligheid
RvC	Raad van Commissarissen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWS	Rijkswaterstaat
rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAW	Sectorale Arbeidsvoorwaarden
SER	Sociaal-Economische Raad
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
SGP	Staatkundig Gereformeerde Partij
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
S&P	Standard & Poor's
SPP	Strategische Personeelsplannen
SROI	Social Return on Investment
SSC	Shared Service Centre
SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
SVB	Slibverwerkingsbedrijf
SVI	Slibverbrandingsinstallatie
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TA	Technische Automatisering
TABP	Technische automatisering en besturingsprocessen
UvW	Unie van Waterschappen
uWBP	Uitwerkingsprogramma Waterbeheerplan
V&W	Verkeer en Waterstaat
v.e.	Vervuilingseenheden
VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Voorne-Putten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRI's	Verkeersregelinstallaties
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VV	Verenigde Vergadering
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3 ^e toetsing
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAN	Wide Area Network
WBI	Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium
WBP	Waterbeheerprogramma
WCK	Waterschapsbrede controlekamer
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WgBP	Wegenbeheerprogramma
WHD	Waterschapspartij Hollandse Delta
WHP	Waterhuishoudingsplan
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
WKK	Warmtekrachtkoppeling
WM	Wet milieubeheer
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSDH	Waterschap Hollandse Delta
WSRL	Waterschap Rivierenland
WWV	Commissie Waterkering, (Vaar)Wegen en Vergunningverlening
ZHEW	Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden